നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

സംയുത്തനികായോ

സഗാഥാവഗ്ഗോ

൧. ദേവതാസംയുത്തം

൧. നളവഗ്ഗോ

൧. ഓഘതരണസുത്തം

൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - '''കഥം നു ത്വം, മാരിസ, ഓഘമതരീ'തി? 'അപ്പതിട്ഠം ഖ്വാഹം, ആവുസോ, അനായൂഹം ഓഘമതരി'ന്തി. 'യഥാ കഥം പന ത്വം, മാരിസ, അപ്പതിട്ഠം അനായൂഹം ഓഘമതരീ'തി? 'യദാഖ്വാഹം, ആവുസോ, സന്തിട്ഠാമി തദാസ്സു സംസീദാമി ; യദാഖ്വാഹം, ആവുസോ, ആയൂഹാമി തദാസ്സു നിബ്ബുയ്ഹാമി [നിവുയ്ഹാമി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]. ഏവം ഖ്വാഹം, ആവുസോ, അപ്പതിട്ഠം അനായൂഹം ഓഘമതരി'''ന്തി.

''ചിരസ്സം വത പസ്സാമി, ബ്രാഹ്മണം പരിനിബ്ബുതം;
അപ്പതിട്ഠം അനായൂഹം, തിണ്ണം ലോകേ വിസത്തിക''ന്തി. -

ഇദമവോച സാ ദേവതാ. സമനുഞ്ഞോ സത്ഥാ അഹോസി. അഥ ഖോ സാ ദേവതാ - ''സമനുഞ്ഞോ മേ സത്ഥാ''തി ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൨. നിമോക്ഖസുത്തം

൨. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''ജാനാസി നോ ത്വം, മാരിസ, സത്താനം നിമോക്ഖം പമോക്ഖം വിവേക''ന്തി?

''ജാനാമി ഖ്വാഹം, ആവുസോ, സത്താനം നിമോക്ഖം പമോക്ഖം വിവേക''ന്തി.

“യഥാ കഥം പന ത്വം, മാരിസ, ജാനാസി സത്താനം നിമോക്ഖം പമോക്ഖം വിവേക”ന്തി?

“നന്ദീഭവപരിക്ഖയാ [നന്ദിഭവപരിക്ഖയാ (സ്യാ॰ കം॰)], സഞ്ഞാവിഞ്ഞാണസങ്ഖയാ, വേദനാനം നിരോധാ ഉപസമാ - ഏവം ഖ്വാഹം, ആവുസോ, ജാനാമി സത്താനം നിമോക്ഖം പമോക്ഖം വിവേക”ന്തി.

൩. ഉപനീയസുത്തം

൩. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“ഉപനീയതി ജീവിതമപ്പമായു,
ജരൂപനീതസ്സ ന സന്തി താണാ;
ഏതം ഭയം മരണേ പേക്ഖമാനോ,
പുഞ്ഞാനി കയിരാഥ സുഖാവഹാനീ”തി.

“ഉപനീയതി ജീവിതമപ്പമായു,
ജരൂപനീതസ്സ ന സന്തി താണാ;
ഏതം ഭയം മരണേ പേക്ഖമാനോ,
ലോകാമിസം പജഹേ സന്തിപേക്ഖോ”തി.

൪. അച്ചേന്തിസുത്തം

൪. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“അച്ചേന്തി കാലാ തരയന്തി രത്തിയോ,
വയോഗുണാ അനുപുബ്ബം ജഹന്തി;
ഏതം ഭയം മരണേ പേക്ഖമാനോ,
പുഞ്ഞാനി കയിരാഥ സുഖാവഹാനീ”തി.

“അച്ചേന്തി കാലാ തരയന്തി രത്തിയോ,
വയോഗുണാ അനുപുബ്ബം ജഹന്തി;
ഏതം ഭയം മരണേ പേക്ഖമാനോ,
ലോകാമിസം പജഹേ സന്തിപേക്ഖോ”തി.

൫. കതിഛിന്ദസുത്തം

൫. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“കതി ഛിന്ദേ കതി ജഹേ, കതി ചുത്തരി ഭാവയേ;
കതി സങ്ഗാതിഗോ ഭിക്ഖു, ഓഘതിണ്ണോതി വുച്ചതീ”തി.

“പഞ്ച ഛിന്ദേ പഞ്ച ജഹേ, പഞ്ച ചുത്തരി ഭാവയേ;
പഞ്ച സങ്ഗാതിഗോ ഭിക്ഖു, ഓഘതിണ്ണോതി വുച്ചതീ”തി.

൬. ജാഗരസുത്തം

൬. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“കതി ജാഗരതം സുത്താ, കതി സുത്തേസു ജാഗരാ;
കതിഭി [കതീഹി (സീ॰)] രജമാദേതി, കതിഭി [കതീഹി (സീ॰)] പരിസുജ്ഝതീ”തി.

“പഞ്ച ജാഗരതം സുത്താ, പഞ്ച സുത്തേസു ജാഗരാ;
പഞ്ചഭി [പഞ്ചഹി (സീ॰)] രജമാദേതി, പഞ്ചഭി [പഞ്ചഹി (സീ॰)] പരിസുജ്ഝതീ”തി.

൭. അപ്പടിവിദിതസുത്തം

൭. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“യേസം ധമ്മാ അപ്പടിവിദിതാ, പരവാദേസു നീയരേ [നിയ്യരേ (ക॰)];
സുത്താ തേ നപ്പബുജ്ഝന്തി, കാലോ തേസം പബുജ്ഝിതു”ന്തി.

“യേസം ധമ്മാ സുപ്പടിവിദിതാ, പരവാദേസു ന നീയരേ;
തേ സമ്ബുദ്ധാ സമ്മദഞ്ഞാ, ചരന്തി വിസമേ സമ”ന്തി.

൮. സുസമ്മുട്ഠസുത്തം

൮. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“യേസം ധമ്മാ സുസമ്മുട്ഠാ, പരവാദേസു നീയരേ;
സുത്താ തേ നപ്പബുജ്ഝന്തി, കാലോ തേസം പബുജ്ഝിതു”ന്തി.

“യേസം ധമ്മാ അസമ്മുട്ഠാ, പരവാദേസു ന നീയരേ;
തേ സമ്ബുദ്ധാ സമ്മദഞ്ഞാ, ചരന്തി വിസമേ സമ”ന്തി.

൯. മാനകാമസുത്തം

൯. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“ന മാനകാമസ്സ ദമോ ഇധത്ഥി,
ന മോനമത്ഥി അസമാഹിതസ്സ;
ഏകോ അരഞ്ഞേ വിഹരം പമത്തോ,
ന മച്ചുധേയ്യസ്സ തരേയ്യ പാര”ന്തി.

“മാനം പഹായ സുസമാഹിതത്തോ,
സുചേതസോ സബ്ബധി വിപ്പമുത്തോ;
ഏകോ അരഞ്ഞേ വിഹരം അപ്പമത്തോ,
സ മച്ചുധേയ്യസ്സ തരേയ്യ പാര”ന്തി.

൧൦. അരഞ്ഞസുത്തം

൧൦. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“അരഞ്ഞേ വിഹരന്താനം, സന്താനം ബ്രഹ്മചാരിനം;
ഏകഭത്തം ഭുഞ്ജമാനാനം, കേന വണ്ണോ പസീദതീ”തി.

“അതീതം നാനുസോചന്തി, നപ്പജപ്പന്തി നാഗതം;
പച്ചുപ്പന്നേന യാപേന്തി, തേന വണ്ണോ പസീദതി”.

“അനാഗതപ്പജപ്പായ, അതീതസ്സാനുസോചനാ;
ഏതേന ബാലാ സുസ്സന്തി, നളോവ ഹരിതോ ലുതോ”തി.

നളവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഓഘം നിമോക്ഖം ഉപനേയ്യം, അച്ചേന്തി കതിഛിന്ദി ച;
ജാഗരം അപ്പടിവിദിതാ, സുസമ്മുട്ഠാ മാനകാമിനാ;
അരഞ്ഞേ ദസമോ വുത്തോ, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതി.

൨. നന്ദനവഗ്ഗോ

൧. നന്ദനസുത്തം

൧൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭിക്ഖവോ”തി. “ഭദന്തേ”തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതരാ താവതിംസകായികാ ദേവതാ നന്ദനേ വനേ അച്ഛരാസങ്ഘപരിവുതാ ദിബ്ബേഹി പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതാ സമങ്ഗീഭൂതാ പരിചാരിയമാനാ [പരിചാരിയമാനാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“ന തേ സുഖം പജാനന്തി, യേ ന പസ്സന്തി നന്ദനം;
ആവാസം നരദേവാനം, തിദസാനം യസസ്സിന”ന്തി.

“ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതരാ ദേവതാ തം ദേവതം ഗാഥായ പച്ചഭാസി -

“ന ത്വം ബാലേ പജാനാസി, യഥാ അരഹതം വചോ;
അനിച്ചാ സബ്ബസങ്ഖാരാ [സബ്ബേ സങ്ഖാരാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)],
ഉപ്പാദവയധമ്മിനോ;
ഉപ്പജ്ജിത്വാ നിരുജ്ഝന്തി, തേസം വൂപസമോ സുഖോ”തി.

൨. നന്ദതിസുത്തം

൭൨. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“നന്ദതി പുത്തേഹി പുത്തിമാ,
ഗോമാ [ഗോമികോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഗോഹി തഥേവ നന്ദതി;
ഉപധീഹി നരസ്സ നന്ദനാ,
ന ഹി സോ നന്ദതി യോ നിരൂപധീ”തി.

“സോചതി പുത്തേഹി പുത്തിമാ,
ഗോമാ ഗോഹി തഥേവ സോചതി;
ഉപധീഹി നരസ്സ സോചനാ,
ന ഹി സോ സോചതി യോ നിരൂപധീ”തി.

൩. നത്ഥിപുത്തസമസുത്തം

൭൩. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“നത്ഥി പുത്തസമം പേമം, നത്ഥി ഗോസമിതം ധനം;
നത്ഥി സൂരിയസമാ [സുരിയസമാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ആഭാ,
സമുദ്ദപരമാ സരാ”തി.

“നത്ഥി അത്തസമം പേമം, നത്ഥി ധഞ്ഞസമം ധനം;
നത്ഥി പഞ്ഞാസമാ ആഭാ, വുട്ഠി വേ പരമാ സരാ”തി.

൪. ഖത്തിയസുത്തം

൭൪. “ഖത്തിയോ ദ്വിപദം സേട്ഠോ, ബലീബദ്ദോ [ബലിവദ്ദോ (സീ॰ പീ॰), ബലിബദ്ദോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ചതുപ്പദം.

കോമാരീ സേട്ഠാ ഭരിയാനം, യോ ച പുത്താന പുബ്ബജോ”തി.

“സമ്ബുദ്ധോ ദ്വിപദം സേട്ഠോ, ആജാനീയോ ചതുപ്പദം;
സുസ്സൂസാ സേട്ഠാ ഭരിയാനം, യോ ച പുത്താനമസ്സവോ”തി.

൫. സണമാനസുത്തം

൭൫. “ഠിതേ മജ്ഝന്ഹികേ [മജ്ഝന്തികേ (സബ്ബത്ഥ)] കാലേ, സന്നിസീവേസു പക്ഖിസു.

സണതേവ ബ്രഹാരഞ്ഞം [മഹാരഞ്ഞം (ക॰ സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], തം ഭയം പടിഭാതി മ”ന്തി.

“ഠിതേ മജ്ഝന്ഹികേ കാലേ, സന്നിസീവേസു പക്ഖിസു;
സണതേവ ബ്രഹാരഞ്ഞം, സാ രതി പടിഭാതി മ”ന്തി.

൬. നിദ്ദാതന്ദീസുത്തം

൧൬. "നിദ്ദാ തന്ദീ വിജമ്ഭിതാ [തന്ദി വിജമ്ഭികാ (സീ॰ പീ॰)], അരതീ ഭത്തസമ്മദോ.

ഏതേന നപ്പകാസതി, അരിയമഗ്ഗോ ഇധ പാണിന''ന്തി.

"നിദ്ദം തന്ദിം വിജമ്ഭിതം, അരതിം ഭത്തസമ്മദം;
വീരിയേന [വിരിയേന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നം പണാമേത്വാ,
അരിയമഗ്ഗോ വിസുജ്ഝതീ''തി.

൭. ദുക്കരസുത്തം

൧൭. "ദുക്കരം ദുത്തിതിക്ഖഞ്ച, അബ്യത്തേന ച സാമഞ്ഞം.

ബഹൂഹി തത്ഥ സമ്ബാധാ, യത്ഥ ബാലോ വിസീദതീ''തി.

"കതിഹം ചരേയ്യ സാമഞ്ഞം, ചിത്തം ചേ ന നിവാരയേ;
പദേ പദേ വിസീദേയ്യ, സങ്കപ്പാനം വസാനുഗോ''തി.

"കുമ്മോവ അങ്ഗാനി സകേ കപാലേ,
സമോദഹം ഭിക്ഖു മനോവിതക്കേ;
അനിസ്സിതോ അഞ്ഞമഹേഠയാനോ,
പരിനിബ്ബുതോ നൂപവദേയ്യ കഞ്ചീ''തി.

൮. ഹിരീസുത്തം

൧൮. "ഹിരീനിസേധോ പുരിസോ, കോചി ലോകസ്മിം വിജ്ജതി.

യോ നിന്ദം അപബോധതി [അപബോധേതി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], അസ്സോ ഭദ്രോ കസാമിവാ''തി.

"ഹിരീനിസേധാ തനുയാ, യേ ചരന്തി സദാ സതാ;
അന്തം ദുക്ഖസ്സ പപ്പുയ്യ, ചരന്തി വിസമേ സമ''ന്തി.

൯. കുടികാസുത്തം

൧൯. "കച്ചി തേ കുടികാ നത്ഥി, കച്ചി നത്ഥി കുലാവകാ;
കച്ചി സന്താനകാ നത്ഥി, കച്ചി മുത്തോസി ബന്ധനാ''തി.

"തഗ്ഘ മേ കുടികാ നത്ഥി, തഗ്ഘ നത്ഥി കുലാവകാ;
തഗ്ഘ സന്താനകാ നത്ഥി, തഗ്ഘ മുത്തോമ്ഹി ബന്ധനാ''തി.

"കിന്താഹം കുടികം ബ്രൂമി, കിം തേ ബ്രൂമി കുലാവകം;
കിം തേ സന്താനകം ബ്രൂമി, കിന്താഹം ബ്രൂമി ബന്ധന''ന്തി.

"മാതരം കുടികം ബ്രൂസി, ഭരിയം ബ്രൂസി കുലാവകം;
പുത്തേ സന്താനകേ ബ്രൂസി, തണ്ഹം മേ ബ്രൂസി ബന്ധന''ന്തി.

"സാഹു തേ കുടികാ നത്ഥി, സാഹു നത്ഥി കുലാവകാ;

സാഹു സന്താനകാ നത്ഥി, സാഹു മുത്തോസി ബന്ധനാ”തി.

൨൦. സമിദ്ധിസുത്തം

൨൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി തപോദാരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സമിദ്ധി രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം പച്ചുട്ഠായ യേന തപോദാ തേനുപസങ്കമി ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിതും. തപോദേ ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിത്വാ പച്ചുത്തരിത്വാ ഏകചീവരോ അട്ഠാസി ഗത്താനി പുബ്ബാപയമാനോ. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം തപോദം ഓഭാസേത്വാ യേന ആയസ്മാ സമിദ്ധി തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ വേഹാസം ഠിതാ ആയസ്മന്തം സമിദ്ധിം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“അഭുത്വാ ഭിക്ഖസി ഭിക്ഖു, ന ഹി ഭുത്വാന ഭിക്ഖസി;
ഭുത്വാന ഭിക്ഖു ഭിക്ഖസ്സു, മാ തം കാലോ ഉപച്ചഗാ”തി.

“കാലം വോഹം ന ജാനാമി, ഛന്നോ കാലോ ന ദിസ്സതി;
തസ്മാ അഭുത്വാ ഭിക്ഖാമി, മാ മം കാലോ ഉപച്ചഗാ”തി.

അഥ ഖോ സാ ദേവതാ പഥവിയം [പഠവിയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പതിട്ഠഹിത്വാ ആയസ്മന്തം സമിദ്ധിം ഏതദവോച - “ദഹരോ ത്വം ഭിക്ഖു, പബ്ബജിതോ സുസു കാളകേസോ, ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ, പഠമേന വയസാ, അനിക്കീളിതാവീ കാമേസു. ഭുഞ്ജ, ഭിക്ഖു, മാനുസകേ കാമേ; മാ സന്ദിട്ഠികം ഹിത്വാ കാലികം അനുധാവീ”തി.

“ന ഖ്വാഹം, ആവുസോ, സന്ദിട്ഠികം ഹിത്വാ കാലികം അനുധാവാമി. കാലികഞ്ച ഖ്വാഹം, ആവുസോ, ഹിത്വാ സന്ദിട്ഠികം അനുധാവാമി. കാലികാ ഹി, ആവുസോ, കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ; ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ. സന്ദിട്ഠികോ അയം ധമ്മോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ”തി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖു, കാലികാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ? കഥം സന്ദിട്ഠികോ അയം ധമ്മോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ”തി?

“അഹം ഖോ, ആവുസോ, നവോ അചിരപബ്ബജിതോ അധുനാഗതോ ഇമം ധമ്മവിനയം. ന താഹം [ന ഖ്വാഹം (സീ॰ പീ॰)] സക്കോമി വിത്ഥാരേന ആചിക്ഖിതും. അയം സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ രാജഗഹേ വിഹരതി തപോദാരാമേ. തം ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതമത്ഥം പുച്ഛ. യഥാ തേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതി തഥാ നം ധാരേയ്യാസീ”തി.

“ന ഖോ, ഭിക്ഖു, സുകരോ സോ ഭഗവാ അമ്ഹേഹി ഉപസങ്കമിതും , അഞ്ഞാഹി മഹേസക്ഖാഹി ദേവതാഹി പരിവുതോ. സചേ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, തം ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതമത്ഥം പുച്ഛേയ്യാസി, മയമ്പി ആഗച്ഛേയ്യാമ ധമ്മസ്സവനായാ”തി. “ഏവമാവുസോ”തി ഖോ ആയസ്മാ സമിദ്ധി

തസ്സാ ദേവതായ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സമിദ്ധി ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“ഇധാഹം , ഭന്തേ, രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം പച്ചുട്ഠായ യേന തപോദാ തേനുപസങ്കമിം ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിതും. തപോദേ ഗത്താനി പരിസിഞ്ചിത്വാ പച്ചുത്തരിത്വാ ഏകചീവരോ അട്ഠാസിം ഗത്താനി പുബ്ബാപയമാനോ. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം തപോദം ഓഭാസേത്വാ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ വേഹാസം ഠിതാ ഇമായ ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“അഭുത്വാ ഭിക്ഖസി ഭിക്ഖു, ന ഹി ഭുത്വാന ഭിക്ഖസി;
ഭുത്വാന ഭിക്ഖു ഭിക്ഖസ്സു, മാ തം കാലോ ഉപച്ചഗാ”തി.

“ഏവം വുത്തേ അഹം, ഭന്തേ, തം ദേവതം ഗാഥായ പച്ചഭാസിം -

“കാലം വോഹം ന ജാനാമി, ഛന്നോ കാലോ ന ദിസ്സതി;
തസ്മാ അഭുത്വാ ഭിക്ഖാമി, മാ മം കാലോ ഉപച്ചഗാ”തി.

“അഥ ഖോ, ഭന്തേ, സാ ദേവതാ പഥവിയം പതിട്ഠഹിത്വാ മം ഏതദവോച - ‘ദഹരോ ത്വം, ഭിക്ഖു, പബ്ബജിതോ സുസു കാളകേസോ, ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ, പഠമേന വയസാ, അനിക്കീളിതാവീ കാമേസു. ഭുഞ്ജ, ഭിക്ഖു, മാനുസകേ കാമേ; മാ സന്ദിട്ഠികം ഹിത്വാ കാലികം അനുധാവീ’”തി.

“ഏവം വുത്താഹം, ഭന്തേ, തം ദേവതം ഏതദവോചം - ‘ന ഖ്വാഹം, ആവുസോ, സന്ദിട്ഠികം ഹിത്വാ കാലികം അനുധാവാമി; കാലികഞ്ച ഖ്വാഹം, ആവുസോ, ഹിത്വാ സന്ദിട്ഠികം അനുധാവാമി. കാലികാ ഹി, ആവുസോ, കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ; ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ. സന്ദിട്ഠികോ അയം ധമ്മോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ’”തി.

“ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, സാ ദേവതാ മം ഏതദവോച - ‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖു, കാലികാ കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ; ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ? കഥം സന്ദിട്ഠികോ അയം ധമ്മോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ’തി? ഏവം വുത്താഹം, ഭന്തേ , തം ദേവതം ഏതദവോചം - ‘അഹം ഖോ, ആവുസോ, നവോ അചിരപബ്ബജിതോ അധുനാഗതോ ഇമം ധമ്മവിനയം, ന താഹം സക്കോമി വിത്ഥാരേന ആചിക്ഖിതും. അയം സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ രാജഗഹേ വിഹരതി തപോദാരാമേ. തം ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതമത്ഥം പുച്ഛ. യഥാ തേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതി തഥാ നം ധാരേയ്യാസീ’”തി.

“ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, സാ ദേവതാ മം ഏതദവോച - ‘ന ഖോ, ഭിക്ഖു, സുകരോ സോ ഭഗവാ അമ്ഹേഹി ഉപസങ്കമിതും, അഞ്ഞാഹി മഹേസക്ഖാഹി ദേവതാഹി പരിവുതോ. സചേ ഖോ, ത്വം ഭിക്ഖു, തം ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതമത്ഥം പുച്ഛേയ്യാസി, മയമ്പി ആഗച്ഛേയ്യാമ

ധമ്മസ്സവനായാ’തി. സചേ, ഭന്തേ, തസ്സാ ദേവതായ സച്ചം വചനം, ഇധേവ സാ ദേവതാ അവിദൂരേ”തി.

ഏവം വുത്തേ, സാ ദേവതാ ആയസ്മന്തം സമിദ്ധിം ഏതദവോച - “പുച്ഛ, ഭിക്ഖു, പുച്ഛ, ഭിക്ഖു, യമഹം അനുപ്പത്താ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തം ദേവതം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

“അക്ഖേയ്യസഞ്ഞിനോ സത്താ, അക്ഖേയ്യസ്മിം പതിട്ഠിതാ;
അക്ഖേയ്യം അപരിഞ്ഞായ, യോഗമായന്തി മച്ചുനോ.

“അക്ഖേയ്യഞ്ച പരിഞ്ഞായ, അക്ഖാതാരം ന മഞ്ഞതി;
തഞ്ഹി തസ്സ ന ഹോതീതി, യേന നം വജ്ജാ ന തസ്സ അത്ഥി;
സചേ വിജാനാസി വദേഹി യക്ഖാ”തി [യക്ഖീതി (പീ॰ ക॰)].

“ന ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഇമസ്സ ഭഗവതാ സങ്ഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനാമി. സാധു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ തഥാ ഭാസതു യഥാഹം ഇമസ്സ ഭഗവതാ സങ്ഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം ജാനേയ്യ”ന്തി.

“സമോ വിസേസീ ഉദ വാ [അഥവാ (സീ॰ പീ॰)] നിഹീനോ,
യോ മഞ്ഞതീ സോ വിവദേഥ [സോപി വദേഥ (ക॰)] തേന;
തീസു വിധാസു അവികമ്പമാനോ,
സമോ വിസേസീതി ന തസ്സ ഹോതി;
സചേ വിജാനാസി വദേഹി യക്ഖാ”തി.

“ഇമസ്സാപി ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ സങ്ഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ ന വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനാമി. സാധു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ തഥാ ഭാസതു യഥാഹം ഇമസ്സ ഭഗവതാ സങ്ഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ വിത്ഥാരേന അത്ഥം ജാനേയ്യ”ന്തി.

“പഹാസി സങ്ഖം ന വിമാനമജ്ഝഗാ, അച്ഛേച്ഛി [അച്ഛേജ്ജി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] തണ്ഹം ഇധ നാമരൂപേ;
തം ഛിന്നഗന്ഥം അനിഘം നിരാസം, പരിയേസമാനാ നാജ്ഝഗമും;
ദേവാ മനുസ്സാ ഇധ വാ ഹുരം വാ, സഗ്ഗേസു വാ സബ്ബനിവേസനേസു;
സചേ വിജാനാസി വദേഹി യക്ഖാ”തി.

“ഇമസ്സ ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ സങ്ഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ ഏവം വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനാമി -

“പാപം ന കയിരാ വചസാ മനസാ,
കായേന വാ കിഞ്ചന സബ്ബലോകേ;
കാമേ പഹായ സതിമാ സമ്പജാനോ,
ദുക്ഖം ന സേവേഥ അനത്ഥസംഹിത”ന്തി.

നന്ദനവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

നന്ദനാ നന്ദതി ചേവ, നത്ഥിപുത്തസമേന ച;
ഖത്തിയോ സണമാനോ ച, നിദ്ദാതന്ദീ ച ദുക്കരം;
ഹിരീ കുടികാ നവമോ, ദസമോ വുത്തോ സമിദ്ധിനാതി.

൩. സത്തിവഗ്ഗോ

൧. സത്തിസുത്തം

൨൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

‘‘സത്തിയാ വിയ ഓമട്ഠോ, ഡയ്ഹമാനോവ [ഡയ്ഹമാനേവ (സബ്ബത്ഥ)] മത്ഥകേ;
കാമരാഗപ്പഹാനായ, സതോ ഭിക്ഖു പരിബ്ബജേ’’തി.

‘‘സത്തിയാ വിയ ഓമട്ഠോ, ഡയ്ഹമാനോവ മത്ഥകേ;
സക്കായദിട്ഠിപ്പഹാനായ, സതോ ഭിക്ഖു പരിബ്ബജേ’’തി.

൨. ഫുസതിസുത്തം

൨൨. ‘‘നാഫുസന്തം ഫുസതി ച, ഫുസന്തഞ്ച തതോ ഫുസേ;
തസ്മാ ഫുസന്തം ഫുസതി, അപ്പദുട്ഠപദോസിന’’ന്തി.

‘‘യോ അപ്പദുട്ഠസ്സ നരസ്സ ദുസ്സതി,
സുദ്ധസ്സ പോസസ്സ അനങ്ഗണസ്സ;
തമേവ ബാലം പച്ചേതി പാപം,
സുഖുമോ രജോ പടിവാതംവ ഖിത്തോ’’തി.

൩. ജടാസുത്തം

൨൩. ‘‘അന്തോ ജടാ ബഹി ജടാ, ജടായ ജടിതാ പജാ;
തം തം ഗോതമ പുച്ഛാമി, കോ ഇമം വിജടയേ ജട’’ന്തി.

‘‘സീലേ പതിട്ഠായ നരോ സപഞ്ഞോ, ചിത്തം പഞ്ഞഞ്ച ഭാവയം;
ആതാപീ നിപകോ ഭിക്ഖു, സോ ഇമം വിജടയേ ജടം.

‘‘യേസം രാഗോ ച ദോസോ ച, അവിജ്ജാ ച വിരാജിതാ;
ഖീണാസവാ അരഹന്തോ, തേസം വിജടിതാ ജടാ.

‘‘യത്ഥ നാമഞ്ച രൂപഞ്ച, അസേസം ഉപരുജ്ഝതി;
പടിഘം രൂപസഞ്ഞാ ച, ഏത്ഥേസാ ഛിജ്ജതേ [വിജടേ (ക॰)] ജടാ’’തി.

൪. മനോനിവാരണസുത്തം

൨൪. ‘‘യതോ യതോ മനോ നിവാരയേ,

ന ദുക്ഖമേതി നം തതോ തതോ;
സ സബ്ബതോ മനോ നിവാരയേ,

സ സബ്ബതോ ദുക്ഖാ പമുച്ചതി".

"ന സബ്ബതോ മനോ നിവാരയേ,
ന മനോ സംയതത്തമാഗതം;
യതോ യതോ ച പാപകം,
തതോ തതോ മനോ നിവാരയേ"തി.

൫. അരഹന്തസുത്തം

൨൫. "യോ ഹോതി ഭിക്ഖു അരഹം കതാവീ,
ഖീണാസവോ അന്തിമദേഹധാരീ;
അഹം വദാമീതിപി സോ വദേയ്യ,
മമം വദന്തീതിപി സോ വദേയ്യാ"തി.

"യോ ഹോതി ഭിക്ഖു അരഹം കതാവീ,
ഖീണാസവോ അന്തിമദേഹധാരീ;
അഹം വദാമീതിപി സോ വദേയ്യ,
മമം വദന്തീതിപി സോ വദേയ്യ;
ലോകേ സമഞ്ഞം കുസലോ വിദിത്വാ,
വോഹാരമത്തേന സോ [സ (?)] വോഹരേയ്യാ"തി.

"യോ ഹോതി ഭിക്ഖു അരഹം കതാവീ,
ഖീണാസവോ അന്തിമദേഹധാരീ;
മാനം നു ഖോ സോ ഉപഗമ്മ ഭിക്ഖു,
അഹം വദാമീതിപി സോ വദേയ്യ;
മമം വദന്തീതിപി സോ വദേയ്യാ"തി.

"പഹീനമാനസ്സ ന സന്തി ഗന്ഥാ,
വിധൂപിതാ മാനഗന്ഥസ്സ സബ്ബേ;
സ വീതിവത്തോ മഞ്ഞതം [മാനനം (സീ॰), മഞ്ഞീതം (?)] സുമേധോ,
അഹം വദാമീതിപി സോ വദേയ്യ.

"മമം വദന്തീതിപി സോ വദേയ്യ;
ലോകേ സമഞ്ഞം കുസലോ വിദിത്വാ;
വോഹാരമത്തേന സോ വോഹരേയ്യാ"തി.

൬. പജ്ജോതസുത്തം

൨൬. "കതി ലോകസ്മിം പജ്ജോതാ, യേഹി ലോകോ പകാസതി [പഭാസതി (ക॰ സീ॰)];
ഭഗവന്തം [ഭവന്തം (ക॰)] പുട്ഠുമാഗമ്മ, കഥം ജാനേമു തം മയ"ന്തി.

"ചത്താരോ ലോകേ പജ്ജോതാ, പഞ്ചമേത്ഥ ന വിജ്ജതി;
ദിവാ തപതി ആദിച്ചോ, രത്തിമാഭാതി ചന്ദിമാ.

"അഥ അഗ്ഗി ദിവാരത്തിം, തത്ഥ തത്ഥ പകാസതി;
സമ്ബുദ്ധോ തപതം സേട്ഠോ, ഏസാ ആഭാ അനുത്തരാ"തി.

൭. സരസുത്തം

൨൭.“കുതോ സരാ നിവത്തന്തി, കത്ഥ വട്ടം ന വത്തതി;
കത്ഥ നാമഞ്ച രൂപഞ്ച, അസേസം ഉപരുജ്ഝതീ”തി.

“യത്ഥ ആപോ ച പഥവീ, തേജോ വായോ ന ഗാധതി;
അതോ സരാ നിവത്തന്തി, എത്ഥ വട്ടം ന വത്തതി;
എത്ഥ നാമഞ്ച രൂപഞ്ച, അസേസം ഉപരുജ്ഝതീ”തി.

൮. മഹദ്ധനസുത്തം

൨൮.“മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ, രട്ഠവന്തോപി ഖത്തിയാ;
അഞ്ഞമഞ്ഞാഭിഗിജ്ഝന്തി, കാമേസു അനലങ്കതാ.

“തേസു ഉസ്സുക്കജാതേസു, ഭവസോതാനുസാരിസു;
കേധ തണ്ഹം [രോധതണ്ഹം (സ്യാ॰ കം॰), ഗേധതണ്ഹം (ക॰)] പജഹിംസു [പവാഹിംസു (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], കേ ലോകസ്മിം അനുസ്സുകാ”തി.

“ഹിത്വാ അഗാരം പബ്ബജിതാ, ഹിത്വാ പുത്തം പസും വിയം;
ഹിത്വാ രാഗഞ്ച ദോസഞ്ച, അവിജ്ജഞ്ച വിരാജിയ;
ഖീണാസവാ അരഹന്തോ, തേ ലോകസ്മിം അനുസ്സുകാ”തി.

൯. ചതുചക്കസുത്തം

൨൯.“ചതുചക്കം നവദ്വാരം, പുണ്ണം ലോഭേന സംയുതം;
പങ്കജാതം മഹാവീര, കഥം യാത്രാ ഭവിസ്സതീ”തി.

“ഛേത്വാ നദ്ധിം വരത്തഞ്ച, ഇച്ഛാ ലോഭഞ്ച പാപകം;
സമൂലം തണ്ഹമബ്ബുയ്ഹ, എവം യാത്രാ ഭവിസ്സതീ”തി.

൧൦. എണിജങ്ഘസുത്തം

൩൦.“എണിജങ്ഘം കിസം വീരം, അപ്പാഹാരം അലോലുപം;
സീഹം വേകചരം നാഗം, കാമേസു അനപേക്ഖിനം;
ഉപസങ്കമ്മ പുച്ഛാമ, കഥം ദുക്ഖാ പമുച്ചതീ”തി.

“പഞ്ച കാമഗുണാ ലോകേ, മനോഛട്ഠാ പവേദിതാ;
എത്ഥ ഛന്ദം വിരാജേത്വാ, എവം ദുക്ഖാ പമുച്ചതീ”തി.

സത്തിവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം –

സത്തിയാ ഫുസതി ചേവ, ജടാ മനോനിവാരണാ;
അരഹന്തേന പജ്ജോതോ, സരാ മഹദ്ധനേന ച;
ചതുചക്കേന നവമം, എണിജങ്ഘേന തേ ദസാതി.

൪. സതുല്ലപകായികവഗ്ഗോ

൧. സബ്ഭിസുത്തം

൩൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ സതുല്ലപകായികാ ദേവതായോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ ഏകാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

> ‘‘സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ [ക്രുബ്ബേഥ (ക॰)] സന്ഥവം;
> സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, സേയ്യോ ഹോതി ന പാപിയോ’’തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

> ‘‘സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
> സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, പഞ്ഞാ ലബ്ഭതി [പഞ്ഞം ലഭതി (സ്യാ॰ കം॰)] നാഞ്ഞതോ’’തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

> ‘‘സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
> സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, സോകമജ്ഝേ ന സോചതീ’’തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

> ‘‘സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
> സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, ഞാതിമജ്ഝേ വിരോചതീ’’തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

> ‘‘സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
> സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, സത്താ ഗച്ഛന്തി സുഗ്ഗതി’’ന്തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

> ‘‘സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
> സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, സത്താ തിട്ഠന്തി സാതത’’ന്തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘കസ്സ നു ഖോ, ഭഗവാ, സുഭാസിത’’ന്തി? സബ്ബാസം വോ സുഭാസിതം പരിയായേന, അപി ച മമപി സുണാഥ -

> ‘‘സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
> സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, സബ്ബദുക്ഖാ പമുച്ചതീ’’തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ താ ദേവതായോ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായിംസൂതി.

൨. മച്ഛരിസുത്തം

൩൨. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ സതുല്ലപകായികാ ദേവതായോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ ഏകാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“മച്ഛേരാ ച പമാദാ ച, ഏവം ദാനം ന ദീയതി [ദിയ്യതി (ക॰)];
പുഞ്ഞം ആകങ്ഖമാനേന, ദേയ്യം ഹോതി വിജാനതാ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“യസ്സേവ ഭീതോ ന ദദാതി മച്ഛരീ, തദേവാദദതോ ഭയം;
ജിഘച്ഛാ ച പിപാസാ ച, യസ്സ ഭായതി മച്ഛരീ;
തമേവ ബാലം ഫുസതി, അസ്മിം ലോകേ പരമ്ഹി ച.

“തസ്മാ വിനേയ്യ മച്ഛേരം, ദജ്ജാ ദാനം മലാഭിഭൂ;
പുഞ്ഞാനി പരലോകസ്മിം, പതിട്ഠാ ഹോന്തി പാണിന”ന്തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“തേ മതേസു ന മീയന്തി, പന്ഥാനംവ സഹബ്ബജം;
അപ്പസ്മിം യേ പവേച്ഛന്തി, ഏസ ധമ്മോ സനന്തനോ.

“അപ്പസ്മേകേ പവേച്ഛന്തി, ബഹുനേകേ ന ദിച്ഛരേ;
അപ്പസ്മാ ദക്ഖിണാ ദിന്നാ, സഹസ്സേന സമം മിതാ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“ദുദ്ദദം ദദമാനാനം, ദുക്കരം കമ്മ കുബ്ബതം;
അസന്തോ നാനുകുബ്ബന്തി, സതം ധമ്മോ ദുരന്വയോ [ദുരന്നയോ (സീ॰)].

“തസ്മാ സതഞ്ച അസതം [അസതഞ്ച (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)], നാനാ ഹോതി ഇതോ ഗതി;
അസന്തോ നിരയം യന്തി, സന്തോ സഗ്ഗപരായനാ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഏതദവോച - “കസ്സ നു ഖോ, ഭഗവാ, സുഭാസിത”ന്തി?

“സബ്ബാസം വോ സുഭാസിതം പരിയായേന; അപി ച മമപി സുണാഥ -

“ധമ്മം ചരേ യോപി സമുഞ്ജകം ചരേ,

ദാരഞ്ച പോസം ദദമപ്പകസ്മിം;
സതം സഹസ്സാനം സഹസ്സയാഗിനം,
കലമ്പി നാഗ്ഘന്തി തഥാവിധസ്സ തേ''തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''കേനേസ യഞ്ഞോ വിപുലോ മഹഗ്ഗതോ,
സമേന ദിന്നസ്സ ന അഗ്ഘമേതി;
കഥം [ഇദം പദം കത്ഥചി സീഹളപോത്ഥകേ നത്ഥി] സതം സഹസ്സാനം സഹസ്സയാഗിനം,
കലമ്പി നാഗ്ഘന്തി തഥാവിധസ്സ തേ''തി.

''ദദന്തി ഹേകേ വിസമേ നിവിട്ഠാ,
ഛേത്വാ വധിത്വാ അഥ സോചയിത്വാ;
സാ ദക്ഖിണാ അസ്സുമുഖാ സദണ്ഡാ,
സമേന ദിന്നസ്സ ന അഗ്ഘമേതി.

''ഏവം സതം സഹസ്സാനം സഹസ്സയാഗിനം;
കലമ്പി നാഗ്ഘന്തി തഥാവിധസ്സ തേ''തി.

൩. സാധുസുത്തം

൩൩. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ സതുല്ലപകായികാ ദേവതായോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ ഏകാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''സാധു ഖോ, മാരിസ, ദാനം;
മച്ഛേരാ ച പമാദാ ച, ഏവം ദാനം ന ദീയതി;
പുഞ്ഞം ആകങ്ഖമാനേന, ദേയ്യം ഹോതി വിജാനതാ''തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''സാധു ഖോ, മാരിസ, ദാനം;
അപി ച അപ്പകസ്മിമ്പി സാഹു ദാനം''.

''അപ്പസ്മേകേ പവേച്ഛന്തി, ബഹുനേകേ ന ദിച്ഛരേ;
അപ്പസ്മാ ദക്ഖിണാ ദിന്നാ, സഹസ്സേന സമം മിതാ''തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''സാധു ഖോ, മാരിസ, ദാനം; അപ്പകസ്മിമ്പി സാഹു ദാനം;
അപി ച സദ്ധായപി സാഹു ദാനം''.

''ദാനഞ്ച യുദ്ധഞ്ച സമാനമാഹു,
അപ്പാപി സന്താ ബഹുകേ ജിനന്തി;

അപ്പമ്പി ചേ സദ്ദഹാനോ ദദാതി,
തേനേവ സോ ഹോതി സുഖീ പരത്ഥാ''തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''സാധു ഖോ, മാരിസ, ദാനം; അപ്പകസ്മിമ്പി സാഹു ദാനം;
സദ്ധായപി സാഹു ദാനം; അപി ച ധമ്മലദ്ധസ്സാപി സാഹു ദാനം''.

''യോ ധമ്മലദ്ധസ്സ ദദാതി ദാനം,
ഉട്ഠാനവീരിയാധിഗതസ്സ ജന്തു;
അതിക്കമ്മ സോ വേതരണിം യമസ്സ,
ദിബ്ബാനി ഠാനാനി ഉപേതി മച്ചോ''തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''സാധു ഖോ, മാരിസ, ദാനം; അപ്പകസ്മിമ്പി സാഹു ദാനം;
സദ്ധായപി സാഹു ദാനം; ധമ്മലദ്ധസ്സാപി സാഹു ദാനം;
അപി ച വിചേയ്യ ദാനമ്പി സാഹു ദാനം''.

''വിചേയ്യ ദാനം സുഗതപ്പസത്ഥം,
യേ ദക്ഖിണേയ്യാ ഇധ ജീവലോകേ;
ഏതേസു ദിന്നാനി മഹപ്ഫലാനി,
ബീജാനി വുത്താനി യഥാ സുഖേത്തേ''തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി -

''സാധു ഖോ, മാരിസ, ദാനം; അപ്പകസ്മിമ്പി സാഹു ദാനം;
സദ്ധായപി സാഹു ദാനം; ധമ്മലദ്ധസ്സാപി സാഹു ദാനം;
വിചേയ്യ ദാനമ്പി സാഹു ദാനം; അപി ച പാണേസുപി സാധു
സംയമോ''.

''യോ പാണഭൂതാനി [പാണഭൂതേസു (സീ॰ പീ॰)] അഹേഠയം ചരം,
പരൂപവാദാ ന കരോന്തി പാപം;
ഭീരും പസംസന്തി ന ഹി തത്ഥ സൂരം,
ഭയാ ഹി സന്തോ ന കരോന്തി പാപ''ന്തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കസ്സ നു ഖോ, ഭഗവാ, സുഭാസിത''ന്തി?

''സബ്ബാസം വോ സുഭാസിതം പരിയായേന, അപി ച മമപി സുണാഥ -

''സദ്ധാ ഹി ദാനം ബഹുധാ പസത്ഥം,
ദാനാ ച ഖോ ധമ്മപദംവ സേയ്യോ;
പുബ്ബേ ച ഹി പുബ്ബതരേ ച സന്തോ,
നിബ്ബാനമേവജ്ഝഗമും സപഞ്ഞാ''തി.

൪. നസന്തിസുത്തം

൩൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ സതുല്ലപകായികാ ദേവതായോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ ഏകാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"ന സന്തി കാമാ മനുജേസു നിച്ചാ,
സന്തീധ കമനീയാനി യേസു [കാമേസു (ക॰)] ബദ്ധോ;
യേസു പമത്തോ അപുനാഗമനം,
അനാഗന്താ പുരിസോ മച്ചുധേയ്യാ"തി.

"ഛന്ദജം അഘം ഛന്ദജം ദുക്ഖം;
ഛന്ദവിനയാ അഘവിനയോ;
അഘവിനയാ ദുക്ഖവിനയോ"തി.

"ന തേ കാമാ യാനി ചിത്രാനി ലോകേ,
സങ്കപ്പരാഗോ പുരിസസ്സ കാമോ;
തിട്ഠന്തി ചിത്രാനി തഥേവ ലോകേ,
അഥേത്ഥ ധീരാ വിനയന്തി ഛന്ദം.

"കോധം ജഹേ വിപ്പജഹേയ്യ മാനം,
സംയോജനം സബ്ബമതിക്കമേയ്യ;
തം നാമരൂപസ്മിമസജ്ജമാനം,
അകിഞ്ചനം നാനുപതന്തി ദുക്ഖാ.

"പഹാസി സങ്ഖം ന വിമാനമജ്ഝഗാ [ന ച മാനമജ്ഝഗാ (ക॰ സീ॰), ന വിമാനമാഗാ (സ്യാ॰ കം॰)],
അച്ഛേച്ഛി തണ്ഹം ഇധ നാമരൂപേ;
തം ഛിന്നഗന്ഥം അനിഘം നിരാസം,
പരിയേസമാനാ നാജ്ഝഗമും;
ദേവാ മനുസ്സാ ഇധ വാ ഹുരം വാ,
സഗ്ഗേസു വാ സബ്ബനിവേസനേസൂ"തി.

"തം ചേ ഹി നാദ്ദക്ഖും തഥാവിമുത്തം (ഇച്ചായസ്മാ മോഘരാജാ),
ദേവാ മനുസ്സാ ഇധ വാ ഹുരം വാ;
നരുത്തമം അത്ഥചരം നരാനം,
യേ തം നമസ്സന്തി പസംസിയാ തേ"തി.

"പസംസിയാ തേപി ഭവന്തി ഭിക്ഖൂ (മോഘരാജാതി ഭഗവാ),
യേ തം നമസ്സന്തി തഥാവിമുത്തം;
അഞ്ഞായ ധമ്മം വിചികിച്ഛം പഹായ,
സങ്ഗാതിഗാ തേപി ഭവന്തി ഭിക്ഖൂ"തി.

൫. ഉജ്ഝാനസഞ്ഞിസുത്തം

൩൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഉജ്ഝാനസഞ്ഞികാ ദേവതായോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ വേഹാസം അട്ഠംസു. വേഹാസം ഠിതാ ഖോ ഏകാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"അഞ്ഞഥാ സന്തമത്താനം, അഞ്ഞഥാ യോ പവേദയേ;
നികച്ച കിതവസ്സേവ, ഭുത്തം ഥേയ്യേന തസ്സ തം.

"യഞ്ഹി കയിരാ തഞ്ഹി വദേ, യം ന കയിരാ ന തം വദേ;
അകരോന്തം ഭാസമാനാനം, പരിജാനന്തി പണ്ഡിതാ"തി.

"ന യിദം ഭാസിതമത്തേന, ഏകന്തസവനേന വാ;
അനുക്കമിതവേ സക്കാ, യായം പടിപദാ ദള്ഹാ;
യായ ധീരാ പമുച്ചന്തി, ഝായിനോ മാരബന്ധനാ.

"ന വേ ധീരാ പകുബ്ബന്തി, വിദിത്വാ ലോകപരിയായം;
അഞ്ഞായ നിബ്ബുതാ ധീരാ, തിണ്ണാ ലോകേ വിസത്തിക"ന്തി.

അഥ ഖോ താ ദേവതായോ പഥവിയം പതിട്ഠഹിത്വാ ഭഗവതോ പാദേസു സിരസാ നിപതിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "അച്ചയോ നോ, ഭന്തേ, അച്ചഗമാ യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം [യഥാബാലാ യഥാമൂള്ഹാ യഥാഅകുസലാ (സബ്ബത്ഥ)], യാ മയം ഭഗവന്തം ആസാദേതബ്ബം അമഞ്ഞിമ്ഹാ. താസം നോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ അച്ചയം അച്ചയതോ പടിഗ്ഗണ്ഹാതു ആയതിം സംവരായാ"തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സിതം പാത്വാകാസി. അഥ ഖോ താ ദേവതായോ ഭിയ്യോസോമത്തായ ഉജ്ഝായന്തിയോ വേഹാസം അബ്ഭുഗ്ഗഞ്ഛും. ഏകാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"അച്ചയം ദേസയന്തീനം, യോ ചേ ന പടിഗണ്ഹതി;
കോപന്തരോ ദോസഗരു, സ വേരം പടിമുഞ്ചതീ"തി.

"അച്ചയോ ചേ ന വിജ്ജേഥ, നോചിധാപഗതം [നോചീധ അപഹതം (സ്യാ॰ കം॰), നോചിധാപകതം (?)] സിയാ;
വേരാനി ന ച സമ്മേയ്യും, കേനീധ [വേരാനി ച സമ്മേയ്യും, തേനിധ (സീ॰)] കുസലോ സിയാ"തി.

"കസ്സച്ചയാ ന വിജ്ജന്തി, കസ്സ നത്ഥി അപാഗതം;
കോ ന സമ്മോഹമാപാദി, കോ ച ധീരോ [കോധ ധീരോ (സ്യാ॰ കം॰)] സദാ സതോ"തി.

"തഥാഗതസ്സ ബുദ്ധസ്സ, സബ്ബഭൂതാനുകമ്പിനോ;
തസ്സച്ചയാ ന വിജ്ജന്തി, തസ്സ നത്ഥി അപാഗതം;
സോ ന സമ്മോഹമാപാദി, സോവ [സോധ (സ്യാ॰ കം॰)] ധീരോ സദാ സതോ"തി.

"അച്ചയം ദേസയന്തീനം, യോ ചേ ന പടിഗണ്ഹതി;

കോപന്തരോ ദോസഗരു, സ വേരം പടിമുഞ്ചതി;
തം വേരം നാഭിനന്ദാമി, പടിഗ്ഗണ്ഹാമി വോച്ചയ”ന്തി.

൬. സദ്ധാസുത്തം

൩൬. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ സതുല്ലപകായികാ ദേവതായോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ ഏകാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“സദ്ധാ ദുതിയാ പുരിസസ്സ ഹോതി,
നോ ചേ അസ്സദ്ധിയം അവതിട്ഠതി;
യസോ ച കിത്തീ ച തത്വസ്സ ഹോതി,
സഗ്ഗഞ്ച സോ ഗച്ഛതി സരീരം വിഹായാ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“കോധം ജഹേ വിപ്പജഹേയ്യ മാനം,
സംയോജനം സബ്ബമതിക്കമേയ്യ;
തം നാമരൂപസ്മിമസജ്ജമാനം,
അകിഞ്ചനം നാനുപതന്തി സങ്ഗാ”തി.

“പമാദമനുയുഞ്ജന്തി , ബാലാ ദുമ്മേധിനോ ജനാ;
അപ്പമാദഞ്ച മേധാവീ, ധനം സേട്ഠംവ രക്ഖതി.

“മാ പമാദമനുയുഞ്ജേഥ, മാ കാമരതി സന്ഥവം;
അപ്പമത്തോ ഹി ഝായന്തോ, പപ്പോതി പരമം സുഖ”ന്ത്തി.

൭. സമയസുത്തം

൩൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം മഹാവനേ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി സബ്ബേഹേവ അരഹന്തേഹി; ദസഹി ച ലോകധാതൂഹി ദേവതാ യേഭുയ്യേന സന്നിപതിതാ ഹോന്തി ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. അഥ ഖോ ചതുന്നം സുദ്ധാവാസകായികാനം ദേവതാനം ഏതദഹോസി - “അയം ഖോ ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം മഹാവനേ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി സബ്ബേഹേവ അരഹന്തേഹി; ദസഹി ച ലോകധാതൂഹി ദേവതാ യേഭുയ്യേന സന്നിപതിതാ ഹോന്തി ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. യംനൂന മയമ്പി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമേയ്യാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ സന്തികേ പച്ചേകം ഗാഥം [പച്ചേകഗാഥം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭാസേയ്യാമാ”തി.

അഥ ഖോ താ ദേവതാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ.

ഏവമേവ - സുദ്ധാവാസേസു ദേവേസു അന്തരഹിതാ ഭഗവതോ പുരതോ പാതുരഹേസും. അഥ ഖോ താ ദേവതാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ ഏകാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“മഹാസമയോ പവനസ്മിം, ദേവകായാ സമാഗതാ;
ആഗതമ്ഹ ഇമം ധമ്മസമയം, ദക്ഖിതായേ അപരാജിതസങ്ഘ”ന്തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“തത്ര ഭിക്ഖവോ സമാദഹംസു, ചിത്തമത്തനോ ഉജുകം അകംസു [ഉജുകമകംസു (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)];
സാരഥീവ നേത്താനി ഗഹേത്വാ, ഇന്ദ്രിയാനി രക്ഖന്തി പണ്ഡിതാ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“ഛേത്വാ ഖീലം ഛേത്വാ പലിഘം, ഇന്ദഖീലം ഊഹച്ച മനേജാ;
തേ ചരന്തി സുദ്ധാ വിമലാ, ചക്ഖുമതാ സുദന്താ സുസുനാഗാ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“യേ കേചി ബുദ്ധം സരണം ഗതാസേ, ന തേ ഗമിസ്സന്തി അപായഭൂമിം;
പഹായ മാനുസം ദേഹം, ദേവകായം പരിപൂരേസ്സന്തീ”തി.

൮. സകലികസുത്തം

൩൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി മദ്ദകുച്ഛിസ്മിം മിഗദായേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവതോ പാദോ സകലികായ [സക്ഖലികായ (കം॰)] ഖതോ ഹോതി. ഭുസാ സുദം ഭഗവതോ വേദനാ വത്തന്തി സാരീരികാ വേദനാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ [തിപ്പാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഖരാ കടുകാ അസാതാ അമനാപാ; താ സുദം ഭഗവാ സതോ സമ്പജാനോ അധിവാസേതി അവിഹഞ്ഞമാനോ. അഥ ഖോ ഭഗവാ ചതുഗ്ഗുണം സങ്ഘാടിം പഞ്ഞാപേത്വാ ദക്ഖിണേന പസ്സേന സീഹസേയ്യം കപ്പേതി പാദേ പാദം അച്ചാധായ സതോ സമ്പജാനോ.

അഥ ഖോ സത്തസതാ സതുല്ലപകായികാ ദേവതായോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം മദ്ദകുച്ഛിം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ ഏകാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി - “നാഗോ വത, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ; നാഗവതാ ച സമുപ്പന്നാ സാരീരികാ വേദനാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ അസാതാ അമനാപാ സതോ സമ്പജാനോ അധിവാസേതി അവിഹഞ്ഞമാനോ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി - “സീഹോ വത, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ; സീഹവതാ ച സമുപ്പന്നാ സാരീരികാ വേദനാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ അസാതാ അമനാപാ സതോ സമ്പജാനോ അധിവാസേതി അവിഹഞ്ഞമാനോ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി - “ആജാനീയോ വത, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ; ആജാനീയവതാ ച സമുപ്പന്നാ സാരീരികാ വേദനാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ അസാതാ അമനാപാ സതോ സമ്പജാനോ അധിവാസേതി അവിഹഞ്ഞമാനോ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി - “നിസഭോ വത, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ; നിസഭവതാ ച സമുപ്പന്നാ സാരീരികാ വേദനാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ അസാതാ അമനാപാ സതോ സമ്പജാനോ അധിവാസേതി അവിഹഞ്ഞമാനോ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി - “ധോരയ്ഹോ വത, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ; ധോരയ്ഹവതാ ച സമുപ്പന്നാ സാരീരികാ വേദനാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ അസാതാ അമനാപാ സതോ സമ്പജാനോ അധിവാസേതി അവിഹഞ്ഞമാനോ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി - “ദന്തോ വത, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ; ദന്തവതാ ച സമുപ്പന്നാ സാരീരികാ വേദനാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ അസാതാ അമനാപാ സതോ സമ്പജാനോ അധിവാസേതി അവിഹഞ്ഞമാനോ”തി.

അഥ ഖോ അപരാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി - “പസ്സ സമാധിം സുഭാവിതം ചിത്തഞ്ച സുവിമുത്തം, ന ചാഭിനതം ന ചാപനതം ന ച സസങ്ഖാരനിഗ്ഗയ്ഹവാരിതഗതം [സസങ്ഖാരനിഗ്ഗയ്ഹവാരിതവതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), സസങ്ഖാരനിഗ്ഗയ്ഹവാരിവാവതം (ക॰)]. യോ ഏവരൂപം പുരിസനാഗം പുരിസസീഹം പുരിസആജാനീയം പുരിസനിസഭം പുരിസധോരയ്ഹം പുരിസദന്തം അതിക്കമിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യ കിമഞ്ഞത്ര അദസ്സനാ”തി.

“പഞ്ചവേദാ സതം സമം, തപസ്സീ ബ്രാഹ്മണാ ചരം;
ചിത്തഞ്ച നേസം ന സമ്മാ വിമുത്തം, ഹീനത്ഥരൂപാ ന പാരങ്ഗമാ തേ.

“തണ്ഹാധിപന്നാ വതസീലബദ്ധാ, ലൂഖം തപം വസ്സസതം ചരന്താ;
ചിത്തഞ്ച നേസം ന സമ്മാ വിമുത്തം, ഹീനത്ഥരൂപാ ന പാരങ്ഗമാ തേ.

“ന മാനകാമസ്സ ദമോ ഇധത്ഥി, ന മോനമത്ഥി അസമാഹിതസ്സ;
ഏകോ അരഞ്ഞേ വിഹരം പമത്തോ, ന മച്ചുധേയ്യസ്സ തരേയ്യ പാര”ന്തി.

“മാനം പഹായ സുസമാഹിതത്തോ, സുചേതസോ സബ്ബധി വിപ്പമുത്തോ;
ഏകോ അരഞ്ഞേ വിഹരമപ്പമത്തോ, സ മച്ചുധേയ്യസ്സ തരേയ്യ പാര”ന്ത്തി.

൯. പഠമപജ്ജുന്നധീതുസുത്തം

൩൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. അഥ ഖോ കോകനദാ പജ്ജുന്നസ്സ ധീതാ

അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം മഹാവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ കോകനദാ പജ്ജുന്നസ്സ ധീതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

"വേസാലിയം വനേ വിഹരന്തം, അഗ്ഗം സത്തസ്സ സമ്ബുദ്ധം;
കോകനദാഹമസ്മി അഭിവന്ദേ, കോകനദാ പജ്ജുന്നസ്സ ധീതാ.

"സുതമേവ പുരേ ആസി, ധമ്മോ ചക്ഖുമതാനുബുദ്ധോ;
സാഹം ദാനി സക്ഖി ജാനാമി, മുനിനോ ദേസയതോ സുഗതസ്സ.

"യേ കേചി അരിയം ധമ്മം, വിഗരഹന്താ ചരന്തി ദുമ്മേധാ;
ഉപേന്തി രോരുവം ഘോരം, ചിരരത്തം ദുക്ഖം അനുഭവന്തി.

"യേ ച ഖോ അരിയേ ധമ്മേ, ഖന്തിയാ ഉപസമേന ഉപേതാ;
പഹായ മാനുസം ദേഹം, ദേവകായ പരിപൂരേസ്സന്തീ"തി.

൧൦. ദുതിയപജ്ജുന്നധീതുസുത്തം

൪൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. അഥ ഖോ ചൂളകോകനദാ [ചുല്ലകോകനദാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] പജ്ജുന്നസ്സ ധീതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം മഹാവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ചൂളകോകനദാ പജ്ജുന്നസ്സ ധീതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

"ഇധാഗമാ വിജ്ജുപഭാസവണ്ണാ, കോകനദാ പജ്ജുന്നസ്സ ധീതാ;
ബുദ്ധഞ്ച ധമ്മഞ്ച നമസ്സമാനാ, ഗാഥാചിമാ അത്ഥവതീ അഭാസി.

"ബഹുനാപി ഖോ തം വിഭജേയ്യം, പരിയായേന താദിസോ ധമ്മോ;
സംഖിത്തമത്ഥം [സംഖിത്തമത്തം (ക॰)] ലപയിസ്സാമി, യാവതാ മേ മനസാ പരിയത്തം.

"പാപം ന കയിരാ വചസാ മനസാ,
കായേന വാ കിഞ്ചന സബ്ബലോകേ;
കാമേ പഹായ സതിമാ സമ്പജാനോ,
ദുക്ഖം ന സേവേഥ അനത്ഥസംഹിത"ന്തി.

സതുല്ലപകായികവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സബ്ഭിമച്ഛരിനാ സാധു, ന സന്തുജ്ഝാനസഞ്ഞിനോ;
സദ്ധാ സമയോ സകലികം, ഉഭോ പജ്ജുന്നധീതരോതി.

൫. ആദിത്തവഗ്ഗോ

൧. ആദിത്തസുത്തം

൪൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ദേവതാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

''ആദിത്തസ്മിം അഗാരസ്മിം, യം നീഹരതി ഭാജനം;
തം തസ്സ ഹോതി അത്ഥായ, നോ ച യം തത്ഥ ഡയ്ഹതി.

''ഏവം ആദിത്തകോ ലോകോ, ജരായ മരണേന ച;
നീഹരേഥേവ ദാനേന, ദിന്നം ഹോതി സുനീഹതം.

''ദിന്നം സുഖഫലം ഹോതി, നാദിന്നം ഹോതി തം തഥാ;
ചോരാ ഹരന്തി രാജാനോ, അഗ്ഗി ഡഹതി നസ്സതി.

''അഥ അന്തേന ജഹതി, സരീരം സപരിഗ്ഗഹം;
ഏതദഞ്ഞായ മേധാവീ, ഭുഞ്ജേഥ ച ദദേഥ ച;
ദത്വാ ച ഭുത്വാ ച യഥാനുഭാവം;
അനിന്ദിതോ സഗ്ഗമുപേതി ഠാന''ന്തി.

൨. കിംദദസുത്തം

൪൨. ''കിംദദോ ബലദോ ഹോതി, കിംദദോ ഹോതി വണ്ണദോ;
കിംദദോ സുഖദോ ഹോതി, കിംദദോ ഹോതി ചക്ഖുദോ;
കോ ച സബ്ബദദോ ഹോതി, തം മേ അക്ഖാഹി പുച്ഛിതോ''തി.

''അന്നദോ ബലദോ ഹോതി, വത്ഥദോ ഹോതി വണ്ണദോ;
യാനദോ സുഖദോ ഹോതി, ദീപദോ ഹോതി ചക്ഖുദോ.

''സോ ച സബ്ബദദോ ഹോതി, യോ ദദാതി ഉപസ്സയം;
അമതം ദദോ ച സോ ഹോതി, യോ ധമ്മമനുസാസതീ''തി.

൩. അന്നസുത്തം

൪൩. ''അന്നമേവാഭിനന്ദന്തി, ഉഭയേ ദേവമാനുസാ;
അഥ കോ നാമ സോ യക്ഖോ, യം അന്നം നാഭിനന്ദതീ''തി.

''യേ നം ദദന്തി സദ്ധായ, വിപ്പസന്നേന ചേതസാ;
തമേവ അന്നം ഭജതി, അസ്മിം ലോകേ പരമ്ഹി ച.

''തസ്മാ വിനേയ്യ മച്ഛേരം, ദജ്ജാ ദാനം മലാഭിഭൂ;
പുഞ്ഞാനി പരലോകസ്മിം, പതിട്ഠാ ഹോന്തി പാണിന''ന്തി.

൪. ഏകമൂലസുത്തം

൪൪.“ഏകമൂലം ദ്വിരാവട്ടം, തിമലം പഞ്ചപത്ഥരം;
സമുദ്ദം ദ്വാദസാവട്ടം, പാതാലം അതരീ ഇസീ”തി.

൫. അനോമസുത്തം

൪൫.“അനോമനാമം നിപുണത്ഥദസ്സിം, പഞ്ഞാദദം കാമാലയേ അസത്തം;
തം പസ്സഥ സബ്ബവിദും സുമേധം, അരിയേ പഥേ കമമാനം മഹേസി”ന്തി.

൬. അച്ഛരാസുത്തം

൪൬.“അച്ഛരാഗണസങ്ഘുട്ഠം, പിസാചഗണസേവിതം;
വനന്തം മോഹനം നാമ, കഥം യാത്രാ ഭവിസ്സതീ”തി.

“ഉജുകോ നാമ സോ മഗ്ഗോ, അഭയാ നാമ സാ ദിസാ;
രഥോ അകൂജനോ നാമ, ധമ്മചക്കേഹി സംയുതോ.

“ഹിരീ തസ്സ അപാലമ്ബോ, സത്യസ്സ പരിവാരണം;
ധമ്മാഹം സാരഥിം ബ്രൂമി, സമ്മാദിട്ഠിപുരേജവം.

“യസ്സ ഏതാദിസം യാനം, ഇത്ഥിയാ പുരിസസ്സ വാ;
സ വേ ഏതേന യാനേന, നിബ്ബാനസ്സേവ സന്തികേ”തി.

൭. വനരോപസുത്തം

൪൭.“കേസം ദിവാ ച രത്തോ ച, സദാ പുഞ്ഞം പവഡ്ഢതി;
ധമ്മട്ഠാ സീലസമ്പന്നാ, കേ ജനാ സഗ്ഗഗാമിനോ”തി.

“ആരാമരോപാ വനരോപാ, യേ ജനാ സേതുകാരകാ;
പപഞ്ച ഉദപാനഞ്ച, യേ ദദന്തി ഉപസ്സയം.

“തേസം ദിവാ ച രത്തോ ച, സദാ പുഞ്ഞം പവഡ്ഢതി;
ധമ്മട്ഠാ സീലസമ്പന്നാ, തേ ജനാ സഗ്ഗഗാമിനോ”തി.

൮. ജേതവനസുത്തം

൪൮.“ഇദഞ്ഹി തം ജേതവനം, ഇസിസങ്ഘനിസേവിതം;
ആവുത്ഥം [ആവുട്ഠം (ക॰)] ധമ്മരാജേന, പീതിസഞ്ജനനം മമ.

“കമ്മം വിജ്ജാ ച ധമ്മോ ച, സീലം ജീവിതമുത്തമം;
ഏതേന മച്ചാ സുജ്ഝന്തി, ന ഗോത്തേന ധനേന വാ.

“തസ്മാ ഹി പണ്ഡിതോ പോസോ, സമ്പസ്സം അത്ഥമത്തനോ;
യോനിസോ വിചിനേ ധമ്മം, ഏവം തത്ഥ വിസുജ്ഝതി.

“സാരിപുത്തോവ പഞ്ഞായ, സീലേന ഉപസമേന ച;
യോപി പാരങ്ഗതോ ഭിക്ഖു, ഏതാവപരമോ സിയാ”തി.

൯. മച്ഛരിസുത്തം

൪൯."യേധ മച്ഛരിനോ ലോകേ, കദരിയാ പരിഭാസകാ;
അഞ്ഞേസം ദദമാനാനം, അന്തരായകരാ നരാ.

"കീദിസോ തേസം വിപാകോ, സമ്പരായോ ച കീദിസോ;
ഭഗവന്തം പുട്ഠുമാഗമ്മ, കഥം ജാനേമു തം മയ"ന്തി.

"യേധ മച്ഛരിനോ ലോകേ, കദരിയാ പരിഭാസകാ;
അഞ്ഞേസം ദദമാനാനം, അന്തരായകരാ നരാ.

"നിരയം തിരച്ഛാനയോനിം, യമലോകം ഉപപജ്ജരേ;
സചേ എന്തി മനുസ്സത്തം, ദലിദ്ദേ ജായരേ കുലേ.

"ചോളം പിണ്ഡോ രതീ ഖിഡ്ഡാ, യത്ഥ കിച്ഛേന ലബ്ഭതി;
പരതോ ആസീസരേ [ആസിംസരേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ബാലാ, തമ്പി തേസം ന ലബ്ഭതി;
ദിട്ഠേ ധമ്മേസ വിപാകോ, സമ്പരായേ [സമ്പരായോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ച ദുഗ്ഗതീ"തി.

"ഇതിഹേതം വിജാനാമ, അഞ്ഞം പുച്ഛാമ ഗോതമ;
യേധ ലദ്ധാ മനുസ്സത്തം, വദഞ്ഞൂ വീതമച്ഛരാ.

"ബുദ്ധേ പസന്നാ ധമ്മേ ച, സങ്ഘേ ച തിബ്ബഗാരവാ;
കീദിസോ തേസം വിപാകോ, സമ്പരായോ ച കീദിസോ;
ഭഗവന്തം പുട്ഠുമാഗമ്മ, കഥം ജാനേമു തം മയ"ന്തി.

"യേധ ലദ്ധാ മനുസ്സത്തം, വദഞ്ഞൂ വീതമച്ഛരാ;
ബുദ്ധേ പസന്നാ ധമ്മേ ച, സങ്ഘേ ച തിബ്ബഗാരവാ;
എതേ സഗ്ഗാ [സഗ്ഗേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] പകാസന്തി, യത്ഥ തേ ഉപപജ്ജരേ.

"സചേ എന്തി മനുസ്സത്തം, അഡ്ഢേ ആജായരേ കുലേ;
ചോളം പിണ്ഡോ രതീ ഖിഡ്ഡാ, യത്ഥാകിച്ഛേന ലബ്ഭതി.

"പരസമ്ഭതേസു ഭോഗേസു, വസവത്തീവ മോദരേ;
ദിട്ഠേ ധമ്മേസ വിപാകോ, സമ്പരായേ ച സുഗ്ഗതീ"തി.

൧൦. ഘടീകാരസുത്തം

൫൦. "അവിഹം ഉപപന്നാസേ, വിമുത്താ സത്ത ഭിക്ഖവോ;
രാഗദോസപരിക്ഖീണാ, തിണ്ണാ ലോകേ വിസത്തിക"ന്തി.

"കേ ച തേ അതരും പങ്കം [സങ്ഗം (സീ॰ സ്യാ॰)], മച്ചുധേയ്യം സുദുത്തരം;
കേ ഹിത്വാ മാനുസം ദേഹം, ദിബ്ബയോഗം ഉപച്ചഗു"ന്തി.

"ഉപകോ പലഗണ്ഡോ ച, പുക്കുസാതി ച തേ തയോ;

ഭദ്ദിയോ ഖണ്ഡദേവോ ച, ബാഹുരഗ്ഗി ച സിങ്ഗിയോ [ബഹുദന്തീ ച പിങ്ഗിയോ (സീ॰)];
തേ ഹിത്വാ മാനുസം ദേഹം, ദിബ്ബയോഗം ഉപച്ചഗു''ന്തി.

''കുസലീ ഭാസസീ തേസം, മാരപാസപ്പഹായിനം;
കസ്സ തേ ധമ്മമഞ്ഞായ, അച്ഛിദും ഭവബന്ധന''ന്തി.

''ന അഞ്ഞത്ര ഭഗവതാ, നാഞ്ഞത്ര തവ സാസനാ;
യസ്സ തേ ധമ്മമഞ്ഞായ, അച്ഛിദും ഭവബന്ധനം.

''യത്ഥ നാമഞ്ച രൂപഞ്ച, അസേസം ഉപരുജ്ഝതി;
തം തേ ധമ്മം ഇധഞ്ഞായ, അച്ഛിദും ഭവബന്ധന''ന്തി.

''ഗമ്ഭീരം ഭാസസീ വാചം, ദുബ്ബിജാനം സുദുബ്ബുധം;
കസ്സ ത്വം ധമ്മമഞ്ഞായ, വാചം ഭാസസി ഈദിസ''ന്തി.

''കുമ്ഭകാരോ പുരേ ആസിം, വേകളിങ്ഗേ [വേഹളിങ്ഗേ (സീ॰), വേഭളിങ്ഗേ (സ്യാ॰ കം॰)] ഘടീകരോ;
മാതാപേത്തിഭരോ ആസിം, കസ്സപസ്സ ഉപാസകോ.

''വിരതോ മേഥുനാ ധമ്മാ, ബ്രഹ്മചാരീ നിരാമിസോ;
അഹുവാ തേ സഗാമേയ്യോ, അഹുവാ തേ പുരേ സഖാ.

''സോഹമേതേ പജാനാമി, വിമുത്തേ സത്ത ഭിക്ഖവോ;
രാഗദോസപരിക്ഖീണേ, തിണ്ണേ ലോകേ വിസത്തിക''ന്തി.

''ഏവമേതം തദാ ആസി, യഥാ ഭാസസി ഭഗ്ഗവ;
കുമ്ഭകാരോ പുരേ ആസി, വേകളിങ്ഗേ ഘടീകരോ;
മാതാപേത്തിഭരോ ആസി, കസ്സപസ്സ ഉപാസകോ.

''വിരതോ മേഥുനാ ധമ്മാ, ബ്രഹ്മചാരീ നിരാമിസോ;
അഹുവാ മേ സഗാമേയ്യോ, അഹുവാ മേ പുരേ സഖാ''തി.

''ഏവമേതം പുരാണാനം, സഹായാനം അഹു സങ്ഗമോ;
ഉഭിന്നം ഭാവിതത്താനം, സരീരന്തിമധാരിന''ന്തി.

ആദിത്തവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ആദിത്തം കിംദദം അന്നം, ഏകമൂലഅനോമിയം;
അച്ഛരാവനരോപജേതം, മച്ഛരേന ഘടീകരോതി.

൬. ജരാവഗ്ഗോ

൧. ജരാസുത്തം

൫൧. ''കിംസു യാവ ജരാ സാധു, കിംസു സാധു പതിട്ഠിതം;

കിംസു നരാനം രതനം, കിംസു ചോരേഹി ദൂഹര''ന്തി.

''സീലം യാവ ജരാ സാധു, സദ്ധാ സാധു പതിട്ഠിതാ;
പഞ്ഞാ നരാനം രതനം, പുഞ്ഞം ചോരേഹി ദൂഹര''ന്തി.

൨. അജരസാസുത്തം

൫൨.''കിംസു അജരസാ സാധു, കിംസു സാധു അധിട്ഠിതം;
കിംസു നരാനം രതനം, കിംസു ചോരേഹ്യഹാരിയ''ന്തി.

''സീലം അജരസാ സാധു, സദ്ധാ സാധു അധിട്ഠിതാ;
പഞ്ഞാ നരാനം രതനം, പുഞ്ഞം ചോരേഹ്യഹാരിയ''ന്തി.

൩. മിത്തസുത്തം

൫൩.''കിംസു പവസതോ [പഥവതോ (പീ॰ ക॰)] മിത്തം, കിംസു മിത്തം സകേ ഘരേ;
കിം മിത്തം അത്ഥജാതസ്സ, കിം മിത്തം സമ്പരായിക''ന്തി.

''സത്ഥോ പവസതോ മിത്തം, മാതാ മിത്തം സകേ ഘരേ;
സഹായോ അത്ഥജാതസ്സ, ഹോതി മിത്തം പുനപ്പുനം;
സയംകതാനി പുഞ്ഞാനി, തം മിത്തം സമ്പരായിക''ന്തി.

൪. വത്ഥുസുത്തം

൫൪.''കിംസു വത്ഥു മനുസ്സാനം, കിംസൂധ പരമോ സഖാ;
കിംസു ഭൂതാ ഉപജീവന്തി, യേ പാണാ പഥവിസ്സിതാ''തി [പഥവിം സിതാതി (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰ പീ॰)].

''പുത്താ വത്ഥു മനുസ്സാനം, ഭരിയാ ച [ഭരിയാവ (സീ॰), ഭരിയാ (സ്യാ॰ ക॰)] പരമോ സഖാ;
വുട്ഠിം ഭൂതാ ഉപജീവന്തി, യേ പാണാ പഥവിസ്സിതാ''തി.

൫. പഠമജനസുത്തം

൫൫.''കിംസു ജനേതി പുരിസം, കിംസു തസ്സ വിധാവതി;
കിംസു സംസാരമാപാദി, കിംസു തസ്സ മഹബ്ഭയ''ന്തി.

''തണ്ഹാ ജനേതി പുരിസം, ചിത്തമസ്സ വിധാവതി;
സത്തോ സംസാരമാപാദി, ദുക്ഖമസ്സ മഹബ്ഭയ''ന്തി.

൬. ദുതിയജനസുത്തം

൫൬.''കിംസു ജനേതി പുരിസം, കിംസു തസ്സ വിധാവതി;
കിംസു സംസാരമാപാദി, കിസ്മാ ന പരിമുച്ചതീ''തി.

''തണ്ഹാ ജനേതി പുരിസം, ചിത്തമസ്സ വിധാവതി;
സത്തോ സംസാരമാപാദി, ദുക്ഖാ ന പരിമുച്ചതീ''തി.

൭. തതിയജനസുത്തം

൭൭.“കിംസു ജനേതി പുരിസം, കിംസു തസ്സ വിധാവതി;
കിംസു സംസാരമാപാദി, കിംസു തസ്സ പരായന”ന്തി.

“തണ്ഹാ ജനേതി പുരിസം, ചിത്തമസ്സ വിധാവതി;
സത്തോ സംസാരമാപാദി, കമ്മം തസ്സ പരായന”ന്തി.

൮. ഉപ്പഥസുത്തം

൭൮.“കിംസു ഉപ്പഥോ അക്ഖാതോ, കിംസു രത്തിന്ദിവക്ഖയോ;
കിം മലം ബ്രഹ്മചരിയസ്സ, കിം സിനാനമനോദക”ന്തി.

“രാഗോ ഉപ്പഥോ അക്ഖാതോ, വയോ രത്തിന്ദിവക്ഖയോ;
ഇത്ഥീ മലം ബ്രഹ്മചരിയസ്സ, എത്ഥായം സജ്ജതേ പജാ;
തപോ ച ബ്രഹ്മചരിയഞ്ച, തം സിനാനമനോദക”ന്ത്തി.

൯. ദുതിയസുത്തം

൭൯.“കിംസു ദുതിയാ [ദുതിയം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പുരിസസ്സ ഹോതി, കിംസു ചേനം പസാസതി;
കിസ്സ ചാഭിരതോ മച്ചോ, സബ്ബദുക്ഖാ പമുച്ചതീ”തി.

“സദ്ധാ ദുതിയാ പുരിസസ്സ ഹോതി, പഞ്ഞാ ചേനം പസാസതി;
നിബ്ബാനാഭിരതോ മച്ചോ, സബ്ബദുക്ഖാ പമുച്ചതീ”തി.

൧൦. കവിസുത്തം

൮൦.“കിംസു നിദാനം ഗാഥാനം, കിംസു താസം വിയഞ്ജനം;
കിംസു സന്നിസ്സിതാ ഗാഥാ, കിംസു ഗാഥാനമാസയോ”തി.

“ഛന്ദോ നിദാനം ഗാഥാനം, അക്ഖരാ താസം വിയഞ്ജനം;
നാമസന്നിസ്സിതാ ഗാഥാ, കവി ഗാഥാനമാസയോ”തി.

ജരാവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ജരാ അജരസാ മിത്തം, വത്ഥു തീണി ജനാനി ച;
ഉപ്പഥോ ച ദുതിയോ ച, കവിനാ പൂരിതോ വഗ്ഗോതി.

൭. അദ്ധവഗ്ഗോ

൧. നാമസുത്തം

൮൧.“കിംസു സബ്ബം അദ്ധഭവി [അന്വഭവി (സീ॰)], കിസ്മാ ഭിയ്യോ ന വിജ്ജതി;
കിസ്സസ്സു എകധമ്മസ്സ, സബ്ബേവ വസമന്വഗൂ”തി [വസമദ്ധഗൂ (ക॰)].

“നാമം സബ്ബം അദ്ധഭവി, നാമാ ഭിയ്യോ ന വിജ്ജതി;
നാമസ്സ ഏകധമ്മസ്സ, സബ്ബേവ വസമന്വഗൂ”തി.

൨. ചിത്തസുത്തം

൬൨.“കേനസ്സു നീയതി ലോകോ, കേനസ്സു പരികസ്സതി;
കിസ്സസ്സു ഏകധമ്മസ്സ, സബ്ബേവ വസമന്വഗൂ”തി.

“ചിത്തേന നീയതി ലോകോ, ചിത്തേന പരികസ്സതി;
ചിത്തസ്സ ഏകധമ്മസ്സ, സബ്ബേവ വസമന്വഗൂ”തി.

൩. തണ്ഹാസുത്തം

൬൩.“കേനസ്സു നീയതി ലോകോ, കേനസ്സു പരികസ്സതി;
കിസ്സസ്സു ഏകധമ്മസ്സ, സബ്ബേവ വസമന്വഗൂ”തി.

“തണ്ഹായ നീയതി ലോകോ, തണ്ഹായ പരികസ്സതി;
തണ്ഹായ ഏകധമ്മസ്സ, സബ്ബേവ വസമന്വഗൂ”തി.

൪. സംയോജനസുത്തം

൬൪.“കിംസു സംയോജനോ ലോകോ, കിംസു തസ്സ വിചാരണം;
കിസ്സസ്സു വിപ്പഹാനേന, നിബ്ബാനം ഇതി വുച്ചതീ”തി.

“നന്ദീസംയോജനോ [നന്ദിസംയോജനോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ലോകോ,
വിതക്കസ്സ വിചാരണം;
തണ്ഹായ വിപ്പഹാനേന, നിബ്ബാനം ഇതി വുച്ചതീ”തി.

൫. ബന്ധനസുത്തം

൬൫.“കിംസു സമ്ബന്ധനോ ലോകോ, കിംസു തസ്സ വിചാരണം;
കിസ്സസ്സു വിപ്പഹാനേന, സബ്ബം ഛിന്ദതി ബന്ധന”ന്തി.

“നന്ദീസമ്ബന്ധനോ ലോകോ, വിതക്കസ്സ വിചാരണം;
തണ്ഹായ വിപ്പഹാനേന, സബ്ബം ഛിന്ദതി ബന്ധന”ന്തി.

൬. അത്തഹതസുത്തം

൬൬.“കേനസ്സുബ്ഭാഹതോ ലോകോ, കേനസ്സു പരിവാരിതോ;
കേന സല്ലേന ഓതിണ്ണോ, കിസ്സ ധൂപായിതോ സദാ”തി.

“മച്ചുനാബ്ഭാഹതോ ലോകോ, ജരായ പരിവാരിതോ;
തണ്ഹാസല്ലേന ഓതിണ്ണോ, ഇച്ഛാധൂപായിതോ സദാ”തി.

൭. ഉഡ്ഡിതസുത്തം

൬൭.“കേനസ്സു ഉഡ്ഡിതോ ലോകോ, കേനസ്സു പരിവാരിതോ;
കേനസ്സു പിഹിതോ ലോകോ, കിസ്മിം ലോകോ പതിട്ഠിതോ”തി.

“തണ്ഹായ ഉഡ്ഡിതോ ലോകോ, ജരായ പരിവാരിതോ;

മച്ചുനാ പിഹിതോ ലോകോ, ദുക്ഖേ ലോകോ പതിട്ഠിതോ”തി.

൮. പിഹിതസുത്തം

൬൮. “കേനസ്സു പിഹിതോ ലോകോ, കിസ്മിം ലോകോ പതിട്ഠിതോ;
കേനസ്സു ഉഡ്ഡിതോ ലോകോ, കേനസ്സു പരിവാരിതോ”തി.

“മച്ചുനാ പിഹിതോ ലോകോ, ദുക്ഖേ ലോകോ പതിട്ഠിതോ;
തണ്ഹായ ഉഡ്ഡിതോ ലോകോ, ജരായ പരിവാരിതോ”തി.

൯. ഇച്ഛാസുത്തം

൬൯. “കേനസ്സു ബജ്ഝതീ ലോകോ, കിസ്സ വിനയായ മുച്ചതി;
കിസ്സസ്സു വിപ്പഹാനേന, സബ്ബം ഛിന്ദതി ബന്ധന”ന്തി.

“ഇച്ഛായ ബജ്ഝതീ ലോകോ, ഇച്ഛാവിനയായ മുച്ചതി;
ഇച്ഛായ വിപ്പഹാനേന, സബ്ബം ഛിന്ദതി ബന്ധന”ന്തി.

൧൦. ലോകസുത്തം

൭൦. “കിസ്മിം ലോകോ സമുപ്പന്നോ, കിസ്മിം കുബ്ബതി സന്ഥവം;
കിസ്സ ലോകോ ഉപാദായ, കിസ്മിം ലോകോ വിഹഞ്ഞതീ”തി.

“ഛസു ലോകോ സമുപ്പന്നോ, ഛസു കുബ്ബതി സന്ഥവം;
ഛന്നമേവ ഉപാദായ, ഛസു ലോകോ വിഹഞ്ഞതീ”തി.

അദ്ധവഗ്ഗോ [അന്വവഗ്ഗോ (സീ॰)] സത്തമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

നാമം ചിത്തഞ്ച തണ്ഹാ ച, സംയോജനഞ്ച ബന്ധനാ;
അബ്ഭാഹതുഡ്ഡിതോ പിഹിതോ, ഇച്ഛാ ലോകേന തേ ദസാതി.

൮. ഛേത്വാവഗ്ഗോ

൧. ഛേത്വാസുത്തം

൭൧. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ സാ ദേവതാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“കിംസു ഛേത്വാ [ഝത്വാ (സീ॰), ഘത്വാ (സ്യാ॰ കം॰) ഏവമുപരിപി]
സുഖം സേതി, കിംസു ഛേത്വാ ന സോചതി;
കിസ്സസ്സു ഏകധമ്മസ്സ, വധം രോചേസി ഗോതമാ”തി.

“കോധം ഛേത്വാ സുഖം സേതി, കോധം ഛേത്വാ ന സോചതി;
കോധസ്സ വിസമൂലസ്സ, മധുരഗ്ഗസ്സ ദേവതേ;
വധം അരിയാ പസംസന്തി, തഞ്ഹി ഛേത്വാ ന സോചതീ”തി.

൨. രഥസുത്തം

൭൨."കിംസു രഥസ്സ പഞ്ഞാണം, കിംസു പഞ്ഞാണമഗ്ഗിനോ;
കിംസു രട്ഠസ്സ പഞ്ഞാണം, കിംസു പഞ്ഞാണമിത്ഥിയാ"തി.

"ധജോ രഥസ്സ പഞ്ഞാണം, ധൂമോ പഞ്ഞാണമഗ്ഗിനോ;
രാജാ രട്ഠസ്സ പഞ്ഞാണം, ഭത്താ പഞ്ഞാണമിത്ഥിയാ"തി.

൩. വിത്തസുത്തം

൭൩."കിംസൂധ വിത്തം പുരിസസ്സ സേട്ഠം, കിംസു സുചിണ്ണോ സുഖമാവഹതി;
കിംസു ഹവേ സാദുതരം [സാധുതരം (ക॰)] രസാനം, കഥംജീവിം [കിംസുജീവിം (ക॰)] ജീവിതമാഹു സേട്ഠ"ന്തി.

"സദ്ധീധ വിത്തം പുരിസസ്സ സേട്ഠം, ധമ്മോ സുചിണ്ണോ സുഖമാവഹതി;
സച്ചം ഹവേ സാദുതരം രസാനം, പഞ്ഞാജീവിം ജീവിതമാഹു സേട്ഠ"ന്തി.

൪. വുട്ഠിസുത്തം

൭൪."കിംസു ഉപ്പതതം സേട്ഠം, കിംസു നിപതതം വരം;
കിംസു പവജമാനാനം, കിംസു പവദതം വര"ന്തി.

"ബീജം ഉപ്പതതം സേട്ഠം, വുട്ഠി നിപതതം വരാ;
ഗാവോ പവജമാനാനം, പുത്തോ പവദതം വരോതി.

"വിജ്ജാ ഉപ്പതതം സേട്ഠാ, അവിജ്ജാ നിപതതം വരാ;
സങ്ഘോ പവജമാനാനം, ബുദ്ധോ പവദതം വരോ"തി.

൫. ഭീതാസുത്തം

൭൫."കിംസൂധ ഭീതാ ജനതാ അനേകാ,
മഗ്ഗോ ചനേകായതനപ്പവുത്തോ;
പുച്ഛാമി തം ഗോതമ ഭൂരിപഞ്ഞ,
കിസ്മിം ഠിതോ പരലോകം ന ഭായേ"തി.

"വാചം മനഞ്ച പണിധായ സമ്മാ,
കായേന പാപാനി അകുബ്ബമാനോ;
ബവ്ഹന്നപാനം ഘരമാവസന്തോ,
സദ്ധോ മുദൂ സംവിഭാഗീ വദഞ്ഞൂ;
ഏതേസു ധമ്മേസു ഠിതോ ചതൂസു,
ധമ്മേ ഠിതോ പരലോകം ന ഭായേ"തി.

൬. നജീരതിസുത്തം

൭൬."കിം ജീരതി കിം ന ജീരതി, കിംസു ഉപ്പഥോതി വുച്ചതി;
കിംസു ധമ്മാനം പരിപന്ഥോ, കിംസു രത്തിന്ദിവക്ഖയോ;
കിം മലം ബ്രഹ്മചരിയസ്സ, കിം സിനാനമനോദകം.

“കതി ലോകസ്മിം ഛിദ്ദാനി, യത്ഥ വിത്തം [ചിത്തം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ന തിട്ഠതി;
ഭഗവന്തം പുട്ഠുമാഗമ്മ, കഥം ജാനേമു തം മയ”ന്തി.

“രൂപം ജീരതി മച്ചാനം, നാമഗോത്തം ന ജീരതി;
രാഗോ ഉപ്പഥോതി വുച്ചതി.

“ലോഭോ ധമ്മാനം പരിപന്ഥോ, വയോ രത്തിന്ദിവക്ഖയോ;
ഇത്ഥീ മലം ബ്രഹ്മചരിയസ്സ, എത്ഥായം സജ്ജതേ പജാ;
തപോ ച ബ്രഹ്മചരിയഞ്ച, തം സിനാനമനോദകം.

“ഛ ലോകസ്മിം ഛിദ്ദാനി, യത്ഥ വിത്തം ന തിട്ഠതി;
ആലസ്യഞ്ച [ആലസ്സഞ്ച (സീ॰ പീ॰)] പമാദോ ച, അനുട്ഠാനം അസംയമോ;
നിദ്ദാ തന്ദീ [തന്ദി (സീ॰)] ച തേ ഛിദ്ദേ, സബ്ബസോ തം വിവജ്ജയേ”തി.

൭. ഇസ്സരിയസുത്തം

൭൭. “കിംസു ഇസ്സരിയം ലോകേ, കിംസു ഭണ്ഡാനമുത്തമം;
കിംസു സത്ഥമലം ലോകേ, കിംസു ലോകസ്മിമബ്ബുദം.

“കിംസു ഹരന്തം വാരേന്തി, ഹരന്തോ പന കോ പിയോ;
കിംസു പുനപ്പുനായന്തം, അഭിനന്ദന്തി പണ്ഡിതാ”തി.

“വസോ ഇസ്സരിയം ലോകേ, ഇത്ഥീ ഭണ്ഡാനമുത്തമം;
കോധോ സത്ഥമലം ലോകേ, ചോരാ ലോകസ്മിമബ്ബുദാ.

“ചോരം ഹരന്തം വാരേന്തി, ഹരന്തോ സമണോ പിയോ;
സമണം പുനപ്പുനായന്തം, അഭിനന്ദന്തി പണ്ഡിതാ”തി.

൮. കാമസുത്തം

൭൮. “കിമത്ഥകാമോ ന ദദേ, കിം മച്ചോ ന പരിച്ചജേ;
കിംസു മുഞ്ചേയ്യ കല്യാണം, പാപികം ന ച മോചയേ”തി.

“അത്താനം ന ദദേ പോസോ, അത്താനം ന പരിച്ചജേ;
വാചം മുഞ്ചേയ്യ കല്യാണം, പാപികഞ്ച ന മോചയേ”തി.

൯. പാഥേയ്യസുത്തം

൭൯. “കിംസു ബന്ധതി പാഥേയ്യം, കിംസു ഭോഗാനമാസയോ;
കിംസു നരം പരികസ്സതി, കിംസു ലോകസ്മി ദുജ്ജഹം;
കിസ്മിം ബദ്ധാ പുഥൂ സത്താ, പാസേന സകുണീ യഥാ”തി.

“സദ്ധാ ബന്ധതി പാഥേയ്യം, സിരീ ഭോഗാനമാസയോ;
ഇച്ഛാ നരം പരികസ്സതി, ഇച്ഛാ ലോകസ്മി ദുജ്ജഹാ;
ഇച്ഛാബദ്ധാ പുഥൂ സത്താ, പാസേന സകുണീ യഥാ”തി.

൧൦. പജ്ജോതസുത്തം

൮൦. ''കിംസു ലോകസ്മി പജ്ജോതോ, കിംസു ലോകസ്മി ജാഗരോ;
കിംസു കമ്മേ സജീവാനം, കിമസ്സ ഇരിയാപഥോ.

''കിംസു അലസം അനലസഞ്ച [കിം ആലസ്യാനാലസ്യഞ്ച (ക॰)], മാതാ പുത്തംവ പോസതി;
കിം ഭൂതാ ഉപജീവന്തി, യേ പാണാ പഥവിസ്സിതാ''തി.

''പഞ്ഞാ ലോകസ്മി പജ്ജോതോ, സതി ലോകസ്മി ജാഗരോ;
ഗാവോ കമ്മേ സജീവാനം, സീതസ്സ ഇരിയാപഥോ.

''വുട്ഠി അലസം അനലസഞ്ച, മാതാ പുത്തംവ പോസതി;
വുട്ഠിം ഭൂതാ ഉപജീവന്തി, യേ പാണാ പഥവിസ്സിതാ''തി.

൧൧. അരണസുത്തം

൮൧. ''കേസൂധ അരണാ ലോകേ, കേസം വുസിതം ന നസ്സതി;
കേധ ഇച്ഛം പരിജാനന്തി, കേസം ഭോജിസ്സിയം സദാ.

''കിംസു മാതാ പിതാ ഭാതാ, വന്ദന്തി നം പതിട്ഠിതം;
കിംസു ഇധ ജാതിഹീനം, അഭിവാദേന്തി ഖത്തിയാ''തി.

''സമണീധ അരണാ ലോകേ, സമണാനം വുസിതം ന നസ്സതി;
സമണാ ഇച്ഛം പരിജാനന്തി, സമണാനം ഭോജിസ്സിയം സദാ.

''സമണം മാതാ പിതാ ഭാതാ, വന്ദന്തി നം പതിട്ഠിതം;
സമണീധ ജാതിഹീനം, അഭിവാദേന്തി ഖത്തിയാ''തി.

ഛേത്വാവഗ്ഗോ അട്ഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം –

ഛേത്വാ രഥഞ്ച ചിത്തഞ്ച, വുട്ഠി ഭീതാ നജീരതി;
ഇസ്സരം കാമം പാഥേയ്യം, പജ്ജോതോ അരണേന ചാതി.

ദേവതാസംയുത്തം സമത്തം.

൨. ദേവപുത്തസംയുത്തം

൧. പഠമവഗ്ഗോ

൧. പഠമകസ്സപസുത്തം

൮൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ കസ്സപോ ദേവപുത്തോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ കസ്സപോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഭിക്ഖും ഭഗവാ പകാസേസി, നോ ച ഭിക്ഖുനോ അനുസാസ''ന്തി. ''തേന ഹി കസ്സപ, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിഭാതൂ''തി.

''സുഭാസിതസ്സ സിക്ഖേഥ, സമണൂപാസനസ്സ ച;
ഏകാസനസ്സ ച രഹോ, ചിത്തവൂപസമസ്സ ചാ''തി.

ഇദമവോച കസ്സപോ ദേവപുത്തോ; സമനുഞ്ഞോ സത്ഥാ അഹോസി. അഥ ഖോ കസ്സപോ ദേവപുത്തോ ''സമനുഞ്ഞോ മേ സത്ഥാ''തി ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൨. ദുതിയകസ്സപസുത്തം

൮൩. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ കസ്സപോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

''ഭിക്ഖു സിയാ ഝായീ വിമുത്തചിത്തോ,
ആകങ്ഖേ ചേ ഹദയസ്സാനുപത്തിം;
ലോകസ്സ ഞത്വാ ഉദയബ്ബയഞ്ച,
സുചേതസോ അനിസ്സിതോ തദാനിസംസോ''തി.

൩. മാഘസുത്തം

൮൪. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ മാഘോ ദേവപുത്തോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി . ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ മാഘോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''കിംസു ഛേത്വാ സുഖം സേതി, കിംസു ഛേത്വാ ന സോചതി;
കിസ്സസ്സു ഏകധമ്മസ്സ, വധം രോചേസി ഗോതമാ''തി.

''കോധം ഛേത്വാ സുഖം സേതി, കോധം ഛേത്വാ ന സോചതി;
കോധസ്സ വിസമൂലസ്സ, മധുരഗ്ഗസ്സ വത്രഭൂ;
വധം അരിയാ പസംസന്തി, തഞ്ഹി ഛേത്വാ ന സോചതീ''തി.

൪. മാഗധസുത്തം

൮൭. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ മാഗധോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“കതി ലോകസ്മിം പജ്ജോതാ, യേഹി ലോകോ പകാസതി;
ഭവന്തം പുട്ഠുമാഗമ്മ, കഥം ജാനേമു തം മയ”ന്തി.

“ചത്താരോ ലോകേ പജ്ജോതാ, പഞ്ചമേത്ഥ ന വിജ്ജതി;
ദിവാ തപതി ആദിച്ചോ, രത്തിമാഭാതി ചന്ദിമാ.

“അഥ അഗ്ഗി ദിവാരത്തിം, തത്ഥ തത്ഥ പകാസതി;
സമ്ബുദ്ധോ തപതം സേട്ഠോ, ഏസാ ആഭാ അനുത്തരാ”തി.

൫. ദാമലിസുത്തം

൮൮. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ദാമലി ദേവപുത്തോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ദാമലി ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“കരണീയമേതം ബ്രാഹ്മണേന, പധാനം അകിലാസുനാ;
കാമാനം വിപ്പഹാനേന, ന തേനാസീസതേ ഭവ”ന്തി.

“നത്ഥി കിച്ചം ബ്രാഹ്മണസ്സ (ദാമലീതി ഭഗവാ),
കതകിച്ചോ ഹി ബ്രാഹ്മണോ.

“യാവ ന ഗാധം ലഭതി നദീസു,
ആയൂഹതി സബ്ബഗത്തേഭി ജന്തു;
ഗാധഞ്ച ലദ്ധാന ഥലേ ഠിതോ യോ,
നായൂഹതീ പാരഗതോ ഹി സോവ [സോതി (സീ॰ പീ॰ ക॰), ഹോതി (സ്യാ॰ കം॰), സോ (?)].

“ഏസൂപമാ ദാമലി ബ്രാഹ്മണസ്സ,
ഖീണാസവസ്സ നിപകസ്സ ഝായിനോ;
പപ്പുയ്യ ജാതിമരണസ്സ അന്തം,
നായൂഹതീ പാരഗതോ ഹി സോ”തി [ഹോതീതി (സ്യാ॰ കം॰)].

൬. കാമദസുത്തം

൮൯. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ കാമദോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ദുക്കരം ഭഗവാ, സുദുക്കരം ഭഗവാ”തി.

“ദുക്കരം വാപി കരോന്തി (കാമദാതി ഭഗവാ),
സേഖാ സീലസമാഹിതാ;
ഠിതത്താ അനഗാരിയുപേതസ്സ,

തുട്ഠി ഹോതി സുഖാവഹാ”തി.

“ദുല്ലഭാ ഭഗവാ യദിദം തുട്ഠീ”തി.

“ദുല്ലഭം വാപി ലഭന്ത്ി (കാമദാതി ഭഗവാ),
ചിത്തവൂപസമേ രതാ;
യേസം ദിവാ ച രത്തോ ച,
ഭാവനായ രതോ മനോ”തി.

“ദുസ്സമാദഹം ഭഗവാ യദിദം ചിത്ത”ന്തി.

“ദുസ്സമാദഹം വാപി സമാദഹന്ത്ി (കാമദാതി ഭഗവാ),
ഇന്ദ്രിയൂപസമേ രതാ;
തേ ഛേത്വാ മച്ചുനോ ജാലം,
അരിയാ ഗച്ഛന്തി കാമദാ”തി.

“ദുഗ്ഗമോ ഭഗവാ വിസമോ മഗ്ഗോ”തി.

“ദുഗ്ഗമേ വിസമേ വാപി, അരിയാ ഗച്ഛന്തി കാമദ;
അനരിയാ വിസമേ മഗ്ഗേ, പപതന്തി അവംസിരാ;
അരിയാനം സമോ മഗ്ഗോ, അരിയാ ഹി വിസമേ സമാ”തി.

൭. പഞ്ചാലചണ്ഡസുത്തം

൮൯. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ പഞ്ചാലചണ്ഡോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“സമ്ബാധേ വത ഓകാസം, അവിന്ദി ഭൂരിമേധസോ;
യോ ഝാനമബുജ്ഝി [ഝാനമബുധാ (ക॰ സീ॰), ഝാനമബുദ്ധി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ബുദ്ധോ, പടിലീനനിസഭോ മുനീ”തി.

“സമ്ബാധേ വാപി വിന്ദന്ത്ി (പഞ്ചാലചണ്ഡാതി ഭഗവാ),
ധമ്മം നിബ്ബാനപത്തിയാ;
യേ സതിം പച്ചലത്ഥംസു,
സമ്മാ തേ സുസമാഹിതാ”തി.

൮. തായനസുത്തം

൯൦. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ തായനോ ദേവപുത്തോ പുരാണതിത്ഥകരോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ തായനോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“ഛിന്ദ സോതം പരക്കമ്മ, കാമേ പനുദ ബ്രാഹ്മണ;
നപ്പഹായ മുനി കാമേ, നേകത്തമുപപജ്ജതി.

“കയിരാ ചേ കയിരാഥേനം, ദള്ഹമേനം പരക്കമേ;
സിഥിലോ ഹി പരിബ്ബാജോ, ഭിയ്യോ ആകിരതേ രജം.

“അകതം ദുക്കടം [ദുക്കതം (സീ॰ പീ॰)] സേയ്യോ, പച്ഛാ തപതി ദുക്കടം;
കതഞ്ച സുകതം സേയ്യോ, യം കത്വാ നാനുതപ്പതി.

“കുസോ യഥാ ദുഗ്ഗഹിതോ, ഹത്ഥമേവാനുകന്തതി;
സാമഞ്ഞം ദുപ്പരാമട്ഠം, നിരയായൂപകഡ്ഢതി.

“യം കിഞ്ചി സിഥിലം കമ്മം, സംകിലിട്ഠഞ്ച യം വതം;
സങ്കസ്സരം ബ്രഹ്മചരിയം, ന തം ഹോതി മഹപ്ഫല”ന്തി.

ഇദമവോച തായനോ ദേവപുത്തോ; ഇദം വത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഇമം, ഭിക്ഖവേ, രത്തിം തായനോ നാമ ദേവപുത്തോ പുരാണതിത്ഥകരോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തായനോ ദേവപുത്തോ മമ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“ഛിന്ദ സോതം പരക്കമ്മ, കാമേ പനുദ ബ്രാഹ്മണ;
നപ്പഹായ മുനീ കാമേ, നേകത്തമുപപജ്ജതി.

“കയിരാ ചേ കയിരാഥേനം, ദള്ഹമേനം പരക്കമേ;
സിഥിലോ ഹി പരിബ്ബാജോ, ഭിയ്യോ ആകിരതേ രജം.

“അകതം ദുക്കടം സേയ്യോ, പച്ഛാ തപതി ദുക്കടം;
കതഞ്ച സുകതം സേയ്യോ, യം കത്വാ നാനുതപ്പതി.

“കുസോ യഥാ ദുഗ്ഗഹിതോ, ഹത്ഥമേവാനുകന്തതി;
സാമഞ്ഞം ദുപ്പരാമട്ഠം, നിരയായൂപകഡ്ഢതി.

“യം കിഞ്ചി സിഥിലം കമ്മം, സംകിലിട്ഠഞ്ച യം വതം;
സങ്കസ്സരം ബ്രഹ്മചരിയം, ന തം ഹോതി മഹപ്ഫല”ന്തി.

“ഇദമവോച, ഭിക്ഖവേ, തായനോ ദേവപുത്തോ, ഇദം വത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി. ഉഗ്ഗണ്ഹാഥ, ഭിക്ഖവേ, തായനഗാഥാ; പരിയാപുണാഥ, ഭിക്ഖവേ, തായനഗാഥാ; ധാരേഥ, ഭിക്ഖവേ, തായനഗാഥാ. അത്ഥസംഹിതാ, ഭിക്ഖവേ, തായനഗാഥാ ആദിബ്രഹ്മചരിയികാ”തി.

൯. ചന്ദിമസുത്തം

൯൦. സാവത്ഥിനിദാനം . തേന ഖോ പന സമയേന ചന്ദിമാ ദേവപുത്തോ രാഹുനാ അസുരിന്ദേന ഗഹിതോ ഹോതി. അഥ ഖോ ചന്ദിമാ ദേവപുത്തോ

ഭഗവന്തം അനുസ്സരമാനോ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"നമോ തേ ബുദ്ധ വീരത്ഥു, വിപ്പമുത്തോസി സബ്ബധി;
സമ്ബാധപടിപന്നോസ്മി, തസ്സ മേ സരണം ഭവാ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ചന്ദിമം ദേവപുത്തം ആരബ്ഭ രാഹും അസുരിന്ദം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"തഥാഗതം അരഹന്തം, ചന്ദിമാ സരണം ഗതോ;
രാഹു ചന്ദം പമുഞ്ചസ്സു, ബുദ്ധാ ലോകാനുകമ്പകാ"തി.

അഥ ഖോ രാഹു അസുരിന്ദോ ചന്ദിമം ദേവപുത്തം മുഞ്ചിത്വാ തരമാനരൂപോ യേന വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ സംവിഗ്ഗോ ലോമഹട്ഠജാതോ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതം ഖോ രാഹും അസുരിന്ദം വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"കിം നു സന്തരമാനോവ, രാഹു ചന്ദം പമുഞ്ചസി;
സംവിഗ്ഗരൂപോ ആഗമ്മ, കിം നു ഭീതോവ തിട്ഠസീ"തി.

"സത്തധാ മേ ഫലേ മുദ്ധാ, ജീവന്തോ ന സുഖം ലഭേ;
ബുദ്ധഗാഥാഭിഗീതോമ്ഹി, നോ ചേ മുഞ്ചേയ്യ ചന്ദിമ"ന്തി.

൧൦. സൂരിയസുത്തം

൯൧. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന സൂരിയോ ദേവപുത്തോ രാഹുനാ അസുരിന്ദേന ഗഹിതോ ഹോതി. അഥ ഖോ സൂരിയോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം അനുസ്സരമാനോ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"നമോ തേ ബുദ്ധ വീരത്ഥു, വിപ്പമുത്തോസി സബ്ബധി;
സമ്ബാധപടിപന്നോസ്മി, തസ്സ മേ സരണം ഭവാ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സൂരിയം ദേവപുത്തം ആരബ്ഭ രാഹും അസുരിന്ദം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

"തഥാഗതം അരഹന്തം, സൂരിയോ സരണം ഗതോ;
രാഹു സൂരിയം [സുരിയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പമുഞ്ചസ്സു, ബുദ്ധാ ലോകാനുകമ്പകാ.

"യോ അന്ധകാരേ തമസി പഭങ്കരോ,
വേരോചനോ മണ്ഡലീ ഉഗ്ഗതേജോ;
മാ രാഹു ഗിലീ ചരമന്തലിക്ഖേ,
പജം മമം രാഹു പമുഞ്ച സൂരിയ"ന്തി.

അഥ ഖോ രാഹു അസുരിന്ദോ സൂരിയം ദേവപുത്തം മുഞ്ചിത്വാ തരമാനരൂപോ യേന വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ സംവിഗ്ഗോ ലോമഹട്ഠജാതോ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതം ഖോ രാഹും അസുരിന്ദം വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“കിം നു സന്തരമാനോവ, രാഹു സൂരിയം പമുഞ്ചസി;
സംവിഗ്ഗരൂപോ ആഗമ്മ, കിം നു ഭീതോവ തിട്ഠസീ”തി.

“സത്തധാ മേ ഫലേ മുദ്ധാ, ജീവന്തോ ന സുഖം ലഭേ;
ബുദ്ധഗാഥാഭിഗീതോമ്ഹി, നോ ചേ മുഞ്ചേയ്യ സൂരിയ”ന്തി.

പഠമോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദ്വേ കസ്സപാ ച മാഘോ ച, മാഗധോ ദാമലി കാമദോ;
പഞ്ചാലചണ്ഡോ തായനോ, ചന്ദിമസൂരിയേന തേ ദസാതി.

൨. അനാഥപിണ്ഡികവഗ്ഗോ

൧. ചന്ദിമസസുത്തം

൯൨. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ ചന്ദിമസോ [ചന്ദിമാസോ (ക॰)] ദേവപുത്തോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി . ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ചന്ദിമസോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“തേ ഹി സോത്ഥിം ഗമിസ്സന്തി, കച്ഛേ വാമകസേ മഗാ;
ഝാനാനി ഉപസമ്പജ്ജ, ഏകോദി നിപകാ സതാ”തി.

“തേ ഹി പാരം ഗമിസ്സന്തി, ഛേത്വാ ജാലംവ അമ്ബുജോ;
ഝാനാനി ഉപസമ്പജ്ജ, അപ്പമത്താ രണഞ്ജഹാ”തി.

൨. വേണ്ഡുസുത്തം

൯൩. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ വേണ്ഡു [വേണ്ഹു (സീ॰)] ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“സുഖിതാവ തേ [സുഖിതാ വത തേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] മനുജാ, സുഗതം പയിരുപാസിയ;
യുഞ്ജം [യുജ്ജ (സീ॰), യുഞ്ജ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഗോതമസാസനേ,
അപ്പമത്താ നു സിക്ഖരേ”തി.

“യേ മേ പവുത്തേ സിട്ഠിപദേ [സത്ഥിപദേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]
(വേണ്ഡൂതി ഭഗവാ),
അനുസിക്ഖന്തി ഝായിനോ;
കാലേ തേ അപ്പമജ്ജന്താ,
ന മച്ചുവസഗാ സിയു”ന്തി.

൩. ദീഘലട്ഠിസുത്തം

൯൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ ദീഘലട്ഠി ദേവപുത്തോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം വേളുവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ദീഘലട്ഠി ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"ഭിക്ഖു സിയാ ഝായീ വിമുത്തചിത്തോ,
ആകങ്ഖേ ചേ ഹദയസ്സാനുപത്തിം;
ലോകസ്സ ഞത്വാ ഉദയബ്ബയഞ്ച,
സുചേതസോ അനിസ്സിതോ തദാനിസംസോ"തി.

൮. നന്ദനസുത്തം

൯൯. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ നന്ദനോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"പുച്ഛാമി തം ഗോതമ ഭൂരിപഞ്ഞ,
അനാവടം ഭഗവതോ ഞാണദസ്സനം;
കഥംവിധം സീലവന്തം വദന്തി,
കഥംവിധം പഞ്ഞവന്തം വദന്തി;
കഥംവിധോ ദുക്ഖമതിച്ച ഇരിയതി,
കഥംവിധം ദേവതാ പൂജയന്തീ"തി.

"യോ സീലവാ പഞ്ഞവാ ഭാവിതത്തോ,
സമാഹിതോ ഝാനരതോ സതീമാ;
സബ്ബസ്സ സോകാ വിഗതാ പഹീനാ,
ഖീണാസവോ അന്തിമദേഹധാരീ.

"തഥാവിധം സീലവന്തം വദന്തി,
തഥാവിധം പഞ്ഞവന്തം വദന്തി;
തഥാവിധോ ദുക്ഖമതിച്ച ഇരിയതി,
തഥാവിധം ദേവതാ പൂജയന്തീ"തി.

൯. ചന്ദനസുത്തം

൱൦. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ചന്ദനോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"കഥംസു [കോസുധ (സീ॰)] തരതി ഓഘം, രത്തിന്ദിവമതന്ദിതോ;
അപ്പതിട്ഠേ അനാലമ്ബേ, കോ ഗമ്ഭീരേ ന സീദതീ"തി.

"സബ്ബദാ സീലസമ്പന്നോ, പഞ്ഞവാ സുസമാഹിതോ;
ആരദ്ധവീരിയോ പഹിതത്തോ, ഓഘം തരതി ദുത്തരം.

"വിരതോ കാമസഞ്ഞായ, രൂപസംയോജനാതിഗോ;
നന്ദീരാഗപരിക്ഖീണോ, സോ ഗമ്ഭീരേ ന സീദതീ"തി.

൱. വാസുദത്തസുത്തം

൯൭. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ വാസുദത്തോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“സത്തിയാ വിയ ഓമട്ഠോ, ഡയ്ഹമാനോവ [ഡയ്ഹമാനേവ (സബ്ബത്ഥ)] മത്ഥകേ;
കാമരാഗപ്പഹാനായ, സതോ ഭിക്ഖു പരിബ്ബജേ”തി.

“സത്തിയാ വിയ ഓമട്ഠോ, ഡയ്ഹമാനോവ മത്ഥകേ;
സക്കായദിട്ഠിപ്പഹാനായ, സതോ ഭിക്ഖു പരിബ്ബജേ”തി.

൭. സുബ്രഹ്മസുത്തം

൯൮. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സുബ്രഹ്മാ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“നിച്ചം ഉത്രസ്തമിദം ചിത്തം, നിച്ചം ഉബ്ബിഗ്ഗമിദം [ഉബ്ബിഗ്ഗിദം (മഹാസതിപട്ഠാനസുത്തവണ്ണനായം)] മനോ;
അനുപ്പന്നേസു കിച്ഛേസു [കിച്ചേസു (ബഹൂസു)], അഥോ ഉപ്പതിതേസു ച;
സചേ അത്ഥി അനുത്രസ്തം, തം മേ അക്ഖാഹി പുച്ഛിതോ”തി.

“നാഞ്ഞത്ര ബോജ്ഝാ തപസാ [ബോജ്ഝങ്ഗതപസാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], നാഞ്ഞത്രിന്ദ്രിയസംവരാ;
നാഞ്ഞത്ര സബ്ബനിസ്സഗ്ഗാ, സോത്ഥിം പസ്സാമി പാണിന”ന്തി.

“ഇദമവോച…പേ॰… തത്ഥേവന്തരധായീ”തി.

൮. കകുധസുത്തം

൯൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാകേതേ വിഹരതി അഞ്ജനവനേ മിഗദായേ. അഥ ഖോ കകുധോ ദേവപുത്തോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം അഞ്ജനവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ കകുധോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “നന്ദസി, സമണാ”തി? “കിം ലദ്ധാ, ആവുസോ”തി? “തേന ഹി, സമണ, സോചസീ”തി? “കിം ജീയിത്ഥ, ആവുസോ”തി? “തേന ഹി, സമണ, നേവ നന്ദസി ന ച [നേവ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] സോചസീ”തി? “ഏവമാവുസോ”തി.

“കച്ചി ത്വം അനഘോ [അനിഘോ (സബ്ബത്ഥ)] ഭിക്ഖു, കച്ചി നന്ദീ [നന്ദി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ന വിജ്ജതി;
കച്ചി തം ഏകമാസീനം, അരതീ നാഭികീരതീ”തി.

“അനഘോ വേ അഹം യക്ഖ, അഥോ നന്ദീ ന വിജ്ജതി;
അഥോ മം ഏകമാസീനം, അരതീ നാഭികീരതീ”തി.

“കഥം ത്വം അനഘോ ഭിക്ഖു, കഥം നന്ദീ ന വിജ്ജതി;
കഥം തം ഏകമാസീനം, അരതീ നാഭികീരതീ”തി.

“അഘജാതസ്സ വേ നന്ദീ, നന്ദീജാതസ്സ വേ അഘം;
അനന്ദീ അനഘോ ഭിക്ഖു, ഏവം ജാനാഹി ആവുസോ”തി.

“ചിരസ്സം വത പസ്സാമി, ബ്രാഹ്മണം പരിനിബ്ബുതം;
അനന്ദിം അനഘം ഭിക്ഖും, തിണ്ണം ലോകേ വിസത്തിക”ന്ത്തി.

൯. ഉത്തരസുത്തം

൧൦൦. രാജഗഹനിദാനം . ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ഉത്തരോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“ഉപനീയതി ജീവിതമപ്പമായു,
ജരൂപനീതസ്സ ന സന്തി താണാ;
ഏതം ഭയം മരണേ പേക്ഖമാനോ,
പുഞ്ഞാനി കയിരാഥ സുഖാവഹാനീ”തി.

“ഉപനീയതി ജീവിതമപ്പമായു,
ജരൂപനീതസ്സ ന സന്തി താണാ;
ഏതം ഭയം മരണേ പേക്ഖമാനോ,
ലോകാമിസം പജഹേ സന്തിപേക്ഖോ”തി.

൧൦. അനാഥപിണ്ഡികസുത്തം

൧൦൧. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“ഇദഞ്ഹി തം ജേതവനം, ഇസിസങ്ഘനിസേവിതം;
ആവുത്ഥം ധമ്മരാജേന, പീതിസഞ്ജനനം മമ.

“കമ്മം വിജ്ജാ ച ധമ്മോ ച, സീലം ജീവിതമുത്തമം;
ഏതേന മച്ചാ സുജ്ഝന്തി, ന ഗോത്തേന ധനേന വാ.

“തസ്മാ ഹി പണ്ഡിതോ പോസോ, സമ്പസ്സം അത്ഥമത്തനോ;
യോനിസോ വിചിനേ ധമ്മം, ഏവം തത്ഥ വിസുജ്ഝതി.

“സാരിപുത്തോവ പഞ്ഞായ, സീലേന ഉപസമേന ച;
യോപി പാരങ്ഗതോ ഭിക്ഖു, ഏതാവപരമോ സിയാ”തി.

ഇദമവോച അനാഥപിണ്ഡികോ ദേവപുത്തോ. ഇദം വത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഇമം, ഭിക്ഖവേ, രത്തിം അഞ്ഞതരോ ദേവപുത്തോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേനാഹം

തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സോ ദേവപുത്തോ മമ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

''ഇദഞ്ഹി തം ജേതവനം, ഇസിസങ്ഘനിസേവിതം;
ആവുത്ഥം ധമ്മരാജേന, പീതിസഞ്ജനനം മമ.

''കമ്മം വിജ്ജാ ച ധമ്മോ ച, സീലം ജീവിതമുത്തമം;
ഏതേന മച്ചാ സുജ്ഝന്തി, ന ഗോത്തേന ധനേന വാ.

''തസ്മാ ഹി പണ്ഡിതോ പോസോ, സമ്പസ്സം അത്ഥമത്തനോ;
യോനിസോ വിചിനേ ധമ്മം, ഏവം തത്ഥ വിസുജ്ഝതി.

''സാരിപുത്തോവ പഞ്ഞായ, സീലേന ഉപസമേന ച;
യോപി പാരങ്ഗതോ ഭിക്ഖു, ഏതാവപരമോ സിയാ''തി.

''ഇദമവോച, ഭിക്ഖവേ, സോ ദേവപുത്തോ. ഇദം വത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സോ ഹി നൂന, ഭന്തേ, അനാഥപിണ്ഡികോ ദേവപുത്തോ ഭവിസ്സതി. അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി ആയസ്മന്തേ സാരിപുത്തേ അഭിപ്പസന്നോ അഹോസീ''തി. ''സാധു സാധു, ആനന്ദ, യാവതകം ഖോ, ആനന്ദ, തക്കായ പത്തബ്ബം അനുപ്പത്തം തം തയാ. അനാഥപിണ്ഡികോ ഹി സോ, ആനന്ദ, ദേവപുത്തോ''തി.

അനാഥപിണ്ഡികവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ചന്ദിമസോ [ചന്ദിമാസോ (പീ॰ ക॰)] ച വേണ്ഡു [വേണ്ഹു (സീ॰ ക॰)] ച, ദീഘലട്ഠി ച നന്ദനോ;
ചന്ദനോ വാസുദത്തോ ച, സുബ്രഹ്മാ കകുധേന ച;
ഉത്തരോ നവമോ വുത്തോ, ദസമോ അനാഥപിണ്ഡികോതി.

൩. നാനാതിത്ഥിയവഗ്ഗോ

൧. സിവസുത്തം

൧൦൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ സിവോ ദേവപുത്തോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സിവോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

''സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, സേയ്യോ ഹോതി ന പാപിയോ.

“സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, പഞ്ഞാ ലബ്ഭതി നാഞ്ഞതോ.

“സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, സോകമജ്ഝേ ന സോചതി.

“സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, ഞാതിമജ്ഝേ വിരോചതി.

“സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, സത്താ ഗച്ഛന്തി സുഗ്ഗതിം.

“സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, സത്താ തിട്ഠന്തി സാതത”ന്തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സിവം ദേവപുത്തം ഗാഥായ പച്ചഭാസി -

“സബ്ഭിരേവ സമാസേഥ, സബ്ഭി കുബ്ബേഥ സന്ഥവം;
സതം സദ്ധമ്മമഞ്ഞായ, സബ്ബദുക്ഖാ പമുച്ചതീ”തി.

൧. ഖേമസുത്തം

൭൦൩. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ഖേമോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“ചരന്തി ബാലാ ദുമ്മേധാ, അമിത്തേനേവ അത്തനാ;
കരോന്താ പാപകം കമ്മം, യം ഹോതി കടുകപ്ഫലം.

“ന തം കമ്മം കതം സാധു, യം കത്വാ അനുതപ്പതി;
യസ്സ അസ്സുമുഖോ രോദം, വിപാകം പടിസേവതി.

“തഞ്ച കമ്മം കതം സാധു, യം കത്വാ നാനുതപ്പതി;
യസ്സ പതീതോ സുമനോ, വിപാകം പടിസേവതി.

“പടികച്ചേവ [പടിഗച്ചേവ (സീ॰)] തം കയിരാ, യം ജഞ്ഞാ ഹിതമത്തനോ;
ന സാകടികചിന്തായ, മന്താ ധീരോ പരക്കമേ.

“യഥാ സാകടികോ മട്ഠം [പന്ഥം (സീ॰), പസത്ഥം (സ്യാ॰ കം॰)], സമം ഹിത്വാ മഹാപഥം;
വിസമം മഗ്ഗമാരുയ്ഹ, അക്ഖച്ഛിന്നോവ ഝായതി.

“ഏവം ധമ്മാ അപക്കമ്മ, അധമ്മമനുവത്തിയ;
മന്ദോ മച്ചുമുഖം പത്തോ, അക്ഖച്ഛിന്നോവ ഝായതീ”തി.

൩. സേരീസുത്തം

൮൦. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സേരീ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"അന്നമേവാഭിനന്ദന്തി , ഉഭയേ ദേവമാനുസാ;
അഥ കോ നാമ സോ യക്ഖോ, യം അന്നം നാഭിനന്ദതീ"തി.

"യേ നം ദദന്തി സദ്ധായ, വിപ്പസന്നേന ചേതസാ;
തമേവ അന്നം ഭജതി, അസ്മിം ലോകേ പരമ്ഹി ച.

"തസ്മാ വിനേയ്യ മച്ഛേരം, ദജ്ജാ ദാനം മലാഭിഭൂ;
പുഞ്ഞാനി പരലോകസ്മിം, പതിട്ഠാ ഹോന്തി പാണിന"ന്തി.

"അച്ഛരിയം , ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവസുഭാസിതമിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ -

"യേ നം ദദന്തി സദ്ധായ, വിപ്പസന്നേന ചേതസാ;
തമേവ അന്നം ഭജതി, അസ്മിം ലോകേ പരമ്ഹി ച.

"തസ്മാ വിനേയ്യ മച്ഛേരം, ദജ്ജാ ദാനം മലാഭിഭൂ;
പുഞ്ഞാനി പരലോകസ്മിം, പതിട്ഠാ ഹോന്തി പാണിന"ന്തി.

"ഭൂതപുബ്ബാഹം, ഭന്തേ, സിരീ [സേരീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നാമ രാജാ അഹോസിം ദായകോ ദാനപതി ദാനസ്സ വണ്ണവാദീ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ചതൂസു ദ്വാരേസു ദാനം ദീയിത്ഥ സമണ-ബ്രാഹ്മണ-കപണദ്ധിക-വനിബ്ബകയാചകാനം. അഥ ഖോ മം, ഭന്തേ, ഇത്ഥാഗാരം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോച [ഇത്ഥാഗാരാ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും (ക॰)] - 'ദേവസ്സ ഖോ [ദേവസ്സേവ ഖോ (ക॰ സീ॰)] ദാനം ദീയതി; അമ്ഹാകം ദാനം ന ദീയതി. സാധു മയമ്പി ദേവം നിസ്സായ ദാനാനി ദദേയ്യാമ, പുഞ്ഞാനി കരേയ്യാമാ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'അഹം ഖോസ്മി ദായകോ ദാനപതി ദാനസ്സ വണ്ണവാദീ. ദാനം ദസ്സാമാതി വദന്തേ കിന്തി വദേയ്യ'ന്തി? സോ ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, പഠമം ദ്വാരം ഇത്ഥാഗാരസ്സ അദാസിം. തത്ഥ ഇത്ഥാഗാരസ്സ ദാനം ദീയിത്ഥ; മമ ദാനം പടിക്കമി.

"അഥ ഖോ മം, ഭന്തേ, ഖത്തിയാ അനുയന്താ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - 'ദേവസ്സ ഖോ ദാനം ദീയതി; ഇത്ഥാഗാരസ്സ ദാനം ദീയതി; അമ്ഹാകം ദാനം ന ദീയതി. സാധു മയമ്പി ദേവം നിസ്സായ ദാനാനി ദദേയ്യാമ, പുഞ്ഞാനി കരേയ്യാമാ'തി . തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'അഹം ഖോസ്മി ദായകോ ദാനപതി ദാനസ്സ വണ്ണവാദീ. ദാനം ദസ്സാമാതി വദന്തേ കിന്തി വദേയ്യ'ന്തി ? സോ ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ദുതിയം ദ്വാരം ഖത്തിയാനം അനുയന്താനം അദാസിം. തത്ഥ ഖത്തിയാനം അനുയന്താനം ദാനം ദീയിത്ഥ, മമ ദാനം പടിക്കമി.

"അഥ ഖോ മം, ഭന്തേ, ബലകായോ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോച - 'ദേവസ്സ ഖോ ദാനം ദീയതി; ഇത്ഥാഗാരസ്സ ദാനം ദീയതി; ഖത്തിയാനം അനുയന്താനം ദാനം ദീയതി; അമ്ഹാകം ദാനം ന ദീയതി. സാധു മയമ്പി ദേവം നിസ്സായ ദാനാനി ദദേയ്യാമ, പുഞ്ഞാനി കരേയ്യാമാ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ,

ഏതദഹോസി - 'അഹം ഖോസ്മി ദായകോ ദാനപതി ദാനസ്സ വണ്ണവാദീ. ദാനം ദസ്സാമാതി വദന്തേ കിന്തി വദേയ്യ'ന്തി? സോ ഖ്വാഹം ഭന്തേ, തതിയം ദ്വാരം ബലകായസ്സ അദാസിം. തത്ഥ ബലകായസ്സ ദാനം ദീയിത്ഥ, മമ ദാനം പടിക്കമി.

"അഥ ഖോ മം, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - 'ദേവസ്സ ഖോ ദാനം ദീയതി; ഇത്ഥാഗാരസ്സ ദാനം ദീയതി; ഖത്തിയാനം അനുയന്താനം ദാനം ദീയതി; ബലകായസ്സ ദാനം ദീയതി; അമ്ഹാകം ദാനം ന ദീയതി. സാധു മയമ്പി ദേവം നിസ്സായ ദാനാനി ദദേയ്യാമ, പുഞ്ഞാനി കരേയ്യാമാ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'അഹം ഖോസ്മി ദായകോ ദാനപതി ദാനസ്സ വണ്ണവാദീ. ദാനം ദസ്സാമാതി വദന്തേ കിന്തി വദേയ്യ'ന്തി? സോ ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ചതുത്ഥം ദ്വാരം ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാനം അദാസിം. തത്ഥ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാനം ദാനം ദീയിത്ഥ, മമ ദാനം പടിക്കമി.

"അഥ ഖോ മം, ഭന്തേ, പുരിസാ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - 'ന ഖോ ദാനി ദേവസ്സ കോചി ദാനം ദീയതീ'തി. ഏവം വുത്താഹം, ഭന്തേ, തേ പുരിസേ ഏതദവോചം - 'തേന ഹി, ഭണേ, യോ ബാഹിരേസു ജനപദേസു ആയോ സഞ്ജായതി തതോ ഉപഡ്ഢം അന്തേപുരേ പവേസേഥ, ഉപഡ്ഢം തത്ഥേവ ദാനം ദേഥ സമണ-ബ്രാഹ്മണ-കപണദ്ധിക-വനിബ്ബക-യാചകാന'ന്തി . സോ ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഏവം ദീഘരത്തം കതാനം പുഞ്ഞാനം ഏവം ദീഘരത്തം കതാനം കുസലാനം ധമ്മാനം പരിയന്തം നാധിഗച്ഛാമി - ഏത്തകം പുഞ്ഞന്തി വാ ഏത്തകോ പുഞ്ഞവിപാകോതി വാ ഏത്തകം സഗ്ഗേ ഠാതബ്ബന്തി വാതി. അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവസുഭാസിതമിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ -

"യേ നം ദദന്തി സദ്ധായ, വിപ്പസന്നേന ചേതസാ;
തമേവ അന്നം ഭജതി, അസ്മിം ലോകേ പരമ്ഹി ച.

"തസ്മാ വിനേയ്യ മച്ഛേരം, ദജ്ജാ ദാനം മലാഭിഭൂ;
പുഞ്ഞാനി പരലോകസ്മിം, പതിട്ഠാ ഹോന്തി പാണിന"ന്തി.

൪. ഘടീകാരസുത്തം

൫൦. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ഘടീകാരോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"അവിഹം ഉപപന്നാസേ, വിമുത്താ സത്ത ഭിക്ഖവോ;
രാഗദോസപരിക്ഖീണാ, തിണ്ണാ ലോകേ വിസത്തിക"ന്തി.

"കേ ച തേ അതരും പങ്കം, മച്ചുധേയ്യം സുദുത്തരം;
കേ ഹിത്വാ മാനുസം ദേഹം, ദിബ്ബയോഗം ഉപച്ചഗു"ന്തി.

"ഉപകോ പലഗണ്ഡോ [ഫലഗണ്ഡോ (ക॰)] ച, പുക്കുസാതി ച തേ തയോ;
ഭദ്ദിയോ ഖണ്ഡദേവോ ച, ബാഹുരഗ്ഗി ച സങ്ഗിയോ [ബാഹുദന്തീ ച പിങ്ഗിയോ (സീ॰ സ്യാ॰)];
തേ ഹിത്വാ മാനുസം ദേഹം, ദിബ്ബയോഗം ഉപച്ചഗു"ന്തി.

"കുസലീ ഭാസസീ തേസം, മാരപാസപ്പഹായിനം;

കസ്സ തേ ധമ്മമഞ്ഞായ, അച്ഛിദ്ദും ഭവബന്ധന”ന്തി.

“ന അഞ്ഞത്ര ഭഗവതാ, നാഞ്ഞത്ര തവ സാസനാ;
യസ്സ തേ ധമ്മമഞ്ഞായ, അച്ഛിദ്ദും ഭവബന്ധനം.

“യത്ഥ നാമഞ്ച രൂപഞ്ച, അസേസം ഉപരുജ്ഝതി;
തം തേ ധമ്മം ഇധഞ്ഞായ, അച്ഛിദ്ദും ഭവബന്ധന”ന്തി.

“ഗമ്ഭീരം ഭാസസീ വാചം, ദുബ്ബിജാനം സുദുബ്ബുധം;
കസ്സ ത്വം ധമ്മമഞ്ഞായ, വാചം ഭാസസി ഈദിസ”ന്തി.

“കുമ്ഭകാരോ പുരേ ആസിം, വേകളിങ്ഗേ ഘടീകരോ;
മാതാപേത്തിഭരോ ആസിം, കസ്സപസ്സ ഉപാസകോ.

“വിരതോ മേഥുനാ ധമ്മാ, ബ്രഹ്മചാരീ നിരാമിസോ;
അഹുവാ തേ സഗാമേയ്യോ, അഹുവാ തേ പുരേ സഖാ.

“സോഹമേതേ പജാനാമി, വിമുത്തേ സത്ത ഭിക്ഖവോ;
രാഗദോസപരിക്ഖീണേ, തിണ്ണേ ലോകേ വിസത്തിക”ന്തി.

“ഏവമേതം തദാ ആസി, യഥാ ഭാസസി ഭഗ്ഗവ;
കുമ്ഭകാരോ പുരേ ആസി, വേകളിങ്ഗേ ഘടീകരോ.

“മാതാപേത്തിഭരോ ആസി, കസ്സപസ്സ ഉപാസകോ;
വിരതോ മേഥുനാ ധമ്മാ, ബ്രഹ്മചാരീ നിരാമിസോ;
അഹുവാ മേ സഗാമേയ്യോ, അഹുവാ മേ പുരേ സഖാ”തി.

“ഏവമേതം പുരാണാനം, സഹായാനം അഹു സങ്ഗമോ;
ഉഭിന്നം ഭാവിതത്താനം, സരീരന്തിമധാരിന”ന്തി.

൭. ജന്തുസുത്തം

൧൦൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ, കോസലേസു വിഹരന്തി ഹിമവന്തപസ്സേ അരഞ്ഞകുടികായ ഉദ്ധതാ ഉന്നളാ ചപലാ മുഖരാ വികിണ്ണവാചാ മുട്ഠസ്സതിനോ അസമ്പജാനാ അസമാഹിതാ വിബ്ഭന്തചിത്താ പാകതിന്ദ്രിയാ.

അഥ ഖോ ജന്തു ദേവപുത്തോ തദഹുപോസഥേ പന്നരസേ യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

“സുഖജീവിനോ പുരേ ആസും, ഭിക്ഖൂ ഗോതമസാവകാ;
അനിച്ഛാ പിണ്ഡമേസനാ [പിണ്ഡമേസാനാ (?)], അനിച്ഛാ സയനാസനം;
ലോകേ അനിച്ചതം ഞത്വാ, ദുക്ഖസ്സന്തം അകംസു തേ.

“ദുപ്പോസം കത്വാ അത്താനം, ഗാമേ ഗാമണികാ വിയ;
ഭുത്വാ ഭുത്വാ നിപജ്ജന്തി, പരാഗാരേസു മുച്ഛിതാ.

“സങ്ഘസ്സ അഞ്ജലിം കത്വാ, ഇധേകച്ചേ വദാമഹം [വന്ദാമഹം (ക॰)];

അപവിദ്ധാ അനാഥാ തേ, യഥാ പേതാ തഥേവ തേ [തഥേവ ച (സീ॰)].

“യേ ഖോ പമത്താ വിഹരന്തി, തേ മേ സന്ധായ ഭാസിതം;
യേ അപ്പമത്താ വിഹരന്തി, നമോ തേസം കരോമഹ”ന്തി.

൬. രോഹിതസ്സസുത്തം

൧൦൭. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ രോഹിതസ്സോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച – “യത്ഥ നു ഖോ, ഭന്തേ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി [ന ജിയ്യതി ന മിയ്യതി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, സക്കാ നു ഖോ സോ, ഭന്തേ, ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തോ ഞാതും വാ ദട്ഠും വാ പാപുണിതും വാ”തി? “യത്ഥ ഖോ, ആവുസോ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, നാഹം തം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം ഞാതേയ്യം ദട്ഠേയ്യം പത്തേയ്യന്തി വദാമീ”തി.

“അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവസുഭാസിതമിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ – ‘യത്ഥ ഖോ, ആവുസോ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, നാഹം തം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം ഞാതേയ്യം ദട്ഠേയ്യം പത്തേയ്യന്തി വദാമീ’തി.

“ഭൂതപുബ്ബാഹം, ഭന്തേ, രോഹിതസ്സോ നാമ ഇസി അഹോസിം ഭോജപുത്തോ ഇദ്ധിമാ വേഹാസങ്ഗമോ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവരൂപോ ജവോ അഹോസി; സേയ്യഥാപി നാമ ദള്ഹധമ്മാ [ദള്ഹധമ്മോ (സബ്ബത്ഥ) ടീകാ ച മോഗ്ഗല്ലാനബ്യാകരണം ച ഓലോകേതബ്ബം] ധനുഗ്ഗഹോ സുസിക്ഖിതോ കതഹത്ഥോ കതയോഗ്ഗോ കതൂപാസനോ ലഹുകേന അസനേന അപ്പകസിരേനേവ തിരിയം താലച്ഛായം അതിപാതേയ്യ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവരൂപോ പദവീതിഹാരോ അഹോസി; സേയ്യഥാപി നാമ പുരത്ഥിമാ സമുദ്ദാ പച്ഛിമോ സമുദ്ദോ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവരൂപം ഇച്ഛാഗതം ഉപ്പജ്ജി – ‘അഹം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം പാപുണിസ്സാമീ’തി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഏവരൂപേന ജവേന സമന്നാഗതോ ഏവരൂപേന ച പദവീതിഹാരേന അഞ്ഞത്രേവ അസിത-പീത-ഖായിത-സായിതാ അഞ്ഞത്ര ഉച്ചാര-പസ്സാവകമ്മാ അഞ്ഞത്ര നിദ്ദാകിലമഥപടിവിനോദനാ വസ്സസതായുകോ വസ്സസതജീവീ വസ്സസതം ഗന്ത്വാ അപ്പത്വാവ ലോകസ്സ അന്തം അന്തരാവ കാലങ്കതോ.

“അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവസുഭാസിതമിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ – ‘യത്ഥ ഖോ, ആവുസോ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, നാഹം തം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം ഞാതേയ്യം ദട്ഠേയ്യം പത്തേയ്യന്തി വദാമീ’”തി.

“ന ഖോ പനാഹം, ആവുസോ, അപ്പത്വാ ലോകസ്സ അന്തം ദുക്ഖസ്സ അന്തകിരിയം വദാമി. അപി ച ഖ്വാഹം, ആവുസോ, ഇമസ്മിംയേവ ബ്യാമമത്തേ കളേവരേ സസഞ്ഞിമ്ഹി സമനകേ ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേമി ലോകസമുദയഞ്ച ലോകനിരോധഞ്ച ലോകനിരോധഗാമിനിഞ്ച പടിപദന്തി.

“ഗമനേന ന പത്തബ്ബോ, ലോകസ്സന്തോ കുദാചനം;
ന ച അപ്പത്വാ ലോകന്തം, ദുക്ഖാ അത്ഥി പമോചനം.

“തസ്മാ ഹവേ ലോകവിദൂ സുമേധോ,
ലോകന്തഗൂ വുസിതബ്രഹ്മചരിയോ;
ലോകസ്സ അന്തം സമിതാവി ഞത്വാ,
നാസീസതി ലോകമിമം പരഞ്ചാ”തി.

൭. നന്ദസുത്തം

൧൦൮. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ നന്ദോ ദേവപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“അച്ചേന്തി കാലാ തരയന്തി രത്തിയോ,
വയോഗുണാ അനുപുബ്ബം ജഹന്തി;
ഏതം ഭയം മരണേ പേക്ഖമാനോ,
പുഞ്ഞാനി കയിരാഥ സുഖാവഹാനീ”തി.

“അച്ചേന്തി കാലാ തരയന്തി രത്തിയോ,
വയോഗുണാ അനുപുബ്ബം ജഹന്തി;
ഏതം ഭയം മരണേ പേക്ഖമാനോ,
ലോകാമിസം പജഹേ സന്തിപേക്ഖോ”തി.

൮. നന്ദിവിസാലസുത്തം

൧൦൯. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ നന്ദിവിസാലോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“ചതുചക്കം നവദ്വാരം, പുണ്ണം ലോഭേന സംയുതം;
പങ്കജാതം മഹാവീര, കഥം യാത്രാ ഭവിസ്സതീ”തി.

“ഛേത്വാ നദ്ധിം വരത്തഞ്ച, ഇച്ഛാലോഭഞ്ച പാപകം;
സമൂലം തണ്ഹമബ്ബുയ്ഹ, ഏവം യാത്രാ ഭവിസ്സതീ”തി.

൯. സുസിമസുത്തം

൧൧൦. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഭഗവാ ഏതദവോച - “തുയ്ഹമ്പി നോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ രുച്ചതീ”തി?

“കസ്സ ഹി നാമ, ഭന്തേ, അബാലസ്സ അദുട്ഠസ്സ അമൂള്ഹസ്സ അവിപല്ലത്ഥചിത്തസ്സ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ന രുച്ചേയ്യ? പണ്ഡിതോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ . മഹാപഞ്ഞോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. പുഥുപഞ്ഞോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. ഹാസപഞ്ഞോ [ഹാസുപഞ്ഞോ (സീ॰)], ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. ജവനപഞ്ഞോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. തിക്ഖപഞ്ഞോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. നിബ്ബേധികപഞ്ഞോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. അപ്പിച്ഛോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. സന്തുട്ഠോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. പവിവിത്തോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. അസംസട്ഠോ, ഭന്തേ,

ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. ആരദ്ധവീരിയോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. വത്താ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. വചനക്ഖമോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. ചോദകോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. പാപഗരഹീ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. കസ്സ ഹി നാമ, ഭന്തേ, അബാലസ്സ അദുട്ഠസ്സ അമൂള്ഹസ്സ അവിപല്ലത്ഥചിത്തസ്സ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ന രുച്ചേയ്യാ''തി?

''ഏവമേതം , ആനന്ദ, ഏവമേതം, ആനന്ദ! കസ്സ ഹി നാമ, ആനന്ദ, അബാലസ്സ അദുട്ഠസ്സ അമൂള്ഹസ്സ അവിപല്ലത്ഥചിത്തസ്സ സാരിപുത്തോ ന രുച്ചേയ്യ? പണ്ഡിതോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. മഹാപഞ്ഞോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. പുഥുപഞ്ഞോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. ഹാസപഞ്ഞോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. ജവനപഞ്ഞോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. തിക്ഖപഞ്ഞോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. നിബ്ബേധികപഞ്ഞോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. അപ്പിച്ഛോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. സന്തുട്ഠോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. പവിവിത്തോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. അസംസട്ഠോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. ആരദ്ധവീരിയോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. വത്താ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. വചനക്ഖമോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ . ചോദകോ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. പാപഗരഹീ, ആനന്ദ, സാരിപുത്തോ. കസ്സ ഹി നാമ, ആനന്ദ, അബാലസ്സ അദുട്ഠസ്സ അമൂള്ഹസ്സ അവിപല്ലത്ഥചിത്തസ്സ സാരിപുത്തോ ന രുച്ചേയ്യാ''തി?

അഥ ഖോ സുസിമോ [സുസീമോ (സീ॰)] ദേവപുത്തോ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ വണ്ണേ ഭഞ്ഞമാനേ മഹതിയാ ദേവപുത്തപരിസായ പരിവുതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സുസിമോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''ഏവമേതം , ഭഗവാ, ഏവമേതം, സുഗത. കസ്സ ഹി നാമ, ഭന്തേ, അബാലസ്സ അദുട്ഠസ്സ അമൂള്ഹസ്സ അവിപല്ലത്ഥചിത്തസ്സ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ന രുച്ചേയ്യ? പണ്ഡിതോ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. മഹാപഞ്ഞോ, ഭന്തേ, പുഥുപഞ്ഞോ, ഭന്തേ, ഹാസപഞ്ഞോ, ഭന്തേ, ജവനപഞ്ഞോ, ഭന്തേ, തിക്ഖപഞ്ഞോ, ഭന്തേ, നിബ്ബേധികപഞ്ഞോ, ഭന്തേ, അപ്പിച്ഛോ, ഭന്തേ, സന്തുട്ഠോ, ഭന്തേ, പവിവിത്തോ, ഭന്തേ, അസംസട്ഠോ, ഭന്തേ, ആരദ്ധവീരിയോ, ഭന്തേ, വത്താ, ഭന്തേ, വചനക്ഖമോ, ഭന്തേ, ചോദകോ, ഭന്തേ, പാപഗരഹീ, ഭന്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ. കസ്സ ഹി നാമ, ഭന്തേ, അബാലസ്സ അദുട്ഠസ്സ അമൂള്ഹസ്സ അവിപല്ലത്ഥചിത്തസ്സ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ന രുച്ചേയ്യ?

''അഹമ്പി ഹി, ഭന്തേ, യഞ്ഞദേവ ദേവപുത്തപരിസം ഉപസങ്കമിം, ഏതദേവ ബഹുലം സദ്ദം സുണാമി - 'പണ്ഡിതോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ; മഹാപഞ്ഞോ ആയസ്മാ, പുഥുപഞ്ഞോ ആയസ്മാ, ഹാസപഞ്ഞോ ആയസ്മാ, ജവനപഞ്ഞോ ആയസ്മാ, തിക്ഖപഞ്ഞോ ആയസ്മാ, നിബ്ബേധികപഞ്ഞോ ആയസ്മാ, അപ്പിച്ഛോ ആയസ്മാ, സന്തുട്ഠോ ആയസ്മാ, പവിവിത്തോ ആയസ്മാ, അസംസട്ഠോ ആയസ്മാ, ആരദ്ധവീരിയോ ആയസ്മാ, വത്താ ആയസ്മാ, വചനക്ഖമോ ആയസ്മാ, ചോദകോ ആയസ്മാ, പാപഗരഹീ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ'തി . കസ്സ ഹി നാമ, ഭന്തേ, അബാലസ്സ അദുട്ഠസ്സ അമൂള്ഹസ്സ അവിപല്ലത്ഥചിത്തസ്സ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ന രുച്ചേയ്യാ''തി?

അഥ ഖോ സുസിമസ്സ ദേവപുത്തസ്സ ദേവപുത്തപരിസാ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ വണ്ണേ ഭഞ്ഞമാനേ അത്തമനാ പമുദിതാ പീതിസോമനസ്സജാതാ ഉച്ചാവചാ വണ്ണനിഭാ ഉപദംസേതി.

''സേയ്യഥാപി നാമ മണി വേളുരിയോ സുഭോ ജാതിമാ അട്ഠംസോ സുപരികമ്മകതോ പണ്ഡുകമ്ബലേ നിക്ഖിത്തോ ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതി ച; ഏവമേവം സുസിമസ്സ ദേവപുത്തസ്സ ദേവപുത്തപരിസാ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ വണ്ണേ ഭഞ്ഞമാനേ അത്തമനാ പമുദിതാ പീതിസോമനസ്സജാതാ ഉച്ചാവചാ വണ്ണനിഭാ ഉപദംസേതി.

''സേയ്യഥാപി നാമ നിക്ഖം ജമ്ബോനദം ദക്ഖകമ്മാരപുത്തഉക്കാമുഖസുകുസലസമ്പഹട്ഠം പണ്ഡുകമ്ബലേ നിക്ഖിത്തം ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതി ച; ഏവമേവം സുസിമസ്സ ദേവപുത്തസ്സ ദേവപുത്തപരിസാ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ വണ്ണേ ഭഞ്ഞമാനേ അത്തമനാ പമുദിതാ പീതിസോമനസ്സജാതാ ഉച്ചാവചാ വണ്ണനിഭാ ഉപദംസേതി.

''സേയ്യഥാപി നാമ സരദസമയേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം ഓസധിതാരകാ ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതി ച; ഏവമേവം സുസിമസ്സ ദേവപുത്തസ്സ ദേവപുത്തപരിസാ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ വണ്ണേ ഭഞ്ഞമാനേ അത്തമനാ പമുദിതാ പീതിസോമനസ്സജാതാ ഉച്ചാവചാ വണ്ണനിഭാ ഉപദംസേതി.

''സേയ്യഥാപി നാമ സരദസമയേ വിദ്ധേ വിഗതവലാഹകേ ദേവേ ആദിച്ചോ നഭം അബ്ഭുസ്സക്കമാനോ [അബ്ഭുസ്സുക്കമാനോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), അബ്ഭുഗ്ഗമമാനോ (ദീ॰ നി॰ ൨.൨൨൧)] സബ്ബം ആകാസഗതം തമഗതം അഭിവിഹച്ച ഭാസതേ ച തപതേ ച വിരോചതി ച; ഏവമേവം സുസിമസ്സ ദേവപുത്തസ്സ ദേവപുത്തപരിസാ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ വണ്ണേ ഭഞ്ഞമാനേ അത്തമനാ പമുദിതാ പീതിസോമനസ്സജാതാ ഉച്ചാവചാ വണ്ണനിഭാ ഉപദംസേതി.

അഥ ഖോ സുസിമോ ദേവപുത്തോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ആരബ്ഭ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

''പണ്ഡിതോതി സമഞ്ഞാതോ, സാരിപുത്തോ അകോധനോ;
അപ്പിച്ഛോ സോരതോ ദന്തോ, സത്ഥുവണ്ണാഭതോ ഇസീ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ആരബ്ഭ സുസിമം ദേവപുത്തം ഗാഥായ പച്ചഭാസി -

''പണ്ഡിതോതി സമഞ്ഞാതോ, സാരിപുത്തോ അകോധനോ;
അപ്പിച്ഛോ സോരതോ ദന്തോ, കാലം കങ്ഖതി സുദന്തോ'' [കാലം കങ്ഖതി ഭതകോ സുദന്തോ (സീ॰), കാലം കങ്ഖതി ഭാവിതോ സുദന്തോ (സ്യാ॰ കം॰), കാലം കങ്ഖതി ഭതികോ സുദന്തോ (പീ॰)] തി.

൧൦. നാനാതിത്ഥിയസാവകസുത്തം

൧൧൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ നാനാതിത്ഥിയസാവകാ ദേവപുത്താ അസമോ ച സഹലി [സഹലീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ച നീകോ [നിങ്കോ (സീ॰ പീ॰), നികോ (സ്യാ॰ കം॰)] ച ആകോടകോ ച വേഗബ്ഭരി ച [വേടമ്ബരീ ച (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മാണവഗാമിയോ ച അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണാ കേവലകപ്പം വേളുവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ അസമോ ദേവപുത്തോ പൂരണം കസ്സപം ആരബ്ഭ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“ഇധ ഛിന്ദിതമാരിതേ, ഹതജാനീസു കസ്സപോ;
ന പാപം സമനുപസ്സതി, പുഞ്ഞം വാ പന അത്തനോ;
സ വേ വിസ്സാസമാചിക്ഖി, സത്ഥാ അരഹതി മാനന”ന്തി.

അഥ ഖോ സഹലി ദേവപുത്തോ മക്ഖലിം ഗോസാലം ആരബ്ഭ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“തപോജിഗുച്ഛായ സുസംവുതത്തോ,
വാചം പഹായ കലഹം ജനേന;
സമോസവജ്ജാ വിരതോ സച്ചവാദീ,
ന ഹി നൂന താദിസം കരോതി [ന ഹ നുന താദീ പകരോതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] പാപ”ന്തി.

അഥ ഖോ നീകോ ദേവപുത്തോ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം [നാഥപുത്തം (സീ॰)] ആരബ്ഭ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“ജേഗുച്ഛീ നിപകോ ഭിക്ഖു, ചാതുയാമസുസംവുതോ;
ദിട്ഠം സുതഞ്ച ആചിക്ഖം, ന ഹി നൂന കിബ്ബിസീ സിയാ”തി.

അഥ ഖോ ആകോടകോ ദേവപുത്തോ നാനാതിത്ഥിയേ ആരബ്ഭ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“പകുധകോ കാതിയാനോ നിഗണ്ഠോ,
യേ ചാപിമേ മക്ഖലിപൂരണാസേ;
ഗണസ്സ സത്ഥാരോ സാമഞ്ഞപ്പത്താ,
ന ഹി നൂന തേ സപ്പുരിസേഹി ദൂരേ”തി.

അഥ ഖോ വേഗബ്ഭരി ദേവപുത്തോ ആകോടകം ദേവപുത്തം ഗാഥായ പച്ചഭാസി -

“സഹാചരിതേന [സഹാരവേനാപി (കം॰ സീ॰), സഗാരവേനാപി (പീ॰)] ഛവോ സിഗാലോ [സിങ്ഗാലോ (കം॰)],
ന കോത്ഥുകോ സീഹസമോ കദാചി;
നഗ്ഗോ മുസാവാദീ ഗണസ്സ സത്ഥാ,
സങ്കസ്സരാചാരോ ന സതം സരിക്ഖോ”തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ബേഗബ്ഭരിം ദേവപുത്തം അന്വാവിസിത്വാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“തപോജിഗുച്ഛായ ആയുത്താ, പാലയം പവിവേകിയം;
രൂപേ ച യേ നിവിട്ഠാസേ, ദേവലോകാഭിനന്ദിനോ;
തേ വേ സമ്മാനുസാസന്തി, പരലോകായ മാതിയാ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ, ‘മാരോ അയം പാപിമാ’ ഇതി വിദിത്വാ, മാരം പാപിമന്തം ഗാഥായ പച്ചഭാസി -

“യേ കേചി രൂപാ ഇധ വാ ഹുരം വാ,
യേ ചന്തലിക്ഖസ്മിം പഭാസവണ്ണാ;
സബ്ബേവ തേ തേ നമുചിപ്പസത്ഥാ,
ആമിസംവ മച്ഛാനം വധായ ഖിത്താ”തി.

അഥ ഖോ മാണവഗാമിയോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ആരബ്ഭ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“വിപുലോ രാജഗഹീയാനം, ഗിരിസേട്ഠോ പവുച്ചതി;
സേതോ ഹിമവതം സേട്ഠോ, ആദിച്ചോ അഘഗാമിനം.

“സമുദ്ദോ ഉദധിനം സേട്ഠോ, നക്ഖത്താനഞ്ച ചന്ദിമാ [നക്ഖത്താനംവ ചന്ദിമാ (ക॰)];
സദേവകസ്സ ലോകസ്സ, ബുദ്ധോ അഗ്ഗോ പവുച്ചതീ”തി.

നാനാതിത്ഥിയവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സിവോ ഖേമോ ച സേരീ ച, ഘടീ ജന്തു ച രോഹിതോ;
നന്ദോ നന്ദിവിസാലോ ച, സുസിമോ നാനാതിത്ഥിയേന തേ ദസാതി.

ദേവപുത്തസംയുത്തം സമത്തം.

൩. കോസലസംയുത്തം

൧. പഠമവഗ്ഗോ

൧. ദഹരസുത്തം

൧൧൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഭവമ്പി നോ ഗോതമോ അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോതി പടിജാനാതീ''തി? ''യഞ്ഹി തം, മഹാരാജ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി, മമേവ [മമം (സബ്ബത്ഥ)] തം സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ. അഹഞ്ഹി, മഹാരാജ, അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ''തി.

''യേപി തേ, ഭോ ഗോതമ, സമണബ്രാഹ്മണാ സങ്ഘിനോ ഗണിനോ ഗണാചരിയാ ഞാതാ യസസ്സിനോ തിത്ഥകരാ സാധുസമ്മതാ ബഹുജനസ്സ, സേയ്യഥിദം - പൂരണോ കസ്സപോ, മക്ഖലി ഗോസാലോ, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ, സഞ്ചയോ ബേലട്ഠപുത്തോ, പകുധോ കച്ചായനോ, അജിതോ കേസകമ്ബലോ; തേപി മയാ 'അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോതി പടിജാനാഥാ'തി പുട്ഠാ സമാനാ അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോതി ന പടിജാനന്തി. കിം പന ഭവം ഗോതമോ ദഹരോ ചേവ ജാതിയാ നവോ ച പബ്ബജ്ജായാ''തി?

''ചത്താരോ ഖോ മേ, മഹാരാജ, ദഹരാതി ന ഉഞ്ഞാതബ്ബാ, ദഹരാതി ന പരിഭോതബ്ബാ. കതമേ ചത്താരോ? ഖത്തിയോ ഖോ, മഹാരാജ, ദഹരോതി ന ഉഞ്ഞാതബ്ബോ, ദഹരോതി ന പരിഭോതബ്ബോ. ഉരഗോ ഖോ, മഹാരാജ, ദഹരോതി ന ഉഞ്ഞാതബ്ബോ, ദഹരോതി ന പരിഭോതബ്ബോ. അഗ്ഗി ഖോ, മഹാരാജ, ദഹരോതി ന ഉഞ്ഞാതബ്ബോ, ദഹരോതി ന പരിഭോതബ്ബോ. ഭിക്ഖു, ഖോ, മഹാരാജ, ദഹരോതി ന ഉഞ്ഞാതബ്ബോ, ദഹരോതി ന പരിഭോതബ്ബോ. ഇമേ ഖോ, മഹാരാജ, ചത്താരോ ദഹരാതി ന ഉഞ്ഞാതബ്ബാ, ദഹരാതി ന പരിഭോതബ്ബാ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

''ഖത്തിയം ജാതിസമ്പന്നം, അഭിജാതം യസസ്സിനം;
ദഹരോതി നാവജാനേയ്യ, ന നം പരിഭവേ നരോ.

''ഠാനഞ്ഹി സോ മനുജിന്ദോ, രജ്ജം ലദ്ധാന ഖത്തിയോ;
സോ കുദ്ധോ രാജദണ്ഡേന, തസ്മിം പക്കമതേ ഭുസം;
തസ്മാ തം പരിവജ്ജേയ്യ, രക്ഖം ജീവിതമത്തനോ.

''ഗാമേ വാ യദി വാ രഞ്ഞേ, യത്ഥ പസ്സേ ഭുജങ്ഗമം;

ദഹരോതി നാവജാനേയ്യ, ന നം പരിഭവേ നരോ.

“ഉച്ചാവചേഹി വണ്ണേഹി, ഉരഗോ ചരതി തേജസീ [തേജസാ (സീ॰ ക॰), തേജസി (പീ॰ ക॰)];
സോ ആസജ്ജ ഡംസേ ബാലം, നരം നാരിഞ്ച ഏകദാ;
തസ്മാ തം പരിവജ്ജേയ്യ, രക്ഖം ജീവിതമത്തനോ.

“പഹൂതഭക്ഖം ജാലിനം, പാവകം കണ്ഹവത്തനിം;
ദഹരോതി നാവജാനേയ്യ, ന നം പരിഭവേ നരോ.

“ലദ്ധാ ഹി സോ ഉപാദാനം, മഹാ ഹുത്വാന പാവകോ;
സോ ആസജ്ജ ഡഹേ [ദഹേ] ബാലം, നരം നാരിഞ്ച ഏകദാ;
തസ്മാ തം പരിവജ്ജേയ്യ, രക്ഖം ജീവിതമത്തനോ.

“വനം യദഗ്ഗി ഡഹതി [ദഹതി (ക॰)], പാവകോ കണ്ഹവത്തനീ;
ജായന്തി തത്ഥ പാരോഹാ, അഹോരത്താനമച്ചയേ.

“യഞ്ച ഖോ സീലസമ്പന്നോ, ഭിക്ഖു ഡഹതി തേജസാ;
ന തസ്സ പുത്താ പസവോ, ദായാദാ വിന്ദരേ ധനം;
അനപച്ചാ അദായാദാ, താലാവത്ഥൂ ഭവന്തി തേ.

“തസ്മാ ഹി പണ്ഡിതോ പോസോ, സമ്പസ്സം അത്ഥമത്തനോ;
ഭുജങ്ഗമം പാവകഞ്ച, ഖത്തിയഞ്ച യസസ്സിനം;
ഭിക്ഖുഞ്ച സീലസമ്പന്നം, സമ്മദേവ സമാചരേ”തി.

ഏവം വുത്തേ, രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ! സേയ്യഥാപി ഭന്തേ, നിക്കുജ്ജിതം [നികുജ്ജിതം (?)] വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ , പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ , അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ‘ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ’തി; ഏവമേവം ഭഗവതാ അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

൨. പുരിസസുത്തം

൱൨൩. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “കതി നു ഖോ, ഭന്തേ, പുരിസസ്സ ധമ്മാ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജന്തി അഹിതായ ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായാ”തി?

“തയോ ഖോ, മഹാരാജ, പുരിസസ്സ ധമ്മാ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജന്തി അഹിതായ ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായ. കതമേ തയോ? ലോഭോ ഖോ, മഹാരാജ, പുരിസസ്സ ധമ്മോ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി അഹിതായ ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായ. ദോസോ ഖോ, മഹാരാജ, പുരിസസ്സ ധമ്മോ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി അഹിതായ

ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായ. മോഹോ ഖോ, മഹാരാജ, പുരിസസ്സ ധമ്മോ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി അഹിതായ ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായ . ഇമേ ഖോ, മഹാരാജ, തയോ പുരിസസ്സ ധമ്മാ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജന്തി അഹിതായ ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായാ''തി. ഇദമവോച...പേ॰...

> ''ലോഭോ ദോസോ ച മോഹോ ച, പുരിസം പാപചേതസം;
> ഹിംസന്തി അത്തസമ്ഭൂതാ, തചസാരംവ സമ്ഫല''ന്തി [സപ്ഫലന്തി (സ്യാ॰ കം॰)].

൩. ജരാമരണസുത്തം

൧൨൮. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അത്ഥി നു ഖോ, ഭന്തേ, ജാതസ്സ അഞ്ഞത്ര ജരാമരണാ''തി? ''നത്ഥി ഖോ, മഹാരാജ, ജാതസ്സ അഞ്ഞത്ര ജരാമരണാ. യേപി തേ, മഹാരാജ, ഖത്തിയമഹാസാലാ അഡ്ഢാ മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ പഹൂതജാതരൂപരജതാ പഹൂതവിത്തൂപകരണാ പഹൂതധനധഞ്ഞാ, തേസമ്പി ജാതാനം നത്ഥി അഞ്ഞത്ര ജരാമരണാ. യേപി തേ, മഹാരാജ, ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ...പേ॰... ഗഹപതിമഹാസാലാ അഡ്ഢാ മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ പഹൂതജാതരൂപരജതാ പഹൂതവിത്തൂപകരണാ പഹൂതധനധഞ്ഞാ, തേസമ്പി ജാതാനം നത്ഥി അഞ്ഞത്ര ജരാമരണാ. യേപി തേ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖൂ അരഹന്തോ ഖീണാസവാ വുസിതവന്തോ കതകരണീയാ ഓഹിതഭാരാ അനുപ്പത്തസദത്ഥാ പരിക്ഖീണഭവസംയോജനാ സമ്മദഞ്ഞാവിമുത്താ, തേസം പായം കായോ ഭേദനധമ്മോ നിക്ഖേപനധമ്മോ''തി. ഇദമവോച...പേ॰...

> ''ജീരന്തി വേ രാജരഥാ സുചിത്താ,
> അഥോ സരീരമ്പി ജരം ഉപേതി;
> സതഞ്ച ധമ്മോ ന ജരം ഉപേതി,
> സന്തോ ഹവേ സബ്ഭി പവേദയന്തീ''തി.

൪. പിയസുത്തം

൧൨൯. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'കേസം നു ഖോ പിയോ അത്താ, കേസം അപ്പിയോ അത്താ'തി? തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'യേ ച ഖോ കേചി കായേന ദുച്ചരിതം ചരന്തി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരന്തി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരന്തി; തേസം അപ്പിയോ അത്താ'. കിഞ്ചാപി തേ ഏവം വദേയ്യും - 'പിയോ നോ അത്താ'തി, അഥ ഖോ തേസം അപ്പിയോ അത്താ. തം കിസ്സ ഹേതു? യഞ്ഹി അപ്പിയോ അപ്പിയസ്സ കരേയ്യ, തം തേ അത്തനാവ അത്തനോ കരോന്തി; തസ്മാ തേസം അപ്പിയോ അത്താ. യേ ച ഖോ കേചി കായേന സുചരിതം ചരന്തി, വാചായ സുചരിതം ചരന്തി, മനസാ സുചരിതം ചരന്തി; തേസം പിയോ അത്താ. കിഞ്ചാപി തേ ഏവം വദേയ്യും - 'അപ്പിയോ നോ അത്താ'തി; അഥ ഖോ തേസം പിയോ അത്താ. തം

കിസ്സ ഹേതു? യഞ്ഹി പിയോ പിയസ്സ കരേയ്യ, തം തേ അത്തനാവ അത്തനോ കരോന്തി; തസ്മാ തേസം പിയോ അത്താ''തി.

''ഏവമേതം, മഹാരാജ, ഏവമേതം, മഹാരാജ! യേ ഹി കേചി, മഹാരാജ, കായേന ദുച്ചരിതം ചരന്തി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരന്തി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരന്തി; തേസം അപ്പിയോ അത്താ. കിഞ്ചാപി തേ ഏവം വദേയ്യും - 'പിയോ നോ അത്താ'തി, അഥ ഖോ തേസം അപ്പിയോ അത്താ. തം കിസ്സ ഹേതു? യഞ്ഹി, മഹാരാജ, അപ്പിയോ അപ്പിയസ്സ കരേയ്യ, തം തേ അത്തനാവ അത്തനോ കരോന്തി; തസ്മാ തേസം അപ്പിയോ അത്താ. യേ ച ഖോ കേചി, മഹാരാജ , കായേന സുചരിതം ചരന്തി, വാചായ സുചരിതം ചരന്തി, മനസാ സുചരിതം ചരന്തി; തേസം പിയോ അത്താ. കിഞ്ചാപി തേ ഏവം വദേയ്യും - 'അപ്പിയോ നോ അത്താ'തി; അഥ ഖോ തേസം പിയോ അത്താ. തം കിസ്സ ഹേതു? യഞ്ഹി മഹാരാജ, പിയോ പിയസ്സ കരേയ്യ, തം തേ അത്തനാവ അത്തനോ കരോന്തി; തസ്മാ തേസം പിയോ അത്താ''തി. ഇദമവോച...പേ॰...

''അത്താനഞ്ചേ പിയം ജഞ്ഞാ, ന നം പാപേന സംയുജേ;
ന ഹി തം സുലഭം ഹോതി, സുഖം ദുക്കടകാരിനാ.

''അന്തകേനാധിപന്നസ്സ, ജഹതോ മാനുസം ഭവം;
കിഞ്ഹി തസ്സ സകം ഹോതി, കിഞ്ച ആദായ ഗച്ഛതി;
കിഞ്ചസ്സ അനുഗം ഹോതി, ഛായാവ അനപായിനീ [അനുപായിനീ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)].

''ഉഭോ പുഞ്ഞഞ്ച പാപഞ്ച, യം മച്ചോ കുരുതേ ഇധ;
തഞ്ഹി തസ്സ സകം ഹോതി, തഞ്ച [തംവ (?)] ആദായ ഗച്ഛതി;
തഞ്ചസ്സ [തംവസ്സ (?)] അനുഗം ഹോതി, ഛായാവ അനപായിനീ.

''തസ്മാ കരേയ്യ കല്യാണം, നിചയം സമ്പരായികം;
പുഞ്ഞാനി പരലോകസ്മിം, പതിട്ഠാ ഹോന്തി പാണിന''ന്ത്തി.

൫. അത്തരക്ഖിതസുത്തം

൧൧൫. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'കേസം നു ഖോ രക്ഖിതോ അത്താ, കേസം അരക്ഖിതോ അത്താ'തി? തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'യേ ഖോ കേചി കായേന ദുച്ചരിതം ചരന്തി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരന്തി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരന്തി; തേസം അരക്ഖിതോ അത്താ. കിഞ്ചാപി തേ ഹത്ഥികായോ വാ രക്ഖേയ്യ, അസ്സകായോ വാ രക്ഖേയ്യ, രഥകായോ വാ രക്ഖേയ്യ, പത്തികായോ വാ രക്ഖേയ്യ; അഥ ഖോ തേസം അരക്ഖിതോ അത്താ. തം കിസ്സ ഹേതു? ബാഹിരാ ഹേസാ രക്ഖാ, നേസാ രക്ഖാ അജ്ഝത്തികാ; തസ്മാ തേസം അരക്ഖിതോ അത്താ. യേ ച ഖോ കേചി കായേന സുചരിതം ചരന്തി, വാചായ സുചരിതം ചരന്തി, മനസാ സുചരിതം ചരന്തി; തേസം രക്ഖിതോ അത്താ. കിഞ്ചാപി തേ നേവ ഹത്ഥികായോ രക്ഖേയ്യ, ന അസ്സകായോ രക്ഖേയ്യ, ന രഥകായോ രക്ഖേയ്യ , ന പത്തികായോ രക്ഖേയ്യ; അഥ ഖോ തേസം രക്ഖിതോ അത്താ. തം കിസ്സ

ഹേതു? അജ്ഝത്തികാ ഹേസാ രക്ഖാ, നേസാ രക്ഖാ ബാഹിരാ; തസ്മാ തേസം രക്ഖിതോ അത്താ’”തി.

“ഏവമേതം, മഹാരാജ, ഏവമേതം, മഹാരാജ! യേ ഹി കേചി, മഹാരാജ, കായേന ദുച്ചരിതം ചരന്തി…പേ॰… തേസം അരക്ഖിതോ അത്താ. തം കിസ്സ ഹേതു? ബാഹിരാ ഹേസാ, മഹാരാജ, രക്ഖാ, നേസാ രക്ഖാ അജ്ഝത്തികാ; തസ്മാ തേസം അരക്ഖിതോ അത്താ. യേ ച ഖോ കേചി, മഹാരാജ, കായേന സുചരിതം ചരന്തി, വാചായ സുചരിതം ചരന്തി, മനസാ സുചരിതം ചരന്തി; തേസം രക്ഖിതോ അത്താ. കിഞ്ചാപി തേ നേവ ഹത്ഥികായോ രക്ഖേയ്യ, ന അസ്സകായോ രക്ഖേയ്യ, ന രഥകായോ രക്ഖേയ്യ, ന പത്തികായോ രക്ഖേയ്യ; അഥ ഖോ തേസം രക്ഖിതോ അത്താ. തം കിസ്സ ഹേതു? അജ്ഝത്തികാ ഹേസാ, മഹാരാജ, രക്ഖാ, നേസാ രക്ഖാ ബാഹിരാ; തസ്മാ തേസം രക്ഖിതോ അത്താ”തി. ഇദമവോച…പേ॰…

“കായേന സംവരോ സാധു, സാധു വാചായ സംവരോ;
മനസാ സംവരോ സാധു, സാധു സബ്ബത്ഥ സംവരോ;
സബ്ബത്ഥ സംവുതോ ലജ്ജീ, രക്ഖിതോതി പവുച്ചതീ”തി.

൬. അപ്പകസുത്തം

൧൧൬. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച – “ഇധ മയ്ഹം, ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി – ‘അപ്പകാ തേ സത്താ ലോകസ്മിം യേ ഉളാരേ ഉളാരേ ഭോഗേ ലഭിത്വാ ന ചേവ മജ്ജന്തി, ന ച പമജ്ജന്തി, ന ച കാമേസു ഗേധം ആപജ്ജന്തി, ന ച സത്തേസു വിപ്പടിപജ്ജന്തി. അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ ലോകസ്മിം യേ ഉളാരേ ഉളാരേ ഭോഗേ ലഭിത്വാ മജ്ജന്തി ചേവ പമജ്ജന്തി , ച കാമേസു ച ഗേധം ആപജ്ജന്തി, സത്തേസു ച വിപ്പടിപജ്ജന്തീ’”തി.

“ഏവമേതം, മഹാരാജ, ഏവമേതം, മഹാരാജ! അപ്പകാ തേ, മഹാരാജ, സത്താ ലോകസ്മിം, യേ ഉളാരേ ഉളാരേ ഭോഗേ ലഭിത്വാ ന ചേവ മജ്ജന്തി, ന ച പമജ്ജന്തി, ന ച കാമേസു ഗേധം ആപജ്ജന്തി, ന ച സത്തേസു വിപ്പടിപജ്ജന്തി. അഥ ഖോ ഏതേവ ബഹുതരാ സത്താ ലോകസ്മിം, യേ ഉളാരേ ഉളാരേ ഭോഗേ ലഭിത്വാ മജ്ജന്തി ചേവ പമജ്ജന്തി ച കാമേസു ച ഗേധം ആപജ്ജന്തി, സത്തേസു ച വിപ്പടിപജ്ജന്തീ”തി. ഇദമവോച…പേ॰…

“സാരത്താ കാമഭോഗേസു, ഗിദ്ധാ കാമേസു മുച്ഛിതാ;
അതിസാരം ന ബുജ്ഝന്തി, മിഗാ കൂടംവ ഓഡ്ഡിതം;
പച്ഛാസം കടുകം ഹോതി, വിപാകോ ഹിസ്സ പാപകോ”തി.

൭. അഡ്ഡകരണസുത്തം

൧൧൭. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച – “ഇധാഹം, ഭന്തേ, അഡ്ഡകരണേ [അത്ഥകരണേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നിസിന്നോ പസ്സാമി ഖത്തിയമഹാസാലേപി ബ്രാഹ്മണമഹാസാലേപി ഗഹപതിമഹാസാലേപി

അഡ്ഢേ മഹദ്ധനേ മഹാഭോഗേ പഹൂതജാതരൂപരജതേ പഹൂതവിത്തൂപകരണേ പഹൂതധനധഞ്ഞേ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം സമ്പജാനമുസാ ഭാസന്തേ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'അലം ദാനി മേ അഡ്ഡകരണേന, ഭദ്രമുഖോ ദാനി അഡ്ഡകരണേന പഞ്ഞായിസ്സതീ'"തി.

"(ഏവമേതം, മഹാരാജ, ഏവമേതം മഹാരാജ!) [( ) സീ॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു നത്ഥി] യേപി തേ, മഹാരാജ, ഖത്തിയമഹാസാലാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ ഗഹപതിമഹാസാലാ അഡ്ഢാ മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ പഹൂതജാതരൂപരജതാ പഹൂതവിത്തൂപകരണാ പഹൂതധനധഞ്ഞാ കാമഹേതു കാമനിദാനം കാമാധികരണം സമ്പജാനമുസാ ഭാസന്തി; തേസം തം ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ"തി. ഇദമവോച...പേ॰...

"സാരത്താ കാമഭോഗേസു, ഗിദ്ധാ കാമേസു മുച്ഛിതാ;
അതിസാരം ന ബുജ്ഝന്തി, മച്ഛാ ഖിപ്പംവ ഓഡ്ഡിതം;
പച്ഛാസം കടുകം ഹോതി, വിപാകോ ഹിസ്സ പാപകോ"തി.

൮. മല്ലികാസുത്തം

൧൧൯. സാവത്ഥിനിദാനം . തേന ഖോ പന സമയേന രാജാ പസേനദി കോസലോ മല്ലികായ ദേവിയാ സദ്ധിം ഉപരിപാസാദവരഗതോ ഹോതി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ മല്ലികം ദേവിം ഏതദവോച - "അത്ഥി നു ഖോ തേ, മല്ലികേ, കോചഞ്ഞോ അത്തനാ പിയതരോ"തി? "നത്ഥി ഖോ മേ, മഹാരാജ, കോചഞ്ഞോ അത്തനാ പിയതരോ. തുയ്ഹം പന, മഹാരാജ, അത്ഥഞ്ഞോ കോചി അത്തനാ പിയതരോ"തി? "മയ്ഹമ്പി ഖോ, മല്ലികേ, നത്ഥഞ്ഞോ കോചി അത്തനാ പിയതരോ"തി.

അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ പാസാദാ ഓരോഹിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഇധാഹം, ഭന്തേ, മല്ലികായ ദേവിയാ സദ്ധിം ഉപരിപാസാദവരഗതോ മല്ലികം ദേവിം ഏതദവോചം - 'അത്ഥി നു ഖോ തേ, മല്ലികേ, കോചഞ്ഞോ അത്തനാ പിയതരോ'തി? ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, മല്ലികാ ദേവീ മം ഏതദവോച - 'നത്ഥി ഖോ മേ, മഹാരാജ, കോചഞ്ഞോ അത്തനാ പിയതരോ. തുയ്ഹം പന, മഹാരാജ, അത്ഥഞ്ഞോ കോചി അത്തനാ പിയതരോ'തി? ഏവം വുത്താഹം, ഭന്തേ, മല്ലികം ദേവിം ഏതദവോചം - 'മയ്ഹമ്പി ഖോ, മല്ലികേ, നത്ഥഞ്ഞോ കോചി അത്തനാ പിയതരോ'"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"സബ്ബാ ദിസാ അനുപരിഗമ്മ ചേതസാ,
നേവജ്ഝഗാ പിയതരമത്തനാ ക്വചി;
ഏവം പിയോ പുഥു അത്താ പരേസം,
തസ്മാ ന ഹിംസേ പരമത്തകാമോ"തി.

൯. യഞ്ഞസുത്തം

൧൨൦. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ മഹായഞ്ഞോ പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി, പഞ്ച ച ഉസഭസതാനി പഞ്ച ച വച്ഛതരസതാനി പഞ്ച ച വച്ഛതരിസതാനി പഞ്ച ച അജസതാനി പഞ്ച ച ഉരബ്ഭസതാനി ഥൂണൂപനീതാനി ഹോന്തി യഞ്ഞത്ഥായ. യേപിസ്സ തേ ഹോന്തി ദാസാതി വാ പേസ്സാതി വാ കമ്മകരാതി വാ, തേപി ദണ്ഡതജ്ജിതാ ഭയതജ്ജിതാ അസ്സുമുഖാ രുദമാനാ പരികമ്മാനി കരോന്തി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പവിസിംസു. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''ഇധ, ഭന്തേ, രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ മഹായഞ്ഞോ പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി, പഞ്ച ച ഉസഭസതാനി പഞ്ച ച വച്ഛതരസതാനി പഞ്ച ച വച്ഛതരിസതാനി പഞ്ച ച അജസതാനി പഞ്ച ച ഉരബ്ഭസതാനി ഥൂണൂപനീതാനി ഹോന്തി യഞ്ഞത്ഥായ . യേപിസ്സ തേ ഹോന്തി ദാസാതി വാ പേസ്സാതി വാ കമ്മകരാതി വാ, തേപി ദണ്ഡതജ്ജിതാ ഭയതജ്ജിതാ അസ്സുമുഖാ രുദമാനാ പരികമ്മാനി കരോന്തീ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

''അസ്സമേധം പുരിസമേധം, സമ്മാപാസം വാജപേയ്യം നിരഗ്ഗള്ഹം;
മഹായഞ്ഞാ മഹാരമ്ഭാ [വാജപേയ്യും; നിരഗ്ഗളം മഹാരമ്ഭാ (ക॰)], ന തേ ഹോന്തി മഹപ്ഫലാ.

''അജേളകാ ച ഗാവോ ച, വിവിധാ യത്ഥ ഹഞ്ഞരേ;
ന തം സമ്മഗ്ഗതാ യഞ്ഞം, ഉപയന്തി മഹേസിനോ.

''യേ ച യഞ്ഞാ നിരാരമ്ഭാ, യജന്തി അനുകുലം സദാ;
അജേളകാ ച ഗാവോ ച, വിവിധാ നേത്ഥ ഹഞ്ഞരേ;
ഏതം സമ്മഗ്ഗതാ യഞ്ഞം, ഉപയന്തി മഹേസിനോ.

''ഏതം യജേഥ മേധാവീ, ഏസോ യഞ്ഞോ മഹപ്ഫലോ;
ഏതഞ്ഹി യജമാനസ്സ, സേയ്യോ ഹോതി ന പാപിയോ;
യഞ്ഞോ ച വിപുലോ ഹോതി, പസീദന്തി ച ദേവതാ''തി.

൧൦. ബന്ധനസുത്തം

൧൨൧. തേന ഖോ പന സമയേന രഞ്ഞാ പസേനദിനാ കോസലേന മഹാജനകായോ ബന്ധാപിതോ ഹോതി, അപ്പേകച്ചേ രജ്ജൂഹി അപ്പേകച്ചേ അന്ദൂഹി അപ്പേകച്ചേ സങ്ഖലികാഹി.

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പവിസിംസു. സാവത്ഥിയം

പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - "ഇധ, ഭന്തേ, രഞ്ഞാ പസേനദിനാ കോസലേന മഹാജനകായോ ബന്ധാപിതോ, അപ്പേകച്ചേ രജ്ജൂഹി അപ്പേകച്ചേ അന്ദൂഹി അപ്പേകച്ചേ സങ്ഖലികാഹീ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

"ന തം ദള്ഹം ബന്ധനമാഹു ധീരാ,
യദായസം ദാരുജം പബ്ബജഞ്ച;
സാരത്തരത്താ മണികുണ്ഡലേസു,
പുത്തേസു ദാരേസു ച യാ അപേക്ഖാ.

"ഏതം ദള്ഹം ബന്ധനമാഹു ധീരാ,
ഓഹാരിനം സിഥിലം ദുപ്പമുഞ്ചം;
ഏതമ്പി ഛേത്വാന പരിബ്ബജന്തി,
അനപേക്ഖിനോ കാമസുഖം പഹായാ"തി.

പഠമോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദഹരോ പുരിസോ ജരാ, പിയം അത്താനരക്ഖിതോ;
അപ്പകാ അഡ്ഡകരണം, മല്ലികാ യഞ്ഞബന്ധനന്തി.

൨. ദുതിയവഗ്ഗോ

൧. സത്തജടിലസുത്തം

൧൨൨. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ ബഹിദ്വാരകോട്ഠകേ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

തേന ഖോ പന സമയേന സത്ത ച ജടിലാ സത്ത ച നിഗണ്ഠാ സത്ത ച അചേലകാ സത്ത ച ഏകസാടകാ സത്ത ച പരിബ്ബാജകാ പരൂള്ഹകച്ഛനഖലോമാ ഖാരിവിവിധമാദായ [ഖാരിവിധം ആദായ (പീ॰) ദീ॰ നി॰ ൧.൨൮൦ തദട്ഠകഥാപി ഓലോകേതബ്ബാ] ഭഗവതോ അവിദൂരേ അതിക്കമന്തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ ദക്ഖിണജാണുമണ്ഡലം പഥവിയം നിഹന്ത്വാ യേന തേ സത്ത ച ജടിലാ സത്ത ച നിഗണ്ഠാ സത്ത ച അചേലകാ സത്ത ച ഏകസാടകാ സത്ത ച പരിബ്ബാജകാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ തിക്ഖത്തും നാമം സാവേസി - "രാജാഹം, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ…പേ॰… രാജാഹം, ഭന്തേ, പസേനദി കോസലോ"തി.

അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ അചിരപക്കന്തേസു തേസു സത്തസു ച ജടിലേസു സത്തസു ച നിഗണ്ഠേസു സത്തസു ച അചേലകേസു സത്തസു ച ഏകസാടകേസു സത്തസു ച പരിബ്ബാജകേസു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "യേ തേ, ഭന്തേ, ലോകേ അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ ഏതേ തേസം അഞ്ഞതരാ"തി.

"ദുജ്ജാനം ഖോ ഏതം, മഹാരാജ, തയാ ഗിഹിനാ കാമഭോഗിനാ പുത്തസമ്ബാധസയനം അജ്ഝാവസന്തേന കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭോന്തേന മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരയന്തേന ജാതരൂപരജതം സാദിയന്തേന - 'ഇമേ വാ അരഹന്തോ, ഇമേ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം സമാപന്നാ'"തി.

"സംവാസേന ഖോ, മഹാരാജ, സീലം വേദിതബ്ബം. തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. സംവോഹാരേന ഖോ, മഹാരാജ, സോചേയ്യം വേദിതബ്ബം. തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. ആപദാസു ഖോ, മഹാരാജ, ഥാമോ വേദിതബ്ബോ. സോ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. സാകച്ഛായ , ഖോ, മഹാരാജ, പഞ്ഞാ വേദിതബ്ബാ. സാ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ"തി.

"അച്ഛരിയം , ഭന്തേ, അബ്ഭുതം ഭന്തേ! യാവ സുഭാസിതമിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ - 'ദുജ്ജാനം ഖോ ഏതം, മഹാരാജ, തയാ ഗിഹിനാ കാമഭോഗിനാ പുത്തസമ്ബാധസയനം അജ്ഝാവസന്തേന കാസികചന്ദനം പച്ചനുഭോന്തേന മാലാഗന്ധവിലേപനം ധാരയന്തേന ജാതരൂപരജതം സാദിയന്തേന - ഇമേ വാ അരഹന്തോ, ഇമേ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം സമാപന്നാ'തി. സംവാസേന ഖോ, മഹാരാജ, സീലം വേദിതബ്ബം. തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. സംവോഹാരേന ഖോ മഹാരാജ , സോചേയ്യം വേദിതബ്ബം. തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. ആപദാസു ഖോ, മഹാരാജ, ഥാമോ വേദിതബ്ബോ. സോ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. സാകച്ഛായ ഖോ, മഹാരാജ, പഞ്ഞാ വേദിതബ്ബാ. സാ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ"തി.

"ഏതേ, ഭന്തേ, മമ പുരിസാ ചരാ ഓചരകാ ജനപദം ഓചരിത്വാ ആഗച്ഛന്തി. തേഹി പഠമം ഓചിണ്ണം അഹം പച്ഛാ ഓസാപയിസ്സാമി [ഓയായിസ്സാമി (സീ॰), ഓഹയിസ്സാമി (സ്യാ॰ കം॰)]. ഇദാനി തേ, ഭന്തേ, തം രജോജല്ലം പവാഹേത്വാ സുന്ഹാതാ സുവിലിത്താ കപ്പിതകേസമസ്സൂ ഓദാതവത്ഥാ [ഓദാതവത്ഥവസനാ (സീ॰)] പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതാ സമങ്ഗീഭൂതാ പരിചാരേസ്സന്തീ"തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“ന വണ്ണരൂപേന നരോ സുജാനോ,
ന വിസ്സസേ ഇത്തരദസ്സനേന;
സുസഞ്ഞതാനഞ്ഹി വിയഞ്ജനേന,
അസഞ്ഞതാ ലോകമിമം ചരന്തി.

“പതിരൂപകോ മത്തികാകുണ്ഡലോവ,
ലോഹഡ്ഢമാസോവ സുവണ്ണഛന്നോ;
ചരന്തി ലോകേ [ഏകേ (സീ॰ പീ॰)] പരിവാരഛന്നാ,
അന്തോ അസുദ്ധാ ബഹി സോഭമാനാ”തി.

൨. പഞ്ചരാജസുത്തം

൧൨൩. സാവത്ഥിനിദാനം . തേന ഖോ പന സമയേന പഞ്ചന്നം രാജൂനം പസേനദിപമുഖാനം പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതാനം സമങ്ഗീഭൂതാനം പരിചാരയമാനാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - “കിം നു ഖോ കാമാനം അഗ്ഗ”ന്തി? തത്രേകച്ചേ [തത്രേകേ (സീ॰ പീ॰)] ഏവമാഹംസു - “രൂപാ കാമാനം അഗ്ഗ”ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - “സദ്ദാ കാമാനം അഗ്ഗ”ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - “ഗന്ധാ കാമാനം അഗ്ഗ”ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - “രസാ കാമാനം അഗ്ഗ”ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - “ഫോട്ഠബ്ബാ കാമാനം അഗ്ഗ”ന്തി. യതോ ഖോ തേ രാജാനോ നാസക്ഖിംസു അഞ്ഞമഞ്ഞം സഞ്ഞാപേതും.

അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ തേ രാജാനോ ഏതദവോച - “ആയാമ, മാരിസാ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതമത്ഥം പടിപുച്ഛിസ്സാമ. യഥാ നോ ഭഗവാ ബ്യാകരിസ്സതി തഥാ നം ധാരേസ്സാമാ”തി [ധാരേയ്യാമാതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. “ഏവം, മാരിസാ”തി ഖോ തേ രാജാനോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പച്ചസ്സോസും.

അഥ ഖോ തേ പഞ്ച രാജാനോ പസേനദിപമുഖാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ഇധ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം പഞ്ചന്നം രാജൂനം പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതാനം സമങ്ഗീഭൂതാനം പരിചാരയമാനാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - ‘കിം നു ഖോ കാമാനം അഗ്ഗ’ന്തി? ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - ‘രൂപാ കാമാനം അഗ്ഗ’ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - ‘സദ്ദാ കാമാനം അഗ്ഗ’ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - ‘ഗന്ധാ കാമാനം അഗ്ഗ’ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - ‘രസാ കാമാനം അഗ്ഗ’ന്തി. ഏകച്ചേ ഏവമാഹംസു - ‘ഫോട്ഠബ്ബാ കാമാനം അഗ്ഗ’ന്തി. കിം നു ഖോ, ഭന്തേ, കാമാനം അഗ്ഗ”ന്തി?

“മനാപപരിയന്തം ഖ്വാഹം, മഹാരാജ, പഞ്ചസു കാമഗുണേസു അഗ്ഗന്തി വദാമി. തേവ [തേ ച (സീ॰ പീ॰ ക॰), യേ ച (സ്യാ॰ കം॰)], മഹാരാജ, രൂപാ ഏകച്ചസ്സ മനാപാ ഹോന്തി, തേവ [തേ ച (സീ॰ പീ॰ ക॰)] രൂപാ ഏകച്ചസ്സ അമനാപാ ഹോന്തി. യേഹി ച യോ രൂപേഹി അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ, സോ തേഹി രൂപേഹി അഞ്ഞം രൂപം ഉത്തരിതരം വാ

പണീതതരം വാ ന പത്ഥേതി. തേ തസ്സ രൂപാ പരമാ ഹോന്തി. തേ തസ്സ രൂപാ അനുത്തരാ ഹോന്തി.

“തേവ , മഹാരാജ, സദ്ദാ ഏകച്ചസ്സ മനാപാ ഹോന്തി, തേവ സദ്ദാ ഏകച്ചസ്സ അമനാപാ ഹോന്തി. യേഹി ച യോ സദ്ദേഹി അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ, സോ തേഹി സദ്ദേഹി അഞ്ഞം സദ്ദം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന പത്ഥേതി. തേ തസ്സ സദ്ദാ പരമാ ഹോന്തി. തേ തസ്സ സദ്ദാ അനുത്തരാ ഹോന്തി.

“തേവ, മഹാരാജ, ഗന്ധാ ഏകച്ചസ്സ മനാപാ ഹോന്തി, തേവ ഗന്ധാ ഏകച്ചസ്സ അമനാപാ ഹോന്തി. യേഹി ച യോ ഗന്ധേഹി അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ, സോ തേഹി ഗന്ധേഹി അഞ്ഞം ഗന്ധം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന പത്ഥേതി. തേ തസ്സ ഗന്ധാ പരമാ ഹോന്തി. തേ തസ്സ ഗന്ധാ അനുത്തരാ ഹോന്തി.

“തേവ, മഹാരാജ, രസാ ഏകച്ചസ്സ മനാപാ ഹോന്തി, തേവ രസാ ഏകച്ചസ്സ അമനാപാ ഹോന്തി. യേഹി ച യോ രസേഹി അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ, സോ തേഹി രസേഹി അഞ്ഞം രസം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന പത്ഥേതി. തേ തസ്സ രസാ പരമാ ഹോന്തി. തേ തസ്സ രസാ അനുത്തരാ ഹോന്തി.

“തേവ, മഹാരാജ, ഫോട്ഠബ്ബാ ഏകച്ചസ്സ മനാപാ ഹോന്തി, തേവ ഫോട്ഠബ്ബാ ഏകച്ചസ്സ അമനാപാ ഹോന്തി. യേഹി ച യോ ഫോട്ഠബ്ബേഹി അത്തമനോ ഹോതി പരിപുണ്ണസങ്കപ്പോ, സോ തേഹി ഫോട്ഠബ്ബേഹി അഞ്ഞം ഫോട്ഠബ്ബം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന പത്ഥേതി. തേ തസ്സ ഫോട്ഠബ്ബാ പരമാ ഹോന്തി. തേ തസ്സ ഫോട്ഠബ്ബാ അനുത്തരാ ഹോന്തീ”തി.

തേന ഖോ പന സമയേന ചന്ദനങ്ഗലികോ ഉപാസകോ തസ്സം പരിസായം നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ ചന്ദനങ്ഗലികോ ഉപാസകോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “പടിഭാതി മം ഭഗവാ, പടിഭാതി മം സുഗതാ”തി. “പടിഭാതു തം ചന്ദനങ്ഗലികാ”തി ഭഗവാ അവോച.

അഥ ഖോ ചന്ദനങ്ഗലികോ ഉപാസകോ ഭഗവതോ സമ്മുഖാ തദനുരൂപായ ഗാഥായ അഭിത്ഥവി -

> “പദുമം യഥാ കോകനദം സുഗന്ധം,
> പാതോ സിയാ ഫുല്ലമവീതഗന്ധം;
> അങ്ഗീരസം പസ്സ വിരോചമാനം,
> തപന്തമാദിച്ചമിവന്തലിക്ഖേ”തി.

അഥ ഖോ തേ പഞ്ച രാജാനോ ചന്ദനങ്ഗലികം ഉപാസകം പഞ്ചഹി ഉത്തരാസങ്ഗേഹി അച്ഛാദേസും. അഥ ഖോ ചന്ദനങ്ഗലികോ ഉപാസകോ തേഹി പഞ്ചഹി ഉത്തരാസങ്ഗേഹി ഭഗവന്തം അച്ഛാദേസീതി.

൩. ദോണപാകസുത്തം

൧൨൪. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന രാജാ പസേനദി കോസലോ ദോണപാകകുരം [ദോണപാകസുദം (സീ॰), ദോണപാകം സുദം (പീ॰)] ഭുഞ്ജതി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭുത്താവീ മഹസ്സാസീ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഭുത്താവിം മഹസ്സാസിം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"മനുജസ്സ സദാ സതീമതോ,
മത്തം ജാനതോ ലദ്ധഭോജനേ;
തനുകസ്സ [തനു തസ്സ (സീ॰ പീ॰)] ഭവന്തി വേദനാ,
സണികം ജീരതി ആയുപാലയ"ന്തി.

തേന ഖോ പന സമയേന സുദസ്സനോ മാണവോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പിട്ഠിതോ ഠിതോ ഹോതി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ സുദസ്സനം മാണവം ആമന്തേസി - "ഏഹി ത്വം, താത സുദസ്സന, ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം പരിയാപുണിത്വാ മമ ഭത്താഭിഹാരേ (ഭത്താഭിഹാരേ) [( ) സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു നത്ഥി] ഭാസ. അഹഞ്ച തേ ദേവസികം കഹാപണസതം (കഹാപണസതം) [( ) സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പോത്ഥകേസു നത്ഥി] നിച്ചം ഭിക്ഖം പവത്തയിസ്സാമീ"തി. "ഏവം ദേവാ"തി ഖോ സുദസ്സനോ മാണവോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ പടിസ്സുത്വാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം പരിയാപുണിത്വാ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ ഭത്താഭിഹാരേ സുദം ഭാസതി -

"മനുജസ്സ സദാ സതീമതോ,
മത്തം ജാനതോ ലദ്ധഭോജനേ;
തനുകസ്സ ഭവന്തി വേദനാ,
സണികം ജീരതി ആയുപാലയ"ന്തി.

അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ അനുപുബ്ബേന നാളികോദനപരമതായ [നാളികോദനമത്തായ (ക॰)] സണ്ഠാസി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ അപരേന സമയേന സുസല്ലിഖിതഗത്തോ പാണിനാ ഗത്താനി അനുമജ്ജന്തോ തായം വേലായം ഇമം ഉദാനം ഉദാനേസി - "ഉഭയേന വത മം സോ ഭഗവാ അത്ഥേന അനുകമ്പി - ദിട്ഠധമ്മികേന ചേവ അത്ഥേന സമ്പരായികേന ചാ"തി.

൪. പഠമസങ്ഗാമസുത്തം

൧൨൫. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ രാജാനം പസേനദിം കോസലം അബ്ഭുയ്യാസി യേന കാസി. അസ്സോസി ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ - "രാജാ കിര മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ മമം അബ്ഭുയ്യാതോ യേന കാസീ"തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം പച്ചുയ്യാസി യേന കാസി.

അഥ ഖോ രാജാ ച മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ രാജാ ച പസേനദി കോസലോ സങ്ഗാമേസും. തസ്മിം ഖോ പന സങ്ഗാമേ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ രാജാനം പസേനദിം കോസലം പരാജേസി. പരാജിതോ ച രാജാ പസേനദി കോസലോ സകമേവ [സങ്ഗാമാ (കം॰)] രാജധാനിം സാവത്ഥിം പച്ചുയ്യാസി [പായാസി (സീ॰ പീ॰)].

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പവിസിംസു. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

"ഇധ, ഭന്തേ, രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ രാജാനം പസേനദിം കോസലം അബ്ഭുയ്യാസി യേന കാസി. അസ്സോസി ഖോ, ഭന്തേ, രാജാ പസേനദി കോസലോ - 'രാജാ കിര മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ മമം അബ്ഭുയ്യാതോ യേന കാസീ'തി. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, രാജാ പസേനദി കോസലോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം പച്ചുയ്യാസി യേന കാസി. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, രാജാ ച മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ രാജാ ച പസേനദി കോസലോ സങ്ഗാമേസും. തസ്മിം ഖോ പന, ഭന്തേ, സങ്ഗാമേ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ രാജാനം പസേനദിം കോസലം പരാജേസി. പരാജിതോ ച, ഭന്തേ, രാജാ പസേനദി കോസലോ സകമേവ രാജധാനിം സാവത്ഥിം പച്ചുയ്യാസീ"തി.

"രാജാ, ഭിക്ഖവേ, മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ പാപമിത്തോ പാപസഹായോ പാപസമ്പവങ്കോ; രാജാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പസേനദി കോസലോ കല്യാണമിത്തോ കല്യാണസഹായോ കല്യാണസമ്പവങ്കോ. അജ്ജേവ [അജ്ജതഞ്ച (സീ॰ പീ॰), അജ്ജേവം (സ്യാ॰ കം॰)], ഭിക്ഖവേ , രാജാ പസേനദി കോസലോ ഇമം രത്തിം ദുക്ഖം സേതി പരാജിതോ"തി. ഇദമവോച...പേ॰...

"ജയം വേരം പസവതി, ദുക്ഖം സേതി പരാജിതോ;
ഉപസന്തോ സുഖം സേതി, ഹിത്വാ ജയപരാജയ"ന്തി.

൫. ദുതിയസങ്ഗാമസുത്തം

൧൨൬. [ഏത്ഥ "അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം അബ്ഭുയ്യാസീ"തി ആദിനാ പാഠേന ഭവിതബ്ബം. അട്ഠകഥായം ഹി "അബ്ഭുയ്യാസീതി പരാജയേ ഗരഹപ്പത്തോ...പേ॰... വുത്തജയകാരണം സുത്വാ അഭിഉയ്യാസീ"തി വുത്തം] അഥ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ രാജാനം പസേനദിം കോസലം അബ്ഭുയ്യാസി യേന കാസി. അസ്സോസി ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ - "രാജാ കിര മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ മമം അബ്ഭുയ്യാതോ യേന കാസീ"തി. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ

രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം പച്ചുയ്യാസി യേന കാസി. അഥ ഖോ രാജാ ച മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ രാജാ ച പസേനദി കോസലോ സങ്ഗാമേസും. തസ്മിം ഖോ പന സങ്ഗാമേ രാജാ പസേനദി കോസലോ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം പരാജേസി, ജീവഗ്ഗാഹഞ്ച നം അഗ്ഗഹേസി. അഥ ഖോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ ഏതദഹോസി - "കിഞ്ചാപി ഖോ മ്യായം രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ അദുബ്ഭന്തസ്സ ദുബ്ഭതി, അഥ ച പന മേ ഭാഗിനേയ്യോ ഹോതി. യംനൂനാഹം രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുനോ വേദേഹിപുത്തസ്സ സബ്ബം ഹത്ഥികായം പരിയാദിയിത്വാ സബ്ബം അസ്സകായം പരിയാദിയിത്വാ സബ്ബം രഥകായം പരിയാദിയിത്വാ സബ്ബം പത്തികായം പരിയാദിയിത്വാ ജീവന്തമേവ നം ഓസജ്ജേയ്യ"ന്തി [ഓസ്സജ്ജേയ്യന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുനോ വേദേഹിപുത്തസ്സ സബ്ബം ഹത്ഥികായം പരിയാദിയിത്വാ സബ്ബം അസ്സകായം പരിയാദിയിത്വാ സബ്ബം രഥകായം പരിയാദിയിത്വാ സബ്ബം പത്തികായം പരിയാദിയിത്വാ ജീവന്തമേവ നം ഓസജ്ജി [ഓസ്സജി (സീ॰), ഓസ്സജ്ജി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പവിസിംസു. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും -

"ഇധ , ഭന്തേ, രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ രാജാനം പസേനദിം കോസലം അബ്ഭുയ്യാസി യേന കാസി. അസ്സോസി ഖോ, ഭന്തേ, രാജാ പസേനദി കോസലോ - 'രാജാ കിര മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ മമം അബ്ഭുയ്യാതോ യേന കാസീ'തി. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, രാജാ പസേനദി കോസലോ ചതുരങ്ഗിനിം സേനം സന്നയ്ഹിത്വാ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം പച്ചുയ്യാസി യേന കാസി. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, രാജാ ച മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ രാജാ ച പസേനദി കോസലോ സങ്ഗാമേസും. തസ്മിം ഖോ പന, ഭന്തേ, സങ്ഗാമേ രാജാ പസേനദി കോസലോ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം പരാജേസി, ജീവഗ്ഗാഹഞ്ച നം അഗ്ഗഹേസി. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ ഏതദഹോസി - 'കിഞ്ചാപി ഖോ മ്യായം രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ അദുബ്ഭന്തസ്സ ദുബ്ഭതി, അഥ ച പന മേ ഭാഗിനേയ്യോ ഹോതി. യംനൂനാഹം രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുനോ വേദേഹിപുത്തസ്സ സബ്ബം ഹത്ഥികായം പരിയാദിയിത്വാ സബ്ബം അസ്സകായം സബ്ബം രഥകായം സബ്ബം പത്തികായം പരിയാദിയിത്വാ ജീവന്തമേവ നം ഓസജ്ജേയ്യ'"ന്തി.

"അഥ ഖോ, ഭന്തേ, രാജാ പസേനദി കോസലോ രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുനോ വേദേഹിപുത്തസ്സ സബ്ബം ഹത്ഥികായം പരിയാദിയിത്വാ സബ്ബം അസ്സകായം പരിയാദിയിത്വാ സബ്ബം രഥകായം പരിയാദിയിത്വാ സബ്ബം

പത്തികായം പരിയാദിയിത്വാ ജീവന്തമേവ നം ഓസജ്ജീ''തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

''വിലുമ്പതേവ പുരിസോ, യാവസ്സ ഉപകപ്പതി;
യദാ ചഞ്ഞേ വിലുമ്പന്തി, സോ വിലുത്തോ വിലുപ്പതി [വിലുമ്പതി (സീ॰ പീ॰ ക॰)].

''ഠാനഞ്ഹി മഞ്ഞതി ബാലോ, യാവ പാപം ന പച്ചതി;
യദാ ച പച്ചതി പാപം, അഥ ദുക്ഖം നിഗച്ഛതി.

''ഹന്താ ലഭതി [ലഭതി ഹന്താ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ഹന്താരം, ജേതാരം ലഭതേ ജയം;
അക്കോസകോ ച അക്കോസം, രോസേതാരഞ്ച രോസകോ;
അഥ കമ്മവിവട്ടേന, സോ വിലുത്തോ വിലുപ്പതീ''തി.

൬. മല്ലികാസുത്തം

൧൨൭. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ പുരിസോ യേന രാജാ പസേനദി കോസലോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ ഉപകണ്ണകേ ആരോചേസി - ''മല്ലികാ, ദേവ, ദേവീ ധീതരം വിജാതാ''തി. ഏവം വുത്തേ, രാജാ പസേനദി കോസലോ അനത്തമനോ അഹോസി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ രാജാനം പസേനദിം കോസലം അനത്തമനതം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

''ഇത്ഥീപി ഹി ഏകച്ചിയാ, സേയ്യാ പോസ ജനാധിപ;
മേധാവിനീ സീലവതീ, സസ്സുദേവാ പതിബ്ബതാ.

''തസ്സാ യോ ജായതി പോസോ, സൂരോ ഹോതി ദിസമ്പതി;
താദിസാ സുഭഗിയാ [സുഭരിയാപുത്തോ (ക॰)] പുത്തോ, രജ്ജമ്പി അനുസാസതീ''തി.

൭. അപ്പമാദസുത്തം

൧൨൮. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അത്ഥി നു ഖോ, ഭന്തേ, ഏകോ ധമ്മോ യോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം സമ്പരായികഞ്ചാ''തി?

''അത്ഥി ഖോ, മഹാരാജ, ഏകോ ധമ്മോ യോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം സമ്പരായികഞ്ചാ''തി.

''കതമോ പന, ഭന്തേ, ഏകോ ധമ്മോ, യോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം സമ്പരായികഞ്ചാ''തി?

“അപ്പമാദോ ഖോ, മഹാരാജ, ഏകോ ധമ്മോ, യോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം സമ്പരായികഞ്ചാതി. സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, യാനി കാനിചി ജങ്ഗലാനം [ജങ്ഗമാനം (സീ॰ പീ॰)] പാണാനം പദജാതാനി, സബ്ബാനി താനി ഹത്ഥിപദേ സമോധാനം ഗച്ഛന്തി, ഹത്ഥിപദം തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി - യദിദം മഹന്തത്തേന; ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, അപ്പമാദോ ഏകോ ധമ്മോ, യോ ഉഭോ അത്ഥേ സമധിഗ്ഗയ്ഹ തിട്ഠതി - ദിട്ഠധമ്മികഞ്ചേവ അത്ഥം സമ്പരായികഞ്ചാ”തി. ഇദമവോച...പേ॰...

“ആയും അരോഗിയം വണ്ണം, സഗ്ഗം ഉച്ചാകുലീനതം;
രതിയോ പത്ഥയന്തേന, ഉളാരാ അപരാപരാ.

“അപ്പമാദം പസംസന്തി, പുഞ്ഞകിരിയാസു പണ്ഡിതാ;
അപ്പമത്തോ ഉഭോ അത്ഥേ, അധിഗ്ഗണ്ഹാതി പണ്ഡിതോ.

“ദിട്ഠേ ധമ്മേ ച യോ അത്ഥോ, യോ ച അത്ഥോ സമ്പരായികോ;
അത്ഥാഭിസമയാ ധീരോ, പണ്ഡിതോതി പവുച്ചതീ”തി.

൨. കല്യാണമിത്തസുത്തം

൧൨൯. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ഇധ മയ്ഹം , ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ‘സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ, സോ ച ഖോ കല്യാണമിത്തസ്സ കല്യാണസഹായസ്സ കല്യാണസമ്പവങ്കസ്സ, നോ പാപമിത്തസ്സ നോ പാപസഹായസ്സ നോ പാപസമ്പവങ്കസ്സാ’”തി.

“ഏവമേതം, മഹാരാജ, ഏവമേതം, മഹാരാജ! സ്വാക്ഖാതോ , മഹാരാജ, മയാ ധമ്മോ. സോ ച ഖോ കല്യാണമിത്തസ്സ കല്യാണസഹായസ്സ കല്യാണസമ്പവങ്കസ്സ, നോ പാപമിത്തസ്സ നോ പാപസഹായസ്സ നോ പാപസമ്പവങ്കസ്സാതി.

“ഏകമിദാഹം, മഹാരാജ, സമയം സക്കേസു വിഹരാമി നഗരകം നാമ സക്യാനം നിഗമോ. അഥ ഖോ, മഹാരാജ, ആനന്ദോ ഭിക്ഖു യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ, മഹാരാജ, ആനന്ദോ ഭിക്ഖു മം ഏതദവോച - ‘ഉപഡ്ഢമിദം, ഭന്തേ, ബ്രഹ്മചരിയസ്സ - യദിദം കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ’”തി.

“ഏവം വുത്താഹം, മഹാരാജ, ആനന്ദം ഭിക്ഖും ഏതദവോചം - ‘മാ ഹേവം, ആനന്ദ, മാ ഹേവം, ആനന്ദ! സകലമേവ ഹിദം, ആനന്ദ, ബ്രഹ്മചരിയം - യദിദം കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ. കല്യാണമിത്തസ്സേതം, ആനന്ദ, ഭിക്ഖുനോ പാടികങ്ഖം കല്യാണസഹായസ്സ കല്യാണസമ്പവങ്കസ്സ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതി അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരിസ്സതി’”.

‘‘കഥഞ്ച, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ കല്യാണസഹായോ കല്യാണസമ്പവങ്കോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി? ഇധാനന്ദ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം, സമ്മാസങ്കപ്പം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാവാചം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാകമ്മന്തം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാആജീവം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാവായാമം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാസതിം ഭാവേതി...പേ॰... സമ്മാസമാധിം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഏവം ഖോ, ആനന്ദ, ഭിക്ഖു കല്യാണമിത്തോ കല്യാണസഹായോ കല്യാണസമ്പവങ്കോ അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ഭാവേതി, അരിയം അട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം ബഹുലീകരോതി. തദമിനാപേതം, ആനന്ദ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ സകലമേവിദം ബ്രഹ്മചരിയം - യദിദം കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ’’തി.

‘‘മമഞ്ഹി, ആനന്ദ, കല്യാണമിത്തം ആഗമ്മ ജാതിധമ്മാ സത്താ ജാതിയാ പരിമുച്ചന്തി, ജരാധമ്മാ സത്താ ജരായ പരിമുച്ചന്തി, ബ്യാധിധമ്മാ സത്താ ബ്യാധിതോ പരിമുച്ചന്തി, മരണധമ്മാ സത്താ മരണേന പരിമുച്ചന്തി, സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസധമ്മാ സത്താ സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസേഹി പരിമുച്ചന്തി. ഇമിനാ ഖോ ഏതം, ആനന്ദ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ സകലമേവിദം ബ്രഹ്മചരിയം - യദിദം കല്യാണമിത്തതാ കല്യാണസഹായതാ കല്യാണസമ്പവങ്കതാ’’തി.

‘‘തസ്മാതിഹ തേ, മഹാരാജ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - ‘കല്യാണമിത്തോ ഭവിസ്സാമി കല്യാണസഹായോ കല്യാണസമ്പവങ്കോ’തി. ഏവഞ്ഹി തേ , മഹാരാജ, സിക്ഖിതബ്ബം.

‘‘കല്യാണമിത്തസ്സ തേ, മഹാരാജ, കല്യാണസഹായസ്സ കല്യാണസമ്പവങ്കസ്സ അയം ഏകോ ധമ്മോ ഉപനിസ്സായ വിഹാതബ്ബോ - അപ്പമാദോ കുസലേസു ധമ്മേസു.

‘‘അപ്പമത്തസ്സ തേ, മഹാരാജ, വിഹരതോ അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായ, ഇത്ഥാഗാരസ്സ അനുയന്തസ്സ ഏവം ഭവിസ്സതി - ‘രാജാ ഖോ അപ്പമത്തോ വിഹരതി, അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായ. ഹന്ദ, മയമ്പി അപ്പമത്താ വിഹരാമ, അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായാ’’’തി.

‘‘അപ്പമത്തസ്സ തേ, മഹാരാജ, വിഹരതോ അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായ, ഖത്തിയാനമ്പി അനുയന്താനം ഏവം ഭവിസ്സതി - ‘രാജാ ഖോ അപ്പമത്തോ വിഹരതി അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായ. ഹന്ദ, മയമ്പി അപ്പമത്താ വിഹരാമ, അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായാ’’’തി.

‘‘അപ്പമത്തസ്സ തേ, മഹാരാജ, വിഹരതോ അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായ, ബലകായസ്സപി ഏവം ഭവിസ്സതി - ‘രാജാ ഖോ അപ്പമത്തോ വിഹരതി അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായ. ഹന്ദ, മയമ്പി അപ്പമത്താ വിഹരാമ, അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായാ’’’തി.

“അപ്പമത്തസ്സ തേ, മഹാരാജ, വിഹരതോ അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായ, നേഗമജാനപദസ്സപി ഏവം ഭവിസ്സതി - ‘രാജാ ഖോ അപ്പമത്തോ വിഹരതി, അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായ. ഹന്ദ, മയമ്പി അപ്പമത്താ വിഹരാമ, അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായാ’”തി?

“അപ്പമത്തസ്സ തേ, മഹാരാജ, വിഹരതോ അപ്പമാദം ഉപനിസ്സായ, അത്താപി ഗുത്തോ രക്ഖിതോ ഭവിസ്സതി - ഇത്ഥാഗാരമ്പി ഗുത്തം രക്ഖിതം ഭവിസ്സതി, കോസകോട്ഠാഗാരമ്പി ഗുത്തം രക്ഖിതം ഭവിസ്സതീ”തി. ഇദമവോച... പേ॰...

“ഭോഗേ പത്ഥയമാനേന, ഉളാരേ അപരാപരേ;
അപ്പമാദം പസംസന്തി, പുഞ്ഞകിരിയാസു പണ്ഡിതാ.

“അപ്പമത്തോ ഉഭോ അത്ഥേ, അധിഗ്ഗണ്ഹാതി പണ്ഡിതോ;
ദിട്ഠേ ധമ്മേ ച യോ അത്ഥോ, യോ ചത്ഥോ സമ്പരായികോ;
അത്ഥാഭിസമയാ ധീരോ, പണ്ഡിതോതി പവുച്ചതീ”തി.

൯. പഠമഅപുത്തകസുത്തം

൧൩൦. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ദിവാ ദിവസ്സ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഭഗവാ ഏതദവോച - “ഹന്ദ, കുതോ നു ത്വം, മഹാരാജ, ആഗച്ഛസി ദിവാ ദിവസ്സാ”തി?

“ഇധ, ഭന്തേ, സാവത്ഥിയം സേട്ഠി ഗഹപതി കാലങ്കതോ. തമഹം അപുത്തകം സാപതേയ്യം രാജന്തേപുരം അതിഹരിത്വാ ആഗച്ഛാമി. അസീതി, ഭന്തേ, സതസഹസ്സാനി ഹിരഞ്ഞസ്സേവ, കോ പന വാദോ രൂപിയസ്സ ! തസ്സ ഖോ പന, ഭന്തേ, സേട്ഠിസ്സ ഗഹപതിസ്സ ഏവരൂപോ ഭത്തഭോഗോ അഹോസി - കണാജകം ഭുഞ്ജതി ബിലങ്ഗദുതിയം. ഏവരൂപോ വത്ഥഭോഗോ അഹോസി - സാണം ധാരേതി തിപക്ഖവസനം. ഏവരൂപോ യാനഭോഗോ അഹോസി - ജജ്ജരരഥകേന യാതി പണ്ണഛത്തകേന ധാരിയമാനേനാ”തി.

“ഏവമേതം, മഹാരാജ, ഏവമേതം, മഹാരാജ! അസപ്പുരിസോ ഖോ, മഹാരാജ, ഉളാരേ ഭോഗേ ലഭിത്വാ നേവത്താനം സുഖേതി പീണേതി, ന മാതാപിതരോ സുഖേതി പീണേതി, ന പുത്തദാരം സുഖേതി പീണേതി, ന ദാസകമ്മകരപോരിസേ സുഖേതി പീണേതി, ന മിത്താമച്ചേ സുഖേതി പീണേതി, ന സമണബ്രാഹ്മണേസു ഉദ്ധഗ്ഗികം ദക്ഖിണം പതിട്ഠാപേതി സോവഗ്ഗികം സുഖവിപാകം സഗ്ഗസംവത്തനികം. തസ്സ തേ ഭോഗേ ഏവം സമ്മാ അപരിഭുഞ്ജിയമാനേ [അപരിഭുഞ്ജമാനോ (സബ്ബത്ഥ)] രാജാനോ വാ ഹരന്തി ചോരാ വാ ഹരന്തി അഗ്ഗി വാ ഡഹതി ഉദകം വാ വഹതി അപ്പിയാ വാ ദായാദാ ഹരന്തി. ഏവംസ തേ [ഏവം സന്തേ (സീ॰ പീ॰)], മഹാരാജ, ഭോഗാ സമ്മാ അപരിഭുഞ്ജിയമാനാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, നോ പരിഭോഗം.

“സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, അമനുസ്സട്ഠാനേ പോക്ഖരണീ അച്ഛോദകാ സീതോദകാ സാതോദകാ സേതോദകാ സുപതിത്ഥാ രമണീയാ. തം ജനോ നേവ

ഹരേയ്യ ന പിവേയ്യ ന നഹായേയ്യ ന യഥാപച്ചയം വാ കരേയ്യ. ഏവഞ്ഹി തം, മഹാരാജ, ഉദകം സമ്മാ അപരിഭുഞ്ജിയമാനം [അപരിഭുഞ്ജമാനം (സ്യാ॰ കം॰)] പരിക്ഖയം ഗച്ഛേയ്യ , നോ പരിഭോഗം. ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, അസപ്പുരിസോ ഉളാരേ ഭോഗേ ലഭിത്വാ നേവത്താനം സുഖേതി പീണേതി, ന മാതാപിതരോ സുഖേതി പീണേതി, ന പുത്തദാരം സുഖേതി പീണേതി, ന ദാസകമ്മകരപോരിസേ സുഖേതി പീണേതി, ന മിത്താമച്ചേ സുഖേതി പീണേതി, ന സമണബ്രാഹ്മണേസു ഉദ്ധഗ്ഗികം ദക്ഖിണം പതിട്ഠാപേതി സോവഗ്ഗികം സുഖവിപാകം സഗ്ഗസംവത്തനികം. തസ്സ തേ ഭോഗേ ഏവം സമ്മാ അപരിഭുഞ്ജിയമാനേ രാജാനോ വാ ഹരന്തി ചോരാ വാ ഹരന്തി അഗ്ഗി വാ ഡഹതി ഉദകം വാ വഹതി അപ്പിയാ വാ ദായാദാ ഹരന്തി. ഏവംസ തേ [ഏവം സന്തേ (സീ॰ പീ॰)], മഹാരാജ, ഭോഗാ സമ്മാ അപരിഭുഞ്ജിയമാനാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, നോ പരിഭോഗം.

''സപ്പുരിസോ ച ഖോ, മഹാരാജ, ഉളാരേ ഭോഗേ ലഭിത്വാ അത്താനം സുഖേതി പീണേതി, മാതാപിതരോ സുഖേതി പീണേതി, പുത്തദാരം സുഖേതി പീണേതി, ദാസകമ്മകരപോരിസേ സുഖേതി പീണേതി, മിത്താമച്ചേ സുഖേതി പീണേതി, സമണബ്രാഹ്മണേസു ഉദ്ധഗ്ഗികം ദക്ഖിണം പതിട്ഠാപേതി സോവഗ്ഗികം സുഖവിപാകം സഗ്ഗസംവത്തനികം. തസ്സ തേ ഭോഗേ ഏവം സമ്മാ പരിഭുഞ്ജിയമാനേ നേവ രാജാനോ ഹരന്തി , ന ചോരാ ഹരന്തി, ന അഗ്ഗി ഡഹതി, ന ഉദകം വഹതി, ന അപ്പിയാ ദായാദാ ഹരന്തി. ഏവംസ തേ, മഹാരാജ, ഭോഗാ സമ്മാ പരിഭുഞ്ജിയമാനാ പരിഭോഗം ഗച്ഛന്തി, നോ പരിക്ഖയം.

''സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, ഗാമസ്സ വാ നിഗമസ്സ വാ അവിദൂരേ പോക്ഖരണീ അച്ഛോദകാ സീതോദകാ സാതോദകാ സേതോദകാ സുപതിത്ഥാ രമണീയാ. തഞ്ച ഉദകം ജനോ ഹരേയ്യപി പിവേയ്യപി നഹായേയ്യപി യഥാപച്ചയമ്പി കരേയ്യ. ഏവഞ്ഹി തം, മഹാരാജ, ഉദകം സമ്മാ പരിഭുഞ്ജിയമാനം പരിഭോഗം ഗച്ഛേയ്യ, നോ പരിക്ഖയം. ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, സപ്പുരിസോ ഉളാരേ ഭോഗേ ലഭിത്വാ അത്താനം സുഖേതി പീണേതി, മാതാപിതരോ സുഖേതി പീണേതി, പുത്തദാരം സുഖേതി പീണേതി, ദാസകമ്മകരപോരിസേ സുഖേതി പീണേതി, മിത്താമച്ചേ സുഖേതി പീണേതി, സമണബ്രാഹ്മണേസു ഉദ്ധഗ്ഗികം ദക്ഖിണം പതിട്ഠാപേതി സോവഗ്ഗികം സുഖവിപാകം സഗ്ഗസംവത്തനികം. തസ്സ തേ ഭോഗേ ഏവം സമ്മാ പരിഭുഞ്ജിയമാനേ നേവ രാജാനോ ഹരന്തി, ന ചോരാ ഹരന്തി, ന അഗ്ഗി ഡഹതി, ന ഉദകം വഹതി, ന അപ്പിയാ ദായാദാ ഹരന്തി. ഏവംസ തേ, മഹാരാജ, ഭോഗാ സമ്മാ പരിഭുഞ്ജിയമാനാ പരിഭോഗം ഗച്ഛന്തി, നോ പരിക്ഖയ''ന്തി.

''അമനുസ്സട്ഠാനേ ഉദകംവ സീതം,
തദപേയ്യമാനം പരിസോസമേതി;
ഏവം ധനം കാപുരിസോ ലഭിത്വാ,
നേവത്തനാ ഭുഞ്ജതി നോ ദദാതി.

ധീരോ ച വിഞ്ഞൂ അധിഗമ്മ ഭോഗേ,
സോ ഭുഞ്ജതി കിച്ചകരോ ച ഹോതി;
സോ ഞാതിസങ്ഘം നിസഭോ ഭരിത്വാ,

അനിന്ദിതോ സഗ്ഗമുപേതി ഠാന''ന്തി.

൧൦. ദുതിയഅപുത്തകസുത്തം

൧൩൧. അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ദിവാ ദിവസ്സ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ഹന്ദ, കുതോ നു ത്വം, മഹാരാജ, ആഗച്ഛസി ദിവാ ദിവസ്സാ''തി?

''ഇധ, ഭന്തേ, സാവത്ഥിയം സേട്ഠി ഗഹപതി കാലങ്കതോ. തമഹം അപുത്തകം സാപതേയ്യം രാജന്തേപുരം അതിഹരിത്വാ ആഗച്ഛാമി. സതം, ഭന്തേ, സതസഹസ്സാനി ഹിരഞ്ഞസ്സേവ, കോ പന വാദോ രൂപിയസ്സ! തസ്സ ഖോ പന, ഭന്തേ, സേട്ഠിസ്സ ഗഹപതിസ്സ ഏവരൂപോ ഭത്തഭോഗോ അഹോസി - കണാജകം ഭുഞ്ജതി ബിലങ്ഗദുതിയം. ഏവരൂപോ വത്ഥഭോഗോ അഹോസി - സാണം ധാരേതി തിപക്ഖവസനം . ഏവരൂപോ യാനഭോഗോ അഹോസി - ജജ്ജരരഥകേന യാതി പണ്ണഛത്തകേന ധാരിയമാനേനാ''തി.

''ഏവമേതം, മഹാരാജ, ഏവമേതം, മഹാരാജ! ഭൂതപുബ്ബം സോ, മഹാരാജ, സേട്ഠി ഗഹപതി തഗ്ഗരസിഖിം നാമ പച്ചേകസമ്ബുദ്ധം പിണ്ഡപാതേന പടിപാദേസി. 'ദേഥ സമണസ്സ പിണ്ഡ'ന്തി വത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി. ദത്വാ ച പന പച്ഛാ വിപ്പടിസാരീ അഹോസി - 'വരമേതം പിണ്ഡപാതം ദാസാ വാ കമ്മകരാ വാ ഭുഞ്ജേയ്യു'ന്തി. ഭാതു ച പന ഏകപുത്തകം സാപതേയ്യസ്സ കാരണാ ജീവിതാ വോരോപേസി.

''യം ഖോ സോ, മഹാരാജ, സേട്ഠി ഗഹപതി തഗ്ഗരസിഖിം പച്ചേകസമ്ബുദ്ധം പിണ്ഡപാതേന പടിപാദേസി, തസ്സ കമ്മസ്സ വിപാകേന സത്തക്ഖത്തും സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജി. തസ്സേവ കമ്മസ്സ വിപാകാവസേസേന ഇമിസ്സായേവ സാവത്ഥിയാ സത്തക്ഖത്തും സേട്ഠിത്തം കാരേസി. യം ഖോ സോ, മഹാരാജ, സേട്ഠി ഗഹപതി ദത്വാ പച്ഛാ വിപ്പടിസാരീ അഹോസി - 'വരമേതം പിണ്ഡപാതം ദാസാ വാ കമ്മകരാ വാ ഭുഞ്ജേയ്യു'ന്തി, തസ്സ കമ്മസ്സ വിപാകേന നാസ്സുളാരായ ഭത്തഭോഗായ ചിത്തം നമതി, നാസ്സുളാരായ വത്ഥഭോഗായ ചിത്തം നമതി, നാസ്സുളാരായ യാനഭോഗായ ചിത്തം നമതി, നാസ്സുളാരാനം പഞ്ചന്നം കാമഗുണാനം ഭോഗായ ചിത്തം നമതി. യം ഖോ സോ, മഹാരാജ, സേട്ഠി ഗഹപതി ഭാതു ച പന ഏകപുത്തകം സാപതേയ്യസ്സ കാരണാ ജീവിതാ വോരോപേസി, തസ്സ കമ്മസ്സ വിപാകേന ബഹൂനി വസ്സാനി ബഹൂനി വസ്സസതാനി ബഹൂനി വസ്സസഹസ്സാനി ബഹൂനി വസ്സസതസഹസ്സാനി നിരയേ പച്ചിത്ഥ. തസ്സേവ കമ്മസ്സ വിപാകാവസേസേന ഇദം സത്തമം അപുത്തകം സാപതേയ്യം രാജകോസം പവേസേതി. തസ്സ ഖോ, മഹാരാജ, സേട്ഠിസ്സ ഗഹപതിസ്സ പുരാണഞ്ച പുഞ്ഞം പരിക്ഖീണം, നവഞ്ച പുഞ്ഞം അനുപചിതം. അജ്ജ പന, മഹാരാജ, സേട്ഠി ഗഹപതി മഹാരോരുവേ നിരയേ പച്ചതീ''തി . ''ഏവം, ഭന്തേ, സേട്ഠി ഗഹപതി മഹാരോരുവം നിരയം ഉപപന്നോ''തി. ''ഏവം , മഹാരാജ, സേട്ഠി ഗഹപതി മഹാരോരുവം നിരയം ഉപപന്നോ''തി. ഇദമവോച...പേ॰....

''ധഞ്ഞം ധനം രജതം ജാതരൂപം, പരിഗ്ഗഹം വാപി യദത്ഥി കിഞ്ചി;

ദാസാ കമ്മകരാ പേസ്സാ, യേ ചസ്സ അനുജീവിനോ.

‘‘സബ്ബം നാദായ ഗന്തബ്ബം, സബ്ബം നിക്ഖിപ്പഗാമിനം [നിക്ഖീപഗാമിനം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)];
യഞ്ച കരോതി കായേന, വാചായ ഉദ ചേതസാ.

‘‘തഞ്ഹി തസ്സ സകം ഹോതി, തഞ്ച ആദായ ഗച്ഛതി;
തഞ്ചസ്സ അനുഗം ഹോതി, ഛായാവ അനപായിനീ.

‘‘തസ്മാ കരേയ്യ കല്യാണം, നിചയം സമ്പരായികം;
പുഞ്ഞാനി പരലോകസ്മിം, പതിട്ഠാ ഹോന്തി പാണിന’’ന്തി.

ദുതിയോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ജടിലാ പഞ്ച രാജാനോ, ദോണപാകകുരേന ച;
സങ്ഗാമേന ദ്വേ വുത്താനി, മല്ലികാ [ധീതരാ (ബഹൂസു)] ദ്വേ
അപ്പമാദേന ച;
അപുത്തകേന ദ്വേ വുത്താ, വഗ്ഗോ തേന പവുച്ചതീതി.

൩. തതിയവഗ്ഗോ

൧. പുഗ്ഗലസുത്തം

൧൩൨. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഭഗവാ ഏതദവോച - ‘‘ചത്താരോമേ, മഹാരാജ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? തമോതമപരായനോ, തമോജോതിപരായനോ, ജോതിതമപരായനോ, ജോതിജോതിപരായനോ’’.

‘‘കഥഞ്ച, മഹാരാജ പുഗ്ഗലോ തമോതമപരായനോ ഹോതി? ഇധ, മഹാരാജ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നീചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി, ചണ്ഡാലകുലേ വാ വേനകുലേ [വേണകുലേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ നേസാദകുലേ വാ രഥകാരകുലേ വാ പുക്കുസകുലേ വാ ദലിദ്ദേ അപ്പന്നപാനഭോജനേ കസിരവുത്തികേ , യത്ഥ കസിരേന ഘാസച്ഛാദോ ലബ്ഭതി. സോ ച ഹോതി ദുബ്ബണ്ണോ ദുദ്ദസികോ ഓകോടിമകോ ബവ്ഹാബാധോ [ബഹ്വാബാധോ (ക॰)] കാണോ വാ കുണീ വാ ഖഞ്ജോ വാ പക്ഖഹതോ വാ, ന ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി.

‘‘സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ , പുരിസോ അന്ധകാരാ വാ അന്ധകാരം ഗച്ഛേയ്യ, തമാ വാ തമം ഗച്ഛേയ്യ, ലോഹിതമലാ വാ ലോഹിതമലം ഗച്ഛേയ്യ.

തഥൂപമാഹം, മഹാരാജ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഏവം ഖോ, മഹാരാജ, പുഗ്ഗലോ തമോതമപരായനോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, മഹാരാജ, പുഗ്ഗലോ തമോജോതിപരായനോ ഹോതി? ഇധ, മഹാരാജ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നീചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി, ചണ്ഡാലകുലേ വാ വേനകുലേ വാ നേസാദകുലേ വാ രഥകാരകുലേ വാ പുക്കുസകുലേ വാ ദലിദ്ദേ അപ്പന്നപാനഭോജനേ കസിരവുത്തികേ, യത്ഥ കസിരേന ഘാസച്ഛാദോ ലബ്ഭതി. സോ ച ഖോ ഹോതി ദുബ്ബണ്ണോ ദുദ്ദസികോ ഓകോടിമകോ ബവ്ഹാബാധോ, കാണോ വാ കുണീ വാ ഖഞ്ജോ വാ പക്ഖഹതോ വാ, ന ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന സുചരിതം ചരതി, വാചായ സുചരിതം ചരതി, മനസാ സുചരിതം ചരതി. സോ കായേന സുചരിതം ചരിത്വാ വാചായ സുചരിതം ചരിത്വാ മനസാ സുചരിതം ചരിത്വാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി.

“സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പുരിസോ പഥവിയാ വാ പല്ലങ്കം ആരോഹേയ്യ, പല്ലങ്കാ വാ അസ്സപിട്ഠിം ആരോഹേയ്യ, അസ്സപിട്ഠിയാ വാ ഹത്ഥിക്ഖന്ധം ആരോഹേയ്യ, ഹത്ഥിക്ഖന്ധാ വാ പാസാദം ആരോഹേയ്യ. തഥൂപമാഹം, മഹാരാജ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഏവം ഖോ, മഹാരാജ, പുഗ്ഗലോ തമോജോതിപരായനോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, മഹാരാജ, പുഗ്ഗലോ ജോതിതമപരായനോ ഹോതി? ഇധ , മഹാരാജ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഉച്ചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി, ഖത്തിയമഹാസാലകുലേ വാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലകുലേ വാ ഗഹപതിമഹാസാലകുലേ വാ, അഡ്ഢേ മഹദ്ധനേ മഹാഭോഗേ പഹൂതജാതരൂപരജതേ പഹൂതവിത്തൂപകരണേ പഹൂതധനധഞ്ഞേ. സോ ച ഹോതി അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ, പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ, ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി.

“സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പുരിസോ പാസാദാ വാ ഹത്ഥിക്ഖന്ധം ഓരോഹേയ്യ, ഹത്ഥിക്ഖന്ധാ വാ അസ്സപിട്ഠിം ഓരോഹേയ്യ, അസ്സപിട്ഠിയാ വാ പല്ലങ്കം ഓരോഹേയ്യ, പല്ലങ്കാ വാ പഥവിം ഓരോഹേയ്യ, പഥവിയാ വാ അന്ധകാരം പവിസേയ്യ. തഥൂപമാഹം, മഹാരാജ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഏവം ഖോ, മഹാരാജ, പുഗ്ഗലോ ജോതിതമപരായനോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, മഹാരാജ, പുഗ്ഗലോ ജോതിജോതിപരായനോ ഹോതി? ഇധ, മഹാരാജ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഉച്ചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി, ഖത്തിയമഹാസാലകുലേ വാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലകുലേ വാ ഗഹപതിമഹാസാലകുലേ വാ, അഡ്ഢേ മഹദ്ധനേ മഹാഭോഗേ പഹൂതജാതരൂപരജതേ പഹൂതവിത്തൂപകരണേ പഹൂതധനധഞ്ഞേ. സോ ച ഹോതി അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ, പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ , ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ

സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന സുചരിതം ചരതി, വാചായ സുചരിതം ചരതി, മനസാ സുചരിതം ചരതി. സോ കായേന സുചരിതം ചരിത്വാ വാചായ സുചരിതം ചരിത്വാ മനസാ സുചരിതം ചരിത്വാ, കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി.

''സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പുരിസോ പല്ലങ്കാ വാ പല്ലങ്കം സങ്കമേയ്യ, അസ്സപിട്ഠിയാ വാ അസ്സപിട്ഠിം സങ്കമേയ്യ, ഹത്ഥിക്ഖന്ധാ വാ ഹത്ഥിക്ഖന്ധം സങ്കമേയ്യ, പാസാദാ വാ പാസാദം സങ്കമേയ്യ. തഥൂപമാഹം, മഹാരാജ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഏവം ഖോ, മഹാരാജ, പുഗ്ഗലോ ജോതിജോതിപരായനോ ഹോതി. ഇമേ ഖോ, മഹാരാജ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. ഇദമവോച...പേ...

''ദലിദ്ദോ പുരിസോ രാജ, അസ്സദ്ധോ ഹോതി മച്ഛരീ;
കദരിയോ പാപസങ്കപ്പോ, മിച്ഛാദിട്ഠി അനാദരോ.

''സമണേ ബ്രാഹ്മണേ വാപി, അഞ്ഞേ വാപി വനിബ്ബകേ;
അക്കോസതി പരിഭാസതി, നത്ഥികോ ഹോതി രോസകോ.

''ദദമാനം നിവാരേതി, യാചമാനാന ഭോജനം;
താദിസോ പുരിസോ രാജ, മീയമാനോ ജനാധിപ;
ഉപേതി നിരയം ഘോരം, തമോതമപരായനോ.

''ദലിദ്ദോ പുരിസോ രാജ, സദ്ധോ ഹോതി അമച്ഛരീ;
ദദാതി സേട്ഠസങ്കപ്പോ, അബ്യഗ്ഗമനസോ നരോ.

''സമണേ ബ്രാഹ്മണേ വാപി, അഞ്ഞേ വാപി വനിബ്ബകേ;
ഉട്ഠായ അഭിവാദേതി, സമചരിയായ സിക്ഖതി.

''ദദമാനം ന വാരേതി [ന നിവാരേതി (സീ॰)], യാചമാനാന ഭോജനം;
താദിസോ പുരിസോ രാജ, മീയമാനോ ജനാധിപ;
ഉപേതി തിദിവം ഠാനം, തമോജോതിപരായനോ.

''അഡ്ഢോ ചേ [അഡ്ഢോ വേ (പീ॰ ക॰)] പുരിസോ രാജ, അസ്സദ്ധോ ഹോതി മച്ഛരീ;
കദരിയോ പാപസങ്കപ്പോ, മിച്ഛാദിട്ഠി അനാദരോ.

''സമണേ ബ്രാഹ്മണേ വാപി, അഞ്ഞേ വാപി വനിബ്ബകേ;
അക്കോസതി പരിഭാസതി, നത്ഥികോ ഹോതി രോസകോ.

''ദദമാനം നിവാരേതി, യാചമാനാന ഭോജനം;
താദിസോ പുരിസോ രാജ, മീയമാനോ ജനാധിപ;
ഉപേതി നിരയം ഘോരം, ജോതിതമപരായനോ.

''അഡ്ഢോ ചേ പുരിസോ രാജ, സദ്ധോ ഹോതി അമച്ഛരീ;
ദദാതി സേട്ഠസങ്കപ്പോ, അബ്യഗ്ഗമനസോ നരോ.

''സമണേ ബ്രാഹ്മണേ വാപി, അഞ്ഞേ വാപി വനിബ്ബകേ;

ഉട്ഠായ അഭിവാദേതി, സമചരിയായ സിക്ഖതി.

“ദദമാനം ന വാരേതി, യാചമാനാന ഭോജനം;
താദിസോ പുരിസോ രാജ, മീയമാനോ ജനാധിപ;
ഉപേതി തിദിവം ഠാനം, ജോതിജോതിപരായനോ”തി.

൨. അയ്യികാസുത്തം

൧൩൩. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഭഗവാ ഏതദവോച - “ഹന്ദ, കുതോ നു ത്വം, മഹാരാജ, ആഗച്ഛസി ദിവാദിവസ്സാ”തി?

“അയ്യികാ മേ, ഭന്തേ, കാലങ്കതാ ജിണ്ണാ വുഡ്ഢാ മഹല്ലികാ അദ്ധഗതാ വയോഅനുപ്പത്താ വീസവസ്സസതികാ ജാതിയാ. അയ്യികാ ഖോ പന മേ, ഭന്തേ, പിയാ ഹോതി മനാപാ. ഹത്ഥിരതനേന ചേപാഹം, ഭന്തേ, ലഭേയ്യം ‘മാ മേ അയ്യികാ കാലമകാസീ’തി, ഹത്ഥിരതനമ്പാഹം ദദേയ്യം - ‘മാ മേ അയ്യികാ കാലമകാസീ’തി. അസ്സരതനേന ചേപാഹം, ഭന്തേ, ലഭേയ്യം ‘മാ മേ അയ്യികാ കാലമകാസീ’തി, അസ്സരതനമ്പാഹം ദദേയ്യം - ‘മാ മേ അയ്യികാ കാലമകാസീ’തി. ഗാമവരേന ചേപാഹം ഭന്തേ, ലഭേയ്യം ‘മാ മേ അയ്യികാ കാലമകാസീ’തി, ഗാമവരമ്പാഹം ദദേയ്യം - ‘മാ മേ അയ്യികാ കാലമകാസീ’തി. ജനപദപദേസേന [ജനപദേന (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ചേപാഹം, ഭന്തേ, ലഭേയ്യം ‘മാ മേ അയ്യികാ കാലമകാസീ’തി, ജനപദപദേസമ്പാഹം ദദേയ്യം - ‘മാ മേ അയ്യികാ കാലമകാസീ’തി. ‘സബ്ബേ സത്താ, മഹാരാജ, മരണധമ്മാ മരണപരിയോസാനാ മരണം അനതീതാ’തി. ‘അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവസുഭാസിതമിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ - സബ്ബേ സത്താ മരണധമ്മാ മരണപരിയോസാനാ മരണം അനതീതാ’”തി.

“ഏവമേതം, മഹാരാജ, ഏവമേതം, മഹാരാജ! സബ്ബേ സത്താ മരണധമ്മാ മരണപരിയോസാനാ മരണം അനതീതാ. സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, യാനി കാനിചി കുമ്ഭകാരഭാജനാനി ആമകാനി ചേവ പക്കാനി ച സബ്ബാനി താനി ഭേദനധമ്മാനി ഭേദനപരിയോസാനാനി ഭേദനം അനതീതാനി; ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, സബ്ബേ സത്താ മരണധമ്മാ മരണപരിയോസാനാ മരണം അനതീതാ”തി. ഇദമവോച…പേ॰…

“സബ്ബേ സത്താ മരിസ്സന്തി, മരണന്തഞ്ഹി ജീവിതം;
യഥാകമ്മം ഗമിസ്സന്തി, പുഞ്ഞപാപഫലൂപഗാ;
നിരയം പാപകമ്മന്താ, പുഞ്ഞകമ്മാ ച സുഗ്ഗതിം.

“തസ്മാ കരേയ്യ കല്യാണം, നിചയം സമ്പരായികം;
പുഞ്ഞാനി പരലോകസ്മിം, പതിട്ഠാ ഹോന്തി പാണിന”ന്തി.

൩. ലോകസുത്തം

൧൩൪. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “കതി നു ഖോ, ഭന്തേ, ലോകസ്സ ധമ്മാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജന്തി അഹിതായ ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായാ”തി?

‘‘തയോ ഖോ, മഹാരാജ, ലോകസ്സ ധമ്മാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജന്തി അഹിതായ ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായ. കതമേ തയോ? ലോഭോ ഖോ, മഹാരാജ, ലോകസ്സ ധമ്മോ, ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി അഹിതായ ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായ. ദോസോ ഖോ, മഹാരാജ, ലോകസ്സ ധമ്മോ, ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി അഹിതായ ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായ. മോഹോ ഖോ, മഹാരാജ, ലോകസ്സ ധമ്മോ, ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി അഹിതായ ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായ. ഇമേ ഖോ, മഹാരാജ, തയോ ലോകസ്സ ധമ്മാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജന്തി അഹിതായ ദുക്ഖായ അഫാസുവിഹാരായാ’’തി. ഇദമവോച...പേ॰...

‘‘ലോഭോ ദോസോ ച മോഹോ ച, പുരിസം പാപചേതസം;
ഹിംസന്തി അത്തസമ്ഭൂതാ, തചസാരംവ സമ്ഫല’’ന്തി.

൪. ഇസ്സത്തസുത്തം

൱൩൪. സാവത്ഥിനിദാനം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച – ‘‘കത്ഥ നു ഖോ, ഭന്തേ, ദാനം ദാതബ്ബ’’ന്തി? ‘‘യത്ഥ ഖോ, മഹാരാജ, ചിത്തം പസീദതീ’’തി. ‘‘കത്ഥ പന, ഭന്തേ, ദിന്നം മഹപ്ഫല’’ന്തി? ‘‘അഞ്ഞം ഖോ ഏതം, മഹാരാജ, കത്ഥ ദാനം ദാതബ്ബം, അഞ്ഞം പനേതം കത്ഥ ദിന്നം മഹപ്ഫലന്തി? സീലവതോ ഖോ, മഹാരാജ, ദിന്നം മഹപ്ഫലം, നോ തഥാ ദുസ്സീലേ. തേന ഹി, മഹാരാജ, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി. യഥാ, തേ ഖമേയ്യ, തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധ ത്യസ്സ യുദ്ധം പച്ചുപട്ഠിതം സങ്ഗാമോ സമുപബ്യൂള്ഹോ [സമൂപബ്ബൂള്ഹോ (സീ॰), സമുപബ്ബുള്ഹോ (പീ॰)]. അഥ ആഗച്ഛേയ്യ ഖത്തിയകുമാരോ അസിക്ഖിതോ അകതഹത്ഥോ അകതയോഗ്ഗോ അകതൂപാസനോ ഭീരു ഛമ്ഭീ ഉത്രാസീ പലായീ. ഭരേയ്യാസി തം പുരിസം, അത്ഥോ ച തേ താദിസേന പുരിസേനാ’’തി? ‘‘നാഹം, ഭന്തേ, ഭരേയ്യം തം പുരിസം, ന ച മേ അത്ഥോ താദിസേന പുരിസേനാ’’തി. ‘‘അഥ ആഗച്ഛേയ്യ ബ്രാഹ്മണകുമാരോ അസിക്ഖിതോ...പേ॰... അഥ ആഗച്ഛേയ്യ വേസ്സകുമാരോ അസിക്ഖിതോ...പേ॰... അഥ ആഗച്ഛേയ്യ സുദ്ദകുമാരോ അസിക്ഖിതോ...പേ॰... ന ച മേ അത്ഥോ താദിസേന പുരിസേനാ’’തി.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധ ത്യസ്സ യുദ്ധം പച്ചുപട്ഠിതം സങ്ഗാമോ സമുപബ്യൂള്ഹോ. അഥ ആഗച്ഛേയ്യ ഖത്തിയകുമാരോ സുസിക്ഖിതോ കതഹത്ഥോ കതയോഗ്ഗോ കതൂപാസനോ അഭീരു അച്ഛമ്ഭീ അനുത്രാസീ അപലായീ. ഭരേയ്യാസി തം പുരിസം, അത്ഥോ ച തേ താദിസേന പുരിസേനാ’’തി? ‘‘ഭരേയ്യാഹം, ഭന്തേ , തം പുരിസം, അത്ഥോ ച മേ താദിസേന പുരിസേനാ’’തി. ‘‘അഥ ആഗച്ഛേയ്യ ബ്രാഹ്മണകുമാരോ...പേ॰... അഥ ആഗച്ഛേയ്യ വേസ്സകുമാരോ...പേ॰... അഥ ആഗച്ഛേയ്യ സുദ്ദകുമാരോ സുസിക്ഖിതോ കതഹത്ഥോ കതയോഗ്ഗോ കതൂപാസനോ അഭീരു അച്ഛമ്ഭീ അനുത്രാസീ അപലായീ. ഭരേയ്യാസി തം പുരിസം, അത്ഥോ ച തേ താദിസേന പുരിസേനാ’’തി? ‘‘ഭരേയ്യാഹം, ഭന്തേ, തം പുരിസം, അത്ഥോ ച മേ താദിസേന പുരിസേനാ’’തി.

‘‘ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, യസ്മാ കസ്മാ ചേപി [യസ്മാ ചേപി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] കുലാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സോ

ച ഹോതി പഞ്ചങ്ഗവിപ്പഹീനോ പഞ്ചങ്ഗസമന്നാഗതോ, തസ്മിം ദിന്നം മഹപ്ഫലം ഹോതി. കതമാനി പഞ്ചങ്ഗാനി പഹീനാനി ഹോന്തി? കാമച്ഛന്ദോ പഹീനോ ഹോതി, ബ്യാപാദോ പഹീനോ ഹോതി, ഥിനമിദ്ധം പഹീനം ഹോതി, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹീനം ഹോതി, വിചികിച്ഛാ പഹീനാ ഹോതി. ഇമാനി പഞ്ചങ്ഗാനി പഹീനാനി ഹോന്തി. കതമേഹി പഞ്ചഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി? അസേക്ഖേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേക്ഖേന സമാധിക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേക്ഖേന പഞ്ഞാക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേക്ഖേന വിമുത്തിക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അസേക്ഖേന വിമുത്തിഞാണദസ്സനക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ ഹോതി. ഇമേഹി പഞ്ചഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി. ഇതി പഞ്ചങ്ഗവിപ്പഹീനേ പഞ്ചങ്ഗസമന്നാഗതേ ദിന്നം മഹപ്ഫല''ന്തി. ഇദമവോച ഭഗവാ...പേ॰... സത്ഥാ -

''ഇസ്സത്തം [ഇസ്സത്ഥം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ബലവീരിയഞ്ച [ബലവിരിയഞ്ച (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], യസ്മിം വിജ്ജേഥ മാണവേ;
തം യുദ്ധത്ഥോ ഭരേ രാജാ, നാസൂരം ജാതിപച്ചയാ.

''തഥേവ ഖന്തിസോരച്ചം, ധമ്മാ യസ്മിം പതിട്ഠിതാ;
അരിയവുത്തിം മേധാവിം, ഹീനജച്ചമ്പി പൂജയേ.

''കാരയേ അസ്സമേ രമ്മേ, വാസയേത്ഥ ബഹുസ്സുതേ;
പപഞ്ച വിവനേ കയിരാ, ദുഗ്ഗേ സങ്കമനാനി ച.

''അന്നം പാനം ഖാദനീയം, വത്ഥസേനാസനാനി ച;
ദദേയ്യ ഉജുഭൂതേസു, വിപ്പസന്നേന ചേതസാ.

''യഥാ ഹി മേഘോ ഥനയം, വിജ്ജുമാലീ സതക്കകു;
ഥലം നിന്നഞ്ച പൂരേതി, അഭിവസ്സം വസുന്ധരം.

''തഥേവ സദ്ധോ സുതവാ, അഭിസങ്ഖച്ച ഭോജനം;
വനിബ്ബകേ തപ്പയതി, അന്നപാനേന പണ്ഡിതോ.

''ആമോദമാനോ പകിരേതി, ദേഥ ദേഥാതി ഭാസതി;
തം ഹിസ്സ ഗജ്ജിതം ഹോതി, ദേവസ്സേവ പവസ്സതോ;
സാ പുഞ്ഞധാരാ വിപുലാ, ദാതാരം അഭിവസ്സതീ''തി.

൫. പബ്ബതൂപമസുത്തം

൧൩൬. സാവത്ഥിനിദാനം . ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ഹന്ദ, കുതോ നു ത്വം, മഹാരാജ, ആഗച്ഛസി ദിവാ ദിവസ്സാ''തി? ''യാനി താനി, ഭന്തേ, രഞ്ഞം ഖത്തിയാനം മുദ്ധാവസിത്താനം ഇസ്സരിയമദമത്താനം കാമഗേധപരിയുട്ഠിതാനം ജനപദത്ഥാവരിയപ്പത്താനം മഹന്തം പഥവിമണ്ഡലം അഭിവിജിയ അജ്ഝാവസന്താനം രാജകരണീയാനി ഭവന്തി, തേസു ഖ്വാഹം, ഏതരഹി ഉസ്സുക്കമാപന്നോ''തി.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധ തേ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ പുരത്ഥിമായ ദിസായ സദ്ധായികോ പച്ചയികോ. സോ തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദേയ്യ - ‘യഗ്ഘേ, മഹാരാജ, ജാനേയ്യാസി, അഹം ആഗച്ഛാമി പുരത്ഥിമായ ദിസായ. തത്ഥദ്ദസം മഹന്തം പബ്ബതം അബ്ഭസമം സബ്ബേ പാണേ നിപ്പോഥേന്തോ ആഗച്ഛതി. യം തേ, മഹാരാജ, കരണീയം, തം കരോഹീ’തി. അഥ ദുതിയോ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ പച്ഛിമായ ദിസായ…പേ॰… അഥ തതിയോ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ഉത്തരായ ദിസായ…പേ॰… അഥ ചതുത്ഥോ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ ദക്ഖിണായ ദിസായ സദ്ധായികോ പച്ചയികോ. സോ തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദേയ്യ - ‘യഗ്ഘേ മഹാരാജ, ജാനേയ്യാസി, അഹം ആഗച്ഛാമി ദക്ഖിണായ ദിസായ. തത്ഥദ്ദസം മഹന്തം പബ്ബതം അബ്ഭസമം സബ്ബേ പാണേ നിപ്പോഥേന്തോ ആഗച്ഛതി. യം തേ, മഹാരാജ, കരണീയം തം കരോഹീ’തി. ഏവരൂപേ തേ, മഹാരാജ, മഹതി മഹബ്ഭയേ സമുപ്പന്നേ ദാരുണേ മനുസ്സക്ഖയേ [മനുസ്സകായേ (ക॰)] ദുല്ലഭേ മനുസ്സത്തേ കിമസ്സ കരണീയ’’ന്തി?

‘‘ഏവരൂപേ മേ, ഭന്തേ, മഹതി മഹബ്ഭയേ സമുപ്പന്നേ ദാരുണേ മനുസ്സക്ഖയേ ദുല്ലഭേ മനുസ്സത്തേ കിമസ്സ കരണീയം അഞ്ഞത്ര ധമ്മചരിയായ അഞ്ഞത്ര സമചരിയായ അഞ്ഞത്ര കുസലകിരിയായ അഞ്ഞത്ര പുഞ്ഞകിരിയായാ’’തി?

‘‘ആരോചേമി ഖോ തേ, മഹാരാജ, പടിവേദേമി ഖോ തേ, മഹാരാജ, അധിവത്തതി ഖോ തം, മഹാരാജ, ജരാമരണം. അധിവത്തമാനേ ചേ തേ, മഹാരാജ, ജരാമരണേ കിമസ്സ കരണീയ’’ന്തി? ‘‘അധിവത്തമാനേ ച മേ, ഭന്തേ, ജരാമരണേ കിമസ്സ കരണീയം അഞ്ഞത്ര ധമ്മചരിയായ സമചരിയായ കുസലകിരിയായ പുഞ്ഞകിരിയായ? യാനി താനി, ഭന്തേ, രഞ്ഞം ഖത്തിയാനം മുദ്ധാവസിത്താനം ഇസ്സരിയമദമത്താനം കാമഗേധപരിയുട്ഠിതാനം ജനപദത്ഥാവരിയപ്പത്താനം മഹന്തം പഥവിമണ്ഡലം അഭിവിജിയ അജ്ഝാവസന്താനം ഹത്ഥിയുദ്ധാനി ഭവന്തി; തേസമ്പി, ഭന്തേ, ഹത്ഥിയുദ്ധാനം നത്ഥി ഗതി നത്ഥി വിസയോ അധിവത്തമാനേ ജരാമരണേ. യാനിപി താനി, ഭന്തേ, രഞ്ഞം ഖത്തിയാനം മുദ്ധാവസിത്താനം…പേ॰… അജ്ഝാവസന്താനം അസ്സയുദ്ധാനി ഭവന്തി…പേ॰… രഥയുദ്ധാനി ഭവന്തി …പേ॰… പത്തിയുദ്ധാനി ഭവന്തി; തേസമ്പി , ഭന്തേ, പത്തിയുദ്ധാനം നത്ഥി ഗതി നത്ഥി വിസയോ അധിവത്തമാനേ ജരാമരണേ. സന്തി ഖോ പന, ഭന്തേ, ഇമസ്മിം രാജകുലേ മന്തിനോ മഹാമത്താ, യേ പഹോന്തി [യേസം ഹോന്തി (ക॰)] ആഗതേ പച്ചത്ഥികേ മന്തേഹി ഭേദയിതും. തേസമ്പി, ഭന്തേ, മന്തയുദ്ധാനം നത്ഥി ഗതി നത്ഥി വിസയോ അധിവത്തമാനേ ജരാമരണേ. സംവിജ്ജതി ഖോ പന, ഭന്തേ, ഇമസ്മിം രാജകുലേ പഹൂതം ഹിരഞ്ഞസുവണ്ണം ഭൂമിഗതഞ്ചേവ വേഹാസട്ഠഞ്ച, യേന മയം പഹോമ ആഗതേ പച്ചത്ഥികേ ധനേന ഉപലാപേതും. തേസമ്പി, ഭന്തേ, ധനയുദ്ധാനം നത്ഥി ഗതി നത്ഥി വിസയോ അധിവത്തമാനേ ജരാമരണേ. അധിവത്തമാനേ ച മേ, ഭന്തേ, ജരാമരണേ കിമസ്സ കരണീയം അഞ്ഞത്ര ധമ്മചരിയായ സമചരിയായ കുസലകിരിയായ പുഞ്ഞകിരിയായാ’’തി?

‘‘ഏവമേതം, മഹാരാജ, ഏവമേതം, മഹാരാജ! അധിവത്തമാനേ ജരാമരണേ കിമസ്സ കരണീയം അഞ്ഞത്ര ധമ്മചരിയായ സമചരിയായ കുസലകിരിയായ പുഞ്ഞകിരിയായാ’’തി? ഇദമവോച ഭഗവാ…പേ॰… സത്ഥാ -

“യഥാപി സേലാ വിപുലാ, നഭം ആഹച്ച പബ്ബതാ;
സമന്താനുപരിയായേയ്യും, നിപ്പോഥേന്തോ ചതുദ്ദിസാ.

“ഏവം ജരാ ച മച്ചു ച, അധിവത്തന്തി പാണിനേ [പാണിനോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)];
ഖത്തിയേ ബ്രാഹ്മണേ വേസ്സേ, സുദ്ദേ ചണ്ഡാലപുക്കുസേ;
ന കിഞ്ചി [ന കഞ്ചി (?)] പരിവജ്ജേതി, സബ്ബമേവാഭിമദ്ദതി.

“ന തത്ഥ ഹത്ഥീനം ഭൂമി, ന രഥാനം ന പത്തിയാ;
ന ചാപി മന്തയുദ്ധേന, സക്കാ ജേതും ധനേന വാ.

“തസ്മാ ഹി പണ്ഡിതോ പോസോ, സമ്പസ്സം അത്ഥമത്തനോ;
ബുദ്ധേ ധമ്മേ ച സങ്ഘേ ച, ധീരോ സദ്ധം നിവേസയേ.

“യോ ധമ്മം ചരി [ധമ്മചാരീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കായേന, വാചായ ഉദ ചേതസാ;
ഇധേവ നം പസംസന്തി, പേച്ച സഗ്ഗേ പമോദതീ”തി.

തതിയോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പുഗ്ഗലോ അയ്യികാ ലോകോ, ഇസ്സത്തം [ഇസ്സത്ഥം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] പബ്ബതൂപമാ;
ദേസിതം ബുദ്ധസേട്ഠേന, ഇമം കോസലപഞ്ചകന്തി.

കോസലസംയുത്തം സമത്തം.

൪. മാരസംയുത്തം

൧. പഠമവഗ്ഗോ

൧. തപോകമ്മസുത്തം

൧൩൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധമൂലേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. അഥ ഖോ ഭഗവതോ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''മുത്തോ വതമ്ഹി തായ ദുക്കരകാരികായ. സാധു മുത്തോ വതമ്ഹി തായ അനത്ഥസംഹിതായ ദുക്കരകാരികായ. സാധു വതമ്ഹി മുത്തോ ബോധിം സമജ്ഝഗ''ന്തി [സാധു ഠിതോ സതോ ബോധിം സമജ്ഝഗന്തി (സീ॰ പീ॰), സാധു വതമ്ഹി സത്തോ ബോധിസമജ്ഝഗൂതി (സ്യാ॰ കം॰)].

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ഭഗവതോ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''തപോകമ്മാ അപക്കമ്മ, യേന ന സുജ്ഝന്തി മാണവാ;
അസുദ്ധോ മഞ്ഞസി സുദ്ധോ, സുദ്ധിമഗ്ഗാ അപരദ്ധോ''
[സുദ്ധിമഗ്ഗമപരദ്ധോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ''മാരോ അയം പാപിമാ'' ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

''അനത്ഥസംഹിതം ഞത്വാ, യം കിഞ്ചി അമരം തപം [അപരം തപം (ക॰)];
സബ്ബം നത്ഥാവഹം ഹോതി, ഫിയാരിത്തംവ ധമ്മനി [വമ്മനി (സീ॰), ധമ്മനിം (പീ॰), ജമ്മനിം (ക॰) ഏത്ഥായം ധമ്മസദ്ദോ സക്കതേ ധന്വനം-സദ്ദേന സദിസോ മരുവാചകോതി വേദിതബ്ബോ, യഥാ ദള്ഹധമ്മാതിപദം].

''സീലം സമാധി പഞ്ഞഞ്ച, മഗ്ഗം ബോധായ ഭാവയം;
പത്തോസ്മി പരമം സുദ്ധിം, നിഹതോ ത്വമസി അന്തകാ''തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ''ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ''തി, ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൨. ഹത്ഥിരാജവണ്ണസുത്തം

൧൩൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധമൂലേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ . തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ രത്തന്ധകാരതിമിസായം അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി, ദേവോ ച ഏകമേകം ഫുസായതി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ഭഗവതോ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ മഹന്തം

ഹത്ഥിരാജവണ്ണം അഭിനിമ്മിനിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി. സേയ്യഥാപി നാമ മഹാഅരിട്ഠകോ മണി, ഏവമസ്സ സീസം ഹോതി. സേയ്യഥാപി നാമ സുദ്ധം രൂപിയം, ഏവമസ്സ ദന്താ ഹോന്തി. സേയ്യഥാപി നാമ മഹതീ നങ്ഗലീസാ [നങ്ഗലസീസാ (പീ॰ ക॰)], ഏവമസ്സ സോണ്ഡോ ഹോതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ "മാരോ അയം പാപിമാ" ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"സംസരം ദീഘമദ്ധാനം, വണ്ണം കത്വാ സുഭാസുഭം;
അലം തേ തേന പാപിമ, നിഹതോ ത്വമസി അന്തകാ"തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ "ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ"തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൩. സുഭസുത്തം

൧൩൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധമൂലേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ രത്തന്ധകാരതിമിസായം അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി, ദേവോ ച ഏകമേകം ഫുസായതി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ, ഭഗവതോ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ, യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ അവിദൂരേ ഉച്ചാവചാ വണ്ണനിഭാ ഉപദംസേതി, സുഭാ ചേവ അസുഭാ ച. അഥ ഖോ ഭഗവാ "മാരോ അയം പാപിമാ" ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

"സംസരം ദീഘമദ്ധാനം, വണ്ണം കത്വാ സുഭാസുഭം;
അലം തേ തേന പാപിമ, നിഹതോ ത്വമസി അന്തക.

"യേ ച കായേന വാചായ, മനസാ ച സുസംവുതാ;
ന തേ മാരവസാനുഗാ, ന തേ മാരസ്സ ബദ്ധഗൂ" [ബദ്ധഭൂ (ക॰), പച്ചഗൂ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] തി.

അഥ ഖോ മാരോ...പേ॰... തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൪. പഠമമാരപാസസുത്തം

൧൪൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ബാരാണസിയം വിഹരതി ഇസിപതനേ മിഗദായേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഭിക്ഖവോ"തി. "ഭദന്തേ"തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

"മയ്ഹം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യോനിസോ മനസികാരാ യോനിസോ സമ്മപ്പധാനാ അനുത്തരാ വിമുത്തി അനുപ്പത്താ, അനുത്തരാ വിമുത്തി സച്ഛികതാ. തുമ്ഹേപി, ഭിക്ഖവേ, യോനിസോ മനസികാരാ യോനിസോ സമ്മപ്പധാനാ അനുത്തരം വിമുത്തിം അനുപാപുണാഥ, അനുത്തരം വിമുത്തിം സച്ഛികരോഥാ"തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“ബദ്ധോസി മാരപാസേന, യേ ദിബ്ബാ യേ ച മാനുസാ;
മാരബന്ധനബദ്ധോസി, ന മേ സമണ മോക്ഖസീ”തി.

“മുത്താഹം [മുത്തോഹം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മാരപാസേന, യേ ദിബ്ബാ യേ ച മാനുസാ;
മാരബന്ധനമുത്തോമ്ഹി, നിഹതോ ത്വമസി അന്തകാ”തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ...പേ॰... തത്ഥേവന്തരധായീതി.

๕. ദുതിയമാരപാസസുത്തം

൧൪൧. ഏകം സമയം ഭഗവാ ബാരാണസിയം വിഹരതി ഇസിപതനേ മിഗദായേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭിക്ഖവോ”തി. “ഭദന്തേ”തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“മുത്താഹം, ഭിക്ഖവേ, സബ്ബപാസേഹി യേ ദിബ്ബാ യേ ച മാനുസാ. തുമ്ഹേപി, ഭിക്ഖവേ, മുത്താ സബ്ബപാസേഹി യേ ദിബ്ബാ യേ ച മാനുസാ. ചരഥ, ഭിക്ഖവേ, ചാരികം ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാനം. മാ ഏകേന ദ്വേ അഗമിത്ഥ. ദേസേഥ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മം ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേഥ. സന്തി സത്താ അപ്പരജക്ഖജാതികാ, അസ്സവനതാ ധമ്മസ്സ പരിഹായന്തി. ഭവിസ്സന്തി ധമ്മസ്സ അഞ്ഞാതാരോ. അഹമ്പി, ഭിക്ഖവേ, യേന ഉരുവേലാ സേനാനിഗമോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമി ധമ്മദേസനായാ”തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“ബദ്ധോസി സബ്ബപാസേഹി, യേ ദിബ്ബാ യേ ച മാനുസാ;
മഹാബന്ധനബദ്ധോസി, ന മേ സമണ മോക്ഖസീ”തി.

“മുത്താഹം സബ്ബപാസേഹി, യേ ദിബ്ബാ യേ ച മാനുസാ;
മഹാബന്ധനമുത്തോമ്ഹി, നിഹതോ ത്വമസി അന്തകാ”തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ...പേ॰... തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൬. സപ്പസുത്തം

൧൪൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ രത്തന്ധകാരതിമിസായം അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി, ദേവോ ച ഏകമേകം ഫുസായതി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ഭഗവതോ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ മഹന്തം സപ്പരാജവണ്ണം അഭിനിമ്മിനിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി. സേയ്യഥാപി നാമ മഹതീ ഏകരുക്ഖികാ നാവാ, ഏവമസ്സ കായോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി നാമ മഹന്തം സോണ്ഡികാകിളഞ്ജം, ഏവമസ്സ ഫണോ ഹോതി. സേയ്യഥാപി നാമ മഹതീ കോസലികാ കംസപാതി, ഏവമസ്സ

അക്ഖീനി ഭവന്തി. സേയ്യഥാപി നാമ ദേവേ ഗളഗളായന്തേ വിജ്ജുല്ലതാ നിച്ഛരന്തി, ഏവമസ്സ മുഖതോ ജിവ്ഹാ നിച്ഛരതി. സേയ്യഥാപി നാമ കമ്മാരഗഗ്ഗരിയാ ധമമാനായ സദ്ദോ ഹോതി, ഏവമസ്സ അസ്സാസപസ്സാസാനം സദ്ദോ ഹോതി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ "മാരോ അയം പാപിമാ" ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

"യോ സുഞ്ഞഗേഹാനി സേവതി,
സേയ്യോ സോ മുനി അത്തസഞ്ഞതോ;
വോസ്സജ്ജ ചരേയ്യ തത്ഥ സോ,
പതിരൂപഞ്ഹി തഥാവിധസ്സ തം.

"ചരകാ ബഹൂ ഭേരവാ ബഹൂ,
അഥോ ഡംസസരീസപാ [ഡംസ സിരിംസപാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ബഹൂ;
ലോമമ്പി ന തത്ഥ ഇഞ്ജയേ,
സുഞ്ഞാഗാരഗതോ മഹാമുനി.

"നഭം ഫലേയ്യ പഥവീ ചലേയ്യ,
സബ്ബേപി പാണാ ഉദ സന്തസേയ്യും;
സല്ലമ്പി ചേ ഉരസി പകപ്പയേയ്യും,
ഉപധീസു താണം ന കരോന്തി ബുദ്ധാ"തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ "ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ"തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൭. സുപതിസുത്തം

൧൪൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ ബഹുദേവരത്തിം അബ്ഭോകാസേ ചങ്കമിത്വാ രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം പാദേ പക്ഖാലേത്വാ വിഹാരം പവിസിത്വാ ദക്ഖിണേന പസ്സേന സീഹസേയ്യം കപ്പേസി പാദേ പാദം അച്ചാധായ സതോ സമ്പജാനോ ഉട്ഠാനസഞ്ഞം മനസി കരിത്വാ. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"കിം സോപ്പസി കിം നു സോപ്പസി,
കിമിദം സോപ്പസി ദുബ്ഭഗോ [ദുബ്ഭതോ (സ്യാ॰ കം॰), ദുബ്ഭയോ (പീ॰)] വിയ;
സുഞ്ഞമഗാരന്തി സോപ്പസി,
കിമിദം സോപ്പസി സൂരിയേ ഉഗ്ഗതേ"തി.

"യസ്സ ജാലിനീ വിസത്തികാ,
തണ്ഹാ നത്ഥി കുഹിഞ്ചി നേതവേ;
സബ്ബൂപധിപരിക്ഖയാ ബുദ്ധോ,

സോപ്പതി കിം തവേത്ഥ മാരാ"തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ...പേ॰... തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൮. നന്ദതിസുത്തം

൧൪൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"നന്ദതി പുത്തേഹി പുത്തിമാ, ഗോമാ ഗോഭി തഥേവ നന്ദതി;
ഉപധീഹി നരസ്സ നന്ദനാ, ന ഹി സോ നന്ദതി യോ നിരൂപധീ"തി.

"സോചതി പുത്തേഹി പുത്തിമാ, ഗോമാ ഗോഭി തഥേവ സോചതി;
ഉപധീഹി നരസ്സ സോചനാ, ന ഹി സോ സോചതി യോ നിരൂപധീ"തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ "ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ"തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൯. പഠമആയുസുത്തം

൧൪൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഭിക്ഖവോ"തി. "ഭദന്തേ"തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

"അപ്പമിദം, ഭിക്ഖവേ, മനുസ്സാനം ആയു. ഗമനീയോ സമ്പരായോ, കത്തബ്ബം കുസലം, ചരിതബ്ബം ബ്രഹ്മചരിയം. നത്ഥി ജാതസ്സ അമരണം. യോ, ഭിക്ഖവേ, ചിരം ജീവതി, സോ വസ്സസതം അപ്പം വാ ഭിയ്യോ"തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"ദീഘമായു മനുസ്സാനം, ന നം ഹീളേ സുപോരിസോ;
ചരേയ്യ ഖീരമത്തോവ, നത്ഥി മച്ചുസ്സ ആഗമോ"തി.

"അപ്പമായു മനുസ്സാനം, ഹീളേയ്യ നം സുപോരിസോ;
ചരേയ്യാദിത്തസീസോവ, നത്ഥി മച്ചുസ്സ നാഗമോ"തി.

അഥ ഖോ മാരോ...പേ॰... തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൧൦. ദുതിയആയുസുത്തം

൧൪൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ...പേ॰... ഏതദവോച -

“അപ്പമിദം, ഭിക്ഖവേ, മനുസ്സാനം ആയു. ഗമനീയോ സമ്പരായോ, കത്തബ്ബം കുസലം, ചരിതബ്ബം ബ്രഹ്മചരിയം. നത്ഥി ജാതസ്സ അമരണം. യോ, ഭിക്ഖവേ, ചിരം ജീവതി, സോ വസ്സസതം അപ്പം വാ ഭിയ്യോ”തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“നാച്ചയന്തി അഹോരത്താ, ജീവിതം നൂപരുജ്ഝതി;
ആയു അനുപരിയായതി, മച്ചാനം നേമീവ രഥകുബ്ബര”ന്തി.

“അച്ചയന്തി അഹോരത്താ, ജീവിതം ഉപരുജ്ഝതി;
ആയു ഖീയതി മച്ചാനം, കുന്നദീനംവ ഓദക”ന്തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ “ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ”തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

പഠമോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

തപോകമ്മഞ്ച നാഗോ ച, സുഭം പാസേന തേ ദുവേ;
സപ്പോ സുപതി നന്ദനം, ആയുനാ അപരേ ദുവേതി.

൨. ദുതിയവഗ്ഗോ

൧. പാസാണസുത്തം

൧൪൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ രത്തന്ധകാരതിമിസായം അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി, ദേവോ ച ഏകമേകം ഫുസായതി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ഭഗവതോ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ അവിദൂരേ മഹന്തേ പാസാണേ പദാലേസി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ “മാരോ അയം പാപിമാ” ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“സചേപി കേവലം സബ്ബം, ഗിജ്ഝകൂടം ചലേസ്സസി [ഗളേയ്യസി (സ്യാ॰ കം॰), ചലേയ്യാസി (ക॰)];
നേവ സമ്മാവിമുത്താനം, ബുദ്ധാനം അത്ഥി ഇഞ്ജിത”ന്ത്ന്തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ “ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ”തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൨. കിന്നുസീഹസുത്തം

൧൪൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ മഹതിയാ

പരിസായ പരിവുതോ ധമ്മം ദേസേതി.

അഥ ഖോ മാരസ്സ പാപിമതോ ഏതദഹോസി - "അയം ഖോ സമണോ ഗോതമോ മഹതിയാ പരിസായ പരിവുതോ ധമ്മം ദേസേതി. യംനൂനാഹം യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമേയ്യം വിചക്ഖുകമ്മായാ"തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"കിന്നു സീഹോവ നദസി, പരിസായം വിസാരദോ;
പടിമല്ലോ ഹി തേ അത്ഥി, വിജിതാവീ നു മഞ്ഞസീ"തി.

"നദന്തി വേ മഹാവീരാ, പരിസാസു വിസാരദാ;
തഥാഗതാ ബലപ്പത്താ, തിണ്ണാ ലോകേ വിസത്തിക"ന്തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ "ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ"തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൮. സകലികസുത്തം

൧൪൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി മദ്ദകുച്ഛിസ്മിം മിഗദായേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവതോ പാദോ സകലികായ ഖതോ ഹോതി, ഭുസാ സുദം ഭഗവതോ വേദനാ വത്തന്തി സാരീരികാ ദുക്ഖാ തിബ്ബാ ഖരാ കടുകാ അസാതാ അമനാപാ. താ സുദം ഭഗവാ സതോ സമ്പജാനോ അധിവാസേതി അവിഹഞ്ഞമാനോ. അഥ ഖോ ഭഗവാ ചതുഗ്ഗുണം സങ്ഘാടിം പഞ്ഞപേത്വാ ദക്ഖിണേന പസ്സേന സീഹസേയ്യം കപ്പേസി പാദേ പാദം അച്ചാധായ സതോ സമ്പജാനോ. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"മന്ദിയാ നു ഖോ സേസി ഉദാഹു കാവേയ്യമത്തോ,
അത്ഥാ നു തേ സമ്പചുരാ ന സന്തി;
ഏകോ വിവിത്തേ സയനാസനമ്ഹി,
നിദ്ദാമുഖോ കിമിദം സോപ്പസേ വാ"തി.

"ന മന്ദിയാ സയാമി നാപി കാവേയ്യമത്തോ,
അത്ഥം സമേച്ചാഹമപേതസോകോ;
ഏകോ വിവിത്തേ സയനാസനമ്ഹി,
സയാമഹം സബ്ബഭൂതാനുകമ്പീ.

"യേസമ്പി സല്ലം ഉരസി പവിട്ഠം,
മുഹും മുഹും ഹദയം വേധമാനം;
തേപീധ സോപ്പം ലഭരേ സസല്ലാ,
തസ്മാ അഹം ന സുപേ വീതസല്ലോ.

"ജഗ്ഗം ന സങ്കേ നപി ഭേമി സോത്തും,
രത്തിന്ദിവാ നാനുതപന്തി മാമം;
ഹാനിം ന പസ്സാമി കുഹിഞ്ചി ലോകേ,

തസ്മാ സുപേ സബ്ബഭൂതാനുകമ്പീ”തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ “ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ”തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൪. പതിരൂപസുത്തം

൱൫൦. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു വിഹരതി ഏകസാലായം ബ്രാഹ്മണഗാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ മഹതിയാ ഗിഹിപരിസായ പരിവുതോ ധമ്മം ദേസേതി.

അഥ ഖോ മാരസ്സ പാപിമതോ ഏതദഹോസി - “അയം ഖോ സമണോ ഗോതമോ മഹതിയാ ഗിഹിപരിസായ പരിവുതോ ധമ്മം ദേസേതി. യംനൂനാഹം യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമേയ്യം വിചക്ഖുകമ്മായാ”തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“നേതം തവ പതിരൂപം, യദഞ്ഞമനുസാസസി;
അനുരോധവിരോധേസു, മാ സജ്ജിത്ഥോ തദാചര”ന്തി.

“ഹിതാനുകമ്പീ സമ്ബുദ്ധോ, യദഞ്ഞമനുസാസതി;
അനുരോധവിരോധേഹി, വിപ്പമുത്തോ തഥാഗതോ”തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ “ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ”തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൫. മാനസസുത്തം

൱൫൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“അന്തലിക്ഖചരോ പാസോ, യ്വായം ചരതി മാനസോ;
തേന തം ബാധയിസ്സാമി, ന മേ സമണ മോക്ഖസീ”തി.

“രൂപാ സദ്ദാ രസാ ഗന്ധാ, ഫോട്ഠബ്ബാ ച മനോരമാ;
ഏത്ഥ മേ വിഗതോ ഛന്ദോ, നിഹതോ ത്വമസി അന്തകാ”തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ “ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ”തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൬. പത്തസുത്തം

൱൫൨. സാവത്ഥിനിദാനം . തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ പഞ്ചന്നം ഉപാദാനക്ഖന്ധാനം ഉപാദായ ഭിക്ഖൂനം ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി [സമാദാപേതി (?)] സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേ ച ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ [അട്ഠികത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ

[സബ്ബചേതസോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), സബ്ബം ചേതസാ (ക॰)] സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി.

അഥ ഖോ മാരസ്സ പാപിമതോ ഏതദഹോസി - ‘‘അയം ഖോ സമണോ ഗോതമോ പഞ്ചന്നം ഉപാദാനക്ഖന്ധാനം ഉപാദായ ഭിക്ഖൂനം ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേ ച ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി. യംനൂനാഹം യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമേയ്യം വിചക്ഖുകമ്മായാ’’തി.

തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ പത്താ അബ്ഭോകാസേ നിക്ഖിത്താ ഹോന്തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ബലീബദ്ദവണ്ണം അഭിനിമ്മിനിത്വാ യേന തേ പത്താ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - ‘‘ഭിക്ഖു, ഭിക്ഖു, ഏസോ ബലീബദ്ദോ പത്തേ ഭിന്ദേയ്യാ’’തി. ഏവം വുത്തേ ഭഗവാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - ‘‘ന സോ, ഭിക്ഖു, ബലീബദ്ദോ. മാരോ ഏസോ പാപിമാ തുമ്ഹാകം വിചക്ഖുകമ്മായ ആഗതോ’’തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ‘‘മാരോ അയം പാപിമാ’’ ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

‘‘രൂപം വേദയിതം സഞ്ഞാ, വിഞ്ഞാണം യഞ്ച സങ്ഖതം;
നേസോഹമസ്മി നേതം മേ, ഏവം തത്ഥ വിരജ്ജതി.

‘‘ഏവം വിരത്തം ഖേമത്തം, സബ്ബസംയോജനാതിഗം;
അന്വേസം സബ്ബട്ഠാനേസു, മാരസേനാപി നാജ്ഝഗാ’’തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ...പേ॰... തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൭. ഛഫസ്സായതനസുത്തം

൧൬൨. ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ഛന്നം ഫസ്സായതനാനം ഉപാദായ ഭിക്ഖൂനം ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേ ച ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി.

അഥ ഖോ മാരസ്സ പാപിമതോ ഏതദഹോസി - ‘‘അയം ഖോ സമണോ ഗോതമോ ഛന്നം ഫസ്സായതനാനം ഉപാദായ ഭിക്ഖൂനം ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സപ്പഹംസേതി . തേ ച ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി. യംനൂനാഹം യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമേയ്യം വിചക്ഖുകമ്മായാ’’തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ അവിദൂരേ മഹന്തം ഭയഭേരവം സദ്ദമകാസി, അപിസ്സുദം പഥവീ മഞ്ഞേ ഉന്ദ്രീയതി [ഉദ്രീയതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ) ഉ + ദര + യ + തി = ഉദ്രീയതി]. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - ‘‘ഭിക്ഖു, ഭിക്ഖു, ഏസാ പഥവീ മഞ്ഞേ ഉന്ദ്രീയതീ’’തി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - ‘‘നേസാ

ഭിക്ഖു പഥവീ ഉന്ദ്രീയതി. മാരോ ഏസോ പാപിമാ തുമ്ഹാകം വിചക്ഖുകമ്മായ ആഗതോ''തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ''മാരോ അയം പാപിമാ'' ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''രൂപാ സദ്ദാ രസാ ഗന്ധാ, ഫസ്സാ ധമ്മാ ച കേവലാ;
ഏതം ലോകാമിസം ഘോരം, ഏത്ഥ ലോകോ വിമുച്ഛിതോ.

''ഏതഞ്ച സമതിക്കമ്മ, സതോ ബുദ്ധസ്സ സാവകോ;
മാരധേയ്യം അതിക്കമ്മ, ആദിച്ചോവ വിരോചതീ''തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ...പേ॰... തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൮. പിണ്ഡസുത്തം

൧൫൪. ഏകം സമയം ഭഗവാ മഗധേസു വിഹരതി പഞ്ചസാലായം ബ്രാഹ്മണഗാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന പഞ്ചസാലായം ബ്രാഹ്മണഗാമേ കുമാരികാനം പാഹുനകാനി ഭവന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ പഞ്ചസാലം ബ്രാഹ്മണഗാമം പിണ്ഡായ പാവിസി. തേന ഖോ പന സമയേന പഞ്ചസാലേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ മാരേന പാപിമതാ അന്വാവിട്ഠാ ഭവന്തി - മാ സമണോ ഗോതമോ പിണ്ഡമലത്ഥാതി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ യഥാധോതേന പത്തേന പഞ്ചസാലം ബ്രാഹ്മണഗാമം പിണ്ഡായ പാവിസി തഥാധോതേന [യഥാധോതേന (?)] പത്തേന പടിക്കമി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അപി ത്വം, സമണ, പിണ്ഡമലത്ഥാ''തി? ''തഥാ നു ത്വം, പാപിമ, അകാസി യഥാഹം പിണ്ഡം ന ലഭേയ്യ''ന്തി. ''തേന ഹി, ഭന്തേ, ഭഗവാ ദുതിയമ്പി പഞ്ചസാലം ബ്രാഹ്മണഗാമം പിണ്ഡായ പവിസതു. തഥാഹം കരിസ്സാമി യഥാ ഭഗവാ പിണ്ഡം ലച്ഛതീ''തി.

''അപുഞ്ഞം പസവി മാരോ, ആസജ്ജ നം തഥാഗതം;
കിം നു മഞ്ഞസി പാപിമ, ന മേ പാപം വിപച്ചതി.

''സുസുഖം വത ജീവാമ, യേസം നോ നത്ഥി കിഞ്ചനം;
പീതിഭക്ഖാ ഭവിസ്സാമ, ദേവാ ആഭസ്സരാ യഥാ''തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ''ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ''തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൯. കസ്സകസുത്തം

൧൫൫. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ഭിക്ഖൂനം നിബ്ബാനപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി . തേ ച ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി.

അഥ ഖോ മാരസ്സ പാപിമതോ ഏതദഹോസി - ‘‘അയം ഖോ സമണോ ഗോതമോ ഭിക്ഖൂനം നിബ്ബാനപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ...പേ॰... യംനൂനാഹം യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമേയ്യം വിചക്ഖുകമ്മായാ’’തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ കസ്സകവണ്ണം അഭിനിമ്മിനിത്വാ മഹന്തം നങ്ഗലം ഖന്ധേ കരിത്വാ ദീഘപാചനയട്ഠിം ഗഹേത്വാ ഹടഹടകേസോ സാണസാടിനിവത്ഥോ കദ്ദമമക്ഖിതേഹി പാദേഹി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അപി, സമണ, ബലീബദ്ദേ അദ്ദസാ’’തി? ‘‘കിം പന, പാപിമ, തേ ബലീബദ്ദേഹീ’’തി? ‘‘മമേവ, സമണ, ചക്ഖു, മമ രൂപാ, മമ ചക്ഖുസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം. കുഹിം മേ, സമണ, ഗന്ത്വാ മോക്ഖസി? മമേവ, സമണ, സോതം, മമ സദ്ദാ... പേ॰... മമേവ, സമണ, ഘാനം, മമ ഗന്ധാ; മമേവ, സമണ, ജിവ്ഹാ, മമ രസാ; മമേവ, സമണ, കായോ, മമ ഫോട്ഠബ്ബാ; മമേവ, സമണ, മനോ, മമ ധമ്മാ, മമ മനോസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം. കുഹിം മേ, സമണ, ഗന്ത്വാ മോക്ഖസീ’’തി?

‘‘തവേവ , പാപിമ, ചക്ഖു, തവ രൂപാ, തവ ചക്ഖുസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം. യത്ഥ ച ഖോ, പാപിമ, നത്ഥി ചക്ഖു, നത്ഥി രൂപാ, നത്ഥി ചക്ഖുസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം, അഗതി തവ തത്ഥ, പാപിമ. തവേവ, പാപിമ , സോതം, തവ സദ്ദാ, തവ സോതസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം. യത്ഥ ച ഖോ, പാപിമ, നത്ഥി സോതം, നത്ഥി സദ്ദാ, നത്ഥി സോതസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം, അഗതി തവ തത്ഥ, പാപിമ. തവേവ , പാപിമ, ഘാനം, തവ ഗന്ധാ, തവ ഘാനസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം. യത്ഥ ച ഖോ, പാപിമ, നത്ഥി ഘാനം, നത്ഥി ഗന്ധാ, നത്ഥി ഘാനസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം, അഗതി തവ തത്ഥ, പാപിമ. തവേവ, പാപിമ, ജിവ്ഹാ, തവ രസാ, തവ ജിവ്ഹാസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം...പേ॰... തവേവ, പാപിമ, കായോ, തവ ഫോട്ഠബ്ബാ, തവ കായസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം...പേ॰... തവേവ, പാപിമ, മനോ, തവ ധമ്മാ, തവ മനോസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം. യത്ഥ ച ഖോ, പാപിമ, നത്ഥി മനോ, നത്ഥി ധമ്മാ, നത്ഥി മനോസമ്ഫസ്സവിഞ്ഞാണായതനം, അഗതി തവ തത്ഥ, പാപിമാ’’തി.

‘‘യം വദന്തി മമ യിദന്തി, യേ വദന്തി മമന്തി ച;
ഏത്ഥ ചേ തേ മനോ അത്ഥി, ന മേ സമണ മോക്ഖസീ’’തി.

‘‘യം വദന്തി ന തം മയ്ഹം, യേ വദന്തി ന തേ അഹം;
ഏവം പാപിമ ജാനാഹി, ന മേ മഗ്ഗമ്പി ദക്ഖസീ’’തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ...പേ॰... തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൧൦. രജ്ജസുത്തം

൧൫൬. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു വിഹരതി ഹിമവന്തപദേസേ [ഹിമവന്തപസ്സേ (സീ॰)] അരഞ്ഞകുടികായം. അഥ ഖോ ഭഗവതോ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ‘‘സക്കാ നു ഖോ രജ്ജം കാരേതും അഹനം അഘാതയം അജിനം അജാപയം അസോചം അസോചാപയം ധമ്മേനാ’’തി?

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ഭഗവതോ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘കാരേതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ രജ്ജം, കാരേതു, സുഗതോ, രജ്ജം അഹനം അഘാതയം അജിനം അജാപയം അസോചം അസോചാപയം ധമ്മേനാ’’തി. ‘‘കിം പന മേ ത്വം, പാപിമ, പസ്സസി യം മം ത്വം ഏവം വദേസി - ‘കാരേതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ രജ്ജം, കാരേതു സുഗതോ , രജ്ജം അഹനം അഘാതയം അജിനം അജാപയം അസോചം അസോചാപയം ധമ്മേനാ’’’തി? ‘‘ഭഗവതാ ഖോ, ഭന്തേ, ചത്താരോ ഇദ്ധിപാദാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ യാനീകതാ വത്ഥുകതാ അനുട്ഠിതാ പരിചിതാ സുസമാരദ്ധാ. ആകങ്ഖമാനോ ച, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഹിമവന്തം പബ്ബതരാജം സുവണ്ണം ത്വേവ അധിമുച്ചേയ്യ സുവണ്ണഞ്ച പനസ്സാ’’തി [സുവണ്ണപബ്ബതസ്സാതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), സുവണ്ണഞ്ച പബ്ബതസ്സാതി (പീ॰)].

‘‘പബ്ബതസ്സ സുവണ്ണസ്സ, ജാതരൂപസ്സ കേവലോ;
ദ്വിത്താവ നാലമേകസ്സ, ഇതി വിദ്വാ സമഞ്ചരേ.

‘‘യോ ദുക്ഖമദ്ദക്ഖി യതോനിദാനം,
കാമേസു സോ ജന്തു കഥം നമേയ്യ;
ഉപധിം വിദിത്വാ സങ്ഗോതി ലോകേ,
തസ്സേവ ജന്തു വിനയായ സിക്ഖേ’’തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ‘‘ജാനാതി മം ഭഗവാ, ജാനാതി മം സുഗതോ’’തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

ദുതിയോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പാസാണോ സീഹോ സകലികം [സക്ഖലികം (കം॰)], പതിരൂപഞ്ച മാനസം;
പത്തം ആയതനം പിണ്ഡം, കസ്സകം രജ്ജേന തേ ദസാതി.

൩. തതിയവഗ്ഗോ

൧. സമ്ബഹുലസുത്തം

൧൫൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി സിലാവതിയം. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ അവിദൂരേ അപ്പമത്താ ആതാപിനോ പഹിതത്താ വിഹരന്തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ബ്രാഹ്മണവണ്ണം അഭിനിമ്മിനിത്വാ മഹന്തേന ജടണ്ഡുവേന അജിനക്ഖിപനിവത്ഥോ ജിണ്ണോ ഗോപാനസിവങ്കോ ഘുരുഘുരുപസ്സാസീ ഉദുമ്ബരദണ്ഡം ഗഹേത്വാ യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - ‘‘ദഹരാ ഭവന്തോ പബ്ബജിതാ സുസൂ കാളകേസാ ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതാ പഠമേന വയസാ അനിക്കീളിതാവിനോ കാമേസു. ഭുഞ്ജന്തു ഭവന്തോ മാനുസകേ കാമേ. മാ സന്ദിട്ഠികം ഹിത്വാ കാലികം അനുധാവിത്ഥാ’’തി. ‘‘ന ഖോ മയം, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികം ഹിത്വാ കാലികം അനുധാവാമ. കാലികഞ്ച ഖോ മയം, ബ്രാഹ്മണ, ഹിത്വാ സന്ദിട്ഠികം

അനുധാവാമ. കാലികാ ഹി, ബ്രാഹ്മണ, കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ. സന്ദിട്ഠികോ അയം ധമ്മോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ''തി. ഏവം വുത്തേ, മാരോ പാപിമാ സീസം ഓകമ്പേത്വാ ജിവ്ഹം നില്ലാലേത്വാ തിവിസാഖം നലാടേ നലാടികം വുട്ഠാപേത്വാ ദണ്ഡമോലുബ്ഭ പക്കാമി.

അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''ഇധ മയം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ അവിദൂരേ അപ്പമത്താ ആതാപിനോ പഹിതത്താ വിഹരാമ. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതരോ ബ്രാഹ്മണോ മഹന്തേന ജടണ്ഡുവേന അജിനക്ഖിപനിവത്ഥോ ജിണ്ണോ ഗോപാനസിവങ്കോ ഘുരുഘുരുപസ്സാസീ ഉദുമ്ബരദണ്ഡം ഗഹേത്വാ യേന മയം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ അമ്ഹേ ഏതദവോച - 'ദഹരാ ഭവന്തോ പബ്ബജിതാ സുസൂ കാളകേസാ ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതാ പഠമേന വയസാ അനിക്കീളിതാവിനോ കാമേസു. ഭുഞ്ജന്തു ഭവന്തോ മാനുസകേ കാമേ. മാ സന്ദിട്ഠികം ഹിത്വാ കാലികം അനുധാവിത്ഥാ'തി. ഏവം വുത്തേ, മയം, ഭന്തേ, തം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോചുമ്ഹ - 'ന ഖോ മയം, ബ്രാഹ്മണ, സന്ദിട്ഠികം ഹിത്വാ കാലികം അനുധാവാമ. കാലികഞ്ച ഖോ മയം, ബ്രാഹ്മണ, ഹിത്വാ സന്ദിട്ഠികം അനുധാവാമ. കാലികാ ഹി, ബ്രാഹ്മണ, കാമാ വുത്താ ഭഗവതാ ബഹുദുക്ഖാ ബഹുപായാസാ, ആദീനവോ ഏത്ഥ ഭിയ്യോ. സന്ദിട്ഠികോ അയം ധമ്മോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ'തി. ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, സോ ബ്രാഹ്മണോ സീസം ഓകമ്പേത്വാ ജിവ്ഹം നില്ലാലേത്വാ തിവിസാഖം നലാടേ നലാടികം വുട്ഠാപേത്വാ ദണ്ഡമോലുബ്ഭ പക്കന്തോ''തി.

''നേസോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രാഹ്മണോ. മാരോ ഏസോ പാപിമാ തുമ്ഹാകം വിചക്ഖുകമ്മായ ആഗതോ''തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഏതമത്ഥം വിദിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

''യോ ദുക്ഖമദ്ദക്ഖി യതോനിദാനം,
കാമേസു സോ ജന്തു കഥം നമേയ്യ;
ഉപധിം വിദിത്വാ സങ്ഗോതി ലോകേ,
തസ്സേവ ജന്തു വിനയായ സിക്ഖേ''തി.

൨. സമിദ്ധിസുത്തം

൧൫൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി സിലാവതിയം. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സമിദ്ധി ഭഗവതോ അവിദൂരേ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരതി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ സമിദ്ധിസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യസ്സ മേ സത്ഥാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യ്വാഹം ഏവം സ്വാക്ഖാതേ ധമ്മവിനയേ പബ്ബജിതോ. ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യസ്സ മേ സബ്രഹ്മചാരിനോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ''തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ആയസ്മതോ സമിദ്ധിസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ യേനായസ്മാ സമിദ്ധി

തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതോ സമിദ്ധിസ്സ അവിദൂരേ മഹന്തം ഭയഭേരവം സദ്ദമകാസി, അപിസ്സുദം പഥവീ മഞ്ഞേ ഉന്ദ്രീയതി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ സമിദ്ധി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ആയസ്മാ സമിദ്ധി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഇധാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ അവിദൂരേ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരാമി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യസ്സ മേ സത്ഥാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യ്വാഹം ഏവം സ്വാക്ഖാതേ ധമ്മവിനയേ പബ്ബജിതോ. ലാഭാ വത മേ, സുലദ്ധം വത മേ, യസ്സ മേ സബ്രഹ്മചാരിനോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, അവിദൂരേ മഹാഭയഭേരവസദ്ദോ അഹോസി, അപിസ്സുദം പഥവീ മഞ്ഞേ ഉന്ദ്രീയതീ"തി.

"നേസാ, സമിദ്ധി, പഥവീ ഉന്ദ്രീയതി. മാരോ ഏസോ പാപിമാ തുയ്ഹം വിചക്ഖുകമ്മായ ആഗതോ. ഗച്ഛ ത്വം, സമിദ്ധി, തത്ഥേവ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരാഹീ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ ആയസ്മാ സമിദ്ധി ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ സമിദ്ധി തത്ഥേവ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹാസി. ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മതോ സമിദ്ധിസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ...പേ॰... ദുതിയമ്പി ഖോ മാരോ പാപിമാ ആയസ്മതോ സമിദ്ധിസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ...പേ॰... അപിസ്സുദം പഥവീ മഞ്ഞേ ഉന്ദ്രീയതി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സമിദ്ധി മാരം പാപിമന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"സദ്ധായാഹം പബ്ബജിതോ, അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം;
സതി പഞ്ഞാ ച മേ ബുദ്ധാ, ചിത്തഞ്ച സുസമാഹിതം;
കാമം കരസ്സു രൂപാനി, നേവ മം ബ്യാധയിസ്സസീ"തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ "ജാനാതി മം സമിദ്ധി ഭിക്ഖൂ"തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൩. ഗോധികസുത്തം

൧൫൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ഗോധികോ ഇസിഗിലിപസ്സേ വിഹരതി കാളസിലായം. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ സാമയികം ചേതോവിമുത്തിം ഫുസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ തമ്ഹാ സാമയികായ ചേതോവിമുത്തിയാ പരിഹായി . ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ സാമയികം ചേതോവിമുത്തിം ഫുസി. ദുതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ തമ്ഹാ സാമയികായ ചേതോവിമുത്തിയാ പരിഹായി. തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ സാമയികം ചേതോവിമുത്തിം ഫുസി. തതിയമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ തമ്ഹാ...പേ॰... പരിഹായി. ചതുത്ഥമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ അപ്പമത്തോ...പേ॰... വിമുത്തിം ഫുസി .

ചതുത്ഥമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ തമ്ഹാ...പേ॰... പരിഹായി. പഞ്ചമമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ...പേ॰... ചേതോവിമുത്തിം ഫുസി. പഞ്ചമമ്പി ഖോ ആയസ്മാ...പേ॰... വിമുത്തിയാ പരിഹായി. ഛട്ഠമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ സാമയികം ചേതോവിമുത്തിം ഫുസി. ഛട്ഠമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ തമ്ഹാ സാമയികായ ചേതോവിമുത്തിയാ പരിഹായി. സത്തമമ്പി ഖോ ആയസ്മാ ഗോധികോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ സാമയികം ചേതോവിമുത്തിം ഫുസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ ഗോധികസ്സ ഏതദഹോസി - ''യാവ ഛട്ഠം ഖ്വാഹം സാമയികായ ചേതോവിമുത്തിയാ പരിഹീനോ. യംനൂനാഹം സത്ഥം ആഹരേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ആയസ്മതോ ഗോധികസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

''മഹാവീര മഹാപഞ്ഞ, ഇദ്ധിയാ യസസാ ജല;
സബ്ബവേരഭയാതീത, പാദേ വന്ദാമി ചക്ഖുമ.

''സാവകോ തേ മഹാവീര, മരണം മരണാഭിഭൂ;
ആകങ്ഖതി ചേതയതി, തം നിസേധ ജുതിന്ധര.

''കഥഞ്ഹി ഭഗവാ തുയ്ഹം, സാവകോ സാസനേ രതോ;
അപ്പത്തമാനസോ സേക്ഖോ, കാലം കയിരാ ജനേസുതാ''തി.

തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മതോ ഗോധികേന സത്ഥം ആഹരിതം ഹോതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ''മാരോ അയം പാപിമാ'' ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''ഏവഞ്ഹി ധീരാ കുബ്ബന്തി, നാവകങ്ഖന്തി ജീവിതം;
സമൂലം തണ്ഹമബ്ബുയ്ഹ, ഗോധികോ പരിനിബ്ബുതോ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ആയാമ, ഭിക്ഖവേ, യേന ഇസിഗിലിപസ്സം കാളസിലാ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ യത്ഥ ഗോധികേന കുലപുത്തേന സത്ഥം ആഹരിത''ന്തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സമ്ബഹുലേഹി ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം യേന ഇസിഗിലിപസ്സം കാളസിലാ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ഗോധികം ദൂരതോവ മഞ്ചകേ വിവത്തക്ഖന്ധം സേമാനം [സേയ്യമാനം (സ്യാ॰ കം॰), സോപ്പമാനം (ക॰)]. തേന ഖോ പന സമയേന ധൂമായിതത്തം തിമിരായിതത്തം ഗച്ഛതേവ പുരിമം ദിസം, ഗച്ഛതി പച്ഛിമം ദിസം, ഗച്ഛതി ഉത്തരം ദിസം, ഗച്ഛതി ദക്ഖിണം ദിസം, ഗച്ഛതി ഉദ്ധം, ഗച്ഛതി അധോ, ഗച്ഛതി അനുദിസം.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''പസ്സഥ നോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഏതം ധൂമായിതത്തം തിമിരായിതത്തം ഗച്ഛതേവ പുരിമം ദിസം, ഗച്ഛതി

പച്ഛിമം ദിസം, ഗച്ഛതി ഉത്തരം ദിസം, ഗച്ഛതി ദക്ഖിണം ദിസം, ഗച്ഛതി ഉദ്ധം, ഗച്ഛതി അധോ, ഗച്ഛതി അനുദിസ''ന്തി? ''ഏവം, ഭന്തേ''. ''ഏസോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാരോ പാപിമാ ഗോധികസ്സ കുലപുത്തസ്സ വിഞ്ഞാണം സമന്വേസതി - 'കത്ഥ ഗോധികസ്സ കുലപുത്തസ്സ വിഞ്ഞാണം പതിട്ഠിത'ന്തി? അപ്പതിട്ഠിതേന ച, ഭിക്ഖവേ, വിഞ്ഞാണേന ഗോധികോ കുലപുത്തോ പരിനിബ്ബുതോ''തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ബേലുവപണ്ഡുവീണം ആദായ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''ഉദ്ധം അധോ ച തിരിയം, ദിസാ അനുദിസാ സ്വഹം;
അന്വേസം നാധിഗച്ഛാമി, ഗോധികോ സോ കുഹിം ഗതോ''തി.

''യോ [സോ (സീ॰ പീ॰)] ധീരോ ധിതിസമ്പന്നോ, ഝായീ ഝാനരതോ സദാ;
അഹോരത്തം അനുയുഞ്ജം, ജീവിതം അനികാമയം.

''ജേത്വാന മച്ചുനോ [ഭേത്വാ നമുചിനോ (സീ॰)] സേനം, അനാഗന്ത്വാ പുനബ്ഭവം;
സമൂലം തണ്ഹമബ്ബുയ്ഹ, ഗോധികോ പരിനിബ്ബുതോ''തി.

''തസ്സ സോകപരേതസ്സ, വീണാ കച്ഛാ അഭസ്സഥ;
തതോ സോ ദുമ്മനോ യക്ഖോ, തത്ഥേവന്തരധായഥാ''തി
[തത്ഥേവന്തരധായിഥാതി (സ്യാ॰ കം॰), തത്ഥേവ അന്തരധായീതി (ക॰)].

൪. സത്തവസ്സാനുബന്ധസുത്തം

൧൬൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധേ. തേന ഖോ പന സമയേന മാരോ പാപിമാ സത്തവസ്സാനി ഭഗവന്തം അനുബന്ധോ ഹോതി ഓതാരാപേക്ഖോ ഓതാരം അലഭമാനോ. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''സോകാവതിണ്ണോ നു വനമ്ഹി ഝായസി,
വിത്തം നു ജീനോ ഉദ പത്ഥയാനോ;
ആഗും നു ഗാമസ്മിമകാസി കിഞ്ചി,
കസ്മാ ജനേന ന കരോസി സക്ഖിം;
സക്ഖീ ന സമ്പജ്ജതി കേനചി തേ''തി.

''സോകസ്സ മൂലം പലിഖായ സബ്ബം,
അനാഗു ഝായാമി അസോചമാനോ;
ഛേത്വാന സബ്ബം ഭവലോഭജപ്പം,
അനാസവോ ഝായാമി പമത്തബന്ധൂ''തി.

''യം വദന്തി മമ യിദന്തി, യേ വദന്തി മമന്തി ച;
ഏത്ഥ ചേ തേ മനോ അത്ഥി, ന മേ സമണ മോക്ഖസീ''തി.

''യം വദന്തി ന തം മയ്ഹം, യേ വദന്തി ന തേ അഹം;
ഏവം പാപിമ ജാനാഹി, ന മേ മഗ്ഗമ്പി ദക്ഖസീ''തി.

“സചേ മഗ്ഗം അനുബുദ്ധം, ഖേമം അമതഗാമിനം;
അപേഹി ഗച്ഛ ത്വമേവേകോ, കിമഞ്ഞമനുസാസസീ”തി.

“അമച്ചുധേയ്യം പുച്ഛന്തി, യേ ജനാ പാരഗാമിനോ;
തേസാഹം പുട്ഠോ അക്ഖാമി, യം സച്ചം തം നിരൂപധി”ന്തി.

“സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, ഗാമസ്സ വാ നിഗമസ്സ വാ അവിദൂരേ പോക്ഖരണീ. തത്രസ്സ കക്കടകോ. അഥ ഖോ, ഭന്തേ, സമ്ബഹുലാ കുമാരകാ വാ കുമാരികായോ വാ തമ്ഹാ ഗാമാ വാ നിഗമാ വാ നിക്ഖമിത്വാ യേന സാ പോക്ഖരണീ തേനുപസങ്കമേയ്യും; ഉപസങ്കമിത്വാ തം കക്കടകം ഉദകാ ഉദ്ധരിത്വാ ഥലേ പതിട്ഠപേയ്യും. യം യദേവ ഹി സോ, ഭന്തേ, കക്കടകോ അളം അഭിനിന്നാമേയ്യ തം തദേവ തേ കുമാരകാ വാ കുമാരികായോ വാ കട്ഠേന വാ കഥലായ വാ സഞ്ഛിന്ദേയ്യും സമ്ഭഞ്ജേയ്യും സമ്പലിഭഞ്ജേയ്യും. ഏവഞ്ഹി സോ, ഭന്തേ, കക്കടകോ സബ്ബേഹി അളേഹി സഞ്ഛിന്നേഹി സമ്ഭഗ്ഗേഹി സമ്പലിഭഗ്ഗേഹി അഭബ്ബോ തം പോക്ഖരണിം ഓതരിതും. ഏവമേവ ഖോ, ഭന്തേ, യാനി കാനിചി വിസൂകായികാനി [യാനി വിസുകായികാനി (സീ॰ പീ॰ ക॰)] വിസേവിതാനി വിപ്ഫന്ദിതാനി, സബ്ബാനി താനി [കാനിചി കാനിചി സബ്ബാനി (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ഭഗവതാ സഞ്ഛിന്നാനി സമ്ഭഗ്ഗാനി സമ്പലിഭഗ്ഗാനി. അഭബ്ബോ ദാനാഹം, ഭന്തേ, പുന ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിതും യദിദം ഓതാരാപേക്ഖോ”തി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ നിബ്ബേജനീയാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“മേദവണ്ണഞ്ച പാസാണം, വായസോ അനുപരിയഗാ;
അപേത്ഥ മുദും വിന്ദേമ, അപി അസ്സാദനാ സിയാ.

“അലദ്ധാ തത്ഥ അസ്സാദം, വായസേത്തോ അപക്കമേ;
കാകോവ സേലമാസജ്ജ, നിബ്ബിജ്ജാപേമ ഗോതമാ”തി.

൫. മാരധീതുസുത്തം

൧൬൧. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ നിബ്ബേജനീയാ ഗാഥായോ അഭാസിത്വാ തമ്ഹാ ഠാനാ അപക്കമ്മ ഭഗവതോ അവിദൂരേ പഥവിയം പല്ലങ്കേന നിസീദി തുണ്ഹീഭൂതോ മങ്കുഭൂതോ പത്തക്ഖന്ധോ അധോമുഖോ പജ്ഝായന്തോ അപ്പടിഭാനോ കട്ഠേന ഭൂമിം വിലിഖന്തോ. അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച അരതി ച രഗാ ച മാരധീതരോ യേന മാരോ പാപിമാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസിംസു -

“കേനാസി ദുമ്മനോ താത, പുരിസം കം നു സോചസി;
മയം തം രാഗപാസേന, ആരഞ്ഞമിവ കുഞ്ജരം;
ബന്ധിത്വാ ആനയിസ്സാമ, വസഗോ തേ ഭവിസ്സതീ”തി.

“അരഹം സുഗതോ ലോകേ, ന രാഗേന സുവാനയോ;
മാരധേയ്യം അതിക്കന്തോ, തസ്മാ സോചാമഹം ഭുസ”ന്തി.

അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച അരതി ച രഗാ ച മാരധീതരോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ‘‘പാദേ തേ, സമണ, പരിചാരേമാ’’തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ന മനസാകാസി, യഥാ തം അനുത്തരേ ഉപധിസങ്ഖയേ വിമുത്തോ.

അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച അരതി ച രഗാ ച മാരധീതരോ ഏകമന്തം അപക്കമ്മ ഏവം സമചിന്തേസും - ‘‘ഉച്ചാവചാ ഖോ പുരിസാനം അധിപ്പായാ. യംനൂന മയം ഏകസതം ഏകസതം കുമാരിവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനേയ്യാമാ’’തി. അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച അരതി ച രഗാ ച മാരധീതരോ ഏകസതം ഏകസതം കുമാരിവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ‘‘പാദേ തേ, സമണ, പരിചാരേമാ’’തി. തമ്പി ഭഗവാ ന മനസാകാസി, യഥാ തം അനുത്തരേ ഉപധിസങ്ഖയേ വിമുത്തോ.

അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച അരതി ച രഗാ ച മാരധീതരോ ഏകമന്തം അപക്കമ്മ ഏവം സമചിന്തേസും - ‘‘ഉച്ചാവചാ ഖോ പുരിസാനം അധിപ്പായാ . യംനൂന മയം ഏകസതം ഏകസതം അവിജാതവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനേയ്യാമാ’’തി. അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച അരതി ച രഗാ ച മാരധീതരോ ഏകസതം ഏകസതം അവിജാതവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ‘‘പാദേ തേ, സമണ, പരിചാരേമാ’’തി. തമ്പി ഭഗവാ ന മനസാകാസി, യഥാ തം അനുത്തരേ ഉപധിസങ്ഖയേ വിമുത്തോ.

അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച...പേ॰... യംനൂന മയം ഏകസതം ഏകസതം സകിം വിജാതവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനേയ്യാമാതി. അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച...പേ॰... സകിം വിജാതവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ‘‘പാദേ തേ, സമണ, പരിചാരേമാ’’തി. തമ്പി ഭഗവാ ന മനസാകാസി, യഥാ തം അനുത്തരേ ഉപധിസങ്ഖയേ വിമുത്തോ.

അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച...പേ॰... യംനൂന മയം ഏകസതം ഏകസതം ദുവിജാതവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനേയ്യാമാതി. അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച...പേ॰... ദുവിജാതവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനിത്വാ യേന ഭഗവാ...പേ॰... യഥാ തം അനുത്തരേ ഉപധിസങ്ഖയേ വിമുത്തോ. അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച...പേ॰... മജ്ഝിമിത്ഥിവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനേയ്യാമാതി. അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച...പേ॰... മജ്ഝിമിത്ഥിവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനിത്വാ...പേ॰... അനുത്തരേ ഉപധിസങ്ഖയേ വിമുത്തോ.

അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച...പേ॰... മഹിത്ഥിവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനേയ്യാമാതി . അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച...പേ॰... മഹിത്ഥിവണ്ണസതം അഭിനിമ്മിനിത്വാ യേന ഭഗവാ...പേ॰... അനുത്തരേ ഉപധിസങ്ഖയേ വിമുത്തോ. അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച അരതി ച രഗാ ച മാരധീതരോ ഏകമന്തം അപക്കമ്മ ഏതദവോചും - സച്ചം കിര നോ പിതാ അവോച -

‘‘അരഹം സുഗതോ ലോകേ, ന രാഗേന സുവാനയോ;
മാരധേയ്യം അതിക്കന്തോ, തസ്മാ സോചാമഹം ഭുസ’’ന്തി.

“യഞ്ഹി മയം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ അവീതരാഗം ഇമിനാ ഉപക്കമേന ഉപക്കമേയ്യാമ ഹദയം വാസ്സ ഫലേയ്യ, ഉണ്ഹം ലോഹിതം വാ മുഖതോ ഉഗ്ഗച്ഛേയ്യ, ഉമ്മാദം വാ പാപുണേയ്യ ചിത്തക്ഖേപം വാ. സേയ്യഥാ വാ പന നളോ ഹരിതോ ലുതോ ഉസ്സുസ്സതി വിസുസ്സതി മിലായതി; ഏവമേവ ഉസ്സുസ്സേയ്യ വിസുസ്സേയ്യ മിലായേയ്യാ”തി.

അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച അരതി ച രഗാ ച മാരധീതരോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ തണ്ഹാ മാരധീതാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“സോകാവതിണ്ണോ നു വനമ്ഹി ഝായസി,
വിത്തം നു ജീനോ ഉദ പത്ഥയാനോ;
ആഗും നു ഗാമസ്മിമകാസി കിഞ്ചി,
കസ്മാ ജനേന ന കരോസി സക്ഖിം;
സക്ഖീ ന സമ്പജ്ജതി കേനചി തേ”തി.

“അത്ഥസ്സ പത്തിം ഹദയസ്സ സന്തിം,
ജേത്വാന സേനം പിയസാതരൂപം;
ഏകോഹം [ഏകാഹം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ഝായം സുഖമനുബോധിം,
തസ്മാ ജനേന ന കരോമി സക്ഖിം;
സക്ഖീ ന സമ്പജ്ജതി കേനചി മേ”തി.

അഥ ഖോ അരതി [അരതി ച (ക॰)] മാരധീതാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“കഥം വിഹാരീബഹുലോധ ഭിക്ഖു,
പഞ്ചോഘതിണ്ണോ അതരീധ ഛട്ഠം;
കഥം ഝായിം [കഥം ഝായം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), കഥജ്ഝായം (ക॰)]
ബഹുലം കാമസഞ്ഞാ,
പരിബാഹിരാ ഹോന്തി അലദ്ധ യോ ത”ന്തി.

“പസ്സദ്ധകായോ സുവിമുത്തചിത്തോ,
അസങ്ഖരാനോ സതിമാ അനോകോ;
അഞ്ഞായ ധമ്മം അവിതക്കഝായീ,
ന കുപ്പതി ന സരതി ന ഥിനോ [ന കുപ്പതീ നസ്സരതീ ന ഥീനോ (സീ॰)].

“ഏവംവിഹാരീബഹുലോധ ഭിക്ഖു,
പഞ്ചോഘതിണ്ണോ അതരീധ ഛട്ഠം;
ഏവം ഝായിം ബഹുലം കാമസഞ്ഞാ,
പരിബാഹിരാ ഹോന്തി അലദ്ധ യോ ത”ന്തി.

അഥ ഖോ രഗാ [രഗാച (ക॰)] മാരധീതാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“അച്ഛേജ്ജ തണ്ഹം ഗണസങ്ഘചാരീ,
അദ്ധാ ചരിസ്സന്തി [തരിസ്സന്തി (സീ॰)] ബഹൂ ച സദ്ധാ;

ബഹും വതായം ജനതം അനോകോ,
അച്ഛേജ്ജ നേസ്സതി മച്ചുരാജസ്സ പാര''ന്തി.

''നയന്തി വേ മഹാവീരാ, സദ്ധമ്മേന തഥാഗതാ;
ധമ്മേന നയമാനാനം, കാ ഉസൂയാ വിജാനത''ന്തി.

അഥ ഖോ തണ്ഹാ ച അരതി ച രഗാ ച മാരധീതരോ യേന മാരോ പാപിമാ തേനുപസങ്കമിംസു. അദ്ദസാ ഖോ മാരോ പാപിമാ തണ്ഹഞ്ച അരതിഞ്ച രഗഞ്ച മാരധീതരോ ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തിയോ. ദിസ്വാന ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

''ബാലാ കുമുദനാളേഹി, പബ്ബതം അഭിമത്ഥഥ [അഭിമന്ഥഥ (സീ॰)];
ഗിരിം നഖേന ഖനഥ, അയോ ദന്തേഹി ഖാദഥ.

''സേലംവ സിരസൂഹച്ച [സിരസി ഊഹച്ച (സീ॰), സിരസി ഓഹച്ച (സ്യാ॰ കം॰)], പാതാലേ ഗാധമേസഥ;
ഖാണുംവ ഉരസാസജ്ജ, നിബ്ബിജ്ജാപേഥ ഗോതമാ''തി.

''ദദ്ദല്ലമാനാ ആഗഞ്ഛും, തണ്ഹാ ച അരതീ രഗാ;
താ തത്ഥ പനുദീ സത്ഥാ, തൂലം ഭട്ഠംവ മാലുതോ''തി.

തതിയോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സമ്ബഹുലാ സമിദ്ധി ച, ഗോധികം സത്തവസ്സാനി;
ധീതരം ദേസിതം ബുദ്ധ, സേട്ഠേന ഇദം മാരപഞ്ചകന്തി.

മാരസംയുത്തം സമത്തം.

൫. ഭിക്ഖുനീസംയുത്തം

൧. ആളവികാസുത്തം

൧൬൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആളവികാ ഭിക്ഖുനീ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന അന്ധവനം തേനുപസങ്കമി വിവേകത്ഥിനീ. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ആളവികായ ഭിക്ഖുനിയാ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ വിവേകമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ യേന ആളവികാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആളവികം ഭിക്ഖുനിം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“നത്ഥി നിസ്സരണം ലോകേ, കിം വിവേകേന കാഹസി;
ഭുഞ്ജസ്സു കാമരതിയോ, മാഹു പച്ഛാനുതാപിനീ”തി.

അഥ ഖോ ആളവികായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - “കോ നു ഖ്വായം മനുസ്സോ വാ അമനുസ്സോ വാ ഗാഥം ഭാസതീ”തി? അഥ ഖോ ആളവികായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - “മാരോ ഖോ അയം പാപിമാ മമ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ വിവേകമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ ഗാഥം ഭാസതീ”തി. അഥ ഖോ ആളവികാ ഭിക്ഖുനീ “മാരോ അയം പാപിമാ” ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥാഹി പച്ചഭാസി -

“അത്ഥി നിസ്സരണം ലോകേ, പഞ്ഞായ മേ സുഫുസ്സിതം [സുഫസ്സിതം (സീ॰ പീ॰)];
പമത്തബന്ധു പാപിമ, ന ത്വം ജാനാസി തം പദം.

“സത്തിസൂലൂപമാ കാമാ, ഖന്ധാസം അധികുട്ടനാ;
യം ത്വം കാമരതിം ബ്രൂസി, അരതി മയ്ഹ സാ അഹൂ”തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ “ജാനാതി മം ആളവികാ ഭിക്ഖുനീ”തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൨. സോമാസുത്തം

൧൬൩. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ സോമാ ഭിക്ഖുനീ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന അന്ധവനം തേനുപസങ്കമി ദിവാവിഹാരായ. അന്ധവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ സോമായ ഭിക്ഖുനിയാ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ സമാധിമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ യേന സോമാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ സോമം ഭിക്ഖുനിം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“യം തം ഇസീഹി പത്തബ്ബം, ഠാനം ദുരഭിസമ്ഭവം;
ന തം ദ്വങ്ഗുലപഞ്ഞായ, സക്കാ പപ്പോതുമിത്ഥിയാ”തി.

അഥ ഖോ സോമായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - "കോ നു ഖ്വായം മനുസ്സോ വാ അമനുസ്സോ വാ ഗാഥം ഭാസതീ"തി? അഥ ഖോ സോമായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - "മാരോ ഖോ അയം പാപിമാ മമ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ സമാധിമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ ഗാഥം ഭാസതീ"തി. അഥ ഖോ സോമാ ഭിക്ഖുനീ "മാരോ അയം പാപിമാ" ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥാഹി പച്ചഭാസി -

"ഇത്ഥിഭാവോ കിം കയിരാ, ചിത്തമ്ഹി സുസമാഹിതേ;
ഞാണമ്ഹി വത്തമാനമ്ഹി, സമ്മാ ധമ്മം വിപസ്സതോ.

"യസ്സ നൂന സിയാ ഏവം, ഇത്ഥാഹം പുരിസോതി വാ;
കിഞ്ചി വാ പന അഞ്ഞസ്മി [അസ്മീതി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], തം മാരോ വത്തുമരഹതീ"തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ "ജാനാതി മം സോമാ ഭിക്ഖുനീ"തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൩. കിസാഗോതമീസുത്തം

൧൬൪. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ കിസാഗോതമീ ഭിക്ഖുനീ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന അന്ധവനം തേനുപസങ്കമി , ദിവാവിഹാരായ. അന്ധവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ കിസാഗോതമിയാ ഭിക്ഖുനിയാ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ സമാധിമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ യേന കിസാഗോതമീ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ കിസാഗോതമിം ഭിക്ഖുനിം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"കിം നു ത്വം മതപുത്താവ, ഏകമാസി രുദമ്മുഖീ;
വനമജ്ഝഗതാ ഏകാ, പുരിസം നു ഗവേസസീ"തി.

അഥ ഖോ കിസാഗോതമിയാ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - "കോ നു ഖ്വായം മനുസ്സോ വാ അമനുസ്സോ വാ ഗാഥം ഭാസതീ"തി? അഥ ഖോ കിസാഗോതമിയാ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - "മാരോ ഖോ അയം പാപിമാ മമ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ സമാധിമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ ഗാഥം ഭാസതീ"തി.

അഥ ഖോ കിസാഗോതമീ ഭിക്ഖുനീ "മാരോ അയം പാപിമാ" ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥാഹി പച്ചഭാസി -

"അച്ചന്തം മതപുത്താമ്ഹി, പുരിസാ ഏതദന്തികാ;
ന സോചാമി ന രോദാമി, ന തം ഭായാമി ആവുസോ.

"സബ്ബത്ഥ വിഹതാ നന്ദീ, തമോക്ഖന്ധോ പദാലിതോ;
ജേത്വാന മച്ചുനോ [ജേത്വാ നമുചിനോ (സീ॰)] സേനം, വിഹരാമി അനാസവാ"തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ "ജാനാതി മം കിസാഗോതമീ ഭിക്ഖുനീ"തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൪. വിജയാസുത്തം

൧൬൫. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ വിജയാ ഭിക്ഖുനീ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ...പേ॰... അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ വിജയായ ഭിക്ഖുനിയാ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ സമാധിമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ യേന വിജയാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ വിജയം ഭിക്ഖുനിം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"ദഹരാ ത്വം രൂപവതീ, അഹഞ്ച ദഹരോ സുസു;
പഞ്ചങ്ഗികേന തുരിയേന, ഏഹയ്യേഭിരമാമസേ"തി [ഏഹി അയ്യേ രമാമസേതി (സീ॰)].

അഥ ഖോ വിജയായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - "കോ നു ഖ്വായം മനുസ്സോ വാ അമനുസ്സോ വാ ഗാഥം ഭാസതീ"തി? അഥ ഖോ വിജയായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - "മാരോ ഖോ അയം പാപിമാ മമ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ സമാധിമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ ഗാഥം ഭാസതീ"തി. അഥ ഖോ വിജയാ ഭിക്ഖുനീ "മാരോ അയം പാപിമാ" ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥാഹി പച്ചഭാസി -

"രൂപാ സദ്ദാ രസാ ഗന്ധാ, ഫോട്ഠബ്ബാ ച മനോരമാ;
നിയ്യാതയാമി തുയ്ഹേവ, മാര നാഹം തേനത്ഥികാ.

"ഇമിനാ പൂതികായേന, ഭിന്ദനേന പഭങ്ഗുനാ;
അട്ടീയാമി ഹരായാമി, കാമതണ്ഹാ സമൂഹതാ.

"യേ ച രൂപൂപഗാ സത്താ, യേ ച അരൂപട്ഠായിനോ
[ആരുപ്പട്ഠായിനോ (സീ॰ പീ॰)];
യാ ച സന്താ സമാപത്തി, സബ്ബത്ഥ വിഹതോ തമോ"തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ "ജാനാതി മം വിജയാ ഭിക്ഖുനീ"തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൫. ഉപ്പലവണ്ണാസുത്തം

൧൬൬. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ഉപ്പലവണ്ണാ ഭിക്ഖുനീ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ...പേ॰... അഞ്ഞതരസ്മിം സുപുപ്ഫിതസാലരുക്ഖമൂലേ അട്ഠാസി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ഉപ്പലവണ്ണായ ഭിക്ഖുനിയാ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ സമാധിമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ യേന ഉപ്പലവണ്ണാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉപ്പലവണ്ണം ഭിക്ഖുനിം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"സുപുപ്ഫിതഗ്ഗം ഉപഗമ്മ ഭിക്ഖുനി,
ഏകാ തുവം തിട്ഠസി സാലമൂലേ;

ന ചത്ഥി തേ ദുതിയാ വണ്ണധാതു,
ബാലേ ന ത്വം ഭായസി ധുത്തകാന''ന്തി.

അഥ ഖോ ഉപ്പലവണ്ണായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - ''കോ നു ഖ്വായം മനുസ്സോ വാ അമനുസ്സോ വാ ഗാഥം ഭാസതീ''തി? അഥ ഖോ ഉപ്പലവണ്ണായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - ''മാരോ ഖോ അയം പാപിമാ മമ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ സമാധിമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ ഗാഥം ഭാസതീ''തി. അഥ ഖോ ഉപ്പലവണ്ണാ ഭിക്ഖുനീ ''മാരോ അയം പാപിമാ'' ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥാഹി പച്ചഭാസി -

''സതം സഹസ്സാനിപി ധുത്തകാനം,
ഇധാഗതാ താദിസകാ ഭവേയ്യും;
ലോമം ന ഇഞ്ജാമി ന സന്തസാമി,
ന മാര ഭായാമി തമേകികാപി.

''ഏസാ അന്തരധായാമി, കുച്ഛിം വാ പവിസാമി തേ;
പഖുമന്തരികായമ്പി, തിട്ഠന്തിം മം ന ദക്ഖസി.

''ചിത്തസ്മിം വസീഭൂതാമ്ഹി, ഇദ്ധിപാദാ സുഭാവിതാ;
സബ്ബബന്ധനമുത്താമ്ഹി, ന തം ഭായാമി ആവുസോ''തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ ''ജാനാതി മം ഉപ്പലവണ്ണാ ഭിക്ഖുനീ''തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൬. ചാലാസുത്തം

൧൬൭. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ചാലാ ഭിക്ഖുനീ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ...പേ॰... അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ചാലാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ചാലം ഭിക്ഖുനിം ഏതദവോച - ''കിം നു ത്വം, ഭിക്ഖുനി, ന രോചേസീ''തി? ''ജാതിം ഖ്വാഹം, ആവുസോ, ന രോചേമീ''തി.

''കിം നു ജാതിം ന രോചേസി, ജാതോ കാമാനി ഭുഞ്ജതി;
കോ നു തം ഇദമാദപയി, ജാതിം മാ രോച [മാ രോചേസി (സീ॰ പീ॰)] ഭിക്ഖുനീ''തി.

''ജാതസ്സ മരണം ഹോതി, ജാതോ ദുക്ഖാനി ഫുസ്സതി [പസ്സതി (സീ॰ പീ॰)];
ബന്ധം വധം പരിക്ലേസം, തസ്മാ ജാതിം ന രോചയേ.

''ബുദ്ധോ ധമ്മമദേസേസി, ജാതിയാ സമതിക്കമം;
സബ്ബദുക്ഖപ്പഹാനായ, സോ മം സച്ചേ നിവേസയി.

''യേ ച രൂപൂപഗാ സത്താ, യേ ച അരൂപട്ഠായിനോ;
നിരോധം അപ്പജാനന്താ, ആഗന്താരോ പുനബ്ഭവ''ന്തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ "ജാനാതി മം ചാലാ ഭിക്ഖുനീ"തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൭. ഉപചാലാസുത്തം

൱൬൭. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ ഉപചാലാ ഭിക്ഖുനീ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ...പേ॰... അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന ഉപചാലാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഉപചാലം ഭിക്ഖുനിം ഏതദവോച - "കത്ഥ നു ത്വം, ഭിക്ഖുനി, ഉപ്പജ്ജിതുകാമാ"തി? "ന ഖ്വാഹം, ആവുസോ, കത്ഥചി ഉപ്പജ്ജിതുകാമാ"തി.

"താവതിംസാ ച യാമാ ച, തുസിതാ ചാപി ദേവതാ;
നിമ്മാനരതിനോ ദേവാ, യേ ദേവാ വസവത്തിനോ;
തത്ഥ ചിത്തം പണിധേഹി, രതിം പച്ചനുഭോസ്സസീ"തി.

"താവതിംസാ ച യാമാ ച, തുസിതാ ചാപി ദേവതാ;
നിമ്മാനരതിനോ ദേവാ, യേ ദേവാ വസവത്തിനോ;
കാമബന്ധനബദ്ധാ തേ, ഏന്തി മാരവസം പുന.

"സബ്ബോ ആദീപിതോ [സബ്ബോവ ആദിത്തോ (സ്യാ॰ കം॰)] ലോകോ,
സബ്ബോ ലോകോ പധൂപിതോ;
സബ്ബോ പജ്ജലിതോ [പജ്ജലിതോ (സബ്ബത്ഥ)] ലോകോ, സബ്ബോ ലോകോ
പകമ്പിതോ.

"അകമ്പിതം അപജ്ജലിതം [അചലിതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)],
അപുഥുജ്ജനസേവിതം;
അഗതി യത്ഥ മാരസ്സ, തത്ഥ മേ നിരതോ മനോ"തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ "ജാനാതി മം ഉപചാലാ ഭിക്ഖുനീ"തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൮. സീസുപചാലാസുത്തം

൱൬൮. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ സീസുപചാലാ [സീസൂപചാലാ (സീ॰)] ഭിക്ഖുനീ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ ...പേ॰... അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ യേന സീസുപചാലാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ സീസുപചാലം ഭിക്ഖുനിം ഏതദവോച - "കസ്സ നു ത്വം, ഭിക്ഖുനി, പാസണ്ഡം രോചേസീ"തി? "ന ഖ്വാഹം, ആവുസോ, കസ്സചി പാസണ്ഡം രോചേമീ"തി.

"കം നു ഉദ്ദിസ്സ മുണ്ഡാസി, സമണീ വിയ ദിസ്സസി;
ന ച രോചേസി പാസണ്ഡം, കിമിവ ചരസി മോമൂഹാ"തി.

"ഇതോ ബഹിദ്ധാ പാസണ്ഡാ, ദിട്ഠീസു പസീദന്തി തേ;
ന തേസം ധമ്മം രോചേമി, തേ ധമ്മസ്സ അകോവിദാ.

“അത്ഥി സക്യകുലേ ജാതോ, ബുദ്ധോ അപ്പടിപുഗ്ഗലോ;
സബ്ബാഭിഭൂ മാരനുദോ, സബ്ബത്ഥമപരാജിതോ.

“സബ്ബത്ഥ മുത്തോ അസിതോ, സബ്ബം പസ്സതി ചക്ഖുമാ;
സബ്ബകമ്മക്ഖയം പത്തോ, വിമുത്തോ ഉപധിസങ്ഖയേ;
സോ മയ്ഹം ഭഗവാ സത്ഥാ, തസ്സ രോചേമി സാസന”ന്തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ “ജാനാതി മം സീസുപചാലാ ഭിക്ഖുനീ”തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൯. സേലാസുത്തം

൧൭൦. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ സേലാ ഭിക്ഖുനീ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ...പേ॰... അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ സേലായ ഭിക്ഖുനിയാ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ...പേ॰... സേലം ഭിക്ഖുനിം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“കേനിദം പകതം ബിമ്ബം, ക്വനു [ക്വന്നു (സീ॰ പീ॰), ക്വചി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ബിമ്ബസ്സ കാരകോ;
ക്വനു ബിമ്ബം സമുപ്പന്നം, ക്വനു ബിമ്ബം നിരുജ്ഝതീ”തി.

അഥ ഖോ സേലായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - “കോ നു ഖ്വായം മനുസ്സോ വാ അമനുസ്സോ വാ ഗാഥം ഭാസതീ”തി? അഥ ഖോ സേലായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - “മാരോ ഖോ അയം പാപിമാ മമ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ സമാധിമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ ഗാഥം ഭാസതീ”തി. അഥ ഖോ സേലാ ഭിക്ഖുനീ “മാരോ അയം പാപിമാ” ഇതി വിദിത്വാ മാരം പാപിമന്തം ഗാഥാഹി പച്ചഭാസി -

“നയിദം അത്തകതം [നയിദം പകതം (സ്യാ॰ കം॰)] ബിമ്ബം, നയിദം പരകതം [നയിദം പകതം (സ്യാ॰ കം॰)] അഘം;
ഹേതും പടിച്ച സമ്ഭൂതം, ഹേതുഭങ്ഗാ നിരുജ്ഝതി.

“യഥാ അഞ്ഞതരം ബീജം, ഖേത്തേ വുത്തം വിരൂഹതി;
പഥവീരസഞ്ചാഗമ്മ, സിനേഹഞ്ച തദൂഭയം.

“ഏവം ഖന്ധാ ച ധാതുയോ, ഛ ച ആയതനാ ഇമേ;
ഹേതും പടിച്ച സമ്ഭൂതാ, ഹേതുഭങ്ഗാ നിരുജ്ഝരേ”തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ “ജാനാതി മം സേലാ ഭിക്ഖുനീ”തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൧൦. വജിരാസുത്തം

൧൭൧. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ വജിരാ ഭിക്ഖുനീ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്താ യേന അന്ധവനം തേനുപസങ്കമി ദിവാവിഹാരായ. അന്ധവനം അജ്ഝോഗാഹേത്വാ

അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ദിവാവിഹാരം നിസീദി. അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ വജിരായ ഭിക്ഖുനിയാ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ സമാധിമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ യേന വജിരാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ വജിരം ഭിക്ഖുനിം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“കേനായം പകതോ സത്തോ, കുവം സത്തസ്സ കാരകോ;
കുവം സത്തോ സമുപ്പന്നോ, കുവം സത്തോ നിരുജ്ഝതീ”തി.

അഥ ഖോ വജിരായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - “കോ നു ഖ്വായം മനുസ്സോ വാ അമനുസ്സോ വാ ഗാഥം ഭാസതീ”തി? അഥ ഖോ വജിരായ ഭിക്ഖുനിയാ ഏതദഹോസി - “മാരോ ഖോ അയം പാപിമാ മമ ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസം ഉപ്പാദേതുകാമോ സമാധിമ്ഹാ ചാവേതുകാമോ ഗാഥം ഭാസതീ”തി. അഥ ഖോ വജിരാ ഭിക്ഖുനീ “മാരോ അയം പാപിമാ” ഇതി വിദിത്വാ, മാരം പാപിമന്തം ഗാഥാഹി പച്ചഭാസി -

“കിം നു സത്തോതി പച്ചേസി, മാര ദിട്ഠിഗതം നു തേ;
സുദ്ധസങ്ഖാരപുഞ്ജോയം, നയിധ സത്തുപലബ്ഭതി.

“യഥാ ഹി അങ്ഗസമ്ഭാരാ, ഹോതി സദ്ദോ രഥോ ഇതി;
ഏവം ഖന്ധേസു സന്തേസു, ഹോതി സത്തോതി സമ്മുതി [സമ്മതി (സ്യാ॰ കം॰)].

“ദുക്ഖമേവ ഹി സമ്ഭോതി, ദുക്ഖം തിട്ഠതി വേതി ച;
നാഞ്ഞത്ര ദുക്ഖാ സമ്ഭോതി, നാഞ്ഞം ദുക്ഖാ നിരുജ്ഝതീ”തി.

അഥ ഖോ മാരോ പാപിമാ “ജാനാതി മം വജിരാ ഭിക്ഖുനീ”തി ദുക്ഖീ ദുമ്മനോ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

ഭിക്ഖുനീസംയുത്തം സമത്തം.

തസ്സുദ്ദാനം -

ആളവികാ ച സോമാ ച, ഗോതമീ വിജയാ സഹ;
ഉപ്പലവണ്ണാ ച ചാലാ, ഉപചാലാ സീസുപചാലാ ച;
സേലാ വജിരായ തേ ദസാതി.

൬. ബ്രഹ്മസംയുത്തം

൧. പഠമവഗ്ഗോ

൧. ബ്രഹ്മായാചനസുത്തം

൧൭൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധമൂലേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. അഥ ഖോ ഭഗവതോ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''അധിഗതോ ഖോ മ്യായം ധമ്മോ ഗമ്ഭീരോ ദുദ്ദസോ ദുരനുബോധോ സന്തോ പണീതോ അതക്കാവചരോ നിപുണോ പണ്ഡിതവേദനീയോ. ആലയരാമാ ഖോ പനായം പജാ ആലയരതാ ആലയസമ്മുദിതാ. ആലയരാമായ ഖോ പന പജായ ആലയരതായ ആലയസമ്മുദിതായ ദുദ്ദസം ഇദം ഠാനം യദിദം ഇദപ്പച്ചയതാപടിച്ചസമുപ്പാദോ. ഇദമ്പി ഖോ ഠാനം ദുദ്ദസം യദിദം സബ്ബസങ്ഖാരസമഥോ സബ്ബൂപധിപടിനിസ്സഗ്ഗോ തണ്ഹാക്ഖയോ വിരാഗോ നിരോധോ നിബ്ബാനം. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ധമ്മം ദേസേയ്യം; പരേ ച മേ ന ആജാനേയ്യും; സോ മമസ്സ കിലമഥോ, സാ മമസ്സ വിഹേസാ''തി. അപിസ്സു ഭഗവന്തം ഇമാ അനച്ഛരിയാ ഗാഥായോ പടിഭംസു പുബ്ബേ അസ്സുതപുബ്ബാ -

''കിച്ഛേന മേ അധിഗതം, ഹലം ദാനി പകാസിതും;
രാഗദോസപരേതേഹി, നായം ധമ്മോ സുസമ്ബുധോ.

''പടിസോതഗാമിം നിപുണം, ഗമ്ഭീരം ദുദ്ദസം അണും;
രാഗരത്താ ന ദക്ഖന്തി, തമോഖന്ധേന ആവുടാ''തി [തമോക്ഖന്ധേന ആവുതാതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

ഇതിഹ ഭഗവതോ പടിസഞ്ചിക്ഖതോ അപ്പോസ്സുക്കതായ ചിത്തം നമതി, നോ ധമ്മദേസനായ.

അഥ ഖോ ബ്രഹ്മുനോ സഹമ്പതിസ്സ ഭഗവതോ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ ഏതദഹോസി - ''നസ്സതി വത ഭോ ലോകോ, വിനസ്സതി വത ഭോ ലോകോ, യത്ര ഹി നാമ തഥാഗതസ്സ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ അപ്പോസ്സുക്കതായ ചിത്തം നമതി [നമിസ്സതി (?)], നോ ധമ്മദേസനായാ''തി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം [സമ്മിഞ്ജിതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ ഏവമേവ - ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ ഭഗവതോ പുരതോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ ദക്ഖിണജാണുമണ്ഡലം പഥവിയം നിഹന്ത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ദേസേതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധമ്മം, ദേസേതു സുഗതോ ധമ്മം. സന്തി സത്താ അപ്പരജക്ഖജാതികാ, അസ്സവനതാ ധമ്മസ്സ പരിഹായന്തി. ഭവിസ്സന്തി ധമ്മസ്സ അഞ്ഞാതാരോ''തി. ഇദമവോച ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി, ഇദം വത്വാ അഥാപരം ഏതദവോച -

''പാതുരഹോസി മഗധേസു പുബ്ബേ,

ധമ്മോ അസുദ്ധോ സമലേഹി ചിന്തിതോ;
അപാപുരേതം [അവാപുരേതം (സീ॰)] അമതസ്സ ദ്വാരം,
സുണന്തു ധമ്മം വിമലേനാനുബുദ്ധം.

“സേലേ യഥാ പബ്ബതമുദ്ധനിട്ഠിതോ,
യഥാപി പസ്സേ ജനതം സമന്തതോ;
തഥൂപമം ധമ്മമയം സുമേധ,
പാസാദമാരുയ്ഹ സമന്തചക്ഖു;
സോകാവതിണ്ണം [സോകാവകിണ്ണം (സീ॰)] ജനതമപേതസോകോ,
അവേക്ഖസ്സു ജാതിജരാഭിഭൂതം.

“ഉട്ഠേഹി വീര വിജിതസങ്ഗാമ,
സത്ഥവാഹ അനണ [അണണ (രൂപസിദ്ധിടീകാ)] വിചര ലോകേ;
ദേസസ്സു [ദേസേതു (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ഭഗവാ ധമ്മം,
അഞ്ഞാതാരോ ഭവിസ്സന്തീ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ബ്രഹ്മുനോ ച അജ്ഝേസനം വിദിത്വാ സത്തേസു ച കാരുഞ്ഞതം പടിച്ച ബുദ്ധചക്ഖുനാ ലോകം വോലോകേസി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ ബുദ്ധചക്ഖുനാ ലോകം വോലോകേന്തോ സത്തേ അപ്പരജക്ഖേ മഹാരജക്ഖേ തിക്ഖിന്ദ്രിയേ മുദിന്ദ്രിയേ സ്വാകാരേ ദ്വാകാരേ സുവിഞ്ഞാപയേ ദുവിഞ്ഞാപയേ, അപ്പേകച്ചേ പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ വിഹരന്തേ, അപ്പേകച്ചേ ന പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ [ദസ്സാവിനോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വിഹരന്തേ. സേയ്യഥാപി നാമ ഉപ്പലിനിയം വാ പദുമിനിയം വാ പുണ്ഡരീകിനിയം വാ അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകാനുഗ്ഗതാനി അന്തോ നിമുഗ്ഗപോസീനി, അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി സമോദകം ഠിതാനി, അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകാ അച്ചുഗ്ഗമ്മ ഠിതാനി [തിട്ഠന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അനുപലിത്താനി ഉദകേന; ഏവമേവ ഭഗവാ ബുദ്ധചക്ഖുനാ ലോകം വോലോകേന്തോ അദ്ദസ സത്തേ അപ്പരജക്ഖേ മഹാരജക്ഖേ തിക്ഖിന്ദ്രിയേ മുദിന്ദ്രിയേ സ്വാകാരേ ദ്വാകാരേ സുവിഞ്ഞാപയേ ദുവിഞ്ഞാപയേ, അപ്പേകച്ചേ പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ വിഹരന്തേ, അപ്പേകച്ചേ ന പരലോകവജ്ജഭയദസ്സാവിനേ വിഹരന്തേ. ദിസ്വാന ബ്രഹ്മാനം സഹമ്പതിം ഗാഥായ പച്ചഭാസി -

“അപാരുതാ തേസം അമതസ്സ ദ്വാരാ,
യേ സോതവന്തോ പമുഞ്ചന്തു സദ്ധം;
വിഹിംസസഞ്ഞീ പഗുണം ന ഭാസിം,
ധമ്മം പണീതം മനുജേസു ബ്രഹ്മേ”തി.

അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി “കതാവകാസോ ഖോമ്ഹി ഭഗവതാ ധമ്മദേസനായാ”തി ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൨. ഗാരവസുത്തം

൧൭൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുവേലായം വിഹരതി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധമൂലേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. അഥ ഖോ ഭഗവതോ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''ദുക്ഖം ഖോ അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ, കം നു ഖ്വാഹം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ [ഗരുകത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യ''ന്തി?

അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ''അപരിപുണ്ണസ്സ ഖോ സീലക്ഖന്ധസ്സ പാരിപൂരിയാ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം . ന ഖോ പനാഹം പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ അത്തനാ സീലസമ്പന്നതരം അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ, യമഹം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം.

''അപരിപുണ്ണസ്സ ഖോ സമാധിക്ഖന്ധസ്സ പാരിപൂരിയാ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം. ന ഖോ പനാഹം പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ...പേ॰... അത്തനാ സമാധിസമ്പന്നതരം അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ, യമഹം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം.

''അപരിപുണ്ണസ്സ പഞ്ഞാക്ഖന്ധസ്സ പാരിപൂരിയാ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം. ന ഖോ പനാഹം പസ്സാമി സദേവകേ...പേ॰... അത്തനാ പഞ്ഞാസമ്പന്നതരം അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ, യമഹം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം.

''അപരിപുണ്ണസ്സ ഖോ വിമുത്തിക്ഖന്ധസ്സ പാരിപൂരിയാ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം. ന ഖോ പനാഹം പസ്സാമി സദേവകേ...പേ॰... അത്തനാ വിമുത്തിസമ്പന്നതരം അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ, യമഹം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം.

''അപരിപുണ്ണസ്സ ഖോ വിമുത്തിഞാണദസ്സനക്ഖന്ധസ്സ പാരിപൂരിയാ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം. ന ഖോ പനാഹം പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ അത്തനാ വിമുത്തിഞാണദസ്സനസമ്പന്നതരം അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ, യമഹം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം. യംനൂനാഹം യ്വായം ധമ്മോ മയാ അഭിസമ്ബുദ്ധോ തമേവ ധമ്മം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യ''ന്തി.

അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഭഗവതോ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ ഏവമേവ - ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ ഭഗവതോ പുരതോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ

തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഏവമേതം , ഭഗവാ, ഏവമേതം, സുഗത! യേപി തേ, ഭന്തേ, അഹേസും അതീതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ, തേപി ഭഗവന്തോ ധമ്മഞ്ഞേവ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരിംസു; യേപി തേ, ഭന്തേ, ഭവിസ്സന്തി അനാഗതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ തേപി ഭഗവന്തോ ധമ്മഞ്ഞേവ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരിസ്സന്തി. ഭഗവാപി, ഭന്തേ, ഏതരഹി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ധമ്മഞ്ഞേവ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരതൂ"തി. ഇദമവോച ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി, ഇദം വത്വാ അഥാപരം ഏതദവോച -

"യേ ച അതീതാ സമ്ബുദ്ധാ, യേ ച ബുദ്ധാ അനാഗതാ;
യോ ചേതരഹി സമ്ബുദ്ധോ, ബഹൂനം [ബഹുന്നം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സോകനാസനോ.

"സബ്ബേ സദ്ധമ്മഗരുനോ, വിഹംസു [വിഹരിംസു (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വിഹരന്തി ച;
തഥാപി വിഹരിസ്സന്തി, ഏസാ ബുദ്ധാന ധമ്മതാ.

"തസ്മാ ഹി അത്തകാമേന [അത്ഥകാമേന (സീ॰ പീ॰ ക॰)], മഹത്തമഭികങ്ഖതാ;
സദ്ധമ്മോ ഗരുകാതബ്ബോ, സരം ബുദ്ധാന സാസന"ന്തി.

൩. ബ്രഹ്മദേവസുത്തം

൧൭൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരിസ്സാ ബ്രാഹ്മണിയാ ബ്രഹ്മദേവോ നാമ പുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ബ്രഹ്മദേവോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, തദനുത്തരം ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. "ഖീണാ ജാതി , വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ"തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ബ്രഹ്മദേവോ അരഹതം അഹോസി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ബ്രഹ്മദേവോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. സാവത്ഥിയം സപദാനം പിണ്ഡായ ചരമാനോ യേന സകമാതു നിവേസനം തേനുപസങ്കമി. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മതോ ബ്രഹ്മദേവസ്സ മാതാ ബ്രാഹ്മണീ ബ്രഹ്മുനോ ആഹുതിം നിച്ചം പഗ്ഗണ്ഹാതി . അഥ ഖോ ബ്രഹ്മുനോ സഹമ്പതിസ്സ ഏതദഹോസി - "അയം ഖോ ആയസ്മതോ ബ്രഹ്മദേവസ്സ മാതാ ബ്രാഹ്മണീ ബ്രഹ്മുനോ ആഹുതിം നിച്ചം പഗ്ഗണ്ഹാതി. യംനൂനാഹം തം ഉപസങ്കമിത്വാ സംവേജേയ്യ"ന്തി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം

സമിഞ്ജേയ്യ ഏവമേവ - ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ ആയസ്മതോ ബ്രഹ്മദേവസ്സ മാതു നിവേസനേ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി വേഹാസം ഠിതോ ആയസ്മതോ ബ്രഹ്മദേവസ്സ മാതരം ബ്രാഹ്മണിം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"ദൂരേ ഇതോ ബ്രാഹ്മണി ബ്രഹ്മലോകോ,
യസ്സാഹുതിം പഗ്ഗണ്ഹാസി നിച്ചം;
നേതാദിസോ ബ്രാഹ്മണി ബ്രഹ്മഭക്ഖോ,
കിം ജപ്പസി ബ്രഹ്മപഥം അജാനം [അജാനന്തീ (സീ॰ പീ॰ ക॰)].

"ഏസോ ഹി തേ ബ്രാഹ്മണി ബ്രഹ്മദേവോ,
നിരൂപധികോ അതിദേവപത്തോ;
അകിഞ്ചനോ ഭിക്ഖു അനഞ്ഞപോസീ,
യോ തേ സോ [തേ സോ (സീ॰ പീ॰), യോ തേ സ (?)] പിണ്ഡായ ഘരം പവിട്ഠോ.

"ആഹുനേയ്യോ വേദഗു ഭാവിതത്തോ,
നരാനം ദേവാനഞ്ച ദക്ഖിണേയ്യോ;
ബാഹിത്വാ പാപാനി അനൂപലിത്തോ,
ഘാസേസനം ഇരിയതി സീതിഭൂതോ.

"ന തസ്സ പച്ഛാ ന പുരത്ഥമത്ഥി,
സന്തോ വിധൂമോ അനിഘോ നിരാസോ;
നിക്ഖിത്തദണ്ഡോ തസഥാവരേസു,
സോ ത്യാഹുതിം ഭുഞ്ജതു അഗ്ഗപിണ്ഡം.

"വിസേനിഭൂതോ ഉപസന്തചിത്തോ,
നാഗോവ ദന്തോ ചരതി അനേജോ;
ഭിക്ഖു സുസീലോ സുവിമുത്തചിത്തോ,
സോ ത്യാഹുതിം ഭുഞ്ജതു അഗ്ഗപിണ്ഡം.

"തസ്മിം പസന്നാ അവികമ്പമാനാ,
പതിട്ഠപേഹി ദക്ഖിണം ദക്ഖിണേയ്യേ;
കരോഹി പുഞ്ഞം സുഖമായതികം,
ദിസ്വാ മുനിം ബ്രാഹ്മണി ഓഘതിണ്ണ"ന്തി.

"തസ്മിം പസന്നാ അവികമ്പമാനാ,
പതിട്ഠപേസി ദക്ഖിണം ദക്ഖിണേയ്യേ;
അകാസി പുഞ്ഞം സുഖമായതികം,
ദിസ്വാ മുനിം ബ്രാഹ്മണീ ഓഘതിണ്ണ"ന്തി.

൪. ബകബ്രഹ്മസുത്തം

൧൭൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ബകസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം ഹോതി - "ഇദം നിച്ചം,

ഇദം ധുവം, ഇദം സസ്സതം, ഇദം കേവലം, ഇദം അചവനധമ്മം, ഇദഞ്ഹി ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, ഇതോ ച പനഞ്ഞം ഉത്തരിം [ഉത്തരിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] നിസ്സരണം നത്ഥീ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ബകസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ ഏവമേവ - ജേതവനേ അന്തരഹിതോ തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ പാതുരഹോസി. അദ്ദസാ ഖോ ബകോ ബ്രഹ്മാ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഏഹി ഖോ മാരിസ, സ്വാഗതം തേ, മാരിസ! ചിരസ്സം ഖോ മാരിസ! ഇമം പരിയായമകാസി യദിദം ഇധാഗമനായ. ഇദഞ്ഹി, മാരിസ, നിച്ചം, ഇദം ധുവം, ഇദം സസ്സതം, ഇദം കേവലം, ഇദം അചവനധമ്മം, ഇദഞ്ഹി ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി. ഇതോ ച പനഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണം നത്ഥീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ ബകം ബ്രഹ്മാനം ഏതദവോച - ''അവിജ്ജാഗതോ വത, ഭോ, ബകോ ബ്രഹ്മാ; അവിജ്ജാഗതോ വത, ഭോ, ബകോ ബ്രഹ്മാ. യത്ര ഹി നാമ അനിച്ചംയേവ സമാനം നിച്ചന്തി വക്ഖതി, അധുവംയേവ സമാനം ധുവന്തി വക്ഖതി, അസസ്സതംയേവ സമാനം സസ്സതന്തി വക്ഖതി, അകേവലംയേവ സമാനം കേവലന്തി വക്ഖതി, ചവനധമ്മംയേവ സമാനം അചവനധമ്മന്തി വക്ഖതി. യത്ഥ ച പന ജായതി ച ജീയതി ച മീയതി ച ചവതി ച ഉപപജ്ജതി ച, തഞ്ച തഥാ വക്ഖതി - 'ഇദഞ്ഹി ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി'. സന്തഞ്ച പനഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണം, 'നത്ഥഞ്ഞം ഉത്തരി നിസ്സരണ'ന്തി വക്ഖതീ''തി.

''ദ്വാസത്തതി ഗോതമ പുഞ്ഞകമ്മാ,
വസവത്തിനോ ജാതിജരം അതീതാ;
അയമന്തിമാ വേദഗൂ ബ്രഹ്മുപപത്തി,
അസ്മാഭിജപ്പന്തി ജനാ അനേകാ''തി.

''അപ്പഞ്ഹി ഏതം ന ഹി ദീഘമായു,
യം ത്വം ബക മഞ്ഞസി ദീഘമായും;
സതം സഹസ്സാനം [സഹസ്സാന (സ്യാ॰ കം॰)] നിരബ്ബുദാനം,
ആയും പജാനാമി തവാഹം ബ്രഹ്മേ''തി.

''അനന്തദസ്സീ ഭഗവാഹമസ്മി,
ജാതിജരം സോകമുപാതിവത്തോ;
കിം മേ പുരാണം വതസീലവത്തം,
ആചിക്ഖ മേ തം യമഹം വിജഞ്ഞാ''തി.

''യം ത്വം അപായേസി ബഹൂ മനുസ്സേ,
പിപാസിതേ ഘമ്മനി സമ്പരേതേ;
തം തേ പുരാണം വതസീലവത്തം,
സുത്തപ്പബുദ്ധോവ അനുസ്സരാമി.

''യം ഏണികൂലസ്മിം ജനം ഗഹീതം,

അമോചയീ ഗയ്ഹകം നീയമാനം;
തം തേ പുരാണം വതസീലവത്തം,
സുത്തപ്പബുദ്ധോവ അനുസ്സരാമി.

“ഗങ്ഗായ സോതസ്മിം ഗഹീതനാവം,
ലുദ്ദേന നാഗേന മനുസ്സകമ്യാ;
പമോചയിത്ഥ ബലസാ പസയ്ഹ,
തം തേ പുരാണം വതസീലവത്തം,
സുത്തപ്പബുദ്ധോവ അനുസ്സരാമി.

“കപ്പോ ച തേ ബദ്ധചരോ അഹോസിം,
സമ്ബുദ്ധിമന്തം [സമ്ബുദ്ധിവന്തം (ബഹൂസു)] വതിനം അമഞ്ഞി;
തം തേ പുരാണം വതസീലവത്തം,
സുത്തപ്പബുദ്ധോവ അനുസ്സരാമീ”തി.

“അദ്ധാ പജാനാസി മമേതമായും,
അഞ്ഞേപി [അഞ്ഞമ്പി (സീ॰ പീ॰)] ജാനാസി തഥാ ഹി ബുദ്ധോ;
തഥാ ഹി ത്യായം ജലിതാനുഭാവോ,
ഓഭാസയം തിട്ഠതി ബ്രഹ്മലോക”ന്തി.

൫. അഞ്ഞതരബ്രഹ്മസുത്തം

൧൭൬. സാവത്ഥിനിദാനം . തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം ഹോതി - “നത്ഥി സോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ യോ ഇധ ആഗച്ഛേയ്യാ”തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ…പേ॰… തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ഉപരി വേഹാസം പല്ലങ്കേന നിസീദി തേജോധാതും സമാപജ്ജിത്വാ.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ ഏതദഹോസി - “കഹം നു ഖോ ഭഗവാ ഏതരഹി വിഹരതീ”തി? അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ [മഹാമോഗ്ഗലാനോ (ക॰)] ഭഗവന്തം ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന തസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ഉപരി വേഹാസം പല്ലങ്കേന നിസിന്നം തേജോധാതും സമാപന്നം. ദിസ്വാന - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ ഏവമേവ - ജേതവനേ അന്തരഹിതോ തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ പുരത്ഥിമം ദിസം നിസ്സായ [ഉപനിസ്സായ (സീ॰)] തസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ഉപരി വേഹാസം പല്ലങ്കേന നിസീദി തേജോധാതും സമാപജ്ജിത്വാ നീചതരം ഭഗവതോ.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാകസ്സപസ്സ ഏതദഹോസി - “കഹം നു ഖോ ഭഗവാ ഏതരഹി വിഹരതീ”തി? അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ ഭഗവന്തം ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ…പേ॰… ദിസ്വാന - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ…പേ॰… ഏവമേവ - ജേതവനേ അന്തരഹിതോ തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ

പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകസ്സപോ ദക്ഖിണം ദിസം നിസ്സായ തസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ഉപരി വേഹാസം പല്ലങ്കേന നിസീദി തേജോധാതും സമാപജ്ജിത്വാ നീചതരം ഭഗവതോ.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ മഹാകപ്പിനസ്സ ഏതദഹോസി - ''കഹം നു ഖോ ഭഗവാ ഏതരഹി വിഹരതീ''തി? അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകപ്പിനോ ഭഗവന്തം ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ...പേ॰... തേജോധാതും സമാപന്നം. ദിസ്വാന - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ...പേ॰... ഏവമേവ - ജേതവനേ അന്തരഹിതോ തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകപ്പിനോ പച്ഛിമം ദിസം നിസ്സായ തസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ഉപരി വേഹാസം പല്ലങ്കേന നിസീദി തേജോധാതും സമാപജ്ജിത്വാ നീചതരം ഭഗവതോ.

അഥ ഖോ ആയസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ ഏതദഹോസി - ''കഹം നു ഖോ ഭഗവാ ഏതരഹി വിഹരതീ''തി? അദ്ദസാ ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ...പേ॰... തേജോധാതും സമാപന്നം. ദിസ്വാന - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ... പേ॰... തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ഉത്തരം ദിസം നിസ്സായ തസ്സ ബ്രഹ്മുനോ ഉപരി വേഹാസം പല്ലങ്കേന നിസീദി തേജോധാതും സമാപജ്ജിത്വാ നീചതരം ഭഗവതോ.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തം ബ്രഹ്മാനം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''അജ്ജാപി തേ ആവുസോ സാ ദിട്ഠി, യാ തേ ദിട്ഠി പുരേ അഹു;
പസ്സസി വീതിവത്തന്തം, ബ്രഹ്മലോകേ പഭസ്സര''ന്തി.

''ന മേ മാരിസ സാ ദിട്ഠി, യാ മേ ദിട്ഠി പുരേ അഹു;
പസ്സാമി വീതിവത്തന്തം, ബ്രഹ്മലോകേ പഭസ്സരം;
സ്വാഹം അജ്ജ കഥം വജ്ജം, അഹം നിച്ചോമ്ഹി സസ്സതോ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തം ബ്രഹ്മാനം സംവേജേത്വാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ ഏവമേവ - തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ ജേതവനേ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ സോ ബ്രഹ്മാ അഞ്ഞതരം ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, മാരിസ, യേനായസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഏവം വദേഹി - 'അത്ഥി നു ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, അഞ്ഞേപി തസ്സ ഭഗവതോ സാവകാ ഏവംമഹിദ്ധികാ ഏവംമഹാനുഭാവാ ; സേയ്യഥാപി ഭവം മോഗ്ഗല്ലാനോ കസ്സപോ കപ്പിനോ അനുരുദ്ധോ'''തി? ''ഏവം, മാരിസാ''തി ഖോ സോ ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജോ തസ്സ ബ്രഹ്മുനോ പടിസ്സുത്വാ യേനായസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഏതദവോച - ''അത്ഥി നു ഖോ, മാരിസ മോഗ്ഗല്ലാന, അഞ്ഞേപി തസ്സ ഭഗവതോ സാവകാ ഏവംമഹിദ്ധികാ ഏവംമഹാനുഭാവാ; സേയ്യഥാപി ഭവം മോഗ്ഗല്ലാനോ കസ്സപോ കപ്പിനോ അനുരുദ്ധോ''തി? അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തം ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''തേവിജ്ജാ ഇദ്ധിപത്താ ച, ചേതോപരിയായകോവിദാ;

ഖീണാസവാ അരഹന്തോ, ബഹൂ ബുദ്ധസ്സ സാവകാ''തി.

അഥ ഖോ സോ ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജോ ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ യേന സോ ബ്രഹ്മാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ബ്രഹ്മാനം ഏതദവോച - ''ആയസ്മാ മാരിസ, മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഏവമാഹ -

''തേവിജ്ജാ ഇദ്ധിപത്താ ച, ചേതോപരിയായകോവിദാ;
ഖീണാസവാ അരഹന്തോ, ബഹൂ ബുദ്ധസ്സ സാവകാ''തി.

ഇദമവോച സോ ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജോ. അത്തമനോ ച സോ ബ്രഹ്മാ തസ്സ ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജസ്സ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

൬. ബ്രഹ്മലോകസുത്തം

൧൭൭. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ദിവാവിഹാരഗതോ ഹോതി പടിസല്ലീനോ. അഥ ഖോ സുബ്രഹ്മാ ച പച്ചേകബ്രഹ്മാ സുദ്ധാവാസോ ച പച്ചേകബ്രഹ്മാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ പച്ചേകം ദ്വാരബാഹം [പച്ചേകദ്വാരബാഹം (പീ॰ ക॰)] ഉപനിസ്സായ അട്ഠംസു. അഥ ഖോ സുബ്രഹ്മാ പച്ചേകബ്രഹ്മാ സുദ്ധാവാസം പച്ചേകബ്രഹ്മാനം ഏതദവോച - ''അകാലോ ഖോ താവ, മാരിസ, ഭഗവന്തം പയിരുപാസിതും; ദിവാവിഹാരഗതോ ഭഗവാ പടിസല്ലീനോ ച. അസുകോ ച ബ്രഹ്മലോകോ ഇദ്ധോ ചേവ ഫീതോ ച, ബ്രഹ്മാ ച തത്ര പമാദവിഹാരം വിഹരതി. ആയാമ, മാരിസ, യേന സോ ബ്രഹ്മലോകോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ബ്രഹ്മാനം സംവേജേയ്യാമാ''തി. ''ഏവം , മാരിസാ''തി ഖോ സുദ്ധാവാസോ പച്ചേകബ്രഹ്മാ സുബ്രഹ്മുനോ പച്ചേകബ്രഹ്മുനോ പച്ചസ്സോസി.

അഥ ഖോ സുബ്രഹ്മാ ച പച്ചേകബ്രഹ്മാ സുദ്ധാവാസോ ച പച്ചേകബ്രഹ്മാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ...പേ॰... ഏവമേവ - ഭഗവതോ പുരതോ അന്തരഹിതാ തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ പാതുരഹേസും. അദ്ദസാ ഖോ സോ ബ്രഹ്മാ തേ ബ്രഹ്മാനോ ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തേ. ദിസ്വാന തേ ബ്രഹ്മാനോ ഏതദവോച - ''ഹന്ദ കുതോ നു തുമ്ഹേ, മാരിസാ, ആഗച്ഛഥാ''തി? ''ആഗതാ ഖോ മയം, മാരിസ, അമ്ഹ തസ്സ ഭഗവതോ സന്തികാ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. ഗച്ഛേയ്യാസി പന ത്വം, മാരിസ, തസ്സ ഭഗവതോ ഉപട്ഠാനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ''തി?

ഏവം വുത്തോ [ഏവം വുത്തേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ഖോ സോ ബ്രഹ്മാ തം വചനം അനധിവാസേന്തോ സഹസ്സക്ഖത്തും അത്താനം അഭിനിമ്മിനിത്വാ സുബ്രഹ്മാനം പച്ചേകബ്രഹ്മാനം ഏതദവോച - ''പസ്സസി മേ നോ ത്വം, മാരിസ, ഏവരൂപം ഇദ്ധാനുഭാവ''ന്തി? ''പസ്സാമി ഖോ ത്യാഹം, മാരിസ, ഏവരൂപം ഇദ്ധാനുഭാവ''ന്തി. ''സോ ഖ്വാഹം, മാരിസ, ഏവംമഹിദ്ധികോ ഏവംമഹാനുഭാവോ കസ്സ അഞ്ഞസ്സ സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ ഉപട്ഠാനം ഗമിസ്സാമീ''തി?

അഥ ഖോ സുബ്രഹ്മാ പച്ചേകബ്രഹ്മാ ദ്വിസഹസ്സക്ഖത്തും അത്താനം അഭിനിമ്മിനിത്വാ തം ബ്രഹ്മാനം ഏതദവോച - "പസ്സസി മേ നോ ത്വം, മാരിസ, ഏവരൂപം ഇദ്ധാനുഭാവ"ന്തി? "പസ്സാമി ഖോ ത്യാഹം, മാരിസ, ഏവരൂപം ഇദ്ധാനുഭാവ"ന്തി. "തയാ ച ഖോ, മാരിസ, മയാ ച സ്വേവ ഭഗവാ മഹിദ്ധികതരോ ചേവ മഹാനുഭാവതരോ ച. ഗച്ഛേയ്യാസി ത്വം, മാരിസ, തസ്സ ഭഗവതോ ഉപട്ഠാനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ"തി? അഥ ഖോ സോ ബ്രഹ്മാ സുബ്രഹ്മാനം പച്ചേകബ്രഹ്മാനം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"തയോ സുപണ്ണാ ചതുരോ ച ഹംസാ,
ബ്യഗ്ഘീനിസാ പഞ്ചസതാ ച ഝായിനോ;
തയിദം വിമാനം ജലതേ ച [ജലതേവ (പീ॰ ക॰)] ബ്രഹ്മേ,
ഓഭാസയം ഉത്തരസ്സം ദിസായ"ന്തി.

"കിഞ്ചാപി തേ തം ജലതേ വിമാനം,
ഓഭാസയം ഉത്തരസ്സം ദിസായം;
രൂപേ രണം ദിസ്വാ സദാ പവേധിതം,
തസ്മാ ന രൂപേ രമതീ സുമേധോ"തി.

അഥ ഖോ സുബ്രഹ്മാ ച പച്ചേകബ്രഹ്മാ സുദ്ധാവാസോ ച പച്ചേകബ്രഹ്മാ തം ബ്രഹ്മാനം സംവേജേത്വാ തത്ഥേവന്തരധായിംസു . അഗമാസി ച ഖോ സോ ബ്രഹ്മാ അപരേന സമയേന ഭഗവതോ ഉപട്ഠാനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാതി.

൭. കോകാലികസുത്തം

൱൭൮. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ദിവാവിഹാരഗതോ ഹോതി പടിസല്ലീനോ. അഥ ഖോ സുബ്രഹ്മാ ച പച്ചേകബ്രഹ്മാ സുദ്ധാവാസോ ച പച്ചേകബ്രഹ്മാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ പച്ചേകം ദ്വാരബാഹം നിസ്സായ അട്ഠംസു. അഥ ഖോ സുബ്രഹ്മാ പച്ചേകബ്രഹ്മാ കോകാലികം ഭിക്ഖും ആരബ്ഭ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"അപ്പമേയ്യം പമിനന്തോ, കോധ വിദ്വാ വികപ്പയേ;
അപ്പമേയ്യം പമായിനം, നിവുതം തം മഞ്ഞേ പുഥുജ്ജന"ന്തി.

൮. കതമോദകതിസ്സസുത്തം

൱൭൯. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ദിവാവിഹാരഗതോ ഹോതി പടിസല്ലീനോ. അഥ ഖോ സുബ്രഹ്മാ ച പച്ചേകബ്രഹ്മാ സുദ്ധാവാസോ ച പച്ചേകബ്രഹ്മാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ പച്ചേകം ദ്വാരബാഹം നിസ്സായ അട്ഠംസു. അഥ ഖോ സുദ്ധാവാസോ പച്ചേകബ്രഹ്മാ കതമോദകതിസ്സകം [കതമോരകതിസ്സകം (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)] ഭിക്ഖും ആരബ്ഭ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"അപ്പമേയ്യം പമിനന്തോ, കോധ വിദ്വാ വികപ്പയേ;

അപ്പമേയ്യം പമായിനം, നിവുതം തം മഞ്ഞേ അകിസ്സവ”ന്തി.

൯. തുരൂബ്രഹ്മസുത്തം

൧൮൧. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന കോകാലികോ ഭിക്ഖു ആബാധികോ ഹോതി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ തുരൂ [തുദു (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പച്ചേകബ്രഹ്മാ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന കോകാലികോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ വേഹാസം ഠിതോ കോകാലികം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - “പസാദേഹി, കോകാലിക, സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം. പേസലാ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ”തി. “കോസി ത്വം, ആവുസോ”തി? “അഹം തുരൂ പച്ചേകബ്രഹ്മാ”തി. “നനു ത്വം, ആവുസോ, ഭഗവതാ അനാഗാമീ ബ്യാകതോ, അഥ കിഞ്ചരഹി ഇധാഗതോ? പസ്സ, യാവഞ്ച തേ ഇദം അപരദ്ധ”ന്തി.

“പുരിസസ്സ ഹി ജാതസ്സ, കുഠാരീ [ദുധാരീ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ജായതേ മുഖേ;
യായ ഛിന്ദതി അത്താനം, ബാലോ ദുബ്ഭാസിതം ഭണം.

“യോ നിന്ദിയം പസംസതി,
തം വാ നിന്ദതി യോ പസംസിയോ;
വിചിനാതി മുഖേന സോ കലിം,
കലിനാ തേന സുഖം ന വിന്ദതി.

“അപ്പമത്തകോ അയം കലി,
യോ അക്ഖേസു ധനപരാജയോ;
സബ്ബസ്സാപി സഹാപി അത്തനാ,
അയമേവ മഹന്തതരോ കലി;
യോ സുഗതേസു മനം പദോസയേ.

“സതം സഹസ്സാനം നിരബ്ബുദാനം,
ഛത്തിംസതി പഞ്ച ച അബ്ബുദാനി;
യമരിയഗരഹീ [യമരിയേ ഗരഹീ (സ്യാ॰ കം॰), യമരിയം ഗരഹം (ക॰)] നിരയം ഉപേതി,
വാചം മനഞ്ച പണിധായ പാപക”ന്തി.

൧൦. കോകാലികസുത്തം

൧൮൨. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ കോകാലികോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ കോകാലികോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “പാപിച്ഛാ, ഭന്തേ, സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതാ”തി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ കോകാലികം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - “മാ ഹേവം, കോകാലിക, അവച; മാ ഹേവം, കോകാലിക, അവച. പസാദേഹി, കോകാലിക, സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം. പേസലാ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ”തി. ദുതിയമ്പി ഖോ കോകാലികോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം

ഏതദവോച - ''കിഞ്ചാപി മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സദ്ധായികോ പച്ചയികോ; അഥ ഖോ പാപിച്ഛാവ ഭന്തേ, സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ പാപികാനം ഇച്ഛാനം വസം ഗതാ''തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ കോകാലികം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - ''മാ ഹേവം, കോകാലിക, അവച; മാ ഹേവം, കോകാലിക, അവച. പസാദേഹി, കോകാലിക, സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം. പേസലാ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ''തി. തതിയമ്പി ഖോ കോകാലികോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കിഞ്ചാപി...പേ॰... ഇച്ഛാനം വസം ഗതാ''തി. തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ കോകാലികം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - ''മാ ഹേവം...പേ॰... പേസലാ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ''തി.

അഥ ഖോ കോകാലികോ ഭിക്ഖു ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അചിരപക്കന്തസ്സ ച കോകാലികസ്സ ഭിക്ഖുനോ സാസപമത്തീഹി പീളകാഹി [പിളകാഹി (സീ॰ പീ॰)] സബ്ബോ കായോ ഫുടോ അഹോസി. സാസപമത്തിയോ ഹുത്വാ മുഗ്ഗമത്തിയോ അഹേസും, മുഗ്ഗമത്തിയോ ഹുത്വാ കലായമത്തിയോ അഹേസും, കലായമത്തിയോ ഹുത്വാ കോലട്ഠിമത്തിയോ അഹേസും, കോലട്ഠിമത്തിയോ ഹുത്വാ കോലമത്തിയോ അഹേസും, കോലമത്തിയോ ഹുത്വാ ആമലകമത്തിയോ അഹേസും, ആമലകമത്തിയോ ഹുത്വാ ബേലുവസലാടുകമത്തിയോ അഹേസും, ബേലുവസലാടുകമത്തിയോ ഹുത്വാ ബില്ലമത്തിയോ അഹേസും, ബില്ലമത്തിയോ ഹുത്വാ പഭിജ്ജിംസു. പുബ്ബഞ്ച ലോഹിതഞ്ച പഗ്ഘരിംസു. അഥ ഖോ കോകാലികോ ഭിക്ഖു തേനേവ ആബാധേന കാലമകാസി . കാലങ്കതോ ച കോകാലികോ ഭിക്ഖു പദുമം നിരയം ഉപപജ്ജി സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം ആഘാതേത്വാ.

അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കോകാലികോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു കാലങ്കതോ. കാലങ്കതോ ച, ഭന്തേ, കോകാലികോ ഭിക്ഖു പദുമം നിരയം ഉപപന്നോ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം ആഘാതേത്വാ''തി. ഇദമവോച ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി, ഇദം വത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഇമം, ഭിക്ഖവേ, രത്തിം ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി മം ഏതദവോച - 'കോകാലികോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു കാലങ്കതോ. കാലങ്കതോ ച, ഭന്തേ, കോകാലികോ ഭിക്ഖു പദുമം നിരയം ഉപപന്നോ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം ആഘാതേത്വാ'തി. ഇദമവോച, ഭിക്ഖവേ , ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി, ഇദം വത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കീവദീഘം നു ഖോ, ഭന്തേ, പദുമേ നിരയേ ആയുപ്പമാണ''ന്തി? ''ദീഘം ഖോ, ഭിക്ഖു, പദുമേ നിരയേ ആയുപ്പമാണം. തം ന സുകരം സങ്ഖാതും - എത്തകാനി

വസ്സാനി ഇതി വാ, ഏത്തകാനി വസ്സസതാനി ഇതി വാ, ഏത്തകാനി വസ്സസഹസ്സാനി ഇതി വാ, ഏത്തകാനി വസ്സസതസഹസ്സാനി ഇതി വാ''തി. ''സക്കാ പന, ഭന്തേ, ഉപമം കാതു''ന്തി? ''സക്കാ , ഭിക്ഖൂ''തി ഭഗവാ അവോച -

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു വീസതിഖാരികോ കോസലകോ തിലവാഹോ. തതോ പുരിസോ വസ്സസതസ്സ വസ്സസതസ്സ അച്ചയേന ഏകമേകം തിലം ഉദ്ധരേയ്യ; ഖിപ്പതരം ഖോ സോ, ഭിക്ഖു, വീസതിഖാരികോ കോസലകോ തിലവാഹോ ഇമിനാ ഉപക്കമേന പരിക്ഖയം പരിയാദാനം ഗച്ഛേയ്യ, ന ത്വേവ ഏകോ അബ്ബുദോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി അബ്ബുദാ നിരയാ, ഏവമേകോ നിരബ്ബുദനിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി നിരബ്ബുദാ നിരയാ, ഏവമേകോ അബബോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി അബബാ നിരയാ, ഏവമേകോ അടടോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി അടടാ നിരയാ, ഏവമേകോ അഹഹോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി അഹഹാ നിരയാ, ഏവമേകോ കുമുദോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി കുമുദാ നിരയാ, ഏവമേകോ സോഗന്ധികോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി സോഗന്ധികാ നിരയാ, ഏവമേകോ ഉപ്പലനിരയോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖു, വീസതി ഉപ്പലാ നിരയാ, ഏവമേകോ പുണ്ഡരികോ നിരയോ. സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖു, വീസതി പുണ്ഡരികാ നിരയാ, ഏവമേകോ പദുമോ നിരയോ. പദുമേ പന, ഭിക്ഖു, നിരയേ കോകാലികോ ഭിക്ഖു ഉപപന്നോ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനേസു ചിത്തം ആഘാതേത്വാ''തി. ഇദമവോച ഭഗവാ, ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

''പുരിസസ്സ ഹി ജാതസ്സ,
കുഠാരീ ജായതേ മുഖേ;
യായ ഛിന്ദതി അത്താനം,
ബാലോ ദുബ്ഭാസിതം ഭണം.

''യോ നിന്ദിയം പസംസതി,
തം വാ നിന്ദതി യോ പസംസിയോ;
വിചിനാതി മുഖേന സോ കലിം,
കലിനാ തേന സുഖം ന വിന്ദതി.

''അപ്പമത്തകോ അയം കലി,
യോ അക്ഖേസു ധനപരാജയോ;
സബ്ബസ്സാപി സഹാപി അത്തനാ,
അയമേവ മഹന്തരോ കലി;
യോ സുഗതേസു മനം പദോസയേ.

''സതം സഹസ്സാനം നിരബ്ബുദാനം,
ഛത്തിംസതി പഞ്ച ച അബ്ബുദാനി;
യമരിയഗരഹീ നിരയം ഉപേതി,
വാചം മനഞ്ച പണിധായ പാപക''ന്തി.

പഠമോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

> ആയാചനം ഗാരവോ ബ്രഹ്മദേവോ,
> ബകോ ച ബ്രഹ്മാ അപരാ ച ദിട്ഠി;
> പമാദകോകാലികതിസ്സകോ ച,
> തുരൂ ച ബ്രഹ്മാ അപരോ ച കോകാലികോതി.

൨. ദുതിയവഗ്ഗോ

൧. സനങ്കുമാരസുത്തം

൧൮൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി സപ്പിനീതീരേ. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സനങ്കുമാരോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം സപ്പിനീതീരം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ബ്രഹ്മാ സനങ്കുമാരോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

> ''ഖത്തിയോ സേട്ഠോ ജനേതസ്മിം, യേ ഗോത്തപടിസാരിനോ;
> വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ, സോ സേട്ഠോ ദേവമാനുസേ''തി.

ഇദമവോച ബ്രഹ്മാ സനങ്കുമാരോ. സമനുഞ്ഞോ സത്ഥാ അഹോസി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സനങ്കുമാരോ ''സമനുഞ്ഞോ മേ സത്ഥാ''തി ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായീതി.

൨. ദേവദത്തസുത്തം

൧൮൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ അചിരപക്കന്തേ ദേവദത്തേ. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ഗിജ്ഝകൂടം പബ്ബതം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ദേവദത്തം ആരബ്ഭ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

> ''ഫലം വേ കദലിം ഹന്തി, ഫലം വേളും ഫലം നളം;
> സക്കാരോ കാപുരിസം ഹന്തി, ഗബ്ഭോ അസ്സതരിം യഥാ''തി.

൩. അന്ധകവിന്ദസുത്തം

൧൮൪. ഏകം സമയം ഭഗവാ മാഗധേസു വിഹരതി അന്ധകവിന്ദേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ രത്തന്ധകാരതിമിസായം അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി, ദേവോ ച ഏകമേകം ഫുസായതി. അഥ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം അന്ധകവിന്ദം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“സേവേഥ പന്താനി സേനാസനാനി,
ചരേയ്യ സംയോജനവിപ്പമോക്ഖാ;
സചേ രതിം നാധിഗച്ഛേയ്യ തത്ഥ,
സങ്ഘേ വസേ രക്ഖിതത്തോ സതീമാ.

“കുലാകുലം പിണ്ഡികായ ചരന്തോ,
ഇന്ദ്രിയഗുത്തോ നിപകോ സതീമാ;
സേവേഥ പന്താനി സേനാസനാനി,
ഭയാ പമുത്തോ അഭയേ വിമുത്തോ.

“യത്ഥ ഭേരവാ സരീസപാ [സിരിം സപാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)],
വിജ്ജു സഞ്ചരതി ഥനയതി ദേവോ;
അന്ധകാരതിമിസായ രത്തിയാ,
നിസീദി തത്ഥ ഭിക്ഖു വിഗതലോമഹംസോ.

“ഇദഞ്ഹി ജാതു മേ ദിട്ഠം, നയിദം ഇതിഹീതിഹം;
ഏകസ്മിം ബ്രഹ്മചരിയസ്മിം, സഹസ്സം മച്ചുഹായിനം.

“ഭിയ്യോ [ഭീയോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പഞ്ചസതാ സേക്ഖാ, ദസാ ച
ദസധാ ദസ;
സബ്ബേ സോതസമാപന്നാ, അതിരച്ഛാനഗാമിനോ.

“അഥായം [അത്ഥായം-ഇതിപി ദീ॰ നി॰ ൨.൨൯൦] ഇതരാ പജാ,
പുഞ്ഞഭാഗാതി മേ മനോ;
സങ്ഖാതും നോപി സക്കോമി, മുസാവാദസ്സ ഓത്തപ”ന്തി [ഓത്തപേതി
(സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ഓത്തപ്പേതി (ക॰)].

൪. അരുണവതീസുത്തം

൧൮൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി... പേ॰... തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭിക്ഖവോ”തി. “ഭദന്തേ”തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, രാജാ അഹോസി അരുണവാ നാമ. രഞ്ഞോ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, അരുണവതോ അരുണവതീ നാമ രാജധാനീ അഹോസി. അരുണവതിം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, രാജധാനിം [അരുണവതിയം ഖോ പന ഭിക്ഖവേ രാജധാനിയം (പീ॰ ക॰)] സിഖീ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഉപനിസ്സായ വിഹാസി. സിഖിസ്സ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ അഭിഭൂസമ്ഭവം നാമ സാവകയുഗം അഹോസി അഗ്ഗം ഭദ്ദയുഗം. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സിഖീ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ അഭിഭും ഭിക്ഖും ആമന്തേസി - ‘ആയാമ, ബ്രാഹ്മണ, യേന അഞ്ഞതരോ ബ്രഹ്മലോകോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ, യാവ ഭത്തസ്സ കാലോ ഭവിസ്സതീ’തി. ‘ഏവം, ഭന്തേ’തി ഖോ ഭിക്ഖവേ, അഭിഭൂ ഭിക്ഖു സിഖിസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പച്ചസ്സോസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സിഖീ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ അഭിഭൂ ച ഭിക്ഖു - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ

ഏവമേവ - അരുണവതിയാ രാജധാനിയാ അന്തരഹിതാ തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ പാതുരഹേസും.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സിഖീ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ അഭിഭും ഭിക്ഖും ആമന്തേസി - ‘പടിഭാതു, ബ്രാഹ്മണ, തം ബ്രഹ്മുനോ ച ബ്രഹ്മപരിസായ ച ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജാനഞ്ച ധമ്മീ കഥാ’തി. ‘ഏവം, ഭന്തേ’തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഭൂ ഭിക്ഖു സിഖിസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പടിസ്സുത്വാ, ബ്രഹ്മാനഞ്ച ബ്രഹ്മപരിസഞ്ച ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജേ ച ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി. തത്ര സുദം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ ച ബ്രഹ്മപരിസാ ച ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജാ ച ഉജ്ഝായന്തി ഖിയ്യന്തി [ഖീയന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വിപാചേന്തി - ‘അച്ഛരിയം വത , ഭോ, അബ്ഭുതം വത ഭോ, കഥഞ്ഹി നാമ സത്ഥരി സമ്മുഖീഭൂതേ സാവകോ ധമ്മം ദേസേസ്സതീ’”തി !

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സിഖീ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ അഭിഭും ഭിക്ഖും ആമന്തേസി - ‘ഉജ്ഝായന്തി ഖോ തേ, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രഹ്മാ ച ബ്രഹ്മപരിസാ ച ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജാ ച - അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ, കഥഞ്ഹി നാമ സത്ഥരി സമ്മുഖീഭൂതേ സാവകോ ധമ്മം ദേസേസ്സതീതി! തേന ഹി ത്വം ബ്രാഹ്മണ, ഭിയ്യോസോമത്തായ ബ്രഹ്മാനഞ്ച ബ്രഹ്മപരിസഞ്ച ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജേ ച സംവേജേഹീ’തി. ‘ഏവം, ഭന്തേ’തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഭൂ ഭിക്ഖു സിഖിസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പടിസ്സുത്വാ ദിസ്സമാനേനപി കായേന ധമ്മം ദേസേസി, അദിസ്സമാനേനപി കായേന ധമ്മം ദേസേസി, ദിസ്സമാനേനപി ഹേട്ഠിമേന ഉപഡ്ഢകായേന അദിസ്സമാനേന ഉപരിമേന ഉപഡ്ഢകായേന ധമ്മം ദേസേസി, ദിസ്സമാനേനപി ഉപരിമേന ഉപഡ്ഢകായേന അദിസ്സമാനേന ഹേട്ഠിമേന ഉപഡ്ഢകായേന ധമ്മം ദേസേസി. തത്ര സുദം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ ച ബ്രഹ്മപരിസാ ച ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജാ ച അച്ഛരിയബ്ഭുതചിത്തജാതാ അഹേസും - ‘അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ, സമണസ്സ മഹിദ്ധികതാ മഹാനുഭാവതാ’”തി!

“അഥ ഖോ അഭിഭൂ ഭിക്ഖു സിഖിം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ഏതദവോച - ‘അഭിജാനാമി ഖ്വാഹം, ഭന്തേ, ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ മജ്ഝേ ഏവരൂപിം വാചം ഭാസിതാ - പഹോമി ഖ്വാഹം ആവുസോ, ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതോ സഹസ്സിലോകധാതും [സഹസ്സീലോകധാതും (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സരേന വിഞ്ഞാപേതു’ന്തി. ‘ഏതസ്സ, ബ്രാഹ്മണ, കാലോ, ഏതസ്സ, ബ്രാഹ്മണ, കാലോ; യം ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതോ സഹസ്സിലോകധാതും സരേന വിഞ്ഞാപേയ്യാസീ’തി. ‘ഏവം, ഭന്തേ’തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഭൂ ഭിക്ഖു സിഖിസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പടിസ്സുത്വാ ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതോ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“ആരമ്ഭഥ [ആരബ്ഭഥ (സബ്ബത്ഥ)] നിക്കമഥ [നിക്ഖമഥ (സീ॰ പീ॰)],
യുഞ്ജഥ ബുദ്ധസാസനേ;
ധുനാഥ മച്ചുനോ സേനം, നളാഗാരംവ കുഞ്ജരോ.

“യോ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ, അപ്പമത്തോ വിഹസ്സതി;
പഹായ ജാതിസംസാരം, ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സതീ”തി.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സിഖീ ച ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ അഭിഭൂ ച ഭിക്ഖു ബ്രഹ്മാനഞ്ച ബ്രഹ്മപരിസഞ്ച ബ്രഹ്മപാരിസജ്ജേ ച സംവേജേത്വാ - സേയ്യഥാപി നാമ...പേ॰... തസ്മിം ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതാ അരുണവതിയാ രാജധാനിയാ പാതുരഹേസും. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സിഖീ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘അസ്സുത്ഥ നോ, തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഭുസ്സ ഭിക്ഖുനോ ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതസ്സ ഗാഥായോ ഭാസമാനസ്സാ’തി? ‘അസ്സുമ്ഹ ഖോ മയം, ഭന്തേ, അഭിഭുസ്സ ഭിക്ഖുനോ ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതസ്സ ഗാഥായോ ഭാസമാനസ്സാ’തി. ‘യഥാ കഥം പന തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, അസ്സുത്ഥ അഭിഭുസ്സ ഭിക്ഖുനോ ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതസ്സ ഗാഥായോ ഭാസമാനസ്സാ’”തി? ഏവം ഖോ മയം, ഭന്തേ, അസ്സുമ്ഹ അഭിഭുസ്സ ഭിക്ഖുനോ ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതസ്സ ഗാഥായോ ഭാസമാനസ്സ -

“ആരമ്ഭഥ നിക്കമഥ, യുഞ്ജഥ ബുദ്ധസാസനേ;
ധുനാഥ മച്ചുനോ സേനം, നളാഗാരംവ കുഞ്ജരോ.

“യോ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ, അപ്പമത്തോ വിഹസ്സതി;
പഹായ ജാതിസംസാരം, ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സതീ”തി.

“‘ഏവം ഖോ മയം, ഭന്തേ, അസ്സുമ്ഹ അഭിഭുസ്സ ഭിക്ഖുനോ ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതസ്സ ഗാഥായോ ഭാസമാനസ്സാ’തി. ‘സാധു സാധു, ഭിക്ഖവേ; സാധു ഖോ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ! അസ്സുത്ഥ അഭിഭുസ്സ ഭിക്ഖുനോ ബ്രഹ്മലോകേ ഠിതസ്സ ഗാഥായോ ഭാസമാനസ്സാ’”തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ, അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

൫. പരിനിബ്ബാനസുത്തം

ഏവം മേ സുതം. ഏകം സമയം ഭഗവാ കുസിനാരായം വിഹരതി ഉപവത്തനേ മല്ലാനം സാലവനേ അന്തരേന യമകസാലാനം പരിനിബ്ബാനസമയേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഹന്ദ ദാനി, ഭിക്ഖവേ , ആമന്തയാമി വോ - ‘വയധമ്മാ സങ്ഖാരാ, അപ്പമാദേന സമ്പാദേഥാ’തി. അയം തഥാഗതസ്സ പച്ഛിമാ വാചാ”.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പഠമം ഝാനം [പഠമജ്ഝാനം (സ്യാ॰ കം॰) ഏവം ദുതിയം ഝാനം ഇച്ചാദീസുപി] സമാപജ്ജി. പഠമാ ഝാനാ [പഠമജ്ഝാനാ (സ്യാ॰ കം॰) ഏവം ദുതിയാ ഝാനാ ഇച്ചാദീസുപി] വുട്ഠഹിത്വാ ദുതിയം ഝാനം സമാപജ്ജി. ദുതിയാ ഝാനാ വുട്ഠഹിത്വാ തതിയം ഝാനം സമാപജ്ജി. തതിയാ ഝാനാ വുട്ഠഹിത്വാ ചതുത്ഥം ഝാനം സമാപജ്ജി. ചതുത്ഥാ ഝാനാ വുട്ഠഹിത്വാ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമാപജ്ജി. ആകാസാനഞ്ചായതനാ വുട്ഠഹിത്വാ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമാപജ്ജി. വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനാ വുട്ഠഹിത്വാ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമാപജ്ജി. ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനാ വുട്ഠഹിത്വാ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം സമാപജ്ജി. നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനാ വുട്ഠഹിത്വാ സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധം സമാപജ്ജി.

സഞ്ഞാവേദയിതനിരോധാ വുട്ഠഹിത്വാ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം സമാപജ്ജി. നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനാ വുട്ഠഹിത്വാ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമാപജ്ജി. ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനാ വുട്ഠഹിത്വാ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമാപജ്ജി. വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനാ വുട്ഠഹിത്വാ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമാപജ്ജി. ആകാസാനഞ്ചായതനാ വുട്ഠഹിത്വാ ചതുത്ഥം ഝാനം സമാപജ്ജി. ചതുത്ഥാ ഝാനാ വുട്ഠഹിത്വാ തതിയം ഝാനം സമാപജ്ജി. തതിയാ ഝാനാ വുട്ഠഹിത്വാ ദുതിയം ഝാനം സമാപജ്ജി. ദുതിയാ ഝാനാ വുട്ഠഹിത്വാ പഠമം ഝാനം സമാപജ്ജി. പഠമാ ഝാനാ വുട്ഠഹിത്വാ ദുതിയം ഝാനം സമാപജ്ജി. ദുതിയാ ഝാനാ വുട്ഠഹിത്വാ തതിയം ഝാനം സമാപജ്ജി. തതിയാ ഝാനാ വുട്ഠഹിത്വാ ചതുത്ഥം ഝാനം സമാപജ്ജി. ചതുത്ഥാ ഝാനാ വുട്ഠഹിത്വാ സമനന്തരം ഭഗവാ പരിനിബ്ബായി. പരിനിബ്ബുതേ ഭഗവതി സഹ പരിനിബ്ബാനാ ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“സബ്ബേവ നിക്ഖിപിസ്സന്തി, ഭൂതാ ലോകേ സമുസ്സയം;
യത്ഥ ഏതാദിസോ സത്ഥാ, ലോകേ അപ്പടിപുഗ്ഗലോ;
തഥാഗതോ ബലപ്പത്തോ, സമ്ബുദ്ധോ പരിനിബ്ബുതോ”തി.

പരിനിബ്ബുതേ ഭഗവതി സഹ പരിനിബ്ബാനാ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“അനിച്ചാ വത സങ്ഖാരാ, ഉപ്പാദവയധമ്മിനോ;
ഉപ്പജ്ജിത്വാ നിരുജ്ഝന്തി, തേസം വൂപസമോ സുഖോ”തി.

പരിനിബ്ബുതേ ഭഗവതി സഹ പരിനിബ്ബാനാ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“തദാസി യം ഭിംസനകം, തദാസി ലോമഹംസനം;
സബ്ബാകാരവരൂപേതേ, സമ്ബുദ്ധേ പരിനിബ്ബുതേ”തി.

പരിനിബ്ബുതേ ഭഗവതി സഹ പരിനിബ്ബാനാ ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“നാഹു അസ്സാസപസ്സാസോ, ഠിതചിത്തസ്സ താദിനോ;
അനേജോ സന്തിമാരബ്ഭ, ചക്ഖുമാ പരിനിബ്ബുതോ [യം കാലമകരീ മുനി (മഹാപരിനിബ്ബാനസുത്തേ)].

“അസല്ലീനേന ചിത്തേന, വേദനം അജ്ഝവാസയി;
പജ്ജോതസ്സേവ നിബ്ബാനം, വിമോക്ഖോ ചേതസോ അഹൂ”തി.

ദുതിയോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബ്രഹ്മാസനം ദേവദത്തോ, അന്ധകവിന്ദോ അരുണവതീ;
പരിനിബ്ബാനേന ച ദേസിതം, ഇദം ബ്രഹ്മപഞ്ചകന്തി.

ബ്രഹ്മസംയുത്തം സമത്തം. [ഇതോ പരം മരമ്മപോത്ഥകേസു ഏ്വമ്പി ദിസ്സതി - §ബ്രഹ്മായാ ചനം അഗാരവഞ്ച, ബ്രഹ്മദേവോ ബകോ ച ബ്രഹ്മാ.§അഞ്ഞതരോ ച ബ്രഹ്മാകോകാലികഞ്ച, തിസ്സകഞ്ച തുരൂ ച§ബ്രഹ്മാ കോകാലികഭിക്ഖു, സനങ്കുമാരേന ദേവദത്തം.§അന്ധകവിന്ദം അരുണവതി, പരിനിബ്ബാനേന പന്നരസാതി]

൭. ബ്രാഹ്മണസംയുത്തം

൧. അരഹന്തവഗ്ഗോ

൧. ധനഞ്ജാനീസുത്തം

൧൮൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരസ്സ ഭാരദ്വാജഗോത്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ധനഞ്ജാനീ [ധാനഞ്ജാനീ (പീ॰ സീ॰ അട്ഠ॰)] നാമ ബ്രാഹ്മണീ അഭിപ്പസന്നാ ഹോതി ബുദ്ധേ ച ധമ്മേ ച സങ്ഘേ ച. അഥ ഖോ ധനഞ്ജാനീ ബ്രാഹ്മണീ ഭാരദ്വാജഗോത്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഭത്തം ഉപസംഹരന്തീ ഉപക്ഖലിത്വാ തിക്ഖത്തും ഉദാനം ഉദാനേസി -

> ''നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ;
> നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ;
> നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സാ''തി.

ഏവം വുത്തേ, ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ ധനഞ്ജാനിം ബ്രാഹ്മണിം ഏതദവോച - ''ഏവമേവം പനായം വസലീ യസ്മിം വാ തസ്മിം വാ തസ്സ മുണ്ഡകസ്സ സമണസ്സ വണ്ണം ഭാസതി. ഇദാനി ത്യാഹം, വസലി, തസ്സ സത്ഥുനോ വാദം ആരോപേസ്സാമീ''തി. ''ന ഖ്വാഹം തം, ബ്രാഹ്മണ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ, യോ തസ്സ ഭഗവതോ വാദം ആരോപേയ്യ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ. അപി ച ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, ഗച്ഛ, ഗന്ത്വാ വിജാനിസ്സസീ''തി [ഗന്ത്വാപി ജാനിസ്സസീതി (സ്യാ॰ കം॰)].

അഥ ഖോ ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ കുപിതോ അനത്തമനോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

> ''കിംസു ഛേത്വാ സുഖം സേതി, കിംസു ഛേത്വാ ന സോചതി;
> കിസ്സസ്സു ഏകധമ്മസ്സ, വധം രോചേസി ഗോതമാ''തി.

> ''കോധം ഛേത്വാ സുഖം സേതി, കോധം ഛേത്വാ ന സോചതി;
> കോധസ്സ വിസമൂലസ്സ, മധുരഗ്ഗസ്സ ബ്രാഹ്മണ;
> വധം അരിയാ പസംസന്തി, തഞ്ഹി ഛേത്വാ ന സോചതീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം ഗോതമം

സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ലഭേയ്യാഹം ഭോതോ ഗോതമസ്സ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ''ന്തി.

അലത്ഥ ഖോ ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം. അചിരൂപസമ്പന്നോ ഖോ പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. ''ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ''തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീതി.

൨. അക്കോസസുത്തം

൱൮൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അസ്സോസി ഖോ അക്കോസകഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ - ''ഭാരദ്വാജഗോത്തോ കിര ബ്രാഹ്മണോ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സന്തികേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ''തി കുപിതോ അനത്തമനോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അസബ്ഭാഹി ഫരുസാഹി വാചാഹി അക്കോസതി പരിഭാസതി.

ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ അക്കോസകഭാരദ്വാജം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - ''തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, അപി നു ഖോ തേ ആഗച്ഛന്തി മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ അതിഥിയോ [അതിഥയോ (?)]''തി? ''അപ്പേകദാ മേ, ഭോ ഗോതമ, ആഗച്ഛന്തി മിത്താമച്ചാ ഞാതിസാലോഹിതാ അതിഥിയോ''തി. '''തം കിം മഞ്ഞസി, ബ്രാഹ്മണ, അപി നു തേസം അനുപ്പദേസി ഖാദനീയം വാ ഭോജനീയം വാ സായനീയം വാ'''തി? '''അപ്പേകദാ നേസാഹം, ഭോ ഗോതമ, അനുപ്പദേമി ഖാദനീയം വാ ഭോജനീയം വാ സായനീയം വാ'''തി. '''സചേ ഖോ പന തേ, ബ്രാഹ്മണ, നപ്പടിഗ്ഗണ്ഹന്തി , കസ്സ തം ഹോതീ'''തി? '''സചേ തേ, ഭോ ഗോതമ, നപ്പടിഗ്ഗണ്ഹന്തി, അമ്ഹാകമേവ തം ഹോതീ'''തി. ''ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യം ത്വം അമ്ഹേ അനക്കോസന്തേ അക്കോസസി, അരോസേന്തേ രോസേസി, അഭണ്ഡന്തേ ഭണ്ഡസി, തം തേ മയം നപ്പടിഗ്ഗണ്ഹാമ. തവേവേതം, ബ്രാഹ്മണ, ഹോതി; തവേവേതം, ബ്രാഹ്മണ, ഹോതി''.

''യോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അക്കോസന്തം പച്ചക്കോസതി, രോസേന്തം പടിരോസേതി, ഭണ്ഡന്തം പടിഭണ്ഡതി, അയം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, സമ്ഭുഞ്ജതി വീതിഹരതീതി. തേ മയം തയാ നേവ സമ്ഭുഞ്ജാമ ന വീതിഹരാമ. തവേവേതം, ബ്രാഹ്മണ, ഹോതി; തവേവേതം, ബ്രാഹ്മണ, ഹോതീ''തി. ''ഭവന്തം ഖോ ഗോതമം സരാജികാ പരിസാ ഏവം ജാനാതി - 'അരഹം സമണോ ഗോതമോ'തി. അഥ ച പന ഭവം ഗോതമോ കുജ്ഝതീ''തി.

> ''അക്കോധസ്സ കുതോ കോധോ, ദന്തസ്സ സമജീവിനോ;
> സമ്മദഞ്ഞാ വിമുത്തസ്സ, ഉപസന്തസ്സ താദിനോ.
>
> ''തസ്സേവ തേന പാപിയോ, യോ കുദ്ധം പടികുജ്ഝതി;
> കുദ്ധം അപ്പടികുജ്ഝന്തോ, സങ്ഗാമം ജേതി ദുജ്ജയം.

“ഉഭിന്നമത്ഥം ചരതി, അത്തനോ ച പരസ്സ ച;
പരം സങ്കുപിതം ഞത്വാ, യോ സതോ ഉപസമ്മതി.

“ഉഭിന്നം തികിച്ഛന്താനം, അത്തനോ ച പരസ്സ ച;
ജനാ മഞ്ഞന്തി ബാലോതി, യേ ധമ്മസ്സ അകോവിദാ”തി.

ഏവം വുത്തേ, അക്കോസകഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ലഭേയ്യാഹം, ഭന്തേ, ഭോതോ ഗോതമസ്സ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ”ന്തി.

അലത്ഥ ഖോ അക്കോസകഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം. അചിരൂപസമ്പന്നോ ഖോ പനായസ്മാ അക്കോസകഭാരദ്വാജോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. “ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം നാപരം ഇത്ഥത്തായാ”തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീതി.

൩. അസുരിന്ദകസുത്തം

ഏവ്വൻ. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അസ്സോസി ഖോ അസുരിന്ദകഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ - “ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ കിര സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സന്തികേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ”തി കുപിതോ അനത്തമനോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അസബ്ഭാഹി ഫരുസാഹി വാചാഹി അക്കോസതി പരിഭാസതി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ തുണ്ഹീ അഹോസി. അഥ ഖോ അസുരിന്ദകഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ജിതോസി, സമണ, ജിതോസി, സമണാ”തി.

“ജയം വേ മഞ്ഞതി ബാലോ, വാചായ ഫരുസം ഭണം;
ജയഞ്ചേവസ്സ തം ഹോതി, യാ തിതിക്ഖാ വിജാനതോ.

“തസ്സേവ തേന പാപിയോ, യോ കുദ്ധം പടികുജ്ഝതി;
കുദ്ധം അപ്പടികുജ്ഝന്തോ, സങ്ഗാമം ജേതി ദുജ്ജയം.

“ഉഭിന്നമത്ഥം ചരതി, അത്തനോ ച പരസ്സ ച;
പരം സങ്കുപിതം ഞത്വാ, യോ സതോ ഉപസമ്മതി.

“ഉഭിന്നം തികിച്ഛന്താനം, അത്തനോ ച പരസ്സ ച;
ജനാ മഞ്ഞന്തി ബാലോതി, യേ ധമ്മസ്സ അകോവിദാ”തി.

ഏവം വുത്തേ, അസുരിന്ദകഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീ”തി.

൪. ബിലങ്ഗികസുത്തം

൧൯൦. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അസ്സോസി ഖോ ബിലങ്ഗികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ - ‘‘ഭാരദ്വാജഗോത്തോ കിര ബ്രാഹ്മണോ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സന്തികേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ’’തി കുപിതോ അനത്തമനോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തുണ്ഹീഭൂതോ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ബിലങ്ഗികസ്സ ഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ ബിലങ്ഗികം ഭാരദ്വാജം ബ്രാഹ്മണം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

‘‘യോ അപ്പദുട്ഠസ്സ നരസ്സ ദുസ്സതി,
സുദ്ധസ്സ പോസസ്സ അനങ്ഗണസ്സ;
തമേവ ബാലം പച്ചേതി പാപം,
സുഖുമോ രജോ പടിവാതംവ ഖിത്തോ’’തി.

ഏവം വുത്തേ, വിലങ്ഗികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീ’’തി.

൫. അഹിംസകസുത്തം

൧൯൧. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ അഹിംസകഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ അഹിംസകഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഹിംസകാഹം, ഭോ ഗോതമ, അഹിംസകാഹം, ഭോ ഗോതമാ’’തി.

‘‘യഥാ നാമം തഥാ ചസ്സ, സിയാ ഖോ ത്വം അഹിംസകോ;
യോ ച കായേന വാചായ, മനസാ ച ന ഹിംസതി;
സ വേ അഹിംസകോ ഹോതി, യോ പരം ന വിഹിംസതീ’’തി.

ഏവം വുത്തേ, അഹിംസകഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ അഹിംസകഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീ’’തി.

൬. ജടാസുത്തം

൧൯൨. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ ജടാഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ജടാഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

‘‘അന്തോജടാ ബഹിജടാ, ജടായ ജടിതാ പജാ;
തം തം ഗോതമ പുച്ഛാമി, കോ ഇമം വിജടയേ ജട’’ന്തി.

‘‘സീലേ പതിട്ഠായ നരോ സപഞ്ഞോ, ചിത്തം പഞ്ഞഞ്ച ഭാവയം;

ആതാപീ നിപകോ ഭിക്ഖു, സോ ഇമം വിജടയേ ജടം.

“യേസം രാഗോ ച ദോസോ ച, അവിജ്ജാ ച വിരാജിതാ;
ഖീണാസവാ അരഹന്തോ, തേസം വിജടിതാ ജടാ.

“യത്ഥ നാമഞ്ച രൂപഞ്ച, അസേസം ഉപരുജ്ഝതി;
പടിഘം രൂപസഞ്ഞാ ച, എത്ഥേസാ ഛിജ്ജതേ ജടാ”തി.

ഏവം വുത്തേ, ജടാഭാരദ്വാജോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ…പേ॰… അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീ”തി.

൭. സുദ്ധികസുത്തം

൧൯൩. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ സുദ്ധികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സുദ്ധികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അജ്ഝഭാസി -

“ന ബ്രാഹ്മണോ [നാബ്രാഹ്മണോ (?)] സുജ്ഝതി കോചി, ലോകേ
സീലവാപി തപോകരം;
വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ, സോ സുജ്ഝതി ന അഞ്ഞാ ഇതരാ പജാ”തി.

“ബഹുമ്പി പലപം ജപ്പം, ന ജച്ചാ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ;
അന്തോകസമ്ബു സങ്കിലിട്ഠോ, കുഹനം ഉപനിസ്സിതോ.

“ഖത്തിയോ ബ്രാഹ്മണോ വേസ്സോ, സുദ്ദോ ചണ്ഡാലപുക്കുസോ;
ആരദ്ധവീരിയോ പഹിതത്തോ, നിച്ചം ദള്ഹപരക്കമോ;
പപ്പോതി പരമം സുദ്ധിം, ഏവം ജാനാഹി ബ്രാഹ്മണാ”തി.

ഏവം വുത്തേ, സുദ്ധികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ…പേ॰… അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീ”തി.

൮. അഗ്ഗികസുത്തം

൧൯൪. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഗ്ഗികഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ സപ്പിനാ പായസോ സന്നിഹിതോ ഹോതി - “അഗ്ഗിം ജുഹിസ്സാമി, അഗ്ഗിഹുത്തം പരിചരിസ്സാമീ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ രാജഗഹം പിണ്ഡായ പാവിസി. രാജഗഹേ സപദാനം പിണ്ഡായ ചരമാനോ യേന അഗ്ഗികഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. അദ്ദസാ ഖോ അഗ്ഗികഭാരദ്വാജോ

ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം പിണ്ഡായ ഠിതം. ദിസ്വാന ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"തീഹി വിജ്ജാഹി സമ്പന്നോ, ജാതിമാ സുതവാ ബഹൂ;
വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ, സോമം ഭുഞ്ജേയ്യ പായസ''ന്തി.

"ബഹുമ്പി പലപം ജപ്പം, ന ജച്ചാ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ;
അന്തോകസമ്ബു സംകിലിട്ഠോ, കുഹനാപരിവാരിതോ.

"പുബ്ബേനിവാസം യോ വേദീ, സഗ്ഗാപായഞ്ച പസ്സതി;
അഥോ ജാതിക്ഖയം പത്തോ, അഭിഞ്ഞാവോസിതോ മുനി.

"ഏതാഹി തീഹി വിജ്ജാഹി, തേവിജ്ജോ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ;
വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ, സോമം ഭുഞ്ജേയ്യ പായസ''ന്തി.

"ഭുഞ്ജതു ഭവം ഗോതമോ. ബ്രാഹ്മണോ ഭവ''ന്തി.

"ഗാഥാഭിഗീതം മേ അഭോജനേയ്യം,
സമ്പസ്സതം ബ്രാഹ്മണ നേസ ധമ്മോ;
ഗാഥാഭിഗീതം പനുദന്തി ബുദ്ധാ,
ധമ്മേ സതി ബ്രാഹ്മണ വുത്തിരേസാ.

"അഞ്ഞേന ച കേവലിനം മഹേസിം,
ഖീണാസവം കുക്കുച്ചവൂപസന്തം;
അന്നേന പാനേന ഉപട്ഠഹസ്സു,
ഖേത്തഞ്ഹി തം പുഞ്ഞപേക്ഖസ്സ ഹോതീ''തി.

ഏവം വുത്തേ, അഗ്ഗികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ അഗ്ഗികഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീ''തി.

ൻ. സുന്ദരികസുത്തം

൧൯൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു വിഹരതി സുന്ദരികായ നദിയാ തീരേ. തേന ഖോ പന സമയേന സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ സുന്ദരികായ നദിയാ തീരേ അഗ്ഗിം ജുഹതി, അഗ്ഗിഹുത്തം പരിചരതി. അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ അഗ്ഗിം ജുഹിത്വാ അഗ്ഗിഹുത്തം പരിചരിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ സമന്താ ചതുദ്ദിസാ അനുവിലോകേസി - "കോ നു ഖോ ഇമം ഹബ്യസേസം ഭുഞ്ജേയ്യാ''തി? അദ്ദസാ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ സസീസം പാരുതം നിസിന്നം. ദിസ്വാന വാമേന ഹത്ഥേന ഹബ്യസേസം ഗഹേത്വാ ദക്ഖിണേന ഹത്ഥേന കമണ്ഡലും ഗഹേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സുന്ദരികഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പദസദ്ദേന സീസം വിവരി. അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ 'മുണ്ഡോ അയം ഭവം, മുണ്ഡകോ അയം ഭവ'ന്തി തതോവ പുന നിവത്തിതുകാമോ അഹോസി. അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏതദഹോസി - 'മുണ്ഡാപി ഹി ഇധേകച്ചേ ബ്രാഹ്മണാ ഭവന്തി; യംനൂനാഹം തം ഉപസങ്കമിത്വാ ജാതിം പുച്ഛേയ്യ'ന്തി.

അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - 'കിംജച്ചോ ഭവ'ന്തി?

"മാ ജാതിം പുച്ഛ ചരണഞ്ച പുച്ഛ,
കട്ഠാ ഹവേ ജായതി ജാതവേദോ;
നീചാകുലീനോപി മുനി ധിതിമാ,
ആജാനീയോ ഹോതി ഹിരീനിസേധോ.

"സച്ചേന ദന്തോ ദമസാ ഉപേതോ,
വേദന്തഗൂ വുസിതബ്രഹ്മചരിയോ;
യഞ്ഞോപനീതോ തമുപവ്ഹയേഥ,
കാലേന സോ ജുഹതി ദക്ഖിണേയ്യേ"തി.

"അദ്ധാ സുയിട്ഠം സുഹുതം മമ യിദം,
യം താദിസം വേദഗുമദ്ദസാമി;
തുമ്ഹാദിസാനഞ്ഹി അദസ്സനേന,
അഞ്ഞോ ജനോ ഭുഞ്ജതി ഹബ്യസേസ"ന്തി.

"ഭുഞ്ജതു ഭവം ഗോതമോ. ബ്രാഹ്മണോ ഭവ"ന്തി.

"ഗാഥാഭിഗീതം മേ അഭോജനേയ്യം,
സമ്പസ്സതം ബ്രാഹ്മണ നേസ ധമ്മോ;
ഗാഥാഭിഗീതം പനുദന്തി ബുദ്ധാ,
ധമ്മേ സതി ബ്രാഹ്മണ വുത്തിരേസാ.

"അഞ്ഞേന ച കേവലിനം മഹേസിം,
ഖീണാസവം കുക്കുച്ചവൂപസന്തം;
അന്നേന പാനേന ഉപട്ഠഹസ്സു,
ഖേത്തഞ്ഹി തം പുഞ്ഞപേക്ഖസ്സ ഹോതീ"തി.

"അഥ കസ്സ ചാഹം, ഭോ ഗോതമ, ഇമം ഹബ്യസേസം ദമ്മീ"തി? "ന ഖ്വാഹം, ബ്രാഹ്മണ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ യസ്സേസോ ഹബ്യസേസോ ഭുത്തോ സമ്മാ പരിണാമം ഗച്ഛേയ്യ അഞ്ഞത്ര, ബ്രാഹ്മണ, തഥാഗതസ്സ വാ തഥാഗതസാവകസ്സ വാ. തേന ഹി ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, തം ഹബ്യസേസം അപ്പഹരിതേ വാ ഛഡ്ഡേഹി അപ്പാണകേ വാ ഉദകേ ഓപിലാപേഹീ"തി.

അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ തം ഹബ്യസേസം അപ്പാണകേ ഉദകേ ഓപിലാപേസി. അഥ ഖോ സോ ഹബ്യസേസോ ഉദകേ പക്ഖിത്തോ ചിച്ചിടായതി ചിടിചിടായതി സന്ധൂപായതി സമ്പധൂപായതി . സേയ്യഥാപി നാമ ഫാലോ [ലോഹോ (ക॰)] ദിവസംസന്തത്തോ [ദിവസസന്തത്തോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഉദകേ പക്ഖിത്തോ ചിച്ചിടായതി ചിടിചിടായതി സന്ധൂപായതി സമ്പധൂപായതി; ഏവമേവ സോ ഹബ്യസേസോ ഉദകേ പക്ഖിത്തോ ചിച്ചിടായതി ചിടിചിടായതി സന്ധൂപായതി സമ്പധൂപായതി.

അഥ ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ സംവിഗ്ഗോ ലോമഹട്ഠജാതോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതം ഖോ സുന്ദരികഭാരദ്വാജം ബ്രാഹ്മണം ഭഗവാ ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

“മാ ബ്രാഹ്മണ ദാരു സമാദഹാനോ,
സുദ്ധിം അമഞ്ഞി ബഹിദ്ധാ ഹി ഏതം;
ന ഹി തേന സുദ്ധിം കുസലാ വദന്തി,
യോ ബാഹിരേന പരിസുദ്ധിമിച്ഛേ.

“ഹിത്വാ അഹം ബ്രാഹ്മണ ദാരുദാഹം
അജ്ഝത്തമേവുജ്ജലയാമി [അജ്ഝത്തമേവ ജലയാമി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ജോതിം;
നിച്ചഗ്ഗിനീ നിച്ചസമാഹിതത്തോ,
അരഹം അഹം ബ്രഹ്മചരിയം ചരാമി.

“മാനോ ഹി തേ ബ്രാഹ്മണ ഖാരിഭാരോ,
കോധോ ധുമോ ഭസ്മനി മോസവജ്ജം;
ജിവ്ഹാ സുജാ ഹദയം ജോതിഠാനം,
അത്താ സുദന്തോ പുരിസസ്സ ജോതി.

“ധമ്മോ രഹദോ ബ്രാഹ്മണ സീലതിത്ഥോ,
അനാവിലോ സബ്ഭി സതം പസത്ഥോ;
യത്ഥ ഹവേ വേദഗുനോ സിനാതാ,
അനല്ലഗത്താവ [അനല്ലീനഗത്താവ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] തരന്തി പാരം.

“സച്ചം ധമ്മോ സംയമോ ബ്രഹ്മചരിയം,
മജ്ഝേ സിതാ ബ്രാഹ്മണ ബ്രഹ്മപത്തി;
സ തുജ്ജുഭൂതേസു നമോ കരോഹി,
തമഹം നരം ധമ്മസാരീതി ബ്രൂമീ”തി.

ഏവം വുത്തേ, സുന്ദരികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീ”തി.

൧൦. ബഹുധീതരസുത്തം

൧൯൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരസ്സ ഭാരദ്വാജഗോത്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ചതുദ്ദസ ബലീബദ്ദാ നട്ഠാ ഹോന്തി. അഥ ഖോ ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ തേ ബലീബദ്ദേ ഗവേസന്തോ യേന സോ വനസണ്ഡോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ അദ്ദസ ഭഗവന്തം തസ്മിം വനസണ്ഡേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. ദിസ്വാന യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“ന ഹി നൂനിമസ്സ [നഹനൂനിമസ്സ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] സമണസ്സ, ബലീബദ്ദാ ചതുദ്ദസ;
അജ്ജസട്ഠിം ന ദിസ്സന്തി, തേനായം സമണോ സുഖീ.

“ന ഹി നൂനിമസ്സ സമണസ്സ, തിലാഖേത്തസ്മി പാപകാ;
ഏകപണ്ണാ ദുപണ്ണാ [ദ്വിപണ്ണാ (സീ॰ പീ॰)] ച, തേനായം സമണോ സുഖീ.

“ന ഹി നൂനിമസ്സ സമണസ്സ, തുച്ഛകോട്ഠസ്മി മൂസികാ;
ഉസ്സോള്ഹികായ നച്ചന്തി, തേനായം സമണോ സുഖീ.

“ന ഹി നൂനിമസ്സ സമണസ്സ, സന്ഥാരോ സത്തമാസികോ;
ഉപ്പാടകേഹി സഞ്ഛന്നോ, തേനായം സമണോ സുഖീ.

“ന ഹി നൂനിമസ്സ സമണസ്സ, വിധവാ സത്ത ധീതരോ;
ഏകപുത്താ ദുപുത്താ [ദ്വിപുത്താ (സീ॰ പീ॰)] ച, തേനായം സമണോ സുഖീ.

“ന ഹി നൂനിമസ്സ സമണസ്സ, പിങ്ഗലാ തിലകാഹതാ;
സോത്തം പാദേന ബോധേതി, തേനായം സമണോ സുഖീ.

“ന ഹി നൂനിമസ്സ സമണസ്സ, പച്ചൂസമ്ഹി ഇണായികാ;
ദേഥ ദേഥാതി ചോദേന്തി, തേനായം സമണോ സുഖീ”തി.

“ന ഹി മയ്ഹം ബ്രാഹ്മണ, ബലീബദ്ദാ ചതുദ്ദസ;
അജ്ജസട്ഠിം ന ദിസ്സന്തി, തേനാഹം ബ്രാഹ്മണാ സുഖീ.

“ന ഹി മയ്ഹം ബ്രാഹ്മണ, തിലാഖേത്തസ്മി പാപകാ;
ഏകപണ്ണാ ദുപണ്ണാ ച, തേനാഹം ബ്രാഹ്മണാ സുഖീ.

“ന ഹി മയ്ഹം ബ്രാഹ്മണ, തുച്ഛകോട്ഠസ്മി മൂസികാ;
ഉസ്സോള്ഹികായ നച്ചന്തി, തേനാഹം ബ്രാഹ്മണാ സുഖീ.

“ന ഹി മയ്ഹം ബ്രാഹ്മണ, സന്ഥാരോ സത്തമാസികോ;
ഉപ്പാടകേഹി സഞ്ഛന്നോ, തേനാഹം ബ്രാഹ്മണാ സുഖീ.

“ന ഹി മയ്ഹം ബ്രാഹ്മണ, വിധവാ സത്ത ധീതരോ;
ഏകപുത്താ ദുപുത്താ ച, തേനാഹം ബ്രാഹ്മണാ സുഖീ.

“ന ഹി മയ്ഹം ബ്രാഹ്മണ, പിങ്ഗലാ തിലകാഹതാ;
സോത്തം പാദേന ബോധേതി, തേനാഹം ബ്രാഹ്മണാ സുഖീ.

“ന ഹി മയ്ഹം ബ്രാഹ്മണ, പച്ചൂസമ്ഹി ഇണായികാ;
ദേഥ ദേഥാതി ചോദേന്തി, തേനാഹം ബ്രാഹ്മണാ സുഖീ”തി.

ഏവം വുത്തേ, ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ

വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി; ഏവമേവ ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ലഭേയ്യാഹം ഭോതോ ഗോതമസ്സ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ''ന്തി.

അലത്ഥ ഖോ ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം. അചിരൂപസമ്പന്നോ പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. ''ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ''തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ ഭാരദ്വാജോ അരഹതം അഹോസീതി.

അരഹന്തവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ധനഞ്ജാനീ ച അക്കോസം, അസുരിന്ദം ബിലങ്ഗികം;
അഹിംസകം ജടാ ചേവ, സുദ്ധികഞ്ചേവ അഗ്ഗികാ;
സുന്ദരികം ബഹുധീതരേന ച തേ ദസാതി.

൨. ഉപാസകവഗ്ഗോ

൧. കസിഭാരദ്വാജസുത്തം

൧൯൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ മഗധേസു വിഹരതി ദക്ഖിണാഗിരിസ്മിം ഏകനാളായം ബ്രാഹ്മണഗാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന കസിഭാരദ്വാജസ്സ [കസികഭാരദ്വാജസ്സ (ക॰)] ബ്രാഹ്മണസ്സ പഞ്ചമത്താനി നങ്ഗലസതാനി പയുത്താനി ഹോന്തി വപ്പകാലേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന കസിഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ കമ്മന്തോ തേനുപസങ്കമി.

തേന ഖോ പന സമയേന കസിഭാരദ്വാജസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പരിവേസനാ വത്തതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന പരിവേസനാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. അദ്ദസാ ഖോ കസിഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം പിണ്ഡായ ഠിതം. ദിസ്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഹം ഖോ, സമണ, കസാമി ച വപാമി ച, കസിത്വാ ച വപിത്വാ ച ഭുഞ്ജാമി. ത്വമ്പി, സമണ, കസസ്സു ച വപസ്സു ച, കസിത്വാ ച വപിത്വാ ച ഭുഞ്ജസ്സൂ''തി. ''അഹമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, കസാമി ച വപാമി ച, കസിത്വാ ച വപിത്വാ ച ഭുഞ്ജാമീ''തി. ന ഖോ മയം പസ്സാമ ഭോതോ ഗോതമസ്സ യുഗം വാ നങ്ഗലം വാ ഫാലം വാ പാചനം വാ ബലീബദ്ദേ വാ, അഥ ച പന ഭവം ഗോതമോ ഏവമാഹ - ''അഹമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, കസാമി ച വപാമി ച, കസിത്വാ ച വപിത്വാ ച ഭുഞ്ജാമീ''തി . അഥ ഖോ കസിഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

> “കസ്സകോ പടിജാനാസി, ന ച പസ്സാമി തേ കസിം;
> കസ്സകോ പുച്ഛിതോ ബ്രൂഹി, കഥം ജാനേമു തം കസി”ന്തി.

> “സദ്ധാ ബീജം തപോ വുട്ഠി, പഞ്ഞാ മേ യുഗനങ്ഗലം;
> ഹിരീ ഈസാ മനോ യോത്തം, സതി മേ ഫാലപാചനം.

> “കായഗുത്തോ വചീഗുത്തോ, ആഹാരേ ഉദരേ യതോ;
> സച്ചം കരോമി നിദ്ദാനം, സോരച്ചം മേ പമോചനം.

> “വീരിയം മേ ധുരധോരയ്ഹം, യോഗക്ഖേമാധിവാഹനം;
> ഗച്ഛതി അനിവത്തന്തം, യത്ഥ ഗന്ത്വാ ന സോചതി.

> “ഏവമേസാ കസീ കട്ഠാ, സാ ഹോതി അമതപ്ഫലാ;
> ഏതം കസിം കസിത്വാന, സബ്ബദുക്ഖാ പമുച്ചതീ”തി.

“ഭുഞ്ജതു ഭവം ഗോതമോ. കസ്സകോ ഭവം. യഞ്ഹി ഭവം ഗോതമോ അമതപ്ഫലമ്പി കസിം കസതീ”തി [ഭാസതീതി (ക॰)].

> “ഗാഥാഭിഗീതം മേ അഭോജനേയ്യം,
> സമ്പസ്സതം ബ്രാഹ്മണ നേസ ധമ്മോ;
> ഗാഥാഭിഗീതം പനുദന്തി ബുദ്ധാ,
> ധമ്മേ സതി ബ്രാഹ്മണ വുത്തിരേസാ.

> “അഞ്ഞേന ച കേവലിനം മഹേസിം,
> ഖീണാസവം കുക്കുച്ചവൂപസന്തം;
> അന്നേന പാനേന ഉപട്ഠഹസ്സു,
> ഖേത്തഞ്ഹി തം പുഞ്ഞപേക്ഖസ്സ ഹോതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ, കസിഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

൨. ഉദയസുത്തം

൧൯൮. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ഉദയസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ ഉദയോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ പത്തം ഓദനേന പൂരേസി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ഉദയസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി...പേ॰... തതിയമ്പി ഖോ ഉദയോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ പത്തം ഓദനേന പൂരേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “പകട്ഠകോയം സമണോ ഗോതമോ പുനപ്പുനം ആഗച്ഛതീ”തി.

> “പുനപ്പുനഞ്ചേവ വപന്തി ബീജം, പുനപ്പുനം വസ്സതി ദേവരാജാ;
> പുനപ്പുനം ഖേത്തം കസന്തി കസ്സകാ, പുനപ്പുനം ധഞ്ഞമുപേതി രട്ഠം.

> “പുനപ്പുനം യാചകാ യാചയന്തി, പുനപ്പുനം ദാനപതീ ദദന്തി;
> പുനപ്പുനം ദാനപതീ ദദിത്വാ, പുനപ്പുനം സഗ്ഗമുപേന്തി ഠാനം.

“പുനപ്പുനം ഖീരനികാ ദുഹന്തി, പുനപ്പുനം വച്ഛോ ഉപേതി മാതരം;
പുനപ്പുനം കിലമതി ഫന്ദതി ച, പുനപ്പുനം ഗബ്ഭമുപേതി മന്ദോ.

“പുനപ്പുനം ജായതി മീയതി ച, പുനപ്പുനം സിവഥികം [സീവഥികം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഹരന്തി;
മഗ്ഗഞ്ച ലദ്ധാ അപുനബ്ഭവായ, ന പുനപ്പുനം ജായതി ഭൂരിപഞ്ഞോ”തി [പുനപ്പുനം ജായതി ഭൂരിപഞ്ഞോതി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)].

ഏവം വുത്തേ, ഉദയോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

൯. ദേവഹിതസുത്തം

൧൯൯. സാവത്ഥിനിദാനം . തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ വാതേഹാബാധികോ ഹോതി; ആയസ്മാ ച ഉപവാണോ ഭഗവതോ ഉപട്ഠാകോ ഹോതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം ഉപവാണം ആമന്തേസി - “ഇങ്ഘ മേ ത്വം, ഉപവാണ, ഉണ്ഹോദകം ജാനാഹീ”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ ആയസ്മാ ഉപവാണോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ദേവഹിതസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തുണ്ഹീഭൂതോ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. അദ്ദസാ ഖോ ദേവഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ ആയസ്മന്തം ഉപവാണം തുണ്ഹീഭൂതം ഏകമന്തം ഠിതം. ദിസ്വാന ആയസ്മന്തം ഉപവാണം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“തുണ്ഹീഭൂതോ ഭവം തിട്ഠം, മുണ്ഡോ സങ്ഘാടിപാരുതോ;
കിം പത്ഥയാനോ കിം ഏസം, കിം നു യാചിതുമാഗതോ”തി.

“അരഹം സുഗതോ ലോകേ, വാതേഹാബാധികോ മുനി;
സചേ ഉണ്ഹോദകം അത്ഥി, മുനിനോ ദേഹി ബ്രാഹ്മണ.

“പൂജിതോ പൂജനേയ്യാനം, സക്കരേയ്യാന സക്കതോ;
അപചിതോ അപചേയ്യാനം [അപചിനേയ്യാനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰) ടീകാ ഓലോകേതബ്ബാ], തസ്സ ഇച്ഛാമി ഹാതവേ”തി.

അഥ ഖോ ദേവഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ ഉണ്ഹോദകസ്സ കാജം പുരിസേന ഗാഹാപേത്വാ ഫാണിതസ്സ ച പുടം ആയസ്മതോ ഉപവാണസ്സ പാദാസി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഉപവാണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഉണ്ഹോദകേന ന്ഹാപേത്വാ [നഹാപേത്വാ (സീ॰ പീ॰)] ഉണ്ഹോദകേന ഫാണിതം ആലോലേത്വാ ഭഗവതോ പാദാസി. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ആബാധോ പടിപ്പസ്സമ്ഭി.

അഥ ഖോ ദേവഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ദേവഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“കത്ഥ ദജ്ജാ ദേയ്യധമ്മം, കത്ഥ ദിന്നം മഹപ്ഫലം;

കഥഞ്ഹി യജമാനസ്സ, കഥം ഇജ്ഝതി ദക്ഖിണാ"തി.

"പുബ്ബേനിവാസം യോ വേദീ, സഗ്ഗാപായഞ്ച പസ്സതി;
അഥോ ജാതിക്ഖയം പത്തോ, അഭിഞ്ഞാവോസിതോ മുനി.

"ഏത്ഥ ദജ്ജാ ദേയ്യധമ്മം, ഏത്ഥ ദിന്നം മഹപ്ഫലം;
ഏവഞ്ഹി യജമാനസ്സ, ഏവം ഇജ്ഝതി ദക്ഖിണാ"തി.

ഏവം വുത്തേ, ദേവഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിക്കന്തം ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത"ന്തി.

൪. മഹാസാലസുത്തം

൨൦൦. സാവത്ഥിനിദാനം . അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലോ ലൂഖോ ലൂഖപാവുരണോ [ലൂഖപാപുരണോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ തം ബ്രാഹ്മണമഹാസാലം ഭഗവാ ഏതദവോച - "കിന്നു ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, ലൂഖോ ലൂഖപാവുരണോ"തി? "ഇധ മേ, ഭോ ഗോതമ, ചത്താരോ പുത്താ. തേ മം ദാരേഹി സംപുച്ഛ ഘരാ നിക്ഖാമേന്തീ"തി. "തേന ഹി ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, ഇമാ ഗാഥായോ പരിയാപുണിത്വാ സഭായം മഹാജനകായേ സന്നിപതിതേ പുത്തേസു ച സന്നിസിന്നേസു ഭാസസ്സു -

"യേഹി ജാതേഹി നന്ദിസ്സം, യേസഞ്ച ഭവമിച്ഛിസം;
തേ മം ദാരേഹി സംപുച്ഛ, സാവ വാരേന്തി സൂകരം.

"അസന്താ കിര മം ജമ്മാ, താത താതാതി ഭാസരേ;
രക്ഖസാ പുത്തരൂപേന, തേ ജഹന്തി വയോഗതം.

"അസ്സോവ ജിണ്ണോ നിബ്ഭോഗോ, ഖാദനാ അപനീയതി;
ബാലകാനം പിതാ ഥേരോ, പരാഗാരേസു ഭിക്ഖതി.

"ദണ്ഡോവ കിര മേ സേയ്യോ, യഞ്ചേ പുത്താ അനസ്സവാ;
ചണ്ഡമ്പി ഗോണം വാരേതി, അഥോ ചണ്ഡമ്പി കുക്കുരം.

"അന്ധകാരേ പുരേ ഹോതി, ഗമ്ഭീരേ ഗാധമേധതി;
ദണ്ഡസ്സ ആനുഭാവേന, ഖലിത്വാ പതിതിട്ഠതീ"തി.

അഥ ഖോ സോ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമാ ഗാഥായോ പരിയാപുണിത്വാ സഭായം മഹാജനകായേ സന്നിപതിതേ പുത്തേസു ച സന്നിസിന്നേസു അഭാസി -

"യേഹി ജാതേഹി നന്ദിസ്സം, യേസഞ്ച ഭവമിച്ഛിസം;
തേ മം ദാരേഹി സംപുച്ഛ, സാവ വാരേന്തി സൂകരം.

"അസന്താ കിര മം ജമ്മാ, താത താതാതി ഭാസരേ;

> രക്ഖസാ പുത്തരൂപേന, തേ ജഹന്തി വയോഗതം.
>
> ‘‘അസ്സോവ ജിണ്ണോ നിബ്ഭോഗോ, ഖാദനാ അപനീയതി;
> ബാലകാനം പിതാ ഥേരോ, പരാഗാരേസു ഭിക്ഖതി.
>
> ‘‘ദണ്ഡോവ കിര മേ സേയ്യോ, യഞ്ചേ പുത്താ അനസ്സവാ;
> ചണ്ഡമ്പി ഗോണം വാരേതി, അഥോ ചണ്ഡമ്പി കുക്കുരം.
>
> ‘‘അന്ധകാരേ പുരേ ഹോതി, ഗമ്ഭീരേ ഗാധമേധതി;
> ദണ്ഡസ്സ ആനുഭാവേന, ഖലിത്വാ പതിതിട്ഠതീ’’തി.

അഥ ഖോ നം ബ്രാഹ്മണമഹാസാലം പുത്താ ഘരം നേത്വാ ന്ഹാപേത്വാ പച്ചേകം ദുസ്സയുഗേന അച്ഛാദേസും. അഥ ഖോ സോ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലോ ഏകം ദുസ്സയുഗം ആദായ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘മയം, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ നാമ ആചരിയസ്സ ആചരിയധനം പരിയേസാമ. പടിഗ്ഗണ്ഹതു മേ ഭവം ഗോതമോ ആചരിയധന’’ന്തി. പടിഗ്ഗഹേസി ഭഗവാ അനുകമ്പം ഉപാദായ. അഥ ഖോ സോ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ... പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത’’ന്തി.

൫. മാനത്ഥദ്ധസുത്തം

൨൦൧. സാവത്ഥിനിദാനം . തേന ഖോ പന സമയേന മാനത്ഥദ്ധോ നാമ ബ്രാഹ്മണോ സാവത്ഥിയം പടിവസതി. സോ നേവ മാതരം അഭിവാദേതി, ന പിതരം അഭിവാദേതി, ന ആചരിയം അഭിവാദേതി, ന ജേട്ഠഭാതരം അഭിവാദേതി. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ മഹതിയാ പരിസായ പരിവുതോ ധമ്മം ദേസേതി. അഥ ഖോ മാനത്ഥദ്ധസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏതദഹോസി - ‘‘അയം ഖോ സമണോ ഗോതമോ മഹതിയാ പരിസായ പരിവുതോ ധമ്മം ദേസേതി. യംനൂനാഹം യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമേയ്യം. സചേ മം സമണോ ഗോതമോ ആലപിസ്സതി, അഹമ്പി തം ആലപിസ്സാമി. നോ ചേ മം സമണോ ഗോതമോ ആലപിസ്സതി, അഹമ്പി നാലപിസ്സാമീ’’തി. അഥ ഖോ മാനത്ഥദ്ധോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തുണ്ഹീഭൂതോ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തം നാലപി. അഥ ഖോ മാനത്ഥദ്ധോ ബ്രാഹ്മണോ - ‘നായം സമണോ ഗോതമോ കിഞ്ചി ജാനാതീ’തി തതോവ പുന നിവത്തിതുകാമോ അഹോസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ മാനത്ഥദ്ധസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ മാനത്ഥദ്ധം ബ്രാഹ്മണം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

> ‘‘ന മാനം ബ്രാഹ്മണ സാധു, അത്ഥികസ്സീധ ബ്രാഹ്മണ;
> യേന അത്ഥേന ആഗച്ഛി, തമേവമനുബ്രൂഹയേ’’തി.

അഥ ഖോ മാനത്ഥദ്ധോ ബ്രാഹ്മണോ - ‘‘ചിത്തം മേ സമണോ ഗോതമോ ജാനാതീ’’തി തത്ഥേവ ഭഗവതോ പാദേസു സിരസാ നിപതിത്വാ ഭഗവതോ

പാദാനി മുഖേന ച പരിചുമ്ബതി പാണീഹി ച പരിസമ്ബാഹതി, നാമഞ്ച സാവേതി - “മാനത്ഥദ്ധാഹം, ഭോ ഗോതമ, മാനത്ഥദ്ധാഹം, ഭോ ഗോതമാ”തി. അഥ ഖോ സാ പരിസാ അബ്ഭുതചിത്തജാതാ [അബ്ഭുതചിത്തജാതാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), അച്ഛരിയബ്ഭുതചിത്തജാതാ (ക॰)] അഹോസി - ‘അച്ഛരിയം വത ഭോ, അബ്ഭുതം വത ഭോ! അയഞ്ഹി മാനത്ഥദ്ധോ ബ്രാഹ്മണോ നേവ മാതരം അഭിവാദേതി, ന പിതരം അഭിവാദേതി, ന ആചരിയം അഭിവാദേതി, ന ജേട്ഠഭാതരം അഭിവാദേതി; അഥ ച പന സമണേ ഗോതമേ ഏവരൂപം പരമനിപച്ചകാരം കരോതീ’തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ മാനത്ഥദ്ധം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - “അലം, ബ്രാഹ്മണ , ഉട്ഠേഹി, സകേ ആസനേ നിസീദ. യതോ തേ മയി ചിത്തം പസന്ന”ന്തി. അഥ ഖോ മാനത്ഥദ്ധോ ബ്രാഹ്മണോ സകേ ആസനേ നിസീദിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“കേസു ന മാനം കയിരാഥ, കേസു ചസ്സ സഗാരവോ;
ക്യസ്സ അപചിതാ അസ്സു, ക്യസ്സു സാധു സുപൂജിതാ”തി.

“മാതരി പിതരി ചാപി, അഥോ ജേട്ഠമ്ഹി ഭാതരി;
ആചരിയേ ചതുത്ഥമ്ഹി,
തേസു ന മാനം കയിരാഥ;
തേസു അസ്സ സഗാരവോ,
ത്യസ്സ അപചിതാ അസ്സു;
ത്യസ്സു സാധു സുപൂജിതാ.

“അരഹന്തേ സീതീഭൂതേ, കതകിച്ചേ അനാസവേ;
നിഹച്ച മാനം അഥദ്ധോ, തേ നമസ്സേ അനുത്തരേ”തി.

ഏവം വുത്തേ, മാനത്ഥദ്ധോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

ൻ. പച്ചനീകസുത്തം

൨൦൨. സാവത്ഥിനിദാനം . തേന ഖോ പന സമയേന പച്ചനീകസാതോ നാമ ബ്രാഹ്മണോ സാവത്ഥിയം പടിവസതി. അഥ ഖോ പച്ചനീകസാതസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏതദഹോസി - “യംനൂനാഹം യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമേയ്യം. യം യദേവ സമണോ ഗോതമോ ഭാസിസ്സതി തം തദേവസ്സാഹം [തദേവ സാഹം (ക॰)] പച്ചനീകാസ്സ”ന്തി [പച്ചനീകസ്സന്തി (പീ॰), പച്ചനീകസാതന്തി (ക॰)]. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ അബ്ഭോകാസേ ചങ്കമതി. അഥ ഖോ പച്ചനീകസാതോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ചങ്കമന്തം ഏതദവോച - ‘ഭണ സമണധമ്മ’ന്തി.

“ന പച്ചനീകസാതേന, സുവിജാനം സുഭാസിതം;
ഉപക്കിലിട്ഠചിത്തേന, സാരമ്ഭബഹുലേന ച.

“യോ ച വിനേയ്യ സാരമ്ഭം, അപ്പസാദഞ്ച ചേതസോ;
ആഘാതം പടിനിസ്സജ്ജ, സ വേ [സചേ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ജഞ്ഞാ സുഭാസിത”ന്തി.

ഏവം വുത്തേ, പച്ചനീകസാതോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത"ന്തി.

൭. നവകമ്മികസുത്തം

൨൦൩. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ . തേന ഖോ പന സമയേന നവകമ്മികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ തസ്മിം വനസണ്ഡേ കമ്മന്തം കാരാപേതി. അദ്ദസാ ഖോ നവകമ്മികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം അഞ്ഞതരസ്മിം സാലരുക്ഖമൂലേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - "അഹം ഖോ ഇമസ്മിം വനസണ്ഡേ കമ്മന്തം കാരാപേന്തോ രമാമി. അയം സമണോ ഗോതമോ കിം കാരാപേന്തോ രമതീ"തി? അഥ ഖോ നവകമ്മികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി. ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"കേ നു കമ്മന്താ കരീയന്തി, ഭിക്ഖു സാലവനേ തവ;
യദേകകോ അരഞ്ഞസ്മിം, രതിം വിന്ദതി ഗോതമോ"തി.

"ന മേ വനസ്മിം കരണീയമത്ഥി,
ഉച്ഛിന്നമൂലം മേ വനം വിസൂകം;
സ്വാഹം വനേ നിബ്ബനഥോ വിസല്ലോ,
ഏകോ രമേ അരതിം വിപ്പഹായാ"തി.

ഏവം വുത്തേ, നവകമ്മികഭാരദ്വാജോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത"ന്തി.

൮. കട്ഠഹാരസുത്തം

൨൦൪. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരസ്സ ഭാരദ്വാജഗോത്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ സമ്ബഹുലാ അന്തേവാസികാ കട്ഠഹാരകാ മാണവകാ യേന വനസണ്ഡോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ അദ്ദസംസു ഭഗവന്തം തസ്മിം വനസണ്ഡേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. ദിസ്വാന യേന ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭാരദ്വാജഗോത്തം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോചും - "യഗ്ഘേ, ഭവം ജാനേയ്യാസി! അസുകസ്മിം വനസണ്ഡേ സമണോ നിസിന്നോ പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ". അഥ ഖോ ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ തേഹി മാണവകേഹി സദ്ധിം യേന സോ വനസണ്ഡോ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവന്തം തസ്മിം വനസണ്ഡേ നിസിന്നം പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. ദിസ്വാന യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“ഗമ്ഭീരരൂപേ ബഹുഭേരവേ വനേ,
സുഞ്ഞം അരഞ്ഞം വിജനം വിഗാഹിയ;
അനിഞ്ജമാനേന ഠിതേന വഗ്ഗുനാ,
സുചാരുരൂപം വത ഭിക്ഖു ഝായസി.

“ന യത്ഥ ഗീതം നപി യത്ഥ വാദിതം,
ഏകോ അരഞ്ഞേ വനവസ്സിതോ മുനി;
അച്ഛേരരൂപം പടിഭാതി മം ഇദം,
യദേകകോ പീതിമനോ വനേ വസേ.

“മഞ്ഞാമഹം ലോകാധിപതിസഹബ്യതം,
ആകങ്ഖമാനോ തിദിവം അനുത്തരം;
കസ്മാ ഭവം വിജനമരഞ്ഞമസ്സിതോ,
തപോ ഇധ കുബ്ബസി ബ്രഹ്മപത്തിയാ”തി.

“യാ കാചി കങ്ഖാ അഭിനന്ദനാ വാ,
അനേകധാതൂസു പുഥൂ സദാസിതാ;
അഞ്ഞാണമൂലപ്പഭവാ പജപ്പിതാ,
സബ്ബാ മയാ ബ്യന്തികതാ സമൂലികാ.

“സ്വാഹം അകങ്ഖോ അസിതോ അനൂപയോ,
സബ്ബേസു ധമ്മേസു വിസുദ്ധദസ്സനോ;
പപ്പുയ്യ സമ്ബോധിമനുത്തരം സിവം,
ഝായാമഹം ബ്രഹ്മ രഹോ വിസാരദോ”തി.

ഏവം വുത്തേ, ഭാരദ്വാജഗോത്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

൯. മാതുപോസകസുത്തം

൨൦൫. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ മാതുപോസകോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മാതുപോസകോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഹഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, ധമ്മേന ഭിക്ഖം പരിയേസാമി, ധമ്മേന ഭിക്ഖം പരിയേസിത്വാ മാതാപിതരോ പോസേമി. കച്ചാഹം, ഭോ ഗോതമ, ഏവംകാരീ കിച്ചകാരീ ഹോമീ”തി? “തഗ്ഘ ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവംകാരീ കിച്ചകാരീ ഹോസി. യോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മേന ഭിക്ഖം പരിയേസതി, ധമ്മേന ഭിക്ഖം പരിയേസിത്വാ മാതാപിതരോ പോസേതി, ബഹും സോ പുഞ്ഞം പസവതീ”തി.

“യോ മാതരം പിതരം വാ, മച്ചോ ധമ്മേന പോസതി;
തായ നം പാരിചരിയായ, മാതാപിതൂസു പണ്ഡിതാ;
ഇധേവ നം പസംസന്തി, പേച്ച സഗ്ഗേ പമോദതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ, മാതുപോസകോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

൧൦. ഭിക്ഖകസുത്തം

൨൦൬. സാവത്ഥിനിദാനം. അഥ ഖോ ഭിക്ഖകോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഭിക്ഖകോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഹമ്പി ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഭിക്ഖകോ, ഭവമ്പി ഭിക്ഖകോ, ഇധ നോ കിം നാനാകരണ”ന്തി?

“ന തേന ഭിക്ഖകോ ഹോതി, യാവതാ ഭിക്ഖതേ പരേ;
വിസ്സം ധമ്മം സമാദായ, ഭിക്ഖു ഹോതി ന താവതാ.

“യോധ പുഞ്ഞഞ്ച പാപഞ്ച, ബാഹിത്വാ ബ്രഹ്മചരിയം;
സങ്ഖായ ലോകേ ചരതി, സ വേ ഭിക്ഖൂതി വുച്ചതീ”തി.

ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖകോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

൧൧. സങ്ഗാരവസുത്തം

൨൦൭. സാവത്ഥിനിദാനം. തേന ഖോ പന സമയേന സങ്ഗാരവോ നാമ ബ്രാഹ്മണോ സാവത്ഥിയം പടിവസതി ഉദകസുദ്ധികോ, ഉദകേന പരിസുദ്ധിം പച്ചേതി, സായം പാതം ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി. സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിത്വാ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ഇധ, ഭന്തേ, സങ്ഗാരവോ നാമ ബ്രാഹ്മണോ സാവത്ഥിയം പടിവസതി ഉദകസുദ്ധികോ , ഉദകേന സുദ്ധിം പച്ചേതി, സായം പാതം ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. സാധു, ഭന്തേ, ഭഗവാ യേന സങ്ഗാരവസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ”തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന സങ്ഗാരവസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ സങ്ഗാരവോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ സങ്ഗാരവം ബ്രാഹ്മണം ഭഗവാ ഏതദവോച - “സച്ചം കിര ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, ഉദകസുദ്ധികോ, ഉദകേന സുദ്ധിം പച്ചേസി, സായം പാതം ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരസീ”തി? “ഏവം, ഭോ ഗോതമ”.

‘‘കിം പന ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ ഉദകസുദ്ധികോ, ഉദകസുദ്ധിം പച്ചേസി, സായം പാതം ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരസീ’’തി? ‘‘ഇധ മേ, ഭോ ഗോതമ [ഇധ മേ ഭോ ഗോതമ അഹം (പീ॰ ക॰)], യം ദിവാ പാപകമ്മം കതം ഹോതി, തം സായം ന്ഹാനേന [നഹാനേന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പവാഹേമി, യം രത്തിം പാപകമ്മം കതം ഹോതി തം പാതം ന്ഹാനേന പവാഹേമി. ഇമം ഖ്വാഹം, ഭോ ഗോതമ, അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ ഉദകസുദ്ധികോ, ഉദകേന സുദ്ധിം പച്ചേമി, സായം പാതം ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരാമീ’’തി.

‘‘ധമ്മോ രഹദോ ബ്രാഹ്മണ സീലതിത്ഥോ,
അനാവിലോ സബ്ഭി സതം പസത്ഥോ;
യത്ഥ ഹവേ വേദഗുനോ സിനാതാ,
അനല്ലഗത്താവ [അനല്ലീനഗത്താവ (ക॰)] തരന്തി പാര’’ന്തി.

ഏവം വുത്തേ, സങ്ഗാരവോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത’’ന്തി.

൧൨. ഖോമദുസ്സസുത്തം

൨൨൨. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി ഖോമദുസ്സം നാമം സക്യാനം നിഗമോ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ഖോമദുസ്സം നിഗമം പിണ്ഡായ പാവിസി. തേന ഖോ പന സമയേന ഖോമദുസ്സകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ സഭായം സന്നിപതിതാ ഹോന്തി കേനചിദേവ കരണീയേന, ദേവോ ച ഏകമേകം ഫുസായതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന സാ സഭാ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസംസു ഖോമദുസ്സകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ഏതദവോചും - ‘‘കേ ച മുണ്ഡകാ സമണകാ, കേ ച സഭാധമ്മം ജാനിസ്സന്തീ’’തി? അഥ ഖോ ഭഗവാ ഖോമദുസ്സകേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

‘‘നേസാ സഭാ യത്ഥ ന സന്തി സന്തോ,
സന്തോ ന തേ യേ ന വദന്തി ധമ്മം;
രാഗഞ്ച ദോസഞ്ച പഹായ മോഹം,
ധമ്മം വദന്താ ച ഭവന്തി സന്തോ’’തി.

ഏവം വുത്തേ, ഖോമദുസ്സകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ‘‘അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ; സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി, ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏതേ മയം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമ ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകേ നോ ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതേ സരണം ഗതേ’’തി.

ഉപാസകവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

കസി ഉദയോ ദേവഹിതോ, അഞ്ഞതരമഹാസാലം;
മാനഥദ്ധം പച്ചനീകം, നവകമ്മികകട്ഠഹാരം;
മാതുപോസകം ഭിക്ഖകോ, സങ്ഗാരവോ ച ഖോമദുസ്സേന ദ്വാദസാതി.

ബ്രാഹ്മണസംയുത്തം സമത്തം.

ൻ. വങ്ഗീസസംയുത്തം

൧. നിക്ഖന്തസുത്തം

൨൦൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ആളവിയം വിഹരതി അഗ്ഗാളവേ ചേതിയേ ആയസ്മതാ നിഗ്രോധകപ്പേന ഉപജ്ഝായേന സദ്ധിം. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ നവകോ ഹോതി അചിരപബ്ബജിതോ ഓഹിയ്യകോ വിഹാരപാലോ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഇത്ഥിയോ സമലങ്കരിത്വാ യേന അഗ്ഗാളവകോ ആരാമോ തേനുപസങ്കമിംസു വിഹാരപേക്ഖികായോ. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ താ ഇത്ഥിയോ ദിസ്വാ അനഭിരതി ഉപ്പജ്ജതി, രാഗോ ചിത്തം അനുദ്ധംസേതി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ ഏതദഹോസി - "അലാഭാ വത മേ, ന വത മേ ലാഭാ; ദുല്ലദ്ധം വത മേ, ന വത മേ സുലദ്ധം; യസ്സ മേ അനഭിരതി ഉപ്പന്നാ, രാഗോ ചിത്തം അനുദ്ധംസേതി, തം കുതേത്ഥ ലബ്ഭാ, യം മേ പരോ അനഭിരതിം വിനോദേത്വാ അഭിരതിം ഉപ്പാദേയ്യ. യംനൂനാഹം അത്തനാവ അത്തനോ അനഭിരതിം വിനോദേത്വാ അഭിരതിം ഉപ്പാദേയ്യ"ന്തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ അത്തനാവ അത്തനോ അനഭിരതിം വിനോദേത്വാ അഭിരതിം ഉപ്പാദേത്വാ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

"നിക്ഖന്തം വത മം സന്തം, അഗാരസ്മാനഗാരിയം;
വിതക്കാ ഉപധാവന്തി, പഗബ്ഭാ കണ്ഹതോ ഇമേ.

"ഉഗ്ഗപുത്താ മഹിസ്സാസാ, സിക്ഖിതാ ദള്ഹധമ്മിനോ;
സമന്താ പരികിരേയ്യും, സഹസ്സം അപലായിനം.

"സചേപി ഏതതോ [ഏത്തതോ (സീ॰ പീ॰ ക॰), ഏത്തകാ (സ്യാ॰ കം॰)] ഭിയ്യോ, ആഗമിസ്സന്തി ഇത്ഥിയോ;
നേവ മം ബ്യാധയിസ്സന്തി [ബ്യാഥയിസ്സന്തി (?)], ധമ്മേ സമ്ഹി പതിട്ഠിതം.

"സക്ഖീ ഹി മേ സുതം ഏതം, ബുദ്ധസ്സാദിച്ചബന്ധുനോ;
നിബ്ബാനഗമനം മഗ്ഗം, തത്ഥ മേ നിരതോ മനോ.

"ഏവഞ്ചേ മം വിഹരന്തം, പാപിമ ഉപഗച്ഛസി;
തഥാ മച്ചു കരിസ്സാമി, ന മേ മഗ്ഗമ്പി ദക്ഖസീ"തി.

൨. അരതിസുത്തം

൨൧൦. ഏകം സമയം...പേ॰... ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ആളവിയം വിഹരതി അഗ്ഗാളവേ ചേതിയേ ആയസ്മതാ നിഗ്രോധകപ്പേന ഉപജ്ഝായേന സദ്ധിം. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ നിഗ്രോധകപ്പോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ വിഹാരം പവിസതി, സായം വാ നിക്ഖമതി അപരജ്ജു വാ കാലേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ അനഭിരതി ഉപ്പന്നാ ഹോതി, രാഗോ ചിത്തം അനുദ്ധംസേതി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ ഏതദഹോസി - "അലാഭാ വത മേ, ന വത മേ

ലാഭാ; ദുല്ലദ്ധം വത മേ, ന വത മേ സുലദ്ധം; യസ്സ മേ അനഭിരതി ഉപ്പന്നാ, രാഗോ ചിത്തം അനുദ്ധംസേതി; തം കുതേത്ഥ ലബ്ഭാ, യം മേ പരോ അനഭിരതിം വിനോദേത്വാ അഭിരതിം ഉപ്പാദേയ്യ. യംനൂനാഹം അത്തനാവ അത്തനോ അനഭിരതിം വിനോദേത്വാ അഭിരതിം ഉപ്പാദേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ അത്തനാവ അത്തനോ അനഭിരതിം വിനോദേത്വാ അഭിരതിം ഉപ്പാദേത്വാ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

> ''അരതിഞ്ച രതിഞ്ച പഹായ, സബ്ബസോ ഗേഹസിതഞ്ച വിതക്കം;
> വനഥം ന കരേയ്യ കുഹിഞ്ചി, നിബ്ബനഥോ അരതോ സ ഹി ഭിക്ഖു [സ ഭിക്ഖു (ക॰)].
>
> ''യമിധ പഥവിഞ്ച വേഹാസം, രൂപഗതഞ്ച ജഗതോഗധം;
> കിഞ്ചി പരിജീയതി സബ്ബമനിച്ചം, ഏവം സമേച്ച ചരന്തി മുതത്താ.
>
> ''ഉപധീസു ജനാ ഗധിതാസേ [ഗഥിതാസേ (സീ॰)], ദിട്ഠസുതേ പടിഘേ ച മുതേ ച;
> ഏത്ഥ വിനോദയ ഛന്ദമനേജോ, യോ ഏത്ഥ ന ലിമ്പതി തം മുനിമാഹു.
>
> ''അഥ സട്ഠിനിസ്സിതാ സവിതക്കാ, പുഥൂ ജനതായ അധമ്മാ നിവിട്ഠാ;
> ന ച വഗ്ഗഗതസ്സ കുഹിഞ്ചി, നോ പന ദുട്ഠുല്ലഭാണീ സ ഭിക്ഖു.
>
> ''ദബ്ബോ ചിരരത്തസമാഹിതോ, അകുഹകോ നിപകോ അപിഹാലു;
> സന്തം പദം അജ്ഝഗമാ മുനി പടിച്ച, പരിനിബ്ബുതോ കങ്ഖതി കാല''ന്ന്തി.

൩. പേസലസുത്തം

൨൧൧. ഏകം സമയം ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ആളവിയം വിഹരതി അഗ്ഗാളവേ ചേതിയേ ആയസ്മതാ നിഗ്രോധകപ്പേന ഉപജ്ഝായേന സദ്ധിം. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ അത്തനോ പടിഭാനേന അഞ്ഞേ പേസലേ ഭിക്ഖൂ അതിമഞ്ഞതി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ ഏതദഹോസി - ''അലാഭാ വത മേ, ന വത മേ ലാഭാ; ദുല്ലദ്ധം വത മേ, ന വത മേ സുലദ്ധം; യ്വാഹം അത്തനോ പടിഭാനേന അഞ്ഞേ പേസലേ ഭിക്ഖൂ അതിമഞ്ഞാമീ''തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ അത്തനാവ അത്തനോ വിപ്പടിസാരം ഉപ്പാദേത്വാ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

> ''മാനം പജഹസ്സു ഗോതമ, മാനപഥഞ്ച പജഹസ്സു;
> അസേസം മാനപഥസ്മിം, സമുച്ഛിതോ വിപ്പടിസാരീഹുവാ ചിരരത്തം.
>
> ''മക്ഖേന മക്ഖിതാ പജാ, മാനഹതാ നിരയം പപതന്തി;
> സോചന്തി ജനാ ചിരരത്തം, മാനഹതാ നിരയം ഉപപന്നാ.
>
> ''ന ഹി സോചതി ഭിക്ഖു കദാചി, മഗ്ഗജിനോ സമ്മാപടിപന്നോ;
> കിത്തിഞ്ച സുഖഞ്ച അനുഭോതി, ധമ്മദസോതി തമാഹു പഹിതത്തം.
>
> ''തസ്മാ അഖിലോധ പധാനവാ, നീവരണാനി പഹായ വിസുദ്ധോ;
> മാനഞ്ച പഹായ അസേസം, വിജ്ജായന്തകരോ സമിതാവീ''തി.

൪. ആനന്ദസുത്തം

൨൧൨. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി ആയസ്മതാ വങ്ഗീസേന പച്ഛാസമണേന. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ അനഭിരതി ഉപ്പന്നാ ഹോതി, രാഗോ ചിത്തം അനുദ്ധംസേതി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"കാമരാഗേന ഡയ്ഹാമി, ചിത്തം മേ പരിഡയ്ഹതി;
സാധു നിബ്ബാപനം ബ്രൂഹി, അനുകമ്പായ ഗോതമാ"തി.

"സഞ്ഞായ വിപരിയേസാ, ചിത്തം തേ പരിഡയ്ഹതി;
നിമിത്തം പരിവജ്ജേഹി, സുഭം രാഗൂപസംഹിതം.

"സങ്ഖാരേ പരതോ പസ്സ, ദുക്ഖതോ മാ ച അത്തതോ;
നിബ്ബാപേഹി മഹാരാഗം, മാ ഡയ്ഹിത്ഥോ പുനപ്പുനം.

"അസുഭായ ചിത്തം ഭാവേഹി, ഏകഗ്ഗം സുസമാഹിതം;
സതി കായഗതാ ത്യത്ഥു, നിബ്ബിദാബഹുലോ ഭ.

"അനിമിത്തഞ്ച ഭാവേഹി, മാനാനുസയമുജ്ജഹ;
തതോ മാനാഭിസമയാ, ഉപസന്തോ ചരിസ്സസീ"തി.

൫. സുഭാസിതസുത്തം

൨൧൩. സാവത്ഥിനിദാനം. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഭിക്ഖവോ"തി. "ഭദന്തേ"തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

"ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതാ വാചാ സുഭാസിതാ ഹോതി, നോ ദുബ്ഭാസിതാ; അനവജ്ജാ ച അനനുവജ്ജാ ച വിഞ്ഞൂനം. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സുഭാസിതംയേവ ഭാസതി നോ ദുബ്ഭാസിതം, ധമ്മംയേവ ഭാസതി നോ അധമ്മം, പിയംയേവ ഭാസതി നോ അപ്പിയം, സച്ചംയേവ ഭാസതി നോ അലികം. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതാ വാചാ സുഭാസിതാ ഹോതി, നോ ദുബ്ഭാസിതാ, അനവജ്ജാ ച അനനുവജ്ജാ ച വിഞ്ഞൂന"ന്തി. ഇദമവോച ഭഗവാ, ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

"സുഭാസിതം ഉത്തമമാഹു സന്തോ,
ധമ്മം ഭണേ നാധമ്മം തം ദുതിയം;
പിയം ഭണേ നാപ്പിയം തം തതിയം,
സച്ചം ഭണേ നാലികം തം ചതുത്ഥ"ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“പടിഭാതി മം ഭഗവാ, പടിഭാതി മം സുഗതാ”തി. “പടിഭാതു തം വങ്ഗീസാ”തി ഭഗവാ അവോച. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവി -

“തമേവ വാചം ഭാസേയ്യ, യായത്താനം ന താപയേ;
പരേ ച ന വിഹിംസേയ്യ, സാ വേ വാചാ സുഭാസിതാ.

“പിയവാചംവ ഭാസേയ്യ, യാ വാചാ പടിനന്ദിതാ;
യം അനാദായ പാപാനി, പരേസം ഭാസതേ പിയം.

“സച്ചം വേ അമതാ വാചാ, എസ ധമ്മോ സനന്തനോ;
സച്ചേ അത്ഥേ ച ധമ്മേ ച, ആഹു സന്തോ പതിട്ഠിതാ.

“യം ബുദ്ധോ ഭാസതേ വാചം, ഖേമം നിബ്ബാനപത്തിയാ;
ദുക്ഖസ്സന്തകിരിയായ, സാ വേ വാചാനമുത്തമാ”തി.

൬. സാരിപുത്തസുത്തം

൨൧൪. ഏകം സമയം ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭിക്ഖൂ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി പോരിയാ വാചായ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ [അനേളഗലായ (സീ॰ ക॰), അനേലഗളായ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ. തേ ച ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ ഏതദഹോസി - “അയം ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭിക്ഖൂ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി പോരിയാ വാചായ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ. തേ ച ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി. യംനൂനാഹം ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവേയ്യ”ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച - “പടിഭാതി മം, ആവുസോ സാരിപുത്ത, പടിഭാതി മം, ആവുസോ സാരിപുത്താ”തി. “പടിഭാതു തം, ആവുസോ വങ്ഗീസാ”തി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവി -

“ഗമ്ഭീരപഞ്ഞോ മേധാവീ, മഗ്ഗാമഗ്ഗസ്സ കോവിദോ;
സാരിപുത്തോ മഹാപഞ്ഞോ, ധമ്മം ദേസേതി ഭിക്ഖുനം.

“സംഖിത്തേനപി ദേസേതി, വിത്ഥാരേനപി ഭാസതി;
സാളികായിവ നിഗ്ഘോസോ, പടിഭാനം ഉദീരയി [ഉദീരിയി (സ്യാ॰ കം॰) ഉദീരിയതി (സാമഞ്ഞഫലസുത്തടീകാനുരൂപം)].

“തസ്സ തം ദേസയന്തസ്സ, സുണന്തി മധുരം ഗിരം;

സരേന രജനീയേന, സവനീയേന വഗ്ഗുനാ;
ഉദഗ്ഗചിത്താ മുദിതാ, സോതം ഓധേന്തി ഭിക്ഖവോ"തി.

൭. പവാരണാസുത്തം

൨൧൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി സബ്ബേഹേവ അരഹന്തേഹി. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ തദഹുപോസഥേ പന്നരസേ പവാരണായ ഭിക്ഖുസങ്ഘപരിവുതോ അബ്ഭോകാസേ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തുണ്ഹീഭൂതം ഭിക്ഖുസങ്ഘം അനുവിലോകേത്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഹന്ദ ദാനി, ഭിക്ഖവേ, പവാരേമി വോ. ന ച മേ കിഞ്ചി ഗരഹഥ കായികം വാ വാചസികം വാ"തി.

ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ന ഖോ മയം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ കിഞ്ചി ഗരഹാമ കായികം വാ വാചസികം വാ. ഭഗവാ ഹി , ഭന്തേ, അനുപ്പന്നസ്സ മഗ്ഗസ്സ ഉപ്പാദേതാ, അസഞ്ജാതസ്സ മഗ്ഗസ്സ സഞ്ജനേതാ, അനക്ഖാതസ്സ മഗ്ഗസ്സ അക്ഖാതാ, മഗ്ഗഞ്ഞൂ മഗ്ഗവിദൂ മഗ്ഗകോവിദോ. മഗ്ഗാനുഗാ ച, ഭന്തേ, ഏതരഹി സാവകാ വിഹരന്തി പച്ഛാ സമന്നാഗതാ; അഹഞ്ച ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം പവാരേമി. ന ച മേ ഭഗവാ കിഞ്ചി ഗരഹതി കായികം വാ വാചസികം വാ"തി.

"ന ഖ്വാഹം തേ, സാരിപുത്ത, കിഞ്ചി ഗരഹാമി കായികം വാ വാചസികം വാ. പണ്ഡിതോ ത്വം, സാരിപുത്ത, മഹാപഞ്ഞോ ത്വം, സാരിപുത്ത , പുഥുപഞ്ഞോ ത്വം, സാരിപുത്ത, ഹാസപഞ്ഞോ ത്വം, സാരിപുത്ത, ജവനപഞ്ഞോ ത്വം, സാരിപുത്ത, തിക്ഖപഞ്ഞോ ത്വം, സാരിപുത്ത, നിബ്ബേധികപഞ്ഞോ ത്വം, സാരിപുത്ത. സേയ്യഥാപി, സാരിപുത്ത, രഞ്ഞോ ചക്കവത്തിസ്സ ജേട്ഠപുത്തോ പിതരാ പവത്തിതം ചക്കം സമ്മദേവ അനുപ്പവത്തേതി; ഏവമേവ ഖോ ത്വം, സാരിപുത്ത, മയാ അനുത്തരം ധമ്മചക്കം പവത്തിതം സമ്മദേവ അനുപ്പവത്തേസീ"തി.

"നോ ചേ കിര മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ കിഞ്ചി ഗരഹതി കായികം വാ വാചസികം വാ. ഇമേസം പന, ഭന്തേ, ഭഗവാ പഞ്ചന്നം ഭിക്ഖുസതാനം ന കിഞ്ചി ഗരഹതി കായികം വാ വാചസികം വാ"തി. "ഇമേസമ്പി ഖ്വാഹം, സാരിപുത്ത, പഞ്ചന്നം ഭിക്ഖുസതാനം ന കിഞ്ചി ഗരഹാമി കായികം വാ വാചസികം വാ. ഇമേസഞ്ഹി, സാരിപുത്ത, പഞ്ചന്നം ഭിക്ഖുസതാനം സട്ഠി ഭിക്ഖൂ തേവിജ്ജാ, സട്ഠി ഭിക്ഖൂ ഛളഭിഞ്ഞാ, സട്ഠി ഭിക്ഖൂ ഉഭതോഭാഗവിമുത്താ, അഥ ഇതരേ പഞ്ഞാവിമുത്താ"തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "പടിഭാതി മം ഭഗവാ, പടിഭാതി മം സുഗതാ"തി. "പടിഭാതു തം, വങ്ഗീസാ"തി ഭഗവാ അവോച. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവി -

“അജ്ജ പന്നരസേ വിസുദ്ധിയാ, ഭിക്ഖൂ പഞ്ചസതാ സമാഗതാ;
സംയോജനബന്ധനച്ഛിദാ , അനീഘാ ഖീണപുനബ്ഭവാ ഇസീ.

“ചക്കവത്തീ യഥാ രാജാ, അമച്ചപരിവാരിതോ;
സമന്താ അനുപരിയേതി, സാഗരന്തം മഹിം ഇമം.

“ഏവം വിജിതസങ്ഗാമം, സത്ഥവാഹം അനുത്തരം;
സാവകാ പയിരുപാസന്തി, തേവിജ്ജാ മച്ചുഹായിനോ.

“സബ്ബേ ഭഗവതോ പുത്താ, പലാപേത്ഥ ന വിജ്ജതി;
തണ്ഹാസല്ലസ്സ ഹന്താരം, വന്ദേ ആദിച്ചബന്ധുന”ന്തി.

൮. പരോസഹസ്സസുത്തം

൨൧൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം അഡ്ഢതേലസേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ നിബ്ബാനപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേ ച ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ ഏതദഹോസി - “അയം ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ നിബ്ബാനപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേ ച ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി. യംനൂനാഹം ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവേയ്യ”ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “പടിഭാതി മം ഭഗവാ, പടിഭാതി മം സുഗതാ”തി. “പടിഭാതു തം, വങ്ഗീസാ”തി ഭഗവാ അവോച. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവി -

“പരോസഹസ്സം ഭിക്ഖൂനം, സുഗതം പയിരുപാസതി;
ദേസേന്തം വിരജം ധമ്മം, നിബ്ബാനം അകുതോഭയം.

“സുണന്തി ധമ്മം വിമലം, സമ്മാസമ്ബുദ്ധദേസിതം;
സോഭതി വത സമ്ബുദ്ധോ, ഭിക്ഖുസങ്ഘപുരക്ഖതോ.

“നാഗനാമോസി ഭഗവാ, ഇസീനം ഇസിസത്തമോ;
മഹാമേഘോവ ഹുത്വാന, സാവകേ അഭിവസ്സതി.

“ദിവാവിഹാരാ നിക്ഖമ്മ, സത്ഥുദസ്സനകമ്യതാ [സത്ഥുദസ്സനകാമതാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)];
സാവകോ തേ മഹാവീര, പാദേ വന്ദതി വങ്ഗീസോ”തി.

“കിം നു തേ, വങ്ഗീസ, ഇമാ ഗാഥായോ പുബ്ബേ പരിവിതക്കിതാ, ഉദാഹു ഠാനസോവ തം പടിഭന്തീ”തി? ‘ന ഖോ മേ, ഭന്തേ, ഇമാ ഗാഥായോ പുബ്ബേ

പരിവിതക്കിതാ, അഥ ഖോ ഠാനസോവ മം പടിഭന്തീ’തി. ‘തേന ഹി തം, വങ്ഗീസ, ഭിയ്യോസോമത്തായ പുബ്ബേ അപരിവിതക്കിതാ ഗാഥായോ പടിഭന്തൂ’തി. ‘ഏവം, ഭന്തേ’തി ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ ഭിയ്യോസോമത്തായ ഭഗവന്തം പുബ്ബേ അപരിവിതക്കിതാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവി -

“ഉമ്മഗ്ഗപഥം [ഉമ്മഗ്ഗസതം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] മാരസ്സ അഭിഭുയ്യ, ചരതി പഭിജ്ജ ഖിലാനി;
തം പസ്സഥ ബന്ധപമുഞ്ചകരം, അസിതം ഭാഗസോ പവിഭജം.

“ഓഘസ്സ നിത്ഥരണത്ഥം, അനേകവിഹിതം മഗ്ഗം അക്ഖാസി;
തസ്മിഞ്ചേ അമതേ അക്ഖാതേ, ധമ്മദ്ദസാ ഠിതാ അസംഹീരാ.

“പജ്ജോതകരോ അതിവിജ്ഝ [അതിവിജ്ഝ ധമ്മം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)], സബ്ബട്ഠിതീനം അതിക്കമമദ്ദസ;
ഞത്വാ ച സച്ഛികത്വാ ച, അഗ്ഗം സോ ദേസയി ദസദ്ധാനം.

“ഏവം സുദേസിതേ ധമ്മേ,
കോ പമാദോ വിജാനതം ധമ്മം [കോ പമാദോ വിജാനതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)];
തസ്മാ ഹി തസ്സ ഭഗവതോ സാസനേ;
അപ്പമത്തോ സദാ നമസ്സമനുസിക്ഖേ”തി.

൯. കോണ്ഡഞ്ഞസുത്തം

൨൧൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ അഞ്ഞാസികോണ്ഡഞ്ഞോ [അഞ്ഞാകോണ്ഡഞ്ഞോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] സുചിരസ്സേവ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ പാദേസു സിരസാ നിപതിത്വാ ഭഗവതോ പാദാനി മുഖേന ച പരിചുമ്ബതി, പാണീഹി ച പരിസമ്ബാഹതി, നാമഞ്ച സാവേതി - “കോണ്ഡഞ്ഞോഹം, ഭഗവാ, കോണ്ഡഞ്ഞോഹം, സുഗതാ”തി. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ ഏതദഹോസി - “അയം ഖോ ആയസ്മാ അഞ്ഞാസികോണ്ഡഞ്ഞോ സുചിരസ്സേവ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ പാദേസു സിരസാ നിപതിത്വാ ഭഗവതോ പാദാനി മുഖേന ച പരിചുമ്ബതി, പാണീഹി ച പരിസമ്ബാഹതി, നാമഞ്ച സാവേതി - ‘കോണ്ഡഞ്ഞോഹം, ഭഗവാ, കോണ്ഡഞ്ഞോഹം, സുഗതാ’തി. യംനൂനാഹം ആയസ്മന്തം അഞ്ഞാസികോണ്ഡഞ്ഞം ഭഗവതോ സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവേയ്യ”ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “പടിഭാതി മം, ഭഗവാ, പടിഭാതി മം, സുഗതാ”തി. “പടിഭാതു തം, വങ്ഗീസാ”തി ഭഗവാ അവോച. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ആയസ്മന്തം അഞ്ഞാസികോണ്ഡഞ്ഞം ഭഗവതോ സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവി -

“ബുദ്ധാനുബുദ്ധോ സോ ഥേരോ, കോണ്ഡഞ്ഞോ തിബ്ബനിക്കമോ;
ലാഭീ സുഖവിഹാരാനം, വിവേകാനം അഭിണ്ഹസോ.

“യം സാവകേന പത്തബ്ബം, സത്ഥുസാസനകാരിനാ;
സബ്ബസ്സ തം അനുപ്പത്തം, അപ്പമത്തസ്സ സിക്ഖതോ.

“മഹാനുഭാവോ തേവിജ്ജോ, ചേതോപരിയായകോവിദോ;
കോണ്ഡഞ്ഞോ ബുദ്ധദായാദോ [ബുദ്ധസാവകോ (പീ॰)], പാദേ വന്ദതി സത്ഥുനോ”തി.

൧൦. മോഗ്ഗല്ലാനസുത്തം

൨൨൨. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഇസിഗിലിപസ്സേ കാളസിലായം മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി സബ്ബേഹേവ അരഹന്തേഹി. തേസം സുദം ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ചേതസാ ചിത്തം സമന്നേസതി [സമന്വേസതി (സ്യാ॰ അട്ഠ॰)] വിപ്പമുത്തം നിരുപധിം. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ ഏതദഹോസി - “അയം ഖോ ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഇസിഗിലിപസ്സേ കാളസിലായം മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി സബ്ബേഹേവ അരഹന്തേഹി. തേസം സുദം ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ചേതസാ ചിത്തം സമന്നേസതി വിപ്പമുത്തം നിരുപധിം. യംനൂനാഹം ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഭഗവതോ സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവേയ്യ”ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “പടിഭാതി മം, ഭഗവാ, പടിഭാതി മം, സുഗതാ”തി. “പടിഭാതു തം, വങ്ഗീസാ”തി ഭഗവാ അവോച. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഭഗവതോ സമ്മുഖാ സാരുപ്പാഹി ഗാഥാഹി അഭിത്ഥവി -

“നഗസ്സ പസ്സേ ആസീനം, മുനിം ദുക്ഖസ്സ പാരഗും;
സാവകാ പയിരുപാസന്തി, തേവിജ്ജാ മച്ചുഹായിനോ.

“തേ ചേതസാ അനുപരിയേതി [അനുപരിയേസതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)], മോഗ്ഗല്ലാനോ മഹിദ്ധികോ;
ചിത്തം നേസം സമന്നേസം [സമന്വേസം (സ്യാ॰ അട്ഠ॰)], വിപ്പമുത്തം നിരൂപധിം.

“ഏവം സബ്ബങ്ഗസമ്പന്നം, മുനിം ദുക്ഖസ്സ പാരഗും;
അനേകാകാരസമ്പന്നം, പയിരുപാസന്തി ഗോതമ”ന്തി.

൧൧. ഗഗ്ഗരാസുത്തം

൨൨൩. ഏകം സമയം ഭഗവാ ചമ്പായം വിഹരതി ഗഗ്ഗരായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി സത്തഹി ച ഉപാസകസതേഹി സത്തഹി ച

ഉപാസികാസതേഹി അനേകേഹി ച ദേവതാസഹസ്സേഹി. ത്യാസ്സുദം ഭഗവാ അതിരോചതി [അതിവിരോചതി (ക॰)] വണ്ണേന ചേവ യസസാ ച. അഥ ഖോ ആയസ്മതോ വങ്ഗീസസ്സ ഏതദഹോസി - "അയം ഖോ ഭഗവാ ചമ്പായം വിഹരതി ഗഗ്ഗരായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി സത്തഹി ച ഉപാസകസതേഹി സത്തഹി ച ഉപാസികാസതേഹി അനേകേഹി ച ദേവതാസഹസ്സേഹി. ത്യാസ്സുദം ഭഗവാ അതിരോചതി വണ്ണേന ചേവ യസസാ ച. യംനൂനാഹം ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പായ ഗാഥായ അഭിത്ഥവേയ്യ"ന്തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഉട്ഠായാസനാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "പടിഭാതി മം, ഭഗവാ, പടിഭാതി മം, സുഗതാ"തി. "പടിഭാതു തം, വങ്ഗീസാ"തി ഭഗവാ അവോച. അഥ ഖോ ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ സാരുപ്പായ ഗാഥായ അഭിത്ഥവി -

"ചന്ദോ യഥാ വിഗതവലാഹകേ നഭേ,
വിരോചതി വിഗതമലോവ ഭാണുമാ;
ഏവമ്പി അങ്ഗീരസ ത്വം മഹാമുനി,
അതിരോചസി യസസാ സബ്ബലോക"ന്തി.

൧൨. വങ്ഗീസസുത്തം

൨൨൩. ഏകം സമയം ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ . തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ വങ്ഗീസോ അചിരഅരഹത്തപ്പത്തോ ഹുത്വാ [ഹോതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] വിമുത്തിസുഖം പടിസംവേദീ [വിമുത്തിസുഖപടിസംവേദീ (സീ॰ പീ॰)] തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

"കാവേയ്യമത്താ വിചരിമ്ഹ പുബ്ബേ, ഗാമാ ഗാമം പുരാ പുരം;
അഥദ്ദസാമ സമ്ബുദ്ധം, സദ്ധാ നോ ഉപപജ്ജഥ.

"സോ മേ ധമ്മമദേസേസി, ഖന്ധായതനധാതുയോ [ഖന്ധേ ആയതനാനി ധാതുയോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)];
തസ്സാഹം ധമ്മം സുത്വാന, പബ്ബജിം അനഗാരിയം.

"ബഹുന്നം വത അത്ഥായ, ബോധിം അജ്ഝഗമാ മുനി;
ഭിക്ഖൂനം ഭിക്ഖുനീനഞ്ച, യേ നിയാമഗതദ്ദസാ.

"സ്വാഗതം വത മേ ആസി, മമ ബുദ്ധസ്സ സന്തികേ;
തിസ്സോ വിജ്ജാ അനുപ്പത്താ, കതം ബുദ്ധസ്സ സാസനം.

"പുബ്ബേനിവാസം ജാനാമി, ദിബ്ബചക്ഖും വിസോധിതം;
തേവിജ്ജോ ഇദ്ധിപത്തോമ്ഹി, ചേതോപരിയായകോവിദോ"തി.

വങ്ഗീസസംയുത്തം സമത്തം.

തസ്സുദ്ദാനം -

നിക്ഖന്തം അരതി ചേവ, പേസലാ അതിമഞ്ഞനാ;
ആനന്ദേന സുഭാസിതാ, സാരിപുത്തപവാരണാ;
പരോസഹസ്സം കോണ്ഡഞ്ഞോ, മോഗ്ഗല്ലാനേന ഗഗ്ഗരാ;
വങ്ഗീസേന ദ്വാദസാതി.

൯. വനസംയുത്തം

൧. വിവേകസുത്തം

൨൨൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന സോ ഭിക്ഖു ദിവാവിഹാരഗതോ പാപകേ അകുസലേ വിതക്കേ വിതക്കേതി ഗേഹനിസ്സിതേ. അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ തം ഭിക്ഖും സംവേജേതുകാമാ യേന സോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഭിക്ഖും ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

"വിവേകകാമോസി വനം പവിട്ഠോ,
അഥ തേ മനോ നിച്ഛരതീ ബഹിദ്ധാ;
ജനോ ജനസ്മിം വിനയസ്സു ഛന്ദം,
തതോ സുഖീ ഹോഹിസി വീതരാഗോ.

"അരതിം പജഹാസി സതോ, ഭവാസി സതം തം സാരയാമസേ;
പാതാലരജോ ഹി ദുത്തരോ, മാ തം കാമരജോ അവാഹരി.

"സകുണോ യഥാ പംസുകുന്ഥിതോ [പംസുകുണ്ഠിതോ (ക॰), പംസുകുണ്ഡിതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], വിധുനം പാതയതി സിതം രജം;
ഏവം ഭിക്ഖു പധാനവാ സതിമാ, വിധുനം പാതയതി സിതം രജ"ന്ത്ന്തി.

അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു തായ ദേവതായ സംവേജിതോ സംവേഗമാപാദീതി.

൨. ഉപട്ഠാനസുത്തം

൨൨൨. ഏകം സമയം അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന സോ ഭിക്ഖു ദിവാവിഹാരഗതോ സുപതി. അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ തം ഭിക്ഖും സംവേജേതുകാമാ യേന സോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഭിക്ഖും ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

"ഉട്ഠേഹി ഭിക്ഖു കിം സേസി, കോ അത്ഥോ സുപിതേന [സുപിനേന (സീ॰)] തേ;
ആതുരസ്സ ഹി കാ നിദ്ദാ, സല്ലവിദ്ധസ്സ രുപ്പതോ.

"യായ സദ്ധായ പബ്ബജിതോ [യായ സദ്ധാപബ്ബജിതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)], അഗാരസ്മാനഗാരിയം;
തമേവ സദ്ധം ബ്രൂഹേഹി, മാ നിദ്ദായ വസം ഗമീ"തി.

"അനിച്ചാ അദ്ധുവാ കാമാ, യേസു മന്ദോവ മുച്ഛിതോ;

ബദ്ധേസു [ഖന്ധേസു (സീ॰)] മുത്തം അസിതം, കസ്മാ പബ്ബജിതം തപേ.

“ഛന്ദരാഗസ്സ വിനയാ, അവിജ്ജാസമതിക്കമാ;
തം ഞാണം പരമോദാനം [പരിയോദാതം (സീ॰ പീ॰), പരമോദാതം (സ്യാ॰ കം॰), പരമവോദാനം (സീ॰ അട്ഠ॰)], കസ്മാ പബ്ബജിതം തപേ.

“ഛേത്വാ [ഭേത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അവിജ്ജം വിജ്ജായ,
ആസവാനം പരിക്ഖയാ;
അസോകം അനുപായാസം, കസ്മാ പബ്ബജിതം തപേ.

“ആരദ്ധവീരിയം പഹിതത്തം, നിച്ചം ദള്ഹപരക്കമം;
നിബ്ബാനം അഭികങ്ഖന്തം, കസ്മാ പബ്ബജിതം തപേ”തി.

൩. കസ്സപഗോത്തസുത്തം

൨൨൩. ഏകം സമയം ആയസ്മാ കസ്സപഗോത്തോ കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ കസ്സപഗോത്തോ ദിവാവിഹാരഗതോ അഞ്ഞതരം ഛേതം ഓവദതി. അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ ആയസ്മന്തം കസ്സപഗോത്തം സംവേജേതുകാമാ യേനായസ്മാ കസ്സപഗോത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം കസ്സപഗോത്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

“ഗിരിദുഗ്ഗചരം ഛേതം, അപ്പപഞ്ഞം അചേതസം;
അകാലേ ഓവദം ഭിക്ഖു, മന്ദോവ പടിഭാതി മം.

“സുണാതി ന വിജാനാതി, ആലോകേതി ന പസ്സതി;
ധമ്മസ്മിം ഭഞ്ഞമാനസ്മിം, അത്ഥം ബാലോ ന ബുജ്ഝതി.

“സചേപി ദസ പജ്ജോതേ, ധാരയിസ്സസി കസ്സപ;
നേവ ദക്ഖതി രൂപാനി, ചക്ഖു ഹിസ്സ ന വിജ്ജതീ”തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ കസ്സപഗോത്തോ തായ ദേവതായ സംവേജിതോ സംവേഗമാപാദീതി.

൪. സമ്ബഹുലസുത്തം

൨൨൪. ഏകം സമയം സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ കോസലേസു വിഹരന്തി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ വസ്സംവുട്ഠാ [വസ്സംവുത്ഥാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] തേമാസച്ചയേന ചാരികം പക്കമിംസു. അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ തേ ഭിക്ഖൂ അപസ്സന്തീ പരിദേവമാനാ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“അരതി വിയ മേജ്ജ ഖായതി,
ബഹുകേ ദിസ്വാന വിവിത്തേ ആസനേ;
തേ ചിത്തകഥാ ബഹുസ്സുതാ,
കോമേ ഗോതമസാവകാ ഗതാ”തി.

ഏവം വുത്തേ, അഞ്ഞതരാ ദേവതാ തം ദേവതം ഗാഥായ പച്ചഭാസി -

“മാഗധം ഗതാ കോസലം ഗതാ, ഏകച്ചിയാ പന വജ്ജിഭൂമിയാ;
മഗാ വിയ അസങ്ഗചാരിനോ, അനികേതാ വിഹരന്തി ഭിക്ഖവോ”തി.

൫. ആനന്ദസുത്തം

൨൨൫. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ ആനന്ദോ അതിവേലം ഗിഹിസഞ്ഞത്തിബഹുലോ വിഹരതി. അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം സംവേജേതുകാമാ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“രുക്ഖമൂലഗഹനം പസക്കിയ, നിബ്ബാനം ഹദയസ്മിം ഓപിയ;
ഝാ ഗോതമ മാ പമാദോ [മാ ച പമാദോ (സീ॰ പീ॰)], കിം തേ ബിളിബിളികാ കരിസ്സതീ”തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ തായ ദേവതായ സംവേജിതോ സംവേഗമാപാദീതി.

൬. അനുരുദ്ധസുത്തം

൨൨൬. ഏകം സമയം ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ താവതിംസകായികാ ദേവതാ ജാലിനീ നാമ ആയസ്മതോ അനുരുദ്ധസ്സ പുരാണദുതിയികാ യേനായസ്മാ അനുരുദ്ധോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം അനുരുദ്ധം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“തത്ഥ ചിത്തം പണിധേഹി, യത്ഥ തേ വുസിതം പുരേ;
താവതിംസേസു ദേവേസു, സബ്ബകാമസമിദ്ധിസു;
പുരക്ഖതോ പരിവുതോ, ദേവകഞ്ഞാഹി സോഭസീ”തി.

“ദുഗ്ഗതാ ദേവകഞ്ഞായോ, സക്കായസ്മിം പതിട്ഠിതാ;
തേ ചാപി ദുഗ്ഗതാ സത്താ, ദേവകഞ്ഞാഹി പത്ഥിതാ”തി.

“ന തേ സുഖം പജാനന്തി, യേ ന പസ്സന്തി നന്ദനം;
ആവാസം നരദേവാനം, തിദസാനം യസസ്സിന”ന്തി.

“ന ത്വം ബാലേ വിജാനാസി, യഥാ അരഹതം വചോ;
അനിച്ചാ സബ്ബസങ്ഖാരാ, ഉപ്പാദവയധമ്മിനോ;
ഉപ്പജ്ജിത്വാ നിരുജ്ഝന്തി, തേസം വൂപസമോ സുഖോ.

“നത്ഥി ദാനി പുനാവാസോ, ദേവകായസ്മി ജാലിനി;
വിക്ഖീണോ ജാതിസംസാരോ, നത്ഥി ദാനി പുനബ്ഭവോ”തി.

൭. നാഗദത്തസുത്തം

൨൨൭. ഏകം സമയം ആയസ്മാ നാഗദത്തോ കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ നാഗദത്തോ അതികാലേന ഗാമം പവിസതി, അതിദിവാ പടിക്കമതി. അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ ആയസ്മതോ നാഗദത്തസ്സ അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ ആയസ്മന്തം നാഗദത്തം സംവേജേതുകാമാ യേനായസ്മാ നാഗദത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം നാഗദത്തം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

“കാലേ പവിസ നാഗദത്ത, ദിവാ ച ആഗന്ത്വാ അതിവേലചാരീ;
സംസട്ഠോ ഗഹട്ഠേഹി, സമാനസുഖദുക്ഖോ.

“ഭായാമി നാഗദത്തം സുപ്പഗബ്ഭം, കുലേസു വിനിബദ്ധം;
മാ ഹേവ മച്ചുരഞ്ഞോ ബലവതോ, അന്തകസ്സ വസം ഉപേസീ”തി
[വസമേയ്യാതി (സീ॰ പീ॰), വസമേസീതി (സ്യാ॰ കം॰)].

അഥ ഖോ ആയസ്മാ നാഗദത്തോ തായ ദേവതായ സംവേജിതോ സംവേഗമാപാദീതി.

൮. കുലഘരണീസുത്തം

൨൨൮. ഏകം സമയം അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന സോ ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരസ്മിം കുലേ അതിവേലം അജ്ഝോഗാള്ഹപ്പത്തോ വിഹരതി. അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ തം ഭിക്ഖും സംവേജേതുകാമാ യാ തസ്മിം കുലേ കുലഘരണീ, തസ്സാ വണ്ണം അഭിനിമ്മിനിത്വാ യേന സോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഭിക്ഖും ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“നദീതീരേസു സണ്ഠാനേ, സഭാസു രഥിയാസു ച;
ജനാ സങ്ഗമ്മ മന്തേന്തി, മഞ്ച തഞ്ച [ത്വഞ്ച (ക॰)] കിമന്തര”ന്തി.

“ബഹൂഹി സദ്ദാ പച്ചൂഹാ, ഖമിതബ്ബാ തപസ്സിനാ;
ന തേന മങ്കു ഹോതബ്ബം, ന ഹി തേന കിലിസ്സതി.

“യോ ച സദ്ദപരിത്താസീ, വനേ വാതമിഗോ യഥാ;
ലഹുചിത്തോതി തം ആഹു, നാസ്സ സമ്പജ്ജതേ വത”ന്തി.

൯. വജ്ജിപുത്തസുത്തം

൨൨൯. ഏകം സമയം അഞ്ഞതരോ വജ്ജിപുത്തകോ ഭിക്ഖു വേസാലിയം വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന വേസാലിയം വജ്ജിപുത്തകോ സബ്ബരത്തിചാരോ ഹോതി. അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു വേസാലിയാ തൂരിയ-താളിത-വാദിത-നിഗ്ഘോസസദ്ദം സുത്വാ പരിദേവമാനോ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“ഏകകാ മയം അരഞ്ഞേ വിഹരാമ,
അപവിദ്ധംവ [അപവിട്ഠംവ (സ്യാ॰ കം॰)] വനസ്മിം ദാരുകം;

ഏതാദിസികായ രത്തിയാ,
കോ സു നാമമ്ഹേഹി [നാമ അമ്ഹേഹി (സീ॰ പീ॰)] പാപിയോ''തി.

അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ തം ഭിക്ഖും സംവേജേതുകാമാ യേന സോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഭിക്ഖും ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''ഏകകോവ ത്വം അരഞ്ഞേ വിഹരസി, അപവിദ്ധംവ വനസ്മിം ദാരുകം;
തസ്സ തേ ബഹുകാ പിഹയന്തി, നേരയികാ വിയ സഗ്ഗഗാമിന''ന്തി.

അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു തായ ദേവതായ സംവേജിതോ സംവേഗമാപാദീതി.

൧൦. സജ്ഝായസുത്തം

൨൧൦. ഏകം സമയം അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന സോ ഭിക്ഖു യം സുദം പുബ്ബേ അതിവേലം സജ്ഝായബഹുലോ വിഹരതി സോ അപരേന സമയേന അപ്പോസ്സുക്കോ തുണ്ഹീഭൂതോ സങ്കസായതി. അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ ധമ്മം അസുണന്തീ യേന സോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഭിക്ഖും ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''കസ്മാ തുവം ധമ്മപദാനി ഭിക്ഖു, നാധീയസി ഭിക്ഖൂഹി സംവസന്തോ;
സുത്വാന ധമ്മം ലഭതിപ്പസാദം, ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ലഭതിപ്പസംസ''ന്തി.

''അഹു പുരേ ധമ്മപദേസു ഛന്ദോ, യാവ വിരാഗേന സമാഗമിമ്ഹ;
യതോ വിരാഗേന സമാഗമിമ്ഹ, യം കിഞ്ചി ദിട്ഠംവ സുതം മുതം വാ;
അഞ്ഞായ നിക്ഖേപനമാഹു സന്തോ''തി.

൧൧. അകുസലവിതക്കസുത്തം

൨൧൧. ഏകം സമയം അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന സോ ഭിക്ഖു ദിവാവിഹാരഗതോ പാപകേ അകുസലേ വിതക്കേ വിതക്കേതി, സേയ്യഥിദം - കാമവിതക്കം, ബ്യാപാദവിതക്കം, വിഹിംസാവിതക്കം. അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ തം ഭിക്ഖും സംവേജേതുകാമാ യേന സോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഭിക്ഖും ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

''അയോനിസോ മനസികാരാ, സോ വിതക്കേഹി ഖജ്ജസി;
അയോനിസോ [അയോനിം (പീ॰ ക॰)] പടിനിസ്സജ്ജ, യോനിസോ അനുചിന്തയ.

''സത്ഥാരം ധമ്മമാരബ്ഭ, സങ്ഘം സീലാനി അത്തനോ;

അധിഗച്ഛസി പാമോജ്ജം, പീതിസുഖമസംസയം;
തതോ പാമോജ്ജബഹുലോ, ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സസീ''തി.

അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു തായ ദേവതായ സംവേജിതോ സംവേഗമാപാദീതി.

൧൨. മജ്ഝന്ഹികസുത്തം

൨൩൨. ഏകം സമയം അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. അഥ ഖോ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ യേന സോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

''ഠിതേ മജ്ഝന്ഹികേ കാലേ, സന്നിസീവേസു [സന്നിസിന്നേസു (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പക്ഖിസു;
സണതേവ ബ്രഹാരഞ്ഞം, തം ഭയം പടിഭാതി മം.

''ഠിതേ മജ്ഝന്ഹികേ കാലേ, സന്നിസീവേസു പക്ഖിസു;
സണതേവ ബ്രഹാരഞ്ഞം, സാ രതി പടിഭാതി മ''ന്തി.

൧൩. പാകതിന്ദ്രിയസുത്തം

൨൩൩. ഏകം സമയം സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ കോസലേസു വിഹരന്തി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ ഉദ്ധതാ ഉന്നളാ ചപലാ മുഖരാ വികിണ്ണവാചാ മുട്ഠസ്സതിനോ അസമ്പജാനാ അസമാഹിതാ വിബ്ഭന്തചിത്താ പാകതിന്ദ്രിയാ. അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ തേസം ഭിക്ഖൂനം അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ തേ ഭിക്ഖൂ സംവേജേതുകാമാ യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

''സുഖജീവിനോ പുരേ ആസും, ഭിക്ഖൂ ഗോതമസാവകാ;
അനിച്ഛാ പിണ്ഡമേസനാ, അനിച്ഛാ സയനാസനം;
ലോകേ അനിച്ചതം ഞത്വാ, ദുക്ഖസ്സന്തം അകംസു തേ.

''ദുപ്പോസം കത്വാ അത്താനം, ഗാമേ ഗാമണികാ വിയ;
ഭുത്വാ ഭുത്വാ നിപജ്ജന്തി, പരാഗാരേസു മുച്ഛിതാ.

''സങ്ഘസ്സ അഞ്ജലിം കത്വാ, ഇധേകച്ചേ വദാമഹം;
അപവിദ്ധാ [അപവിട്ഠാ (സ്യാ॰ കം॰)] അനാഥാ തേ, യഥാ പേതാ തഥേവ തേ.

''യേ ഖോ പമത്താ വിഹരന്തി, തേ മേ സന്ധായ ഭാസിതം;
യേ അപ്പമത്താ വിഹരന്തി, നമോ തേസം കരോമഹ''ന്തി.

അഥ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ തായ ദേവതായ സംവേജിതാ സംവേഗമാപാദുന്തി.

൧൪. ഗന്ധത്ഥേനസുത്തം

൨൩൮. ഏകം സമയം അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു കോസലേസു വിഹരതി അഞ്ഞതരസ്മിം വനസണ്ഡേ. തേന ഖോ പന സമയേന സോ ഭിക്ഖു പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ പോക്ഖരണിം ഓഗാഹേത്വാ പദുമം ഉപസിങ്ഘതി. അഥ ഖോ യാ തസ്മിം വനസണ്ഡേ അധിവത്ഥാ ദേവതാ തസ്സ ഭിക്ഖുനോ അനുകമ്പികാ അത്ഥകാമാ തം ഭിക്ഖും സംവേജേതുകാമാ യേന സോ ഭിക്ഖു തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം ഭിക്ഖും ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"യമേതം വാരിജം പുപ്ഫം, അദിന്നം ഉപസിങ്ഘസി;
ഏകങ്ഗമേതം ഥേയ്യാനം, ഗന്ധത്ഥേനോസി മാരിസാ"തി.

"ന ഹരാമി ന ഭഞ്ജാമി, ആരാ സിങ്ഘാമി വാരിജം;
അഥ കേന നു വണ്ണേന, ഗന്ധത്ഥേനോതി വുച്ചതി.

"യ്വായം ഭിസാനി ഖനതി, പുണ്ഡരീകാനി ഭഞ്ജതി;
ഏവം ആകിണ്ണകമ്മന്തോ, കസ്മാ ഏസോ ന വുച്ചതീ"തി.

"ആകിണ്ണലുദ്ദോ പുരിസോ, ധാതിചേലംവ മക്ഖിതോ;
തസ്മിം മേ വചനം നത്ഥി, ത്വഞ്ചാരഹാമി വത്തവേ.

"അനങ്ഗണസ്സ പോസസ്സ, നിച്ചം സുചിഗവേസിനോ;
വാലഗ്ഗമത്തം പാപസ്സ, അബ്ഭാമത്തംവ ഖായതീ"തി.

"അദ്ധാ മം യക്ഖ ജാനാസി, അഥോ മേ അനുകമ്പസി;
പുനപി യക്ഖ വജ്ജാസി, യദാ പസ്സസി ഏദിസ"ന്തി.

"നേവ തം ഉപജീവാമ, നപി തേ ഭതകാമ്ഹസേ;
ത്വമേവ ഭിക്ഖു ജാനേയ്യ, യേന ഗച്ഛേയ്യ സുഗ്ഗതി"ന്തി.

അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു തായ ദേവതായ സംവേജിതോ സംവേഗമാപാദീതി.

വനസംയുത്തം സമത്തം.

തസ്സുദ്ദാനം -

വിവേകം ഉപട്ഠാനഞ്ച, കസ്സപഗോത്തേന സമ്ബഹുലാ;
ആനന്ദോ അനുരുദ്ധോ ച, നാഗദത്തഞ്ച കുലഘരണീ.

വജ്ജിപുത്തോ ച വേസാലീ, സജ്ഝായേന അയോനിസോ;
മജ്ഝന്ഹികാലമ്ഹി പാകതിന്ദ്രിയ, പദുമപുപ്ഫേന ചുദ്ദസ ഭവേതി.

൧൦. യക്ഖസംയുത്തം

൧. ഇന്ദകസുത്തം

൨൩൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഇന്ദകൂടേ പബ്ബതേ, ഇന്ദകസ്സ യക്ഖസ്സ ഭവനേ. അഥ ഖോ ഇന്ദകോ യക്ഖോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"രൂപം ന ജീവന്തി വദന്തി ബുദ്ധാ, കഥം ന്വയം വിന്ദതിമം സരീരം;
കുതസ്സ അട്ഠിയകപിണ്ഡമേതി, കഥം ന്വയം സജ്ജതി ഗബ്ഭരസ്മി"ന്തി.

"പഠമം കലലം ഹോതി, കലലാ ഹോതി അബ്ബുദം;
അബ്ബുദാ ജായതേ പേസി, പേസി നിബ്ബത്തതീ ഘനോ;
ഘനാ പസാഖാ ജായന്തി, കേസാ ലോമാ നഖാപി ച.

"യഞ്ചസ്സ ഭുഞ്ജതീ മാതാ, അന്നം പാനഞ്ച ഭോജനം;
തേന സോ തത്ഥ യാപേതി, മാതുകുച്ഛിഗതോ നരോ"തി.

൨. സക്കനാമസുത്തം

൨൩൬. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. അഥ ഖോ സക്കനാമകോ യക്ഖോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

"സബ്ബഗന്ഥപ്പഹീനസ്സ , വിപ്പമുത്തസ്സ തേ സതോ;
സമണസ്സ ന തം സാധു, യദഞ്ഞമനുസാസസീ"തി [യദഞ്ഞമനുസാസതീതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

"യേന കേനചി വണ്ണേന, സംവാസോ സക്ക ജായതി;
ന തം അരഹതി സപ്പഞ്ഞോ, മനസാ അനുകമ്പിതും.

"മനസാ ചേ പസന്നേന, യദഞ്ഞമനുസാസതി;
ന തേന ഹോതി സംയുത്തോ, യാനുകമ്പാ [സാനുകമ്പാ (സീ॰ പീ॰)] അനുദ്ദയാ"തി.

൩. സൂചിലോമസുത്തം

൨൩൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ ഗയായം വിഹരതി ടങ്കിതമഞ്ചേ സൂചിലോമസ്സ യക്ഖസ്സ ഭവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഖരോ ച യക്ഖോ സൂചിലോമോ ച യക്ഖോ ഭഗവതോ അവിദൂരേ അതിക്കമന്തി. അഥ ഖോ ഖരോ യക്ഖോ സൂചിലോമം യക്ഖം ഏതദവോച - "ഏസോ സമണോ"തി! "നേസോ സമണോ, സമണകോ ഏസോ". "യാവ ജാനാമി യദി വാ സോ സമണോ യദി വാ പന സോ സമണകോ"തി.

അഥ ഖോ സൂചിലോമോ യക്ഖോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ കായം ഉപനാമേസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ കായം

അപനാമേസി. അഥ ഖോ സൂചിലോമോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ഭായസി മം സമണാ”തി? “ന ഖ്വാഹം തം, ആവുസോ, ഭായാമി; അപി ച തേ സമ്ഫസ്സോ പാപകോ”തി. “പഞ്ഹം തം, സമണ പുച്ഛിസ്സാമി. സചേ മേ ന ബ്യാകരിസ്സസി, ചിത്തം വാ തേ ഖിപിസ്സാമി, ഹദയം വാ തേ ഫാലേസ്സാമി, പാദേസു വാ ഗഹേത്വാ പാരഗങ്ഗായ [പാരം ഗങ്ഗായ (ക॰)] ഖിപിസ്സാമീ”തി. “ന ഖ്വാഹം തം, ആവുസോ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ, യോ മേ ചിത്തം വാ ഖിപേയ്യ ഹദയം വാ ഫാലേയ്യ പാദേസു വാ ഗഹേത്വാ പാരഗങ്ഗായ ഖിപേയ്യ; അപി ച ത്വം, ആവുസോ, പുച്ഛ യദാ കങ്ഖസീ”തി. അഥ ഖോ സൂചിലോമോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി - ( ) [(അഥ ഖോ സൂചിലോമോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി.) (സീ॰)]

“രാഗോ ച ദോസോ ച കുതോനിദാനാ,
അരതീ രതീ ലോമഹംസോ കുതോജാ;
കുതോ സമുട്ഠായ മനോവിതക്കാ,
കുമാരകാ ധങ്കമിവോസ്സജന്തീ”തി.

“രാഗോ ച ദോസോ ച ഇതോനിദാനാ,
അരതീ രതീ ലോമഹംസോ ഇതോജാ;
ഇതോ സമുട്ഠായ മനോവിതക്കാ,
കുമാരകാ ധങ്കമിവോസ്സജന്തി.

“സ്നേഹജാ അത്തസമ്ഭൂതാ, നിഗ്രോധസ്സേവ ഖന്ധജാ;
പുഥൂ വിസത്താ കാമേസു, മാലുവാവ വിതതാ [വിത്ഥതാ (സ്യാ॰ കം॰)] വനേ.

“യേ നം പജാനന്തി യതോനിദാനം,
തേ നം വിനോദേന്തി സുണോഹി യക്ഖ;
തേ ദുത്തരം ഓഘമിമം തരന്തി,
അതിണ്ണപുബ്ബം അപുനബ്ഭവായാ”തി.

ൻ. മണിഭദ്ദസുത്തം

൨൩൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ മഗധേസു വിഹരതി മണിമാലികേ ചേതിയേ മണിഭദ്ദസ്സ യക്ഖസ്സ ഭവനേ. അഥ ഖോ മണിഭദ്ദോ യക്ഖോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“സതീമതോ സദാ ഭദ്ദം, സതിമാ സുഖമേധതി;
സതീമതോ സുവേ സേയ്യോ, വേരാ ച പരിമുച്ചതീ”തി.

“സതീമതോ സദാ ഭദ്ദം, സതിമാ സുഖമേധതി;
സതീമതോ സുവേ സേയ്യോ, വേരാ ന പരിമുച്ചതി.

“യസ്സ സബ്ബമഹോരത്തം [രത്തിം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], അഹിംസായ രതോ മനോ;
മേത്തം സോ സബ്ബഭൂതേസു, വേരം തസ്സ ന കേനചീ”തി.

൬. സാനുസുത്തം

൨൩൯. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരിസ്സാ ഉപാസികായ സാനു നാമ പുത്തോ യക്ഖേന ഗഹിതോ ഹോതി. അഥ ഖോ സാ ഉപാസികാ പരിദേവമാനാ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം, യാ ച പക്ഖസ്സ അട്ഠമീ;
പാടിഹാരിയപക്ഖഞ്ച, അട്ഠങ്ഗസുസമാഗതം.

“ഉപോസഥം ഉപവസന്തി, ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി യേ;
ന തേഹി യക്ഖാ കീളന്തി, ഇതി മേ അരഹതം സുതം;
സാ ദാനി അജ്ജ പസ്സാമി, യക്ഖാ കീളന്തി സാനുനാ”തി.

“ചാതുദ്ദസിം പഞ്ചദസിം, യാ ച പക്ഖസ്സ അട്ഠമീ;
പാടിഹാരിയപക്ഖഞ്ച, അട്ഠങ്ഗസുസമാഗതം;
ഉപോസഥം ഉപവസന്തി, ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി യേ.

“ന തേഹി യക്ഖാ കീളന്തി, സാഹു തേ അരഹതം സുതം;
സാനും പബുദ്ധം വജ്ജാസി, യക്ഖാനം വചനം ഇദം;
മാകാസി പാപകം കമ്മം, ആവി വാ യദി വാ രഹോ.

“സചേ ച [സചേവ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰), യഞ്ചേവ (സീ॰)] പാപകം കമ്മം, കരിസ്സസി കരോസി വാ;
ന തേ ദുക്ഖാ പമുത്യത്ഥി, ഉപ്പച്ചാപി പലായതോ”തി.

“മതം വാ അമ്മ രോദന്തി, യോ വാ ജീവം ന ദിസ്സതി;
ജീവന്തം അമ്മ പസ്സന്തീ, കസ്മാ മം അമ്മ രോദസീ”തി.

“മതം വാ പുത്ത രോദന്തി, യോ വാ ജീവം ന ദിസ്സതി;
യോ ച കാമേ ചജിത്വാന, പുനരാഗച്ഛതേ ഇധ;
തം വാപി പുത്ത രോദന്തി, പുന ജീവം മതോ ഹി സോ.

“കുക്കുളാ ഉബ്ഭതോ താത, കുക്കുളം [കുക്കുളേ (സീ॰)] പതിതുമിച്ഛസി;
നരകാ ഉബ്ഭതോ താത, നരകം പതിതുമിച്ഛസി.

“അഭിധാവഥ ഭദ്ദന്തേ, കസ്സ ഉജ്ഝാപയാമസേ;
ആദിത്താ നീഹതം [നിബ്ഭതം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰), നിഭതം (പീ॰ ക॰)] ഭണ്ഡം, പുന ഡയ്ഹിതുമിച്ഛസീ”തി.

൭. പിയങ്കരസുത്തം

൨൪൦. ഏകം സമയം ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ അനുരുദ്ധോ രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം പച്ചുട്ഠായ ധമ്മപദാനി ഭാസതി. അഥ ഖോ പിയങ്കരമാതാ യക്ഖിനീ പുത്തകം ഏവം തോസേസി -

“മാ സദ്ദം കരി പിയങ്കര, ഭിക്ഖു ധമ്മപദാനി ഭാസതി;
അപി [അപി (സീ॰)] ച ധമ്മപദം വിജാനിയ, പടിപജ്ജേമ ഹിതായ നോ സിയാ.

“പാണേസു ച സംയമാമസേ, സമ്പജാനമുസാ ന ഭണാമസേ;
സിക്ഖേമ സുസീല്യമത്തനോ [സുസീലമത്തനോ (സീ॰ ക॰)], അപി മുച്ചേമ പിസാചയോനിയാ”തി.

൭. പുനബ്ബസുസുത്തം

൨൪൧. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ നിബ്ബാനപടിസംയുത്തായ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി. തേ ച ഭിക്ഖൂ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതാ ധമ്മം സുണന്തി. അഥ ഖോ പുനബ്ബസുമാതാ യക്ഖിനീ പുത്തകേ ഏവം തോസേസി -

“തുണ്ഹീ ഉത്തരികേ ഹോഹി, തുണ്ഹീ ഹോഹി പുനബ്ബസു;
യാവാഹം ബുദ്ധസേട്ഠസ്സ, ധമ്മം സോസ്സാമി സത്ഥുനോ.

“നിബ്ബാനം ഭഗവാ ആഹ, സബ്ബഗന്ഥപ്പമോചനം;
അതിവേലാ ച മേ ഹോതി, അസ്മിം ധമ്മേ പിയായനാ.

“പിയോ ലോകേ സകോ പുത്തോ, പിയോ ലോകേ സകോ പതി;
തതോ പിയതരാ മയ്ഹം, അസ്സ ധമ്മസ്സ മഗ്ഗനാ.

“ന ഹി പുത്തോ പതി വാപി, പിയോ ദുക്ഖാ പമോചയേ;
യഥാ സദ്ധമ്മസ്സവനം, ദുക്ഖാ മോചേതി പാണിനം.

“ലോകേ ദുക്ഖപരേതസ്മിം, ജരാമരണസംയുതേ;
ജരാമരണമോക്ഖായ, യം ധമ്മം അഭിസമ്ബുധം;
തം ധമ്മം സോതുമിച്ഛാമി, തുണ്ഹീ ഹോഹി പുനബ്ബസൂ”തി.

“അമ്മാ ന ബ്യാഹരിസ്സാമി, തുണ്ഹീഭൂതായമുത്തരാ;
ധമ്മമേവ നിസാമേഹി, സദ്ധമ്മസ്സവനം സുഖം;
സദ്ധമ്മസ്സ അനഞ്ഞായ, അമ്മാ ദുക്ഖം ചരാമസേ.

“ഏസ ദേവമനുസ്സാനം, സമ്മൂള്ഹാനം പഭങ്കരോ;
ബുദ്ധോ അന്തിമസാരീരോ, ധമ്മം ദേസേതി ചക്ഖുമാ”തി.

“സാധു ഖോ പണ്ഡിതോ നാമ, പുത്തോ ജാതോ ഉരേസയോ;
പുത്തോ മേ ബുദ്ധസേട്ഠസ്സ, ധമ്മം സുദ്ധം പിയായതി.

“പുനബ്ബസു സുഖീ ഹോഹി, അജ്ജാഹമ്ഹി സമുഗ്ഗതാ;
ദിട്ഠാനി അരിയസച്ചാനി, ഉത്തരാപി സുണാതു മേ”തി.

൮. സുദത്തസുത്തം

२५०. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി സീതവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി രാജഗഹം അനുപ്പത്തോ ഹോതി കേനചിദേവ കരണീയേന. അസ്സോസി ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി - ''ബുദ്ധോ കിര ലോകേ ഉപ്പന്നോ''തി. താവദേവ ച പന ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതുകാമോ ഹോതി. അഥസ്സ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ ഏതദഹോസി - ''അകാലോ ഖോ അജ്ജ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. സ്വേ ദാനാഹം കാലേന ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഗമിസ്സാമീ''തി ബുദ്ധഗതായ സതിയാ നിപജ്ജി. രത്തിയാ സുദം തിക്ഖത്തും വുട്ഠാസി പഭാതന്തി മഞ്ഞമാനോ. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി യേന സിവഥികദ്വാരം [സീവഥികദ്വാരം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] തേനുപസങ്കമി. അമനുസ്സാ ദ്വാരം വിവരിംസു. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ നഗരമ്ഹാ നിക്ഖമന്തസ്സ ആലോകോ അന്തരധായി, അന്ധകാരോ പാതുരഹോസി, ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസോ ഉദപാദി, തതോവ പുന നിവത്തിതുകാമോ അഹോസി. അഥ ഖോ സിവകോ [സീവകോ (സീ॰ പീ॰)] യക്ഖോ അന്തരഹിതോ സദ്ദമനുസ്സാവേസി -

''സതം ഹത്ഥീ സതം അസ്സാ, സതം അസ്സതരീരഥാ;
സതം കഞ്ഞാസഹസ്സാനി, ആമുക്കമണികുണ്ഡലാ;
ഏകസ്സ പദവീതിഹാരസ്സ, കലം നാഗ്ഘന്തി സോളസിം.

''അഭിക്കമ ഗഹപതി, അഭിക്കമ ഗഹപതി;
അഭിക്കമനം തേ സേയ്യോ, നോ പടിക്കമന''ന്തി.

അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ അന്ധകാരോ അന്തരധായി, ആലോകോ പാതുരഹോസി, യം അഹോസി ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസോ, സോ പടിപ്പസ്സമ്ഭി. ദുതിയമ്പി ഖോ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ ആലോകോ അന്തരധായി, അന്ധകാരോ പാതുരഹോസി, ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസോ ഉദപാദി, തതോവ പുന നിവത്തിതുകാമോ അഹോസി. ദുതിയമ്പി ഖോ സിവകോ യക്ഖോ അന്തരഹിതോ സദ്ദമനുസ്സാവേസി -

''സതം ഹത്ഥീ സതം അസ്സാ...പേ॰...
കലം നാഗ്ഘന്തി സോളസിം.

''അഭിക്കമ ഗഹപതി, അഭിക്കമ ഗഹപതി;
അഭിക്കമനം തേ സേയ്യോ, നോ പടിക്കമന''ന്തി.

അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ അന്ധകാരോ അന്തരധായി , ആലോകോ പാതുരഹോസി, യം അഹോസി ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസോ, സോ പടിപ്പസ്സമ്ഭി. തതിയമ്പി ഖോ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ ആലോകോ അന്തരധായി, അന്ധകാരോ പാതുരഹോസി, ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസോ ഉദപാദി, തതോവ പുന നിവത്തിതുകാമോ അഹോസി. തതിയമ്പി ഖോ സിവകോ യക്ഖോ അന്തരഹിതോ സദ്ദമനുസ്സാവേസി -

''സതം ഹത്ഥീ സതം അസ്സാ...പേ॰...
കലം നാഗ്ഘന്തി സോളസിം.

“അഭിക്കമ ഗഹപതി, അഭിക്കമ ഗഹപതി;
അഭിക്കമനം തേ സേയ്യോ, നോ പടിക്കമന”ന്തി.

അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ഗഹപതിസ്സ അന്ധകാരോ അന്തരധായി, ആലോകോ പാതുരഹോസി, യം അഹോസി ഭയം ഛമ്ഭിതത്തം ലോമഹംസോ, സോ പടിപ്പസ്സമ്ഭി. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി യേന സീതവനം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി.

തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം പച്ചുട്ഠായ അബ്ഭോകാസേ ചങ്കമതി. അദ്ദസാ ഖോ ഭഗവാ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന ചങ്കമാ ഓരോഹിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ഏതദവോച - “ഏഹി സുദത്താ”തി. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി, നാമേന മം ഭഗവാ ആലപതീതി, ഹട്ഠോ ഉദഗ്ഗോ തത്ഥേവ ഭഗവതോ പാദേസു സിരസാ നിപതിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “കച്ചി, ഭന്തേ, ഭഗവാ സുഖമസയിത്ഥാ”തി?

“സബ്ബദാ വേ സുഖം സേതി, ബ്രാഹ്മണോ പരിനിബ്ബുതോ;
യോ ന ലിമ്പതി കാമേസു, സീതിഭൂതോ നിരൂപധി.

“സബ്ബാ ആസത്തിയോ ഛേത്വാ, വിനേയ്യ ഹദയേ ദരം;
ഉപസന്തോ സുഖം സേതി, സന്തിം പപ്പുയ്യ ചേതസാ”തി [ചേതസോതി (സീ॰)].

൯. പഠമസുക്കാസുത്തം

൨൪൨. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന സുക്കാ ഭിക്ഖുനീ മഹതിയാ പരിസായ പരിവുതാ ധമ്മം ദേസേതി. അഥ ഖോ സുക്കായ ഭിക്ഖുനിയാ അഭിപ്പസന്നോ യക്ഖോ രാജഗഹേ രഥികായ രഥികം സിങ്ഘാടകേന സിങ്ഘാടകം ഉപസങ്കമിത്വാ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“കിം മേ കതാ രാജഗഹേ മനുസ്സാ, മധുപീതാവ സേയരേ;
യേ സുക്കം ന പയിരുപാസന്തി, ദേസേന്തിം അമതം പദം.

“തഞ്ച പന അപ്പടിവാനീയം, അസേചനകമോജവം;
പിവന്തി മഞ്ഞേ സപ്പഞ്ഞാ, വലാഹകമിവ പന്ഥഗൂ”തി [വലാഹകമിവദ്ധഗൂതി (സീ॰)].

൧൦. ദുതിയസുക്കാസുത്തം

൨൪൩. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരോ ഉപാസകോ സുക്കായ ഭിക്ഖുനിയാ ഭോജനം അദാസി. അഥ ഖോ സുക്കായ ഭിക്ഖുനിയാ അഭിപ്പസന്നോ യക്ഖോ രാജഗഹേ രഥികായ രഥികം സിങ്ഘാടകേന സിങ്ഘാടകം ഉപസങ്കമിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“പുഞ്ഞം വത പസവി ബഹും, സപ്പഞ്ഞോ വതായം ഉപാസകോ;
യോ സുക്കായ അദാസി ഭോജനം, സബ്ബഗന്ഥേഹി വിപ്പമുത്തിയാ”തി
[വിപ്പമുത്തായാതി (സ്യാ॰ കം॰)].

൧൧. ചീരാസുത്തം

൨൪൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തേന ഖോ പന സമയേന അഞ്ഞതരോ ഉപാസകോ ചീരായ [ചിരായ (ക॰)] ഭിക്ഖുനിയാ ചീവരം അദാസി. അഥ ഖോ ചീരായ ഭിക്ഖുനിയാ അഭിപ്പസന്നോ യക്ഖോ രാജഗഹേ രഥികായ രഥികം സിങ്ഘാടകേന സിങ്ഘാടകം ഉപസങ്കമിത്വാ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“പുഞ്ഞം വത പസവി ബഹും, സപ്പഞ്ഞോ വതായം ഉപാസകോ;
യോ ചീരായ അദാസി ചീവരം, സബ്ബയോഗേഹി വിപ്പമുത്തിയാ”തി
[വിപ്പമുത്തായാതി (സ്യാ॰ കം॰)].

൧൨. ആളവകസുത്തം

൨൪൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ആളവിയം വിഹരതി ആളവകസ്സ യക്ഖസ്സ ഭവനേ. അഥ ഖോ ആളവകോ യക്ഖോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “നിക്ഖമ, സമണാ”തി. “സാധാവുസോ”തി ഭഗവാ നിക്ഖമി. “പവിസ, സമണാ”തി. “സാധാവുസോ”തി ഭഗവാ പാവിസി. ദുതിയമ്പി ഖോ ആളവകോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “നിക്ഖമ, സമണാ”തി. “സാധാവുസോ”തി ഭഗവാ നിക്ഖമി. “പവിസ, സമണാ”തി. “സാധാവുസോ”തി ഭഗവാ പാവിസി. തതിയമ്പി ഖോ ആളവകോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “നിക്ഖമ, സമണാ”തി. “സാധാവുസോ”തി ഭഗവാ നിക്ഖമി. “പവിസ, സമണാ”തി. “സാധാവുസോ”തി ഭഗവാ പാവിസി. ചതുത്ഥമ്പി ഖോ ആളവകോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “നിക്ഖമ, സമണാ”തി. “ന ഖ്വാഹം തം, ആവുസോ, നിക്ഖമിസ്സാമി. യം തേ കരണീയം തം കരോഹീ”തി. “പഞ്ഹം തം, സമണ, പുച്ഛിസ്സാമി. സചേ മേ ന ബ്യാകരിസ്സസി, ചിത്തം വാ തേ ഖിപിസ്സാമി, ഹദയം വാ തേ ഫാലേസ്സാമി, പാദേസു വാ ഗഹേത്വാ പാരഗങ്ഗായ ഖിപിസ്സാമീ”തി. “ന ഖ്വാഹം തം, ആവുസോ, പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ, യോ മേ ചിത്തം വാ ഖിപേയ്യ ഹദയം വാ ഫാലേയ്യ, പാദേസു വാ ഗഹേത്വാ പാരഗങ്ഗായ ഖിപേയ്യ. അപി ച ത്വം, ആവുസോ, പുച്ഛ യദാ കങ്ഖസീ”തി [(അഥ ഖോ ആളവകോ യക്ഖോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി.) (സീ॰)].

“കിംസൂധ വിത്തം പുരിസസ്സ സേട്ഠം, കിംസു സുചിണ്ണം
സുഖമാവഹാതി;
കിംസു ഹവേ സാദുതരം രസാനം, കഥംജീവിം ജീവിതമാഹു
സേട്ഠ”ന്തി.

“സദ്ധീധ വിത്തം പുരിസ്സ സേട്ഠം, ധമ്മോ സുചിണ്ണോ സുഖമാവഹാതി;

സച്ചം ഹവേ സാദുതരം രസാനം, പഞ്ഞാജീവിം ജീവിതമാഹു സേട്ഠ’’ന്തി.

‘‘കഥംസു തരതി ഓഘം, കഥംസു തരതി അണ്ണവം;
കഥംസു ദുക്ഖമച്ചേതി, കഥംസു പരിസുജ്ഝതീ’’തി.

‘‘സദ്ധായ തരതി ഓഘം, അപ്പമാദേന അണ്ണവം;
വീരിയേന ദുക്ഖമച്ചേതി, പഞ്ഞായ പരിസുജ്ഝതീ’’തി.

‘‘കഥംസു ലഭതേ പഞ്ഞം, കഥംസു വിന്ദതേ ധനം;
കഥംസു കിത്തിം പപ്പോതി, കഥം മിത്താനി ഗന്ഥതി;
അസ്മാ ലോകാ പരം ലോകം, കഥം പേച്ച ന സോചതീ’’തി.

‘‘സദ്ദഹാനോ അരഹതം, ധമ്മം നിബ്ബാനപത്തിയാ;
സുസ്സൂസം [സുസ്സൂസാ (സീ॰ പീ॰)] ലഭതേ പഞ്ഞം, അപ്പമത്തോ വിചക്ഖണോ.

‘‘പതിരൂപകാരീ ധുരവാ, ഉട്ഠാതാ വിന്ദതേ ധനം;
സച്ചേന കിത്തിം പപ്പോതി, ദദം മിത്താനി ഗന്ഥതി;
അസ്മാ ലോകാ പരം ലോകം, ഏവം പേച്ച ന സോചതി.

‘‘യസ്സേതേ ചതുരോ ധമ്മാ, സദ്ധസ്സ ഘരമേസിനോ;
സച്ചം ദമ്മോ ധിതി ചാഗോ, സ വേ പേച്ച ന സോചതി.

‘‘ഇങ്ഘ അഞ്ഞേപി പുച്ഛസ്സു, പുഥൂ സമണബ്രാഹ്മണേ;
യദി സച്ചാ ദമ്മാ ചാഗാ, ഖന്ത്യാ ഭിയ്യോധ വിജ്ജതീ’’തി.

‘‘കഥം നു ദാനി പുച്ഛേയ്യം, പുഥൂ സമണബ്രാഹ്മണേ;
യോഹം [സോഹം (സീ॰), സ്വാഹം (ക॰)] അജ്ജ പജാനാമി, യോ അത്ഥോ സമ്പരായികോ.

‘‘അത്ഥായ വത മേ ബുദ്ധോ, വാസായാളവിമാഗമാ [മാഗതോ (പീ॰ ക॰)];
യോഹം [സോഹം (സീ॰)] അജ്ജ പജാനാമി, യത്ഥ ദിന്നം മഹപ്ഫലം.

‘‘സോ അഹം വിചരിസ്സാമി, ഗാമാ ഗാമം പുരാ പുരം;
നമസ്സമാനോ സമ്ബുദ്ധം, ധമ്മസ്സ ച സുധമ്മത’’ന്തി.

യക്ഖസംയുത്തം സമത്തം.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഇന്ദകോ സക്ക സൂചി ച, മണിഭദ്ദോ ച സാനു ച;
പിയങ്കര പുനബ്ബസു സുദത്തോ ച, ദ്വേ സുക്കാ ചീരആളവീതി ദ്വാദസ.

൧൧. സക്കസംയുത്തം

൧. പഠമവഗ്ഗോ

൧. സുവീരസുത്തം

൨൪൭. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, അസുരാ ദേവേ അഭിയംസു. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സുവീരം ദേവപുത്തം ആമന്തേസി - 'ഏതേ, താത സുവീര, അസുരാ ദേവേ അഭിയന്തി. ഗച്ഛ, താത സുവീര, അസുരേ പച്ചുയ്യാഹീ'തി. 'ഏവം ഭദ്ദന്തവാ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സുവീരോ ദേവപുത്തോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ പമാദം ആപാദേസി [ആഹരേസി (കത്ഥചി) നവങ്ഗുത്തരേ സീഹനാദസുത്തേപി]. ദുതിയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സുവീരം ദേവപുത്തം ആമന്തേസി - 'ഏതേ, താത സുവീര, അസുരാ ദേവേ അഭിയന്തി. ഗച്ഛ, താത സുവീര, അസുരേ പച്ചുയ്യാഹീ'തി. 'ഏവം ഭദ്ദന്തവാ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സുവീരോ ദേവപുത്തോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ ദുതിയമ്പി പമാദം ആപാദേസി. തതിയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സുവീരം ദേവപുത്തം ആമന്തേസി - 'ഏതേ, താത സുവീര, അസുരാ ദേവേ അഭിയന്തി. ഗച്ഛ, താത സുവീര, അസുരേ പച്ചുയ്യാഹീ'തി . 'ഏവം ഭദ്ദന്തവാ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സുവീരോ ദേവപുത്തോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ തതിയമ്പി പമാദം ആപാദേസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സുവീരം ദേവപുത്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''അനുട്ഠഹം അവായാമം, സുഖം യത്രാധിഗച്ഛതി;
സുവീര തത്ഥ ഗച്ഛാഹി, മഞ്ച തത്ഥേവ പാപയാ''തി.

''അലസ്വസ്സ [അലസ്'സ്സ (സീ॰ പീ॰), അലസ്വായം (സ്യാ॰ കം॰)]
അനുട്ഠാതാ, ന ച കിച്ചാനി കാരയേ;
സബ്ബകാമസമിദ്ധസ്സ, തം മേ സക്ക വരം ദിസാ''തി.

''യത്ഥാലസോ അനുട്ഠാതാ, അച്ചന്തം സുഖമേധതി;
സുവീര തത്ഥ ഗച്ഛാഹി, മഞ്ച തത്ഥേവ പാപയാ''തി.

''അകമ്മുനാ [അകമ്മനാ (സീ॰ പീ॰)] ദേവസേട്ഠ, സക്ക വിന്ദേമു യം സുഖം;
അസോകം അനുപായാസം, തം മേ സക്ക വരം ദിസാ''തി.

''സചേ അത്ഥി അകമ്മേന, കോചി ക്വചി ന ജീവതി;
നിബ്ബാനസ്സ ഹി സോ മഗ്ഗോ, സുവീര തത്ഥ ഗച്ഛാഹി;
മഞ്ച തത്ഥേവ പാപയാ''തി.

“സോ ഹി നാമ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സകം പുഞ്ഞഫലം ഉപജീവമാനോ ദേവാനം താവതിംസാനം ഇസ്സരിയാധിപച്ചം രജ്ജം കാരേന്തോ ഉട്ഠാനവീരിയസ്സ വണ്ണവാദീ ഭവിസ്സതി. ഇധ ഖോ തം, ഭിക്ഖവേ, സോഭേഥ, യം തുമ്ഹേ ഏവം സ്വാക്ഖാതേ ധമ്മവിനയേ പബ്ബജിതാ സമാനാ ഉട്ഠഹേയ്യാഥ ഘടേയ്യാഥ വായമേയ്യാഥ അപ്പത്തസ്സ പത്തിയാ അനധിഗതസ്സ അധിഗമായ, അസച്ഛികതസ്സ സച്ഛികിരിയായാ”തി.

൨. സുസീമസുത്തം

൨൪൮. സാവത്ഥിയം. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭിക്ഖവോ”തി. “ഭദന്തേ”തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, അസുരാ ദേവേ അഭിയംസു. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സുസീമം [സുസിമം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ദേവപുത്തം ആമന്തേസി - ‘ഏതേ, താത സുസീമ, അസുരാ ദേവേ അഭിയന്തി. ഗച്ഛ, താത സുസീമ, അസുരേ പച്ചുയ്യാഹീ’തി. ‘ഏവം ഭദ്ദന്തവാ’തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സുസീമോ ദേവപുത്തോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ പമാദം ആപാദേസി. ദുതിയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സുസീമം ദേവപുത്തം ആമന്തേസി...പേ॰... ദുതിയമ്പി പമാദം ആപാദേസി. തതിയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സുസീമം ദേവപുത്തം ആമന്തേസി...പേ॰... തതിയമ്പി പമാദം ആപാദേസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സുസീമം ദേവപുത്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“അനുട്ഠഹം അവായാമം, സുഖം യത്രാധിഗച്ഛതി;
സുസീമ തത്ഥ ഗച്ഛാഹി, മഞ്ച തത്ഥേവ പാപയാ”തി.

“അലസ്വസ്സ അനുട്ഠാതാ, ന ച കിച്ചാനി കാരയേ;
സബ്ബകാമസമിദ്ധസ്സ, തം മേ സക്ക വരം ദിസാ”തി.

“യത്ഥാലസോ അനുട്ഠാതാ, അച്ചന്തം സുഖമേധതി;
സുസീമ തത്ഥ ഗച്ഛാഹി, മഞ്ച തത്ഥേവ പാപയാ”തി.

“അകമ്മുനാ ദേവസേട്ഠ, സക്ക വിന്ദേമു യം സുഖം;
അസോകം അനുപായാസം, തം മേ സക്ക വരം ദിസാ”തി.

“സചേ അത്ഥി അകമ്മേന, കോചി ക്വചി ന ജീവതി;
നിബ്ബാനസ്സ ഹി സോ മഗ്ഗോ, സുസീമ തത്ഥ ഗച്ഛാഹി;
മഞ്ച തത്ഥേവ പാപയാ”തി.

“സോ ഹി നാമ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സകം പുഞ്ഞഫലം ഉപജീവമാനോ ദേവാനം താവതിംസാനം ഇസ്സരിയാധിപച്ചം രജ്ജം കാരേന്തോ ഉട്ഠാനവീരിയസ്സ വണ്ണവാദീ ഭവിസ്സതി. ഇധ ഖോ തം, ഭിക്ഖവേ, സോഭേഥ, യം തുമ്ഹേ ഏവം സ്വാക്ഖാതേ ധമ്മവിനയേ പബ്ബജിതാ സമാനാ ഉട്ഠഹേയ്യാഥ ഘടേയ്യാഥ വായമേയ്യാഥ അപ്പത്തസ്സ പത്തിയാ, അനധിഗതസ്സ അധിഗമായ, അസച്ഛികതസ്സ സച്ഛികിരിയായാ”തി.

൩. ധജഗ്ഗസുത്തം

൨൪൯. സാവത്ഥിയം . തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘ഭിക്ഖവോ’’തി . ‘‘ഭദന്തേ’’തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

‘‘ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാസുരസങ്ഗാമോ സമുപബ്യൂള്ഹോ അഹോസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ദേവേ താവതിംസേ ആമന്തേസി -

‘സചേ, മാരിസാ, ദേവാനം സങ്ഗാമഗതാനം ഉപ്പജ്ജേയ്യ ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ ലോമഹംസോ വാ, മമേവ തസ്മിം സമയേ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകേയ്യാഥ. മമഞ്ഹി വോ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകയതം യം ഭവിസ്സതി ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ ലോമഹംസോ വാ, സോ പഹീയിസ്സതി’.

‘നോ ചേ മേ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകേയ്യാഥ, അഥ പജാപതിസ്സ ദേവരാജസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകേയ്യാഥ. പജാപതിസ്സ ഹി വോ ദേവരാജസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകയതം യം ഭവിസ്സതി ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ ലോമഹംസോ വാ, സോ പഹീയിസ്സതി’.

‘നോ ചേ പജാപതിസ്സ ദേവരാജസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകേയ്യാഥ, അഥ വരുണസ്സ ദേവരാജസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകേയ്യാഥ. വരുണസ്സ ഹി വോ ദേവരാജസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകയതം യം ഭവിസ്സതി ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ ലോമഹംസോ വാ, സോ പഹീയിസ്സതി’.

‘നോ ചേ വരുണസ്സ ദേവരാജസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകേയ്യാഥ, അഥ ഈസാനസ്സ ദേവരാജസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകേയ്യാഥ. ഈസാനസ്സ ഹി വോ ദേവരാജസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകയതം യം ഭവിസ്സതി ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ ലോമഹംസോ വാ, സോ പഹീയിസ്സതീ’’’തി.

‘‘തം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സക്കസ്സ വാ ദേവാനമിന്ദസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകയതം, പജാപതിസ്സ വാ ദേവരാജസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകയതം, വരുണസ്സ വാ ദേവരാജസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകയതം, ഈസാനസ്സ വാ ദേവരാജസ്സ ധജഗ്ഗം ഉല്ലോകയതം യം ഭവിസ്സതി ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ ലോമഹംസോ വാ, സോ പഹീയേഥാപി നോപി പഹീയേഥ [നോ പഹീയേഥ (ക॰)].

‘‘തം കിസ്സ ഹേതു? സക്കോ ഹി, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദോ അവീതരാഗോ അവീതദോസോ അവീതമോഹോ ഭീരു ഛമ്ഭീ ഉത്രാസീ പലായീതി.

‘‘അഹഞ്ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം വദാമി - ‘സചേ തുമ്ഹാകം, ഭിക്ഖവേ, അരഞ്ഞഗതാനം വാ രുക്ഖമൂലഗതാനം വാ സുഞ്ഞാഗാരഗതാനം വാ ഉപ്പജ്ജേയ്യ ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ ലോമഹംസോ വാ, മമേവ തസ്മിം സമയേ അനുസ്സരേയ്യാഥ - ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി. മമഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, അനുസ്സരതം യം ഭവിസ്സതി ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ ലോമഹംസോ വാ, സോ പഹീയിസ്സതി.

"നോ ചേ മം അനുസ്സരേയ്യാഥ, അഥ ധമ്മം അനുസ്സരേയ്യാഥ - 'സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ സന്ദിട്ഠികോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ'തി. ധമ്മഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, അനുസ്സരതം യം ഭവിസ്സതി ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ ലോമഹംസോ വാ, സോ പഹീയിസ്സതി.

"നോ ചേ ധമ്മം അനുസ്സരേയ്യാഥ, അഥ സങ്ഘം അനുസ്സരേയ്യാഥ - 'സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ ഉജുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ ഞായപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ സാമീചിപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, യദിദം ചത്താരി പുരിസയുഗാനി അട്ഠ പുരിസപുഗ്ഗലാ ഏസ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, ആഹുനേയ്യോ പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ'തി. സങ്ഘഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, അനുസ്സരതം യം ഭവിസ്സതി ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ ലോമഹംസോ വാ, സോ പഹീയിസ്സതി.

"തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാഗതോ ഹി, ഭിക്ഖവേ, അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വീതരാഗോ വീതദോസോ വീതമോഹോ അഭീരു അച്ഛമ്ഭീ അനുത്രാസീ അപലായീ"തി. ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

"അരഞ്ഞേ രുക്ഖമൂലേ വാ, സുഞ്ഞാഗാരേവ ഭിക്ഖവോ;
അനുസ്സരേഥ [അനുസ്സരേയ്യാഥ (ക॰) പദസിദ്ധി പന ചിന്തേതബ്ബാ] സമ്ബുദ്ധം, ഭയം തുമ്ഹാക നോ സിയാ.

"നോ ചേ ബുദ്ധം സരേയ്യാഥ, ലോകജേട്ഠം നരാസഭം;
അഥ ധമ്മം സരേയ്യാഥ, നിയ്യാനികം സുദേസിതം.

"നോ ചേ ധമ്മം സരേയ്യാഥ, നിയ്യാനികം സുദേസിതം;
അഥ സങ്ഘം സരേയ്യാഥ, പുഞ്ഞക്ഖേത്തം അനുത്തരം.

"ഏവം ബുദ്ധം സരന്താനം, ധമ്മം സങ്ഘഞ്ച ഭിക്ഖവോ;
ഭയം വാ ഛമ്ഭിതത്തം വാ, ലോമഹംസോ ന ഹേസ്സതീ"തി.

४. വേപചിത്തിസുത്തം

൨൫൪. സാവത്ഥിനിദാനം. "ഭൂതപുബ്ബം , ഭിക്ഖവേ, ദേവാസുരസങ്ഗാമോ സമുപബ്യൂള്ഹോ അഹോസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ അസുരേ ആമന്തേസി - 'സചേ, മാരിസാ, ദേവാനം അസുരസങ്ഗാമേ സമുപബ്യൂള്ഹേ അസുരാ ജിനേയ്യും ദേവാ പരാജിനേയ്യും [പരാജേയ്യും (സീ॰ പീ॰)], യേന നം സക്കം ദേവാനമിന്ദം കണ്ഠപഞ്ചമേഹി ബന്ധനേഹി ബന്ധിത്വാ മമ സന്തികേ ആനേയ്യാഥ അസുരപുര'ന്തി. സക്കോപി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദോ ദേവേ താവതിംസേ ആമന്തേസി - 'സചേ, മാരിസാ, ദേവാനം അസുരസങ്ഗാമേ സമുപബ്യൂള്ഹേ ദേവാ ജിനേയ്യും അസുരാ പരാജിനേയ്യും, യേന നം വേപചിത്തിം അസുരിന്ദം കണ്ഠപഞ്ചമേഹി ബന്ധനേഹി ബന്ധിത്വാ മമ സന്തികേ ആനേയ്യാഥ സുധമ്മസഭ'"ന്തി. തസ്മിം

ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഗാമേ ദേവാ ജിനിംസു , അസുരാ പരാജിനിംസു [പരാജിംസു (സീ॰ പീ॰)]. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാ താവതിംസാ വേപചിത്തിം അസുരിന്ദം കണ്ഠപഞ്ചമേഹി ബന്ധനേഹി ബന്ധിത്വാ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ സന്തികേ ആനേസും സുധമ്മസഭം. തത്ര സുദം, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ കണ്ഠപഞ്ചമേഹി ബന്ധനേഹി ബദ്ധോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം സുധമ്മസഭം പവിസന്തഞ്ച നിക്ഖമന്തഞ്ച അസബ്ഭാഹി ഫരുസാഹി വാചാഹി അക്കോസതി പരിഭാസതി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാതലി സങ്ഗാഹകോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഗാഥാഹി അജ്ഝഭാസി -

“ഭയാ നു മഘവാ സക്ക, ദുബ്ബല്യാ നോ തിതിക്ഖസി;
സുണന്തോ ഫരുസം വാചം, സമ്മുഖാ വേപചിത്തിനോ”തി.

“നാഹം ഭയാ ന ദുബ്ബല്യാ, ഖമാമി വേപചിത്തിനോ;
കഥഞ്ഹി മാദിസോ വിഞ്ഞൂ, ബാലേന പടിസംയുജേ”തി.

“ഭിയ്യോ ബാലാ പഭിജ്ജേയ്യും, നോ ചസ്സ പടിസേധകോ;
തസ്മാ ഭുസേന ദണ്ഡേന, ധീരോ ബാലം നിസേധയേ”തി.

“ഏതദേവ അഹം മഞ്ഞേ, ബാലസ്സ പടിസേധനം;
പരം സങ്കുപിതം ഞത്വാ, യോ സതോ ഉപസമ്മതീ”തി.

“ഏതദേവ തിതിക്ഖായ, വജ്ജം പസ്സാമി വാസവ;
യദാ നം മഞ്ഞതി ബാലോ, ഭയാ മ്യായം തിതിക്ഖതി;
അജ്ഝാരുഹതി ദുമ്മേധോ, ഗോവ ഭിയ്യോ പലായിന”ന്തി.

“കാമം മഞ്ഞതു വാ മാ വാ, ഭയാ മ്യായം തിതിക്ഖതി;
സദത്ഥപരമാ അത്ഥാ, ഖന്ത്യാ ഭിയ്യോ ന വിജ്ജതി.

“യോ ഹവേ ബലവാ സന്തോ, ദുബ്ബലസ്സ തിതിക്ഖതി;
തമാഹു പരമം ഖന്തിം, നിച്ചം ഖമതി ദുബ്ബലോ.

“അബലം തം ബലം ആഹു, യസ്സ ബാലബലം ബലം;
ബലസ്സ ധമ്മഗുത്തസ്സ, പടിവത്താ ന വിജ്ജതി.

“തസ്സേവ തേന പാപിയോ, യോ കുദ്ധം പടികുജ്ഝതി;
കുദ്ധം അപ്പടികുജ്ഝന്തോ, സങ്ഗാമം ജേതി ദുജ്ജയം.

“ഉഭിന്നമത്ഥം ചരതി, അത്തനോ ച പരസ്സ ച;
പരം സങ്കുപിതം ഞത്വാ, യോ സതോ ഉപസമ്മതി.

“ഉഭിന്നം തികിച്ഛന്താനം, അത്തനോ ച പരസ്സ ച;
ജനാ മഞ്ഞന്തി ബാലോതി, യേ ധമ്മസ്സ അകോവിദാ”തി.

“സോ ഹി നാമ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സകം പുഞ്ഞഫലം ഉപജീവമാനോ ദേവാനം താവതിംസാനം ഇസ്സരിയാധിപച്ചം രജ്ജം കാരേന്തോ ഖന്തിസോരച്ചസ്സ വണ്ണവാദീ ഭവിസ്സതി. ഇധ ഖോ തം, ഭിക്ഖവേ, സോഭേഥ യം

തുമ്ഹേ ഏവം സ്വാക്ഖാതേ ധമ്മവിനയേ പബ്ബജിതാ സമാനാ ഖമാ ച ഭവേയ്യാഥ സോരതാ ചാ’’തി.

൮. സുഭാസിതജയസുത്തം

൨൧൩. സാവത്ഥിനിദാനം. ‘‘ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാസുരസങ്ഗാമോ സമുപബ്ബ്യൂള്ഹോ അഹോസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോച - ‘ഹോതു, ദേവാനമിന്ദ, സുഭാസിതേന ജയോ’തി. ‘ഹോതു, വേപചിത്തി, സുഭാസിതേന ജയോ’തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാ ച അസുരാ ച പാരിസജ്ജേ ഠപേസും - ‘ഇമേ നോ സുഭാസിതദുബ്ഭാസിതം ആജാനിസ്സന്തീ’തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തിം അസുരിന്ദോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോച - ‘ഭണ, ദേവാനമിന്ദ, ഗാഥ’ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ വേപചിത്തി അസുരിന്ദം ഏതദവോച - ‘തുമ്ഹേ ഖ്വേത്ഥ, വേപചിത്തി, പുബ്ബദേവാ. ഭണ, വേപചിത്തി, ഗാഥ’ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

‘‘ഭിയ്യോ ബാലാ പഭിജ്ജേയ്യും, നോ ചസ്സ പടിസേധകോ;
തസ്മാ ഭുസേന ദണ്ഡേന, ധീരോ ബാലം നിസേധയേ’’തി.

‘‘ഭാസിതായ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തിനാ അസുരിന്ദേന ഗാഥായ അസുരാ അനുമോദിംസു, ദേവാ തുണ്ഹീ അഹേസും. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോച - ‘ഭണ, ദേവാനമിന്ദ, ഗാഥ’ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

‘‘ഏതദേവ അഹം മഞ്ഞേ, ബാലസ്സ പടിസേധനം;
പരം സങ്കുപിതം ഞത്വാ, യോ സതോ ഉപസമ്മതീ’’തി.

‘‘ഭാസിതായ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സക്കേന ദേവാനമിന്ദേന ഗാഥായ, ദേവാ അനുമോദിംസു, അസുരാ തുണ്ഹീ അഹേസും. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ വേപചിത്തിം അസുരിന്ദം ഏതദവോച - ‘ഭണ, വേപചിത്തി, ഗാഥ’ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

‘‘ഏതദേവ തിതിക്ഖായ, വജ്ജം പസ്സാമി വാസവ;
യദാ നം മഞ്ഞതി ബാലോ, ഭയാ മ്യായം തിതിക്ഖതി;
അജ്ഝാരുഹതി ദുമ്മേധോ, ഗോവ ഭിയ്യോ പലായിന’’ന്തി.

‘‘ഭാസിതായ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തിനാ അസുരിന്ദേന ഗാഥായ അസുരാ അനുമോദിംസു, ദേവാ തുണ്ഹീ അഹേസും. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോച - ‘ഭണ, ദേവാനമിന്ദ, ഗാഥ’ന്തി. ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

‘‘കാമം മഞ്ഞതു വാ മാ വാ, ഭയാ മ്യായം തിതിക്ഖതി;
സദത്ഥപരമാ അത്ഥാ, ഖന്ത്യാ ഭിയ്യോ ന വിജ്ജതി.

“യോ ഹവേ ബലവാ സന്തോ, ദുബ്ബലസ്സ തിതിക്ഖതി;
തമാഹു പരമം ഖന്തിം, നിച്ചം ഖമതി ദുബ്ബലോ.

“അബലം തം ബലം ആഹു, യസ്സ ബാലബലം ബലം;
ബലസ്സ ധമ്മഗുത്തസ്സ, പടിവത്താ ന വിജ്ജതി.

“തസ്സേവ തേന പാപിയോ, യോ കുദ്ധം പടികുജ്ഝതി;
കുദ്ധം അപ്പടികുജ്ഝന്തോ, സങ്ഗാമം ജേതി ദുജ്ജയം.

“ഉഭിന്നമത്ഥം ചരതി, അത്തനോ ച പരസ്സ ച;
പരം സങ്കുപിതം ഞത്വാ, യോ സതോ ഉപസമ്മതി.

“ഉഭിന്നം തികിച്ഛന്താനം, അത്തനോ ച പരസ്സ ച;
ജനാ മഞ്ഞന്തി ബാലോതി, യേ ധമ്മസ്സ അകോവിദാ”തി.

“ഭാസിതാസു ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സക്കേന ദേവാനമിന്ദേന ഗാഥാസു, ദേവാ അനുമോദിംസു, അസുരാ തുണ്ഹീ അഹേസും. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനഞ്ച അസുരാനഞ്ച പാരിസജ്ജാ ഏതദവോചും - ‘ഭാസിതാ ഖോ വേപചിത്തിനാ അസുരിന്ദേന ഗാഥായോ. താ ച ഖോ സദണ്ഡാവചരാ സസത്ഥാവചരാ, ഇതി ഭണ്ഡനം ഇതി വിഗ്ഗഹോ ഇതി കലഹോ. ഭാസിതാ ഖോ [ഭാസിതാ ഖോ പന (സീ॰)] സക്കേന ദേവാനമിന്ദേന ഗാഥായോ. താ ച ഖോ അദണ്ഡാവചരാ അസത്ഥാവചരാ, ഇതി അഭണ്ഡനം ഇതി അവിഗ്ഗഹോ ഇതി അകലഹോ. സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ സുഭാസിതേന ജയോ’തി. ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ സുഭാസിതേന ജയോ അഹോസീ”തി.

൬. കുലാവകസുത്തം

൨൭൨. സാവത്ഥിയം. “ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാസുരസങ്ഗാമോ സമുപബ്യൂള്ഹോ അഹോസി. തസ്മിം ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഗാമേ അസുരാ ജിനിംസു , ദേവാ പരാജിനിംസു. പരാജിതാ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാ അപായംസ്വേവ ഉത്തരേനമുഖാ, അഭിയംസ്വേവ നേ അസുരാ. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ മാതലി സങ്ഗാഹകം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“കുലാവകാ മാതലി സിമ്ബലിസ്മിം,
ഈസാമുഖേന പരിവജ്ജയസ്സു;
കാമം ചജാമ അസുരേസു പാണം,
മായിമേ ദിജാ വികുലാവകാ [വികുലാവാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]
അഹേസു”ന്തി.

“‘ഏവം ഭദ്ദന്തവാ’തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാതലി സങ്ഗാഹകോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം പച്ചുദാവത്തേസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അസുരാനം ഏതദഹോസി - ‘പച്ചുദാവത്തോ ഖോ ദാനി സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ സഹസ്സയുത്തോ ആജഞ്ഞരഥോ . ദുതിയമ്പി ഖോ ദേവാ അസുരേഹി സങ്ഗാമേസ്സന്തീതി ഭീതാ അസുരപുരമേവ പാവിസിംസു. ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ ധമ്മേന ജയോ അഹോസീ”’തി.

൭. നദുബ്ഭിയസുത്തം

൨൬൩. സാവത്ഥിയം. "ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'യോപി മേ അസ്സ സുപച്ചത്ഥികോ തസ്സപാഹം ന ദുബ്ഭേയ്യ'ന്തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ യേന സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ വേപചിത്തിം അസുരിന്ദം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന വേപചിത്തിം അസുരിന്ദം ഏതദവോച - 'തിട്ഠ, വേപചിത്തി, ഗഹിതോസീ'"തി.

"യദേവ തേ, മാരിസ, പുബ്ബേ ചിത്തം, തദേവ ത്വം മാ പജഹാസീ"തി [തദേവ ത്വം മാരിസ പഹാസീതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)].

"സപസ്സു ച മേ, വേപചിത്തി, അദുബ്ഭായാ"തി [അദ്രുബ്ഭായ (ക॰)].

"യം മുസാ ഭണതോ പാപം, യം പാപം അരിയൂപവാദിനോ;
മിത്തദ്ദുനോ ച യം പാപം, യം പാപം അകതഞ്ഞുനോ;
തമേവ പാപം ഫുസതു [ഫുസതി (സീ॰ പീ॰)], യോ തേ ദുബ്ഭേ സുജമ്പതീ"തി.

൮. വേരോചനഅസുരിന്ദസുത്തം

൨൬൪. സാവത്ഥിയം ജേതവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ദിവാവിഹാരഗതോ ഹോതി പടിസല്ലീനോ. അഥ ഖോ സക്കോ ച ദേവാനമിന്ദോ വേരോചനോ ച അസുരിന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ പച്ചേകം ദ്വാരബാഹം നിസ്സായ അട്ഠംസു. അഥ ഖോ വേരോചനോ അസുരിന്ദോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

"വായമേഥേവ പുരിസോ, യാവ അത്ഥസ്സ നിപ്ഫദാ;
നിപ്ഫന്നസോഭനോ [സോഭിനോ (സീ॰), സോഭണോ (പീ॰ ക॰)] അത്ഥോ [അത്ഥാ (സീ॰)], വേരോചനവചോ ഇദ"ന്തി.

"വായമേഥേവ പുരിസോ, യാവ അത്ഥസ്സ നിപ്ഫദാ;
നിപ്ഫന്നസോഭനോ അത്ഥോ [നിപ്ഫന്നസോഭിനോ അത്ഥാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)], ഖന്ത്യാ ഭിയ്യോ ന വിജ്ജതീ"തി.

"സബ്ബേ സത്താ അത്ഥജാതാ, തത്ഥ തത്ഥ യഥാരഹം;
സംയോഗപരമാ ത്വേവ, സമ്ഭോഗാ സബ്ബപാണിനം;
നിപ്ഫന്നസോഭനോ അത്ഥോ, വേരോചനവചോ ഇദ"ന്തി.

"സബ്ബേ സത്താ അത്ഥജാതാ, തത്ഥ തത്ഥ യഥാരഹം;
സംയോഗപരമാ ത്വേവ, സമ്ഭോഗാ സബ്ബപാണിനം;
നിപ്ഫന്നസോഭനോ അത്ഥോ, ഖന്ത്യാ ഭിയ്യോ ന വിജ്ജതീ"തി.

൯. അരഞ്ഞായതനഇസിസുത്തം

൨൭൭. സാവത്ഥിയം . "ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, സമ്ബഹുലാ ഇസയോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ അരഞ്ഞായതനേ പണ്ണകുടീസു സമ്മന്തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ച ദേവാനമിന്ദോ വേപചിത്തി ച അസുരിന്ദോ യേന തേ ഇസയോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ തേനുപസങ്കമിംസു. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ പടലിയോ [അടലിയോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ആടലിയോ (ക॰) മ॰ നി॰ ൨.൪൭൦] ഉപാഹനാ ആരോഹിത്വാ ഖഗ്ഗം ഓലഗ്ഗേത്വാ ഛത്തേന ധാരിയമാനേന അഗ്ഗദ്വാരേന അസ്സമം പവിസിത്വാ തേ ഇസയോ സീലവന്തേ കല്യാണധമ്മേ അപബ്യാമതോ കരിത്വാ അതിക്കമി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ പടലിയോ ഉപാഹനാ ഓരോഹിത്വാ ഖഗ്ഗം അഞ്ഞേസം ദത്വാ ഛത്തം അപനാമേത്വാ ദ്വാരേനേവ അസ്സമം പവിസിത്വാ തേ ഇസയോ സീലവന്തേ കല്യാണധമ്മേ അനുവാതം പഞ്ജലികോ നമസ്സമാനോ അട്ഠാസി". അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തേ ഇസയോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസിംസു -

"ഗന്ധോ ഇസീനം ചിരദിക്ഖിതാനം,
കായാ ചുതോ ഗച്ഛതി മാലുതേന;
ഇതോ പടിക്കമ്മ സഹസ്സനേത്ത,
ഗന്ധോ ഇസീനം അസുചി ദേവരാജാ"തി.

"ഗന്ധോ ഇസീനം ചിരദിക്ഖിതാനം,
കായാ ചുതോ ഗച്ഛതു [ഗച്ഛതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] മാലുതേന,
സുചിത്രപുപ്ഫം സിരസ്മിംവ മാലം;
ഗന്ധം ഏതം പടികങ്ഖാമ ഭന്തേ,
ന ഹേത്ഥ ദേവാ പടികൂലസഞ്ഞിനോ"തി.

൧൦. സമുദ്ദകസുത്തം

൨൭൮. സാവത്ഥിയം. "ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, സമ്ബഹുലാ ഇസയോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ സമുദ്ദതീരേ പണ്ണകുടീസു സമ്മന്തി. തേന ഖോ പന സമയേന ദേവാസുരസങ്ഗാമോ സമുപബ്യൂള്ഹോ അഹോസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തേസം ഇസീനം സീലവന്താനം കല്യാണധമ്മാനം ഏതദഹോസി - 'ധമ്മികാ ഖോ ദേവാ, അധമ്മികാ അസുരാ. സിയാപി നോ അസുരതോ ഭയം. യംനൂന മയം സമ്ബരം അസുരിന്ദം ഉപസങ്കമിത്വാ അഭയദക്ഖിണം യാചേയ്യാമാ'"തി. "അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തേ ഇസയോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ ഏവമേവ - സമുദ്ദതീരേ പണ്ണകുടീസു അന്തരഹിതാ സമ്ബരസ്സ അസുരിന്ദസ്സ സമ്മുഖേ പാതുരഹേസും. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തേ ഇസയോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ സമ്ബരം അസുരിന്ദം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസിംസു -

"ഇസയോ സമ്ബരം പത്താ, യാചന്തി അഭയദക്ഖിണം;
കാമംകരോ ഹി തേ ദാതും, ഭയസ്സ അഭയസ്സ വാ"തി.

"ഇസീനം അഭയം നത്ഥി, ദുട്ഠാനം സക്കസേവിനം;
അഭയം യാചമാനാനം, ഭയമേവ ദദാമി വോ"തി.

“അഭയം യാചമാനാനം, ഭയമേവ ദദാസി നോ;
പടിഗ്ഗണ്ഹാമ തേ ഏതം, അക്ഖയം ഹോതു തേ ഭയം.

“യാദിസം വപതേ ബീജം, താദിസം ഹരതേ ഫലം;
കല്യാണകാരീ കല്യാണം, പാപകാരീ ച പാപകം;
പവുത്തം താത തേ ബീജം, ഫലം പച്ചനുഭോസ്സസീ”തി.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തേ ഇസയോ സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ സമ്ബരം അസുരിന്ദം അഭിസപിത്വാ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ ഏവമേവ - സമ്ബരസ്സ അസുരിന്ദസ്സ സമ്മുഖേ അന്തരഹിതാ സമുദ്ദതീരേ പണ്ണകുടീസു പാതുരഹേസും. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സമ്ബരോ അസുരിന്ദോ തേഹി ഇസീഹി സീലവന്തേഹി കല്യാണധമ്മേഹി അഭിസപിതോ രത്തിയാ സുദം തിക്ഖത്തും ഉബ്ബിജ്ജീ”തി.

പഠമോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സുവീരം സുസീമഞ്ചേവ, ധജഗ്ഗം വേപചിത്തിനോ;
സുഭാസിതം ജയഞ്ചേവ, കുലാവകം നദുബ്ഭിയം;
വേരോചന അസുരിന്ദോ, ഇസയോ അരഞ്ഞകഞ്ചേവ;
ഇസയോ ച സമുദ്ദകാതി.

൨. ദുതിയവഗ്ഗോ

൧. വതപദസുത്തം

൨൬൭. സാവത്ഥിയം . “സക്കസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദസ്സ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതസ്സ സത്ത വതപദാനി [വത്തപദാനി (ക॰)] സമത്താനി സമാദിന്നാനി അഹേസും, യേസം സമാദിന്നത്താ സക്കോ സക്കത്തം അജ്ഝഗാ. കതമാനി സത്ത വതപദാനി? യാവജീവം മാതാപേത്തിഭരോ അസ്സം, യാവജീവം കുലേ ജേട്ഠാപചായീ അസ്സം, യാവജീവം സണ്ഹവാചോ അസ്സം, യാവജീവം അപിസുണവാചോ അസ്സം, യാവജീവം വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസേയ്യം മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ, യാവജീവം സച്ചവാചോ അസ്സം, യാവജീവം അക്കോധനോ അസ്സം - സചേപി മേ കോധോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ, ഖിപ്പമേവ നം പടിവിനേയ്യ”ന്തി. “സക്കസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദസ്സ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതസ്സ ഇമാനി സത്ത വതപദാനി സമത്താനി സമാദിന്നാനി അഹേസും, യേസം സമാദിന്നത്താ സക്കോ സക്കത്തം അജ്ഝഗാ”തി.

“മാതാപേത്തിഭരം ജന്തും, കുലേ ജേട്ഠാപചായിനം;
സണ്ഹം സഖിലസമ്ഭാസം, പേസുണേയ്യപ്പഹായിനം.

“മച്ഛേരവിനയേ യുത്തം, സച്ചം കോധാഭിഭും നരം;
തം വേ ദേവാ താവതിംസാ, ആഹു സപ്പുരിസോ ഇതീ”തി.

೧. സക്കനാമസുത്തം

൨൬൭. സാവത്ഥിയം ജേതവനേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - “സക്കോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദോ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതോ സമാനോ മഘോ നാമ മാണവോ അഹോസി, തസ്മാ മഘവാതി വുച്ചതി.

“സക്കോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദോ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതോ സമാനോ പുരേ [പുരേ പുരേ (സീ॰ പീ॰)] ദാനം അദാസി, തസ്മാ പുരിന്ദദോതി വുച്ചതി.

“സക്കോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദോ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതോ സമാനോ സക്കച്ചം ദാനം അദാസി, തസ്മാ സക്കോതി വുച്ചതി.

“സക്കോ , ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദോ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതോ സമാനോ ആവസഥം അദാസി, തസ്മാ വാസവോതി വുച്ചതി.

“സക്കോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദോ സഹസ്സമ്പി അത്ഥാനം മുഹുത്തേന ചിന്തേതി, തസ്മാ സഹസ്സക്ഖോതി വുച്ചതി.

“സക്കസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദസ്സ സുജാ നാമ അസുരകഞ്ഞാ പജാപതി, തസ്മാ സുജമ്പതീതി വുച്ചതി.

“സക്കോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദോ ദേവാനം താവതിംസാനം ഇസ്സരിയാധിപച്ചം രജ്ജം കാരേതി, തസ്മാ ദേവാനമിന്ദോതി വുച്ചതി.

“സക്കസ്സ , ഭിക്ഖവേ ദേവാനമിന്ദസ്സ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതസ്സ സത്ത വതപദാനി സമത്താനി സമാദിന്നാനി അഹേസും, യേസം സമാദിന്നത്താ സക്കോ സക്കത്തം അജ്ഝഗാ. കതമാനി സത്ത വതപദാനി? യാവജീവം മാതാപേത്തിഭരോ അസ്സം, യാവജീവം കുലേ ജേട്ഠാപചായീ അസ്സം, യാവജീവം സണ്ഹവാചോ അസ്സം, യാവജീവം അപിസുണവാചോ അസ്സം, യാവജീവം വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസേയ്യം മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ, യാവജീവം സച്ചവാചോ അസ്സം, യാവജീവം അക്കോധനോ അസ്സം - സചേപി മേ കോധോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ, ഖിപ്പമേവ നം പടിവിനേയ്യ”ന്തി. “സക്കസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനമിന്ദസ്സ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതസ്സ ഇമാനി സത്ത വതപദാനി സമത്താനി സമാദിന്നാനി അഹേസും, യേസം സമാദിന്നത്താ സക്കോ സക്കത്തം അജ്ഝഗാ”തി.

“മാതാപേത്തിഭരം ജന്തും, കുലേ ജേട്ഠാപചായിനം;
സണ്ഹം സഖിലസമ്ഭാസം, പേസുണേയ്യപ്പഹായിനം.

“മച്ഛേരവിനയേ യുത്തം, സച്ചം കോധാഭിഭും നരം;
തം വേ ദേവാ താവതിംസാ, ആഹു സപ്പുരിസോ ഇതീ”തി.

൩. മഹാലിസുത്തം

൨൬൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. അഥ ഖോ മഹാലി ലിച്ഛവീ യേന ഭഗവാ

തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ മഹാലി ലിച്ഛവീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"ദിട്ഠോ ഖോ , ഭന്തേ, ഭഗവതാ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ"തി?

"ദിട്ഠോ ഖോ മേ, മഹാലി, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ"തി.

"സോ ഹി നൂന, ഭന്തേ, സക്കപതിരൂപകോ ഭവിസ്സതി. ദുദ്ദസോ ഹി, ഭന്തേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ"തി.

"സക്കഞ്ച ഖ്വാഹം, മഹാലി, പജാനാമി സക്കകരണേ ച ധമ്മേ, യേസം ധമ്മാനം സമാദിന്നത്താ സക്കോ സക്കത്തം അജ്ഝഗാ, തഞ്ച പജാനാമി.

"സക്കോ, മഹാലി, ദേവാനമിന്ദോ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതോ സമാനോ മഘോ നാമ മാണവോ അഹോസി, തസ്മാ മഘവാതി വുച്ചതി.

"സക്കോ, മഹാലി, ദേവാനമിന്ദോ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതോ സമാനോ സക്കച്ചം ദാനം അദാസി, തസ്മാ സക്കോതി വുച്ചതി.

"സക്കോ, മഹാലി, ദേവാനമിന്ദോ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതോ സമാനോ പുരേ ദാനം അദാസി, തസ്മാ പുരിന്ദദോതി വുച്ചതി.

"സക്കോ, മഹാലി, ദേവാനമിന്ദോ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതോ സമാനോ ആവസഥം അദാസി, തസ്മാ വാസവോതി വുച്ചതി.

"സക്കോ, മഹാലി, ദേവാനമിന്ദോ സഹസ്സമ്പി അത്ഥാനം മുഹുത്തേന ചിന്തേതി, തസ്മാ സഹസ്സക്ഖോതി വുച്ചതി.

"സക്കസ്സ , മഹാലി, ദേവാനമിന്ദസ്സ സുജാ നാമ അസുരകഞ്ഞാ പജാപതി, തസ്മാ സുജമ്പതീതി വുച്ചതി.

"സക്കോ, മഹാലി, ദേവാനമിന്ദോ ദേവാനം താവതിംസാനം ഇസ്സരിയാധിപച്ചം രജ്ജം കാരേതി, തസ്മാ ദേവാനമിന്ദോതി വുച്ചതി.

"സക്കസ്സ, മഹാലി, ദേവാനമിന്ദസ്സ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതസ്സ സത്ത വതപദാനി സമത്താനി സമാദിന്നാനി അഹേസും, യേസം സമാദിന്നത്താ സക്കോ സക്കത്തം അജ്ഝഗാ. കതമാനി സത്ത വതപദാനി? യാവജീവം മാതാപേത്തിഭരോ അസ്സം, യാവജീവം കുലേ ജേട്ഠാപചായീ അസ്സം, യാവജീവം സണ്ഹവാചോ അസ്സം, യാവജീവം അപിസുണവാചോ അസ്സം, യാവജീവം വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസേയ്യം മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസ്സഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ, യാവജീവം സച്ചവാചോ അസ്സം, യാവജീവം അക്കോധനോ അസ്സം - സചേപി മേ കോധോ ഉപ്പജ്ജേയ്യ, ഖിപ്പമേവ നം പടിവിനേയ്യ"ന്തി. "സക്കസ്സ, മഹാലി, ദേവാനമിന്ദസ്സ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതസ്സ ഇമാനി സത്ത വതപദാനി സമത്താനി സമാദിന്നാനി അഹേസും, യേസം സമാദിന്നത്താ സക്കോ സക്കത്തം അജ്ഝഗാ"തി.

"മാതാപേത്തിഭരം ജന്തും, കുലേ ജേട്ഠാപചായിനം;

സണ്ഹം സഖിലസമ്ഭാസം, പേസുണേയ്യപ്പഹായിനം.

“മച്ഛേരവിനയേ യുത്തം, സച്ചം കോധാഭിഭും നരം;
തം വേ ദേവാ താവതിംസാ, ആഹു സപ്പുരിസോ ഇതീ”തി.

൪. ദലിദ്ദസുത്തം

൨൬൪. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭിക്ഖവോ”തി. “ഭദന്തേ”തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതരോ പുരിസോ ഇമസ്മിംയേവ രാജഗഹേ മനുസ്സദലിദ്ദോ [മനുസ്സദളിദ്ദോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] അഹോസി മനുസ്സകപണോ മനുസ്സവരാകോ. സോ തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ സദ്ധം സമാദിയി, സീലം സമാദിയി, സുതം സമാദിയി, ചാഗം സമാദിയി, പഞ്ഞം സമാദിയി. സോ തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ സദ്ധം സമാദിയിത്വാ സീലം സമാദിയിത്വാ സുതം സമാദിയിത്വാ ചാഗം സമാദിയിത്വാ പഞ്ഞം സമാദിയിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജി ദേവാനം താവതിംസാനം സഹബ്യതം. സോ അഞ്ഞേ ദേവേ അതിരോചതി വണ്ണേന ചേവ യസസാ ച. തത്ര സുദം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാ താവതിംസാ ഉജ്ഝായന്തി ഖിയ്യന്തി വിപാചേന്തി - ‘അച്ഛരിയം വത ഭോ, അബ്ഭുതം വത ഭോ! അയഞ്ഹി ദേവപുത്തോ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതോ സമാനോ മനുസ്സദലിദ്ദോ അഹോസി മനുസ്സകപണോ മനുസ്സവരാകോ; സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നോ ദേവാനം താവതിംസാനം സഹബ്യതം. സോ അഞ്ഞേ ദേവേ അതിരോചതി വണ്ണേന ചേവ യസസാ ചാ’”തി.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ദേവേ താവതിംസേ ആമന്തേസി - ‘മാ ഖോ തുമ്ഹേ, മാരിസാ, ഏതസ്സ ദേവപുത്തസ്സ ഉജ്ഝായിത്ഥ. ഏസോ ഖോ, മാരിസാ, ദേവപുത്തോ പുബ്ബേ മനുസ്സഭൂതോ സമാനോ തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ സദ്ധം സമാദിയി, സീലം സമാദിയി, സുതം സമാദിയി, ചാഗം സമാദിയി, പഞ്ഞം സമാദിയി. സോ തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ സദ്ധം സമാദിയിത്വാ സീലം സമാദിയിത്വാ സുതം സമാദിയിത്വാ ചാഗം സമാദിയിത്വാ പഞ്ഞം സമാദിയിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നോ ദേവാനം താവതിംസാനം സഹബ്യതം . സോ അഞ്ഞേ ദേവേ അതിരോചതി വണ്ണേന ചേവ യസസാ ചാ’”തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ദേവേ താവതിംസേ അനുനയമാനോ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“യസ്സ സദ്ധാ തഥാഗതേ, അചലാ സുപ്പതിട്ഠിതാ;
സീലഞ്ച യസ്സ കല്യാണം, അരിയകന്തം പസംസിതം.

“സങ്ഘേ പസാദോ യസ്സത്ഥി, ഉജുഭൂതഞ്ച ദസ്സനം;
അദലിദ്ദോതി തം ആഹു, അമോഘം തസ്സ ജീവിതം.

“തസ്മാ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച, പസാദം ധമ്മദസ്സനം;
അനുയുഞ്ജേഥ മേധാവീ, സരം ബുദ്ധാന സാസന”ന്തി.

൫. രാമണേയ്യകസുത്തം

൨൬൧. സാവത്ഥിയം ജേതവനേ. അഥ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കിം നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭൂമിരാമണേയ്യക''ന്തി?

''ആരാമചേത്യാ വനചേത്യാ, പോക്ഖരഞ്ഞോ സുനിമ്മിതാ;
മനുസ്സരാമണേയ്യസ്സ, കലം നാഗ്ഘന്തി സോളസിം.

''ഗാമേ വാ യദി വാരഞ്ഞേ, നിന്നേ വാ യദി വാ ഥലേ;
യത്ഥ അരഹന്തോ വിഹരന്തി, തം ഭൂമിരാമണേയ്യക''ന്തി.

൬. യജമാനസുത്തം

൨൬൨. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. അഥ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''യജമാനാനം മനുസ്സാനം, പുഞ്ഞപേക്ഖാന പാണിനം;
കരോതം ഓപധികം പുഞ്ഞം, കത്ഥ ദിന്നം മഹപ്ഫല''ന്തി.

''ചത്താരോ ച പടിപന്നാ, ചത്താരോ ച ഫലേ ഠിതാ;
ഏസ സങ്ഘോ ഉജുഭൂതോ, പഞ്ഞാസീലസമാഹിതോ.

''യജമാനാനം മനുസ്സാനം, പുഞ്ഞപേക്ഖാന പാണിനം;
കരോതം ഓപധികം പുഞ്ഞം, സങ്ഘേ ദിന്നം മഹപ്ഫല''ന്തി.

൭. ബുദ്ധവന്ദനാസുത്തം

൨൬൩. സാവത്ഥിയം ജേതവനേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ ദിവാവിഹാരഗതോ ഹോതി പടിസല്ലീനോ. അഥ ഖോ സക്കോ ച ദേവാനമിന്ദോ ബ്രഹ്മാ ച സഹമ്പതി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ പച്ചേകം ദ്വാരബാഹം നിസ്സായ അട്ഠംസു. അഥ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ഭഗവതോ സന്തികേ ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

''ഉട്ഠേഹി വീര വിജിതസങ്ഗാമ,
പന്നഭാര അനണ വിചര ലോകേ;
ചിത്തഞ്ച തേ സുവിമുത്തം,
ചന്ദോ യഥാ പന്നരസായ രത്തി''ന്തി.

''ന ഖോ, ദേവാനമിന്ദ, തഥാഗതാ ഏവം വന്ദിതബ്ബാ. ഏവഞ്ച ഖോ, ദേവാനമിന്ദ, തഥാഗതാ വന്ദിതബ്ബാ -

''ഉട്ഠേഹി വീര വിജിതസങ്ഗാമ,
സത്ഥവാഹ അനണ വിചര ലോകേ;

ദേസസ്സു ഭഗവാ ധമ്മം,
അഞ്ഞാതാരോ ഭവിസ്സന്തീ''തി.

൮. ഗഹട്ഠവന്ദനാസുത്തം

൨൬൪. സാവത്ഥിയം. തത്ര...പേ॰... ഏതദവോച - ''ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ മാതലിം സങ്ഗാഹകം ആമന്തേസി - 'യോജേഹി, സമ്മ മാതലി, സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം. ഉയ്യാനഭൂമിം ഗച്ഛാമ സുഭൂമിം ദസ്സനായാ'തി. 'ഏവം ഭദ്ദന്തവാ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാതലി സങ്ഗാഹകോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം യോജേത്വാ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിവേദേസി - 'യുത്തോ ഖോ തേ, മാരിസ, സഹസ്സയുത്തോ ആജഞ്ഞരഥോ. യസ്സ ദാനി കാലം മഞ്ഞസീ'''തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ വേജയന്തപാസാദാ ഓരോഹന്തോ അഞ്ജലിം കത്വാ [പഞ്ജലികോ (പീ॰), പഞ്ജലിം കത്വാ (ക॰)] സുദം പുഥുദ്ദിസാ നമസ്സതി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാതലി സങ്ഗാഹകോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

''തം നമസ്സന്തി തേവിജ്ജാ, സബ്ബേ ഭുമ്മാ ച ഖത്തിയാ;
ചത്താരോ ച മഹാരാജാ, തിദസാ ച യസസ്സിനോ;
അഥ കോ നാമ സോ യക്ഖോ, യം ത്വം സക്ക നമസ്സസീ''തി.

''മം നമസ്സന്തി തേവിജ്ജാ, സബ്ബേ ഭുമ്മാ ച ഖത്തിയാ;
ചത്താരോ ച മഹാരാജാ, തിദസാ ച യസസ്സിനോ.

''അഹഞ്ച സീലസമ്പന്നേ, ചിരരത്തസമാഹിതേ;
സമ്മാപബ്ബജിതേ വന്ദേ, ബ്രഹ്മചരിയപരായനേ.

''യേ ഗഹട്ഠാ പുഞ്ഞകരാ, സീലവന്തോ ഉപാസകാ;
ധമ്മേന ദാരം പോസേന്തി, തേ നമസ്സാമി മാതലീ''തി.

''സേട്ഠാ ഹി കിര ലോകസ്മിം, യേ ത്വം സക്ക നമസ്സസി;
അഹമ്പി തേ നമസ്സാമി, യേ നമസ്സസി വാസവാ''തി.

''ഇദം വത്വാന മഘവാ, ദേവരാജാ സുജമ്പതി;
പുഥുദ്ദിസാ നമസ്സിത്വാ, പമുഖോ രഥമാരുഹീ''തി.

൯. സത്ഥാരവന്ദനാസുത്തം

൨൬൫. സാവത്ഥിയം ജേതവനേ. ''ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ മാതലിം സങ്ഗാഹകം ആമന്തേസി - 'യോജേഹി, സമ്മ മാതലി, സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം, ഉയ്യാനഭൂമിം ഗച്ഛാമ സുഭൂമിം ദസ്സനായാ'തി. 'ഏവം ഭദ്ദന്തവാ'തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാതലി സങ്ഗാഹകോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം യോജേത്വാ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിവേദേസി - 'യുത്തോ ഖോ തേ, മാരിസ, സഹസ്സയുത്തോ ആജഞ്ഞരഥോ. യസ്സ ദാനി കാലം മഞ്ഞസീ'''തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ വേജയന്തപാസാദാ ഓരോഹന്തോ അഞ്ജലിം കത്വാ സുദം

ഭഗവന്തം നമസ്സതി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാതലി സങ്ഗാഹകോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“യഞ്ഹി ദേവാ മനുസ്സാ ച, തം നമസ്സന്തി വാസവ;
അഥ കോ നാമ സോ യക്ഖോ, യം ത്വം സക്ക നമസ്സസീ”തി.

“യോ ഇധ സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, അസ്മിം ലോകേ സദേവകേ;
അനോമനാമം സത്ഥാരം, തം നമസ്സാമി മാതലി.

“യേസം രാഗോ ച ദോസോ ച, അവിജ്ജാ ച വിരാജിതാ;
ഖീണാസവാ അരഹന്തോ, തേ നമസ്സാമി മാതലി.

“യേ രാഗദോസവിനയാ, അവിജ്ജാസമതിക്കമാ;
സേക്ഖാ അപചയാരാമാ, അപ്പമത്താനുസിക്ഖരേ;
തേ നമസ്സാമി മാതലീ”തി.

“സേട്ഠാ ഹി കിര ലോകസ്മിം, യേ ത്വം സക്ക നമസ്സസി;
അഹമ്പി തേ നമസ്സാമി, യേ നമസ്സസി വാസവാ”തി.

“ഇദം വത്വാന മഘവാ, ദേവരാജാ സുജമ്പതി;
ഭഗവന്തം നമസ്സിത്വാ, പമുഖോ രഥമാരുഹീ”തി.

൧൦. സങ്ഘവന്ദനാസുത്തം

൨൬൬. സാവത്ഥിയം ജേതവനേ. തത്ര ഖോ...പേ॰... ഏതദവോച - “ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ മാതലിം സങ്ഗാഹകം ആമന്തേസി - ‘യോജേഹി, സമ്മ മാതലി, സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം , ഉയ്യാനഭൂമിം ഗച്ഛാമ സുഭൂമിം ദസ്സനായാ’തി. ‘ഏവം ഭദ്ദന്തവാ’തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാതലി സങ്ഗാഹകോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ, സഹസ്സയുത്തം ആജഞ്ഞരഥം യോജേത്വാ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ പടിവേദേസി - ‘യുത്തോ ഖോ തേ, മാരിസ, സഹസ്സയുത്തോ ആജഞ്ഞരഥോ, യസ്സ ദാനി കാലം മഞ്ഞസീ’”തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ , സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ വേജയന്തപാസാദാ ഓരോഹന്തോ അഞ്ജലിം കത്വാ സുദം ഭിക്ഖുസങ്ഘം നമസ്സതി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാതലി സങ്ഗാഹകോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“തഞ്ഹി ഏതേ നമസ്സേയ്യും, പൂതിദേഹസയാ നരാ;
നിമുഗ്ഗാ കുണപമ്ഹേതേ, ഖുപ്പിപാസസമപ്പിതാ.

“കിം നു തേസം പിഹയസി, അനാഗാരാന വാസവ;
ആചാരം ഇസിനം ബ്രൂഹി, തം സുണോമ വചോ തവാ”തി.

“ഏതം തേസം പിഹയാമി, അനാഗാരാന മാതലി;
യമ്ഹാ ഗാമാ പക്കമന്തി, അനപേക്ഖാ വജന്തി തേ.

“ന തേസം കോട്ഠേ ഓപേന്തി, ന കുമ്ഭി [ന കുമ്ഭാ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] ന കളോപിയം [ഖളോപിയം (സീ॰)];

പരനിട്ഠിതമേസാനാ [പരനിട്ഠിതമേസനാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], തേന യാപേന്തി സുബ്ബതാ.

“സുമന്തമന്തിനോ ധീരാ, തുണ്ഹീഭൂതാ സമഞ്ചരാ;
ദേവാ വിരുദ്ധാ അസുരേഹി, പുഥു മച്ചാ ച മാതലി.

“അവിരുദ്ധാ വിരുദ്ധേസു, അത്തദണ്ഡേസു നിബ്ബുതാ;
സാദാനേസു അനാദാനാ, തേ നമസ്സാമി മാതലീ”തി.

“സേട്ഠാ ഹി കിര ലോകസ്മിം, യേ ത്വം സക്ക നമസ്സസി;
അഹമ്പി തേ നമസ്സാമി, യേ നമസ്സസി വാസവാ”തി.

“ഇദം വത്വാന മഘവാ, ദേവരാജാ സുജമ്പതി;
ഭിക്ഖുസങ്ഘം നമസ്സിത്വാ, പമുഖോ രഥമാരുഹീ”തി.

ദുതിയോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദേവാ പന [വ ത പദേന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] തയോ വുത്താ, ദലിദ്ദഞ്ച രാമണേയ്യകം;
യജമാനഞ്ച വന്ദനാ, തയോ സക്കനമസ്സനാതി.

൩. തതിയവഗ്ഗോ

൧. ഛേത്വാസുത്തം

൨൬൭. സാവത്ഥിയം ജേതവനേ. അഥ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ ഭഗവന്തം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“കിംസു ഛേത്വാ സുഖം സേതി, കിംസു ഛേത്വാ ന സോചതി;
കിസ്സസ്സു ഏകധമ്മസ്സ, വധം രോചേസി ഗോതമാ”തി.

“കോധം ഛേത്വാ സുഖം സേതി, കോധം ഛേത്വാ ന സോചതി;
കോധസ്സ വിസമൂലസ്സ, മധുരഗ്ഗസ്സ വാസവ;
വധം അരിയാ പസംസന്തി, തഞ്ഹി ഛേത്വാ ന സോചതീ”തി.

൨. ദുബ്ബണ്ണിയസുത്തം

൨൬൮. സാവത്ഥിയം ജേതവനേ. തത്ര ഖോ...പേ॰... ഏതദവോച - “ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞതരോ യക്ഖോ ദുബ്ബണ്ണോ ഓകോടിമകോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ ആസനേ നിസിന്നോ അഹോസി. തത്ര സുദം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാ താവതിംസാ ഉജ്ഝായന്തി ഖിയ്യന്തി വിപാചേന്തി - ‘അച്ഛരിയം വത ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! അയം യക്ഖോ ദുബ്ബണ്ണോ ഓകോടിമകോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ ആസനേ നിസിന്നോ’”തി! യഥാ യഥാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാ

താവതിംസാ ഉജ്ഝായന്തി ഖിയ്യന്തി വിപാചേന്തി, തഥാ തഥാ സോ യക്ഖോ അഭിരൂപതരോ ചേവ ഹോതി ദസ്സനീയതരോ ച പാസാദികതരോ ച.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാ താവതിംസാ യേന സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോചും - ‘ഇധ തേ, മാരിസ, അഞ്ഞതരോ യക്ഖോ ദുബ്ബണ്ണോ ഓകോടിമകോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ ആസനേ നിസിന്നോ. തത്ര സുദം, മാരിസ, ദേവാ താവതിംസാ ഉജ്ഝായന്തി ഖിയ്യന്തി വിപാചേന്തി - അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! അയം യക്ഖോ ദുബ്ബണ്ണോ ഓകോടിമകോ സക്കസ്സ ദേവാനമിന്ദസ്സ ആസനേ നിസിന്നോതി. യഥാ യഥാ ഖോ, മാരിസ, ദേവാ ഉജ്ഝായന്തി ഖിയ്യന്തി വിപാചേന്തി, തഥാ തഥാ സോ യക്ഖോ അഭിരൂപതരോ ചേവ ഹോതി ദസ്സനീയതരോ ച പാസാദികതരോ ചാതി. സോ ഹി നൂന, മാരിസ, കോധഭക്ഖോ യക്ഖോ ഭവിസ്സതീ’”തി.

“അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ യേന സോ കോധഭക്ഖോ യക്ഖോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ ദക്ഖിണജാണുമണ്ഡലം പഥവിയം നിഹന്ത്വാ യേന സോ കോധഭക്ഖോ യക്ഖോ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ തിക്ഖത്തും നാമം സാവേതി - ‘സക്കോഹം മാരിസ, ദേവാനമിന്ദോ, സക്കോഹം, മാരിസ, ദേവാനമിന്ദോ’തി. യഥാ യഥാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ നാമം സാവേസി, തഥാ തഥാ സോ യക്ഖോ ദുബ്ബണ്ണതരോ ചേവ അഹോസി ഓകോടിമകതരോ ച. ദുബ്ബണ്ണതരോ ചേവ ഹുത്വാ ഓകോടിമകതരോ ച തത്ഥേവന്തരധായീ”തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സകേ ആസനേ നിസീദിത്വാ ദേവേ താവതിംസേ അനുനയമാനോ തായം വേലായം ഇമാ ഗാഥായോ അഭാസി -

“ന സൂപഹതചിത്തോമ്ഹി, നാവത്തേന സുവാനയോ;
ന വോ ചിരാഹം കുജ്ഝാമി, കോധോ മയി നാവതിട്ഠതി.

“കുദ്ധാഹം ന ഫരുസം ബ്രൂമി, ന ച ധമ്മാനി കിത്തയേ;
സന്നിഗ്ഗണ്ഹാമി അത്താനം, സമ്പസ്സം അത്ഥമത്തനോ”തി.

൩. സമ്ബരിമായാസുത്തം

൨൬൯. സാവത്ഥിയം…പേ॰… ഭഗവാ ഏതദവോച - “ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ ആബാധികോ അഹോസി ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ. അഥ ഖോ ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ യേന വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ തേനുപസങ്കമി ഗിലാനപുച്ഛകോ. അദ്ദസാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാന സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോച - ‘തികിച്ഛ മം ദേവാനമിന്ദാ’തി. ‘വാചേഹി മം, വേപചിത്തി, സമ്ബരിമായ’ന്തി. ‘ന താവാഹം വാചേമി, യാവാഹം, മാരിസ, അസുരേ പടിപുച്ഛാമീ’”തി. “അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ അസുരേ പടിപുച്ഛി - ‘വാചേമഹം, മാരിസാ, സക്കം ദേവാനമിന്ദം സമ്ബരിമായ’ന്തി? ‘മാ ഖോ ത്വം, മാരിസ, വാചേസി സക്കം ദേവാനമിന്ദം സമ്ബരിമായ’’’ന്തി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വേപചിത്തി അസുരിന്ദോ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഗാഥായ അജ്ഝഭാസി -

“മായാവീ മഘവാ സക്ക, ദേവരാജ സുജമ്പതി;
ഉപേതി നിരയം ഘോരം, സമ്ബരോവ സതം സമ”ന്തി.

൮. അച്ചയസുത്തം

൨൭൦. സാവത്ഥിയം...പേ॰... ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ദ്വേ ഭിക്ഖൂ സമ്പയോജേസും. തത്രേകോ ഭിക്ഖു അച്ചസരാ. അഥ ഖോ സോ ഭിക്ഖു തസ്സ ഭിക്ഖുനോ സന്തികേ അച്ചയം അച്ചയതോ ദേസേതി; സോ ഭിക്ഖു നപ്പടിഗ്ഗണ്ഹാതി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - “ഇധ, ഭന്തേ, ദ്വേ ഭിക്ഖൂ സമ്പയോജേസും, തത്രേകോ ഭിക്ഖു അച്ചസരാ . അഥ ഖോ സോ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖു തസ്സ ഭിക്ഖുനോ സന്തികേ അച്ചയം അച്ചയതോ ദേസേതി, സോ ഭിക്ഖു നപ്പടിഗ്ഗണ്ഹാതീ”തി.

“ദ്വേമേ, ഭിക്ഖവേ, ബാലാ. യോ ച അച്ചയം അച്ചയതോ ന പസ്സതി, യോ ച അച്ചയം ദേസേന്തസ്സ യഥാധമ്മം നപ്പടിഗ്ഗണ്ഹാ”തി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദ്വേ ബാലാ. “ദ്വേമേ, ഭിക്ഖവേ, പണ്ഡിതാ. യോ ച അച്ചയം അച്ചയതോ പസ്സതി, യോ ച അച്ചയം ദേസേന്തസ്സ യഥാധമ്മം പടിഗ്ഗണ്ഹാ”തി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദ്വേ പണ്ഡിതാ.

“ഭൂതപുബ്ബം , ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സുധമ്മായം സഭായം ദേവേ താവതിംസേ അനുനയമാനോ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“കോധോ വോ വസമായാതു, മാ ച മിത്തേഹി വോ ജരാ;
അഗരഹിയം മാ ഗരഹിത്ഥ, മാ ച ഭാസിത്ഥ പേസുണം;
അഥ പാപജനം കോധോ, പബ്ബതോവാഭിമദ്ദതീ”തി.

൯. അക്കോധസുത്തം

൨൭൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ...പേ॰... ഭഗവാ ഏതദവോച - “ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖവേ, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ സുധമ്മായം സഭായം ദേവേ താവതിംസേ അനുനയമാനോ തായം വേലായം ഇമം ഗാഥം അഭാസി -

“മാ വോ കോധോ അജ്ഝഭവി, മാ ച കുജ്ഝിത്ഥ കുജ്ഝതം;
അക്കോധോ അവിഹിംസാ ച, അരിയേസു ച പടിപദാ [വസതീ സദാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)];
അഥ പാപജനം കോധോ, പബ്ബതോവാഭിമദ്ദതീ”തി.

തതിയോ വഗ്ഗോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഛേത്വാ ദുബ്ബണ്ണിയമായാ, അച്ചയേന അകോധനോ;
ദേസിതം ബുദ്ധസേട്ഠേന, ഇദഞ്ഹി സക്കപഞ്ചകന്തി.

സക്കസംയുത്തം സമത്തം.

സഗാഥാവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദേവതാ ദേവപുത്തോ ച, രാജാ മാരോ ച ഭിക്ഖുനീ;
ബ്രഹ്മാ ബ്രാഹ്മണ വങ്ഗീസോ, വനയക്ഖേന വാസവോതി.

സഗാഥാവഗ്ഗസംയുത്തപാളി നിട്ഠിതാ.